

JSHRA

JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES RESEARCH IN ASIA

Vol. 31 No. 2 May - August 2025

ISSN 2774-1044 (Print) I ISSN 2822-0986 (Online)

Prince of Songkla University Pattani Campus, Thailand

JSHRA
Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia

ผู้จัดพิมพ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
สำนักงานกองบรรณาธิการที่ปรึกษา กองบริหารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
รองอธิการบดีวิทยาเขตปัตตานี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาเขตปัตตานี
รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพันธกิจสังคม วิทยาเขตปัตตานี
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพันธกิจสังคม วิทยาเขตปัตตานี
ศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์
ศาสตราจารย์ ดร.สุริชัย หวันแก้ว
Prof. Dr. Muhammad Kamarul Kabilan Abdullah
บรรณาธิการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฮารีซอล ขุนอินคีรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองบรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฮาซันอักริม ดงนะเด็ง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ดร.ธันย์ชนก พรมบุตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
กองบรรณาธิการ **Assoc. Prof. Dr. Nasirin Abdillah** Universiti Teknologi MARA (UiTM) **Assoc. Prof. Dr. Rosalie Metro** University of Missouri **Assoc. Prof. Dr. Mohd Faiz Mohd Yaakob** Universiti Utara Malaysia **Assoc. Prof..Dr. Zawawi Ismail** Universiti Malaya **Assoc.Prof. Piotr Tomasz Nowakowsk** John Paul II Catholic University of Lublin **ผศ.ดร.ศิริศักดิ์ เหล่าจันขาม** มหาวิทยาลัยขอนแก่น **ผศ.ปิยชาติ สิงตี** มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ **ผศ.ดร.กมล บุษบรรณ์** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย **Prof. Dr. Farok Zakaria** Prince of Songkla University **ดร.ธันย์ชนก พรมบุตร** มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ **Prof. Dr. Badaruddin Mohamed** Universitas Muhammadeyah Purwokerto **Dr. Michael J. Montesano** Institute of Southeas Asian Studies, Studies, Singapore **Assoc. Prof. Dr. Patrick Jory** University of Queensland, Australia **ศ.เกียรติคุณพงศ์เดช ไชยคุตร** มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ **รศ.ดร.เสกสรรค์ ตันยาภิมย์** มหาวิทยาลัยบูรพา **รศ.ดร.ปรารถนา กาลเนาวกุล** มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ **ผศ.ดร.ทิพาวรรณ ศิลวัฒนานุสานติ์** มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ **ผศ.ดร.นุวรรณ ทับเที่ยง** มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ **ผศ.ดร.สมพร ช่วยอารีย์** มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ **ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี** มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ **ผศ.อดิศา เบญจรัตนานนท์** มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
บรรณาธิการจัดการ เบญจมาศ รัตนพงศ์
ฝ่ายศิลป์ นางสาวบศกร บือนา
ฝ่ายการเงิน นางกายาตี เต็งมะ
ติดต่อกองบรรณาธิการ กองบริหารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94001
โทรศัพท์ 06 4695 2922
ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ E-mail: benchamat.r@psu.ac.th
https://so05.tci-thaijo.org/index.php/psujssh/index
E-ISSN 2822-0986

JSHRA
Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia

Publisher Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand
Editorial Office Academic and Research Administration Division Pattani Campus
Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand
Editorial Advisors Vice President for Pattani campus, Vice President for Academic Affairs, Vice President for Research and Social Mission, Assistant President for Research and Social Mission, Pattani Campus, Prof. Dr.Chaiwat Satha Anand, Prof. Dr.Surichai Wankaeo, Prof. Dr. Muhammad Kamarul Kabilan Abdullah
Consulting Editor Asst. Prof. Dr.Warapark Maitreephun, Prince of Songkla University
Editor-in-Chief Asst. Prof. Dr.Hareesol khun-inkeeree, Prince of Songkla University
Associate Editor Asst. Prof. Dr.Hasan Akrim Dongnadeng, Prince of Songkla University
Dr.Tanchanok Prombut, Prince of Songkla University
Editorial Board **Nasirin Abdillah, Assoc. Prof. Dr.,** Universiti Teknologi MARA (UiTM) **Rosalie Metro, Assoc. Prof. Dr.,** University of Missouri **Mohd Faiz Mohd Yaakob, Assoc. Prof. Dr.,** Universiti Utara Malaysia **Zawawi Ismail, Assoc. Prof. Dr.,** Universiti Malaya **Piotr Tomasz Nowakowsk, Assoc. Prof.,** John Paul II Catholic University of Lublin **Sirisak Laochankham, Asst. Prof. Dr.,** Khon Kaen University **Piyachat Suongtee, Asst. Prof.,** Walailak University **Kamol Bussaban, Asst. Prof. Dr.,** Chulalongkorn University **Farok Zakaria, Prof. Dr.,** Prince of Songkla University **Tanchanok Prombut, Dr.,** Prince of Songkla University **Prof. Badaruddin Mohamed, Dr.,** Universitas Muhammadeyah Purwokerto **Michael J. Montesano, Dr.,** Institute of Southeas Asian Studies, Studies, Singapore **Patrick Jory, Assoc. Prof. Dr.,** University of Queensland, Australia **Pongdej Chaiyakut, Emeritus Prof.,** Chiang Mai University **Sakesan Tanyapirom, Asst. Prof. Dr.,** Burapha University **Prathana Kannaovakun, Asst. Prof. Dr.,** Prince of Songkla University **Tippawan Silawattananusarn, Asst. Prof. Dr.,** Prince of Songkla University **Nuwan Thapthiang, Asst. Prof. Dr.,** Prince of Songkla University **Somporn Chuai-Aree, Asst. Prof. Dr.,** Prince of Songkla University **Srisompob Jitpiromsri, Asst. Prof. Dr.,** Prince of Songkla University **Adisa Benjarattananon, Asst. Prof. Dr.,** Prince of Songkla University
Managing Editor Ms.Benchamat Rattanaphong
Art Edior Ms.Bossakorn Buena
Finance Department Mrs.Kayati Tengma
Inquires Academic and Research Administration DivisionPattani Campus
Prince of Songkla University, Pattani Campus, Pattani 94001, Thailand. Tel. 06 4695 2922
E-mail: benchamat.r@psu.ac.th
E-journal https://so05.tci-thaijo.org/index.php/psujssh/index
E-ISSN 2822-0986

สารบัญ

ปีที่ 31 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2568

บทความวิจัย

การใช้บริการดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
ปาณิสรา ปิตวงษ์ และ พิทวัส เอื้อสังคมเศรษฐ์ 1-16

การวิเคราะห์วัจนกรรมในการวิพากษ์ออนไลน์ กรณีศึกษาของผู้ใช้ภาษาชาวไทยต่อกรณีการเสียชีวิตของตำรวจ
ธันย์ชนก พรมบุตร 17-44

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของร้านอาหารในเกาะสมุย เพื่อขับเคลื่อนธุรกิจร้านอาหารไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG
วิสาขา ภู่จินดา 45-66

การดัดแปลงมุมมองการเล่าเรื่องของซีรีส์ตำนานหมิงหลาน
สุคนธา จุลละนันทน์ และ ศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม 67-82

โปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
รอยฮาน พิกุลกาฬ, ฮารีซอล ขุนอินคีรี, และ สรินฎา ปุติ 83-106

บทความวิชาการ

การพัฒนาองค์กรผ่านมุมมองการจัดการทรัพยากรมนุษย์สีเขียว
ณัฐปภัสษ์ จุ้ยเจริญ, สุรเดช หวังทอง, พรนภา เปี่ยมไชย, และ จิรวดี อินทกาญจน์ 107-118

แนวคิดพื้นฐาน การประยุกต์ใช้ และแนวโน้มการวิจัยด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์
จะเด็ด สุขดี 119-130

CONTENTS

Vol. 31 No. 2 May - August 2025

Research Articles

Digital Servitization Influencing SME Performance
Panisara Pitawong and Pittawat Ueasangkomsate **1-16**

Cyberpragmatic Analysis: A Case Study of Responses to the 'Police Officer Killed in Promotion Talks' Incident
Tanchanok Prombut **17-44**

Analysis of Context and Potentials of Restaurants in Koh Samui Toward Low Carbon Restaurant Based on BCG Concept
Wisakha Phoochinda **45-66**

The Adaptation of Narrative Point of View of TV Series "The Story of Minglan"
Sukontha Chullanandana and Siriwan Likhidcharoentham **67-82**

Life Skills Program for Developing Competency in Preventing the Risk of Sexual Harassment Through Cyberbullying among Secondary School Students
Roihan Phikulkan, Hareesol Khun-inkeeree, and Sarinda Puti **83-106**

Academic Article

Organizational Development Through the Green Human Resource Management Perspective
Nhatphaphat Juicharoen, Suradetch Wangthong, Pornapa Peamchai, and Jirawadee Intakarn **107-118**

Basic Concepts, Applications, and Research Trends in Pragmatics
Chaded Sookde **119-130**

Digital Servitization Influencing SME Performance
การใช้บริการดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

Panisara Pitawong[1] and Pittawat Ueasangkomsate[1]*
ปาณิสรา ปิตวงษ์[1] และ พิทวัส เอื้อสังคมเศรษฐ์[1]*

[1]Faculty of Business Administration, Kasetsart University
[1]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
*Corresponding Author, E-mail: pittawat.u@ku.th

Article Info

- Received: June 10, 2024
- Revised: August 30, 2025
- Accepted: August 30, 2025
- Available online: August 31, 2025

Abstract

This aim of this research is to study the factors of digital servitization which influence the performance of small and medium-sized enterprises (SMEs) in the restaurant service business sector, specifically analyzing impact to performance. The factors of digital servitization include identity, dematerialization, and collaboration. The business performance includes financial perspective, customer perspective, internal process perspective and learning and growth perspective. The sample population of this study is 381 medium and small restaurant service businesses in Bangkok and the surrounding area. Convenient sampling was used due to the time constraints and lack of access to restaurant businesses that were ready to provide information during the study period. A questionnaire was used to collect data and the data was analyzed by using statistics of mean, standard deviation, percentage, and multiple linear regression analysis. The findings found that the use of digital servitization in terms of dematerialization and collaboration have a statistically significant influence on the business performance for both financial and customer perspectives at a level of 0.05. The factors of using digital servitization in terms of identity and collaboration perspectives have a statistically significant influence on the business performance of internal processes and learning and growth perspectives at a statistical level of 0.05. Consequently, the research findings indicate that SMEs should focus on the implementation of digital servitization concepts in their operations, emphasize providing more services to customers. This results in reducing unnecessary costs and increases the value of the restaurants performance. These factors also affect the overall business performance to be more efficient in the future.

Keywords: Digital Servitization, Performance, Small and Medium Enterprises (SMEs)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกลุ่มธุรกิจให้บริการร้านอาหาร เพื่อวิเคราะห์ในผลกระทบที่เกิดขึ้นเฉพาะเจาะจงในด้านผลการดำเนินงาน โดยปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ประกอบด้วย ด้านเอกลักษณ์ ด้านการลดทรัพยากรในการผลิต และด้านการมีส่วนร่วม ส่วนผลการดำเนินงานของธุรกิจ ประกอบด้วย ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มธุรกิจบริการด้านร้านอาหารขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 381 ตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาและการเข้าถึงธุรกิจร้านอาหารที่พร้อมให้ข้อมูลในช่วงเวลาศึกษา โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า การใช้บริการดิจิทัลด้านการลดทรัพยากรในการผลิต และด้านการทำงานร่วมกัน มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ ด้านการเงิน และด้านลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ด้านเอกลักษณ์ และด้านการทำงานร่วมกันมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ควรให้ความสำคัญต่อการนำแนวคิดการใช้บริการดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน มุ่งเน้นการให้บริการต่อลูกค้ามากขึ้น ส่งผลให้ลดต้นทุนที่ไม่จำเป็นและเพิ่มคุณค่า ต่อกระบวนการดำเนินงานของร้านอาหาร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ยังส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจในภาพรวมให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: การใช้บริการดิจิทัล, ผลการดำเนินงาน, ธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

บทนำ

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมบริการประเภทธุรกิจร้านอาหาร (Food Service) ได้รับความสนใจและเป็นที่นิยมอย่างมากในประเทศไทย เนื่องจากลักษณะการบริโภคอาหารของคนในประเทศได้ให้ความสำคัญกับความสุขจากการรับประทานอาหาร โดยสะท้อนการเลือกจากปัจจัยความชอบ ความอยากรับประทานอาหาร รสชาติ มากกว่าคุณภาพของอาหาร และประเทศไทยมีแนวโน้มสัดส่วนของผู้คนที่รับประทานอาหารที่มากกว่า 3 มื้อต่อวันเพิ่มขึ้นอีกด้วย (Siam Commercial Bank, 2020) ทำให้ผู้ประกอบการจำนวนมากให้ความสนใจในการเข้าสู่ธุรกิจร้านอาหาร โดยมองเห็นโอกาสในการแข่งขันเพื่อตอบสนองกับพฤติกรรมการบริโภคที่เกิดขึ้น พร้อมกับการนำเสนอคุณภาพของอาหารที่ดี เมนูที่หลากหลาย และความสดใหม่ของวัตถุดิบ (Sodsi, 2022)

ธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือที่เรียกว่าธุรกิจ SME มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะผู้ประกอบการสามารถเข้าสู่ตลาดได้ง่าย ใช้เงินทุนไม่มาก จึงสามารถสร้างมูลค่าและการจ้างงานให้เกิดขึ้นภายในประเทศได้อย่างมาก (The Securities and Exchange Commission, 2023) โดยในปี 2565 ธุรกิจ SME มีมูลค่าอยู่ที่ 6,105,604 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 35.2 ของ GDP รวม เพิ่มขึ้นจากปีก่อนที่มีสัดส่วนร้อยละ 34.5 โดยมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 4.5 ต่อเนื่อง จากการขยายตัวร้อยละ 2.8 ในปี 2564 และธุรกิจ SME ได้มีการจดทะเบียนบริษัทตั้งใหม่ในปี 2566 ระหว่างเดือนมกราคม - พฤษภาคม จำนวน 39,660 ราย ทุนจดทะเบียนมากกว่า 388,862 ล้านบาท ซึ่งมีผู้จดทะเบียนมากกว่าปีที่แล้วถึงร้อยละ 17.9 โดยส่วนใหญ่เป็นธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ก่อสร้างอาคารทั่วไป และธุรกิจการให้บริการร้านอาหาร (Data Innovation and Governance Institute, 2023) เมื่อจำแนกตามประเภทขนาดของธุรกิจนั้น ธุรกิจขนาดย่อมมีธุรกิจที่จดทะเบียนจัดตั้งใหม่ จำนวน 26,514 ราย หรือคิดเป็นมูลค่า 22,778 ล้านบาท และธุรกิจขนาดกลาง ได้จดทะเบียนจัดตั้งใหม่ จำนวน 12,786 ราย หรือคิดเป็นมูลค่า 45,219 ล้านบาท

เมื่อจำแนกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ พบว่า ธุรกิจ SME ภาคบริการมีความสำคัญมากที่สุด มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 43.6 โดยสอดคล้องกับโครงสร้าง GDP ของประเทศ และมีการจ้างงานอยู่ในกลุ่มภาคบริการมากที่สุด จำนวน 5,630,842 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 43.89 ของการจ้างงาน MSME ทั้งหมด (Office of Small and Medium Enterprise Promotion, 2023) แต่จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิดในปี พ.ศ. 2563 ธุรกิจ SME ร้านอาหารและเครื่องดื่ม มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเท่ากับ 205,298 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 59.02 ของ GDP ลดลงจากปี พ.ศ. 2562 ร้อยละ 38.26 เนื่องจากผู้บริโภคมีการระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้น รวมถึงให้ความสำคัญในเรื่องของสุขภาพ ความสะอาดของอาหารและเครื่องดื่ม (Chankaew, 2021)

อย่างไรก็ตามรายงานสถานการณ์ธุรกิจ SME ปี 2566 พบว่า แม้ว่าธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม มีการขยายตัวจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจประเทศ และการกระตุ้นการใช้จ่ายของภาครัฐ แต่สถิติการเลิกกิจการของธุรกิจร้านอาหาร ในปี 2566 ช่วงมกราคมถึงกรกฎาคม เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.27 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า โดยมีข้อมูลว่าธุรกิจร้านอาหาร จำนวนมากกว่าร้อยละ 55 จะมีอายุกิจการเฉลี่ยอยู่ที่เพียง 0-4 ปี (Office of Small and Medium Enterprise Promotion, 2023)

เนื่องจากธุรกิจร้านอาหารส่วนใหญ่เป็นกลุ่มธุรกิจ SME มักเผชิญข้อจำกัดด้านเงินหมุนเวียน ต้นทุนวัตถุดิบและแรงงานที่ผันผวน รวมถึงผลกระทบจากเงินเฟ้อและการแข่งขันที่รุนแรง โดยเฉพาะในพื้นที่ท่องเที่ยวและเมืองใหญ่ ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนของธุรกิจ (Banternghansa, Archawa, & Krislert, 2019) รวมถึงธุรกิจร้านอาหารเป็นธุรกิจที่เข้าสู่ตลาดได้ง่าย ปรับเปลี่ยนตามความต้องการตามกระแสนิยม จึงส่งผลให้มีการเปิด และเลิกของธุรกิจอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ธุรกิจร้านอาหารในปัจจุบันยังได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ซึ่งส่งผลให้ลักษณะการใช้ชีวิตของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น และมีการระมัดระวังการใช้จ่ายที่มากขึ้นตามอีกด้วย (Trade Policy and Strategy Office, 2023)

การแพร่ระบาดของโควิด ส่งผลกระทบต่อธุรกิจร้านอาหารเป็นอย่างมากจนถึงในปัจจุบัน แม้ว่าเศรษฐกิจโลกและในประเทศไทยเริ่ม กลับเข้าสู่สภาวะปกติ มีการผ่อนคลายมาตรการต่าง ๆ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดทั้งในภาครัฐและเอกชน ทำให้เกิดปัจจัยทิศทางบวกในด้านกำลังซื้อและการใช้จ่ายของผู้บริโภค รวมถึงเป็นโอกาสให้ธุรกิจร้านอาหารต้องมีการปรับตัวเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจมากขึ้น เพื่อโอกาสในการทำกำไรและการอยู่รอดต่อไป (Suwannarat, 2023) โดยกระทรวงพาณิชย์ได้จำแนกธุรกิจร้านอาหาร ใช้หลักเกณฑ์การออกแบบตกแต่งเป็นหลักแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ร้านอาหารไฟน์ไดน์นิ่ง ร้านอาหารระดับกลาง ร้านอาหารหรือเครื่องดื่มทั่วไป และร้านอาหารริมบาทวิถี เพื่อธุรกิจจะนำไปใช้วิเคราะห์โดยคำนึงถึงราคาของอาหาร วิธีการให้บริการ รวมถึงบรรยากาศและเมนูของร้านอาหารประเภทนั้น ๆ ในการจำแนก (Ministry of Commerce, 2020) เพื่อให้รูปแบบของธุรกิจเหมาะสมกับความสามารถในการดำเนินงานของธุรกิจ ต่อไป

ในอดีตการดำเนินงานของธุรกิจร้านอาหาร มีแนวคิดเน้นการขายผลิตภัณฑ์เป็นหลัก ทำให้เมื่อต้นทุนของการผลิตสินค้าและการให้บริการเปลี่ยนแปลง ธุรกิจได้ผลประกอบการลดลงและทำให้การแข่งขันในตลาดมีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งในต่างประเทศเริ่มมีการนำแนวคิดการใช้บริการดิจิทัล (Digital Servitization) เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการธุรกิจควบคู่ไปกับการขายสินค้าหลัก เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการจัดการข้อมูลที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสังคมพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภค เน้นการที่ทำให้ธุรกิจสามารถตอบสนองได้ทั้งผลิตภัณฑ์ที่เป็นกายภาพและตอบสนองการให้บริการที่สามารถอำนวยความสะดวกมากขึ้น (Tronvoll, Sklyar, Sorhammar, & Kowalkoski, 2020) โดยในประเทศไทยแม้ได้มีการเริ่มนำแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้ แต่มักอยู่ในภาคการผลิตเป็นส่วนมาก ยังไม่เห็นการนำมาปรับใช้ในธุรกิจการให้บริการมากนัก โดยการใช้บริการดิจิทัลนั้น เป็นแนวคิดที่เข้ามาช่วยให้ผลการดำเนินงานของธุรกิจเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีขั้นตอนมุ่งเน้นการให้บริการต่อผู้บริโภค เพิ่มลักษณะด้านการให้บริการที่มากกว่าผลิตภัณฑ์ทางกายภาพ และมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับข้อมูลที่มีอยู่นำไปใช้วิเคราะห์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อการแข่งขัน อาทิ การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล food delivery หรือ social media ช่วยลดข้อจำกัดด้านทำเลที่ตั้ง หรือการขยายฐานลูกค้าใหม่ การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลลูกค้า เช่น พฤติกรรมการสั่งซื้อ ความนิยมของเมนูอาหาร เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาหรือส่งเสริมการขายเพื่อลดความเสี่ยงจากการแข่งขัน ดังนั้น การนำแนวคิด Digital Servitization มาใช้ช่วยเพิ่มคุณค่าบริการ และช่วยจัดการกับปัญหาการแข่งขัน ต้นทุน และความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการใช้ข้อมูลที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาในประเด็นของแนวคิดการใช้บริการดิจิทัลว่าส่งผลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจประเภทวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพียงใด ผลที่ได้รับจะเป็นแนวทางที่สำคัญต่อการนำไปใช้ประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการธุรกิจประเภทร้านอาหาร และธุรกิจต่าง ๆ ที่มีความคล้ายกัน รวมถึงสร้างความเข้าใจต่อสถานการณ์และความสำคัญของการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานเพื่อการแข่งขันต่อบริบทเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยการใช้บริการดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ผลการดำเนินงานของธุรกิจเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การใช้บริการดิจิทัล

การใช้บริการดิจิทัล (Digital Servitization: DS) คือ การเปลี่ยนระบบการทำงานให้เป็นการบริการผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล (Paschou, Rapaccini, Adrodegari, & Saccani, 2020) (Ardolino, Rapaccini, Saccani, Gaiardelli, Giovanni, & Carlo, 2017) โดยในอดีตการประกอบธุรกิจมักเป็นการเน้นที่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์เป็นหลัก ซึ่งทำให้เกิดการแข่งขันเรื่องกำไรจากการขายสินค้าที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยยิ่งส่งผลอย่างมากต่อการประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ได้รับผลกระทบจากแรงกดดันต่าง ๆ เช่น ต้นทุนของสินค้า ความสามารถในการบริหารสภาพคล่องในธุรกิจ เป็นต้น เมื่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้นำเทคโนโลยีเข้าสู่กระบวนการบริหาร จะทำให้ผู้ผลิตสามารถสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งขัน ในตลาดเพิ่มรายได้และผลกำไรที่มากขึ้น (Man, Lau, & Chan, 2002)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและการทบทวนวรรณกรรมการใช้บริการดิจิทัล สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงที่บริษัทต้องดำเนินการเมื่อมีการให้บริการดิจิทัล โดยการวัดการใช้บริการดิจิทัล ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ (Tronvoll, Sklyar, Sorhammar, & Kowalkoski, 2020) ดังนี้

1. เอกลักษณ์ (Identity) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการใช้บริการดิจิทัล นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในอัตลักษณ์ของบริษัทและการรับรู้ในตนเองของธุรกิจหลักและการปฏิบัติการ การนำเสนอวิสัยทัศน์จึงถือเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมทุกคนสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง และตอบสนองตามความต้องการด้านความคล่องตัวที่เกิดจากการใช้บริการทางดิจิทัล ปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญคือ การมุ่งเน้นไปที่แนวปฏิบัติด้านการจัดการที่จะยังคงอยู่ซึ่งอำนวยความสะดวกในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงาน วิธีการดำเนินงานของบริษัท นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตัวธุรกิจในท้ายที่สุดผ่านการใช้บริการทางดิจิทัล

2. การลดทรัพยากรในการผลิต (Dematerialization) หมายถึง การเปลี่ยนจากการพึ่งพาอุปกรณ์หรือทรัพยากรทางกายภาพ มาเป็นการใช้ข้อมูลเป็นศูนย์กลางผ่านบริการดิจิทัล ซึ่งข้อมูลที่มีอยู่กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้วยการลดการพึ่งพาอุปกรณ์เฉพาะ และเพิ่มความสามารถในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การทำงานร่วมกัน (Collaboration) หมายถึง แนวทางในการใช้บริการดิจิทัลต้องอาศัยการทำงานร่วมกันอย่างกว้างขวาง นอกเหนือจากการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดกับลูกค้าแล้ว ยังกำหนดให้ต้องสร้างการทำงานร่วมกันกับบริษัทภายนอก การใช้บริการดิจิทัลเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของลูกค้า การนำเสนอคุณค่าซึ่งกันและกันถึงข้อเสนอหลัก การเพิ่มความไว้วางใจของลูกค้า

การวัดผลการดำเนินงานของธุรกิจในอุตสาหกรรมการให้บริการ

จากการศึกษาแนวคิด Balanced Scorecard ของ Kaplan and Nortan (1992) ได้อธิบายหลักการและความหมายของการประเมินองค์กรแบบสมดุล หรือการประเมินการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์หรือการประเมินเชิงกลยุทธ์ไว้ว่า เป็นระบบการประเมินผลงานการปฏิบัติงานที่ใช้ตัวชี้วัดเป็นตัวสะท้อน ซึ่งระบบการประเมินนี้จะนำมาใช้ในการวัดผลว่าคุ้มค่ากับการทำงานหรือไม่ เป็นตัววัดผลทางการจัดการที่จะช่วยในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติโดยอาศัยการประเมินและการวัด ช่วยให้องค์กรเกิดความเป็นระบบแนวเดียวกัน และเน้นในสิ่งที่สำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กร (Kaplan & Norton, 1996a) องค์กรหรือธุรกิจต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้จึงต้องมีการปรับตัวชี้วัดประสิทธิภาพให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นในองค์กรหรือธุรกิจของตนเอง ดังนั้น Balanced Scorecard สามารถนำไปใช้ได้ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่าง ๆ เช่น ในธุรกิจด้านการให้บริการ นำไปประยุกต์ใช้งานโดยปรับเปลี่ยนเป็นมุมมอง ด้านลูกค้าหรือการเงินต่าง ๆ ตามที่องค์กรได้กำหนดตัวชี้วัดไว้ (Teerathanachaiyakun, 2018) ดังนี้

1. มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective) หมายถึง การเพิ่มขึ้นของรายได้ของธุรกิจ และการลดลงของต้นทุนการให้บริการ รวมถึงผลิตภาพการดำเนินงานที่เกิดขึ้น

2. มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) หมายถึง ส่วนแบ่งทางการตลาดที่เพิ่มขึ้น การรักษาลูกค้าเดิมขององค์กร การแสวงหาลูกค้าใหม่ การนำเสนอสินค้าที่มีคุณภาพ การบริหารที่รวดเร็ว หรือชื่อเสียงของกิจการที่ดี

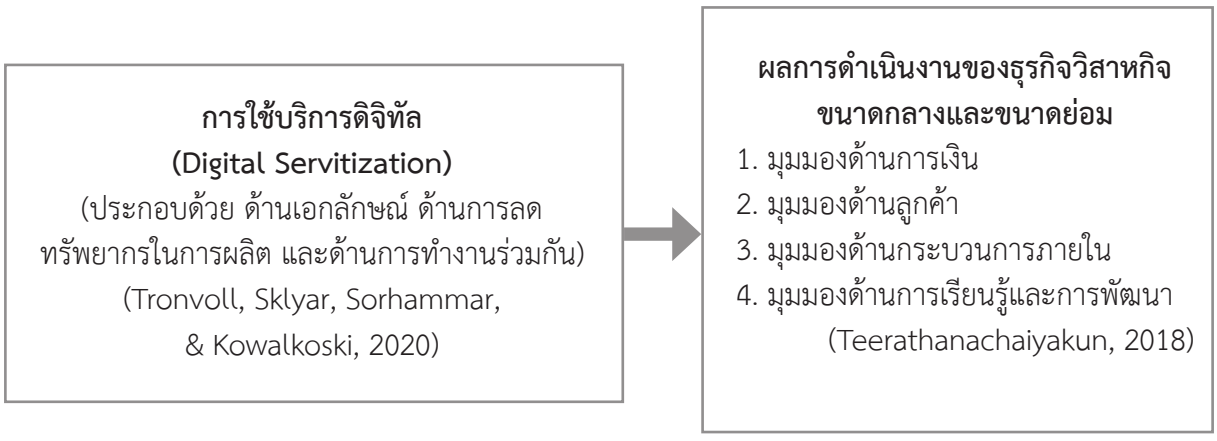
3. มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) หมายถึง การดำเนินงานที่รวดเร็วมากขึ้น กระบวนการจัดส่งที่รวดเร็วและตรงเวลา หรือกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ

4. มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective) หมายถึง การพัฒนาทักษะของพนักงาน การรักษาพนักงานที่มีคุณภาพ วัฒนธรรมองค์กรที่เปิดโอกาสให้พนักงานได้แสดงความสามารถ การมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ดี

จากการศึกษางานวิจัยของ Tronvoll, Sklyar, Sorhammar, & Kowalkoski (2020) พบว่า การใช้บริการดิจิทัล บริษัทจำเป็นต้องสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เชื่อมโยงถึงกันทั้งหมด 3 ช่วง ประกอบด้วยเอกลักษณ์องค์กร การลดทรัพยากรในการผลิต และการทำงานร่วมกัน โดยทั้ง 3 ประการ มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงต่อการใช้บริการดิจิทัลในครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Heiko, Paiola, Saccani, and Rapaccini (2020) Sofia, Angelo, and Claudio (2022) และ Huy and Phuc (2022) พบว่า การเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์ขององค์กรสนับสนุนการให้บริการทางดิจิทัล ประกอบด้วย เอกลักษณ์องค์กร การลดทรัพยากรในการผลิต และการทำงานร่วมกัน รวมถึงพบว่าการยอมรับและเอาชนะความท้าทายของธุรกิจ SME จำเป็นต้องผ่านการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด 3 ประการ ได้แก่ เอกลักษณ์ การลดทรัพยากรในการผลิต และการทำงานร่วมกัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและการทบทวนวรรณกรรมการใช้บริการดิจิทัล สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงที่บริษัทต้องดำเนินการเมื่อมีการให้บริการดิจิทัล และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ประกอบด้วย ด้านเอกลักษณ์ ด้านการลดทรัพยากรในการผลิต และด้านการทำงานร่วมกันมีความสำคัญเชิงกลยุทธ์ก่อให้เกิดประสิทธิภาพของการดำเนินงานในอุตสาหกรรมด้านการให้บริการร้านอาหาร นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในตลาดเศรษฐกิจปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นการแข่งขันเชิงตอบสนองการให้บริการ นอกเหนือกว่าสินค้าทางกายภาพ และได้ศึกษาร่วมกับแนวคิดการวัดผลการดำเนินงานของธุรกิจในอุตสาหกรรมการให้บริการ พบว่า มุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า มุมมองด้านกระบวนการภายใน และมุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา เป็นตัววัดผลทางการจัดการที่สำคัญ นำมาใช้ในการวัดผลว่าการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้น มีความคุ้มค่ากับการทำงานหรือไม่ ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมุติฐานที่ 1 : ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองด้านการเงิน

สมมุติฐานที่ 2 : ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองด้านลูกค้า

สมมุติฐานที่ 3 : ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองด้านกระบวนการภายใน

สมมุติฐานที่ 4 : ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มธุรกิจบริการด้านร้านอาหาร ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 37,288 ราย ซึ่งเป็นเขตกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบสูงจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ และมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจในประเทศ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2566) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาและการเข้าถึงธุรกิจร้านอาหารที่พร้อมให้ข้อมูลในช่วงเวลาศึกษา สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างและกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ ร้อยละ 95 (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 381 กิจการ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการร้านอาหารที่เข้าร่วมงานแสดงสินค้าและกิจกรรมส่งเสริม SME เช่น THAIFEX–Anuga Asia รวมถึงร้านอาหารในเขตพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เป็นต้น

เครื่องมือและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือ และให้ข้อแนะนำในการปรับปรุงแบบสอบถาม

โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้น แบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการดำเนินธุรกิจ และตำแหน่งงานในธุรกิจ จำนวนรวม 5 ข้อ มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Close-Ended Questions) ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจ ได้แก่ ลักษณะของธุรกิจ จำนวนพนักงานในธุรกิจ และรายได้ของธุรกิจ จำนวนรวม 3 ข้อ มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Close-Ended Questions) ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ประกอบด้วย เอกลักษณ์ การลดทรัพยากรในการผลิต และการทำงานร่วมกัน จำนวน 9 ข้อ (Tronvoll, Sklyar, Sorhammar, & Kowalkoski, 2020) และส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จำนวน 17 ข้อ (Teerathanachaiyakun, 2018) ซึ่งลักษณะคำถามส่วนที่ 3 และ 4 เป็นการใช้มาตรฐานแบบ Likert Scale โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนระหว่าง 1 - 5 โดย 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก และ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

สำหรับเครื่องมือแบบสอบถามได้นำไปทำการทดสอบกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อทำการทดสอบคุณภาพ โดยการหาค่าความเที่ยงหรือค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของข้อมูลในแบบสอบถามโดย

ใช้ผลลัพธ์ของค่าครอนบัคอัลฟ่า (Cronbach's Alpha) ดังแสดงใน ตาราง 1 ซึ่งชี้ว่าค่าครอนบัคอัลฟ่าของแต่ละด้านของตัวแปรมีค่าไม่น้อยกว่า 0.6 ซึ่งสะท้อนความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม (Hair, Black, Babin, Anderson, & Tatham, 2006)

ตาราง 1 แสดงผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ตัวแปร	Cronbach's Alpha
ปัจจัยด้านการใช้บริการดิจิทัล	
ด้านเอกลักษณ์	.713
ด้านการลดทรัพยากรในการผลิต	.764
การทำงานร่วมกัน	.869
ปัจจัยด้านผลการดำเนินงาน	
มุมมองด้านการเงิน	.623
มุมมองด้านลูกค้า	.852
มุมมองด้านกระบวนการภายใน	.712
มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา	.802

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนของธุรกิจร้านอาหารในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.20 อายุระหว่าง 25 - 35 ปี ร้อยละ 67.70 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 80.10 และตำแหน่งงานในธุรกิจ เป็นผู้บริหารระดับกลาง/ผู้จัดการ ร้อยละ 56.70 ทั้งนี้ข้อมูลทางธุรกิจของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีลักษณะของธุรกิจเป็น Casual Dining/ร้านอาหารระดับกลาง คิดเป็นร้อยละ 56.70 ระยะเวลาการดำเนินธุรกิจอยู่ที่ 3 - 6 ปี ร้อยละ 62.50 จำนวนพนักงานของธุรกิจมีจำนวนพนักงานอยู่ที่ 6-30 คน ร้อยละ 67.20 และมีรายได้ของธุรกิจ 150,001 – 4,166,667 บาท/เดือน หรือ 5 - 50 ล้านบาท/ปี คิดเป็นร้อยละ 66.90 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัลโดยภาพรวม มีระดับความคิดเห็นระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อด้านการทำงานร่วมกันมากที่สุด โดยมีระดับความคิดเห็นระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 รองลงมาด้านเอกลักษณ์ มีระดับความคิดเห็นระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 และด้านการลดทรัพยากรในการผลิต มีระดับความคิดเห็นระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ตามลำดับ รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล

ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านเอกลักษณ์	4.18	.531	เห็นด้วยมาก	2
ด้านการลดทรัพยากรในการผลิต	4.15	.454	เห็นด้วยมาก	3
ด้านการทำงานร่วมกัน	4.19	.417	เห็นด้วยมาก	1
รวม	4.17	.344	เห็นด้วยมาก	

ผลการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของธุรกิจโดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนามากที่สุด โดยมีระดับความคิดเห็นระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 รองลงมามุมมองด้านลูกค้า มีระดับความคิดเห็นระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 มุมมองด้านการเงิน มีระดับความคิดเห็นระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และมุมมองด้านกระบวนการภายใน มีระดับความคิดเห็นระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ตามลำดับ รายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการดำเนินงานของธุรกิจ

ผลการดำเนินงานของธุรกิจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
มุมมองด้านการเงิน	4.16	.432	เห็นด้วยมาก	3
มุมมองด้านลูกค้า	4.17	.323	เห็นด้วยมาก	2
มุมมองด้านกระบวนการภายใน	4.15	.309	เห็นด้วยมาก	4
มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา	4.21	.368	เห็นด้วยมากที่สุด	1
รวม	4.17	.234	เห็นด้วยมาก	

จากการวิเคราะห์ความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วม เพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบค่า Tolerance และ VIF ของปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ได้แก่ ด้านเอกลักษณ์ ด้านการลดทรัพยากรในการผลิต และด้านการทำงานร่วมกันพบว่าค่า Tolerance มีค่าเท่ากับ .809 .854 และ .885 และค่า VIF มีค่าเท่ากับ 1.236 1.172 และ 1.130 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 5 แสดงว่า ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไม่เกิดปัญหาความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วม รายละเอียดดังตาราง 4

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ค่า Tolerance และ VIF ของปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ที่มีอิทธิพลต่อ ผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
ด้านเอกลักษณ์	.809	1.236
ด้านการลดทรัพยากรในการผลิต	.854	1.172
ด้านการทำงานร่วมกัน	.885	1.130

ผลการทดสอบสมมุติฐาน

ข้อมูลการวิเคราะห์จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 381 ตัวอย่าง ผ่านการใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณของสมมติฐานที่ 1 พบว่า ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัลมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานในมุมมองด้านการเงิน มีค่า p-value เท่ากับ 0.001 จึงสรุปได้ว่าปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองด้านการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ Beta พบว่า ด้านการลดทรัพยากรในการผลิต มีอิทธิพลต่อมุมมองด้านการเงินมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านการทำงานร่วมกัน ตามลำดับ ดังตาราง 5

ตาราง 5 ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองด้านการเงิน

ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล	สัมประสิทธิ์ B	สัมประสิทธิ์ Std. Error	สัมประสิทธิ์ Beta	t	p-value
ค่าคงที่	2.472	.267		9.265	.001**
ด้านเอกลักษณ์	.078	.044	.096	1.765	.078
ด้านการลดทรัพยากรในการผลิต	.195	.050	.205	3.871	.001**
ด้านการทำงานร่วมกัน	.132	.054	.127	2.441	.015*
*R มีค่าเท่ากับ 0.318		R Square มีค่าเท่ากับ 0.101			
Adjusted R Square มีค่าเท่ากับ .094		Std. Error of the Estimate มีค่าเท่ากับ 0.412			

หมายเหตุ *มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
**มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ขณะเดียวกันผลการวิเคราะห์สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานมุมมองด้านลูกค้า มีค่า p-value เท่ากับ 0.001 จึงสรุปได้ว่าปัจจัยการใช้บริการดิจิทัลมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองด้านลูกค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยค่าสัมประสิทธิ์ Beta พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อมุมมองด้านลูกค้ามากที่สุด ได้แก่ ด้านการทำงานร่วมกัน และด้านการลดทรัพยากรในผลิต ตามลำดับ ดังตาราง 6

ตาราง 6 ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองด้านลูกค้า

ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล	สัมประสิทธิ์ B	สัมประสิทธิ์ Std. Error	สัมประสิทธิ์ Beta	t	p-value
ค่าคงที่	2.919	.200		14.613	.001**
ด้านเอกลักษณ์	.020	.033	.032	.595	.552
ด้านการลดทรัพยากรในการผลิต	.081	.038	.114	2.149	.032*
ด้านการทำงานร่วมกัน	.200	.040	.257	4.953	.001**
*R มีค่าเท่ากับ 0.372		R Square มีค่าเท่ากับ 0.132			
Adjusted R Square มีค่าเท่ากับ 0.094		Std. Error of the Estimate มีค่าเท่ากับ 0.308			

หมายเหตุ *มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
**มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สำหรับผลการวิเคราะห์สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานในมุมมองด้านกระบวนการภายใน มีค่า p-value เท่ากับ 0.001 จึงสรุปได้ว่าปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองด้านกระบวนการภายใน อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ Beta พบว่า ด้านการทำงานร่วมกันมีอิทธิพลมากที่สุด และด้านเอกลักษณ์ ตามลำดับ ดังตาราง 7

ตาราง 7 ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองด้านกระบวนการภายใน

ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล	สัมประสิทธิ์ B	สัมประสิทธิ์ Std. Error	สัมประสิทธิ์ Beta	t	p-value
ค่าคงที่	2.919	.200		14.613	.001**
ด้านเอกลักษณ์	.020	.033	.032	.595	.552
ด้านการลดทรัพยากรในการผลิต	.081	.038	.114	2.149	.032*
ด้านการทำงานร่วมกัน	.200	.040	.257	4.953	.001**
*R มีค่าเท่ากับ 0.449		R Square มีค่าเท่ากับ 0.201			
Adjusted R Square มีค่าเท่ากับ 0.195		Std. Error of the Estimate มีค่าเท่ากับ 0.277			

หมายเหตุ *มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
**มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สำหรับผลการวิเคราะห์สมมติฐาน 4 ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา มีค่า p-value เท่ากับ 0.001 จึงสรุปได้ว่าปัจจัยการใช้บริการดิจิทัลมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยค่าสัมประสิทธิ์ Beta พบว่า ด้านเอกลักษณ์มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานด้านการเรียนรู้และการพัฒนามากที่สุด รองลงมา ด้านการทำงานร่วมกัน ตามลำดับ ดังตาราง 8

ตาราง 8 ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา

ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล	สัมประสิทธิ์ B	สัมประสิทธิ์ Std. Error	สัมประสิทธิ์ Beta	t	p-value
ค่าคงที่	2.490	.220		11.304	.001**
ด้านเอกลักษณ์	.158	.037	.227	4.316	.001**
ด้านการลดทรัพยากรในการผลิต	.064	.042	.079	1.537	.125
ด้านการทำงานร่วมกัน	.189	.044	.214	4.253	.001**
*R มีค่าเท่ากับ 0.394		R Square มีค่าเท่ากับ 0.155			
Adjusted R Square มีค่าเท่ากับ 0.148		Std. Error of the Estimate มีค่าเท่ากับ 0.340			

หมายเหตุ *มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
**มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากผลการวิจัย เมื่อได้ทดสอบสมมติฐานดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว พบว่า ปัจจัยด้านการใช้บริการดิจิทัล มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกลุ่มตัวอย่างของประเภทธุรกิจการให้บริการร้านอาหาร ทั้ง 4 มุมมอง ได้แก่ มุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า มุมมองด้านกระบวนการภายใน และมุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา โดยผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัลด้านการทำงานร่วมกันนั้น ได้มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานต่อทั้ง 4 มุมมองของสมมติฐานที่กำหนด ซึ่งนำไปสู่การอภิปรายผลต่อไป

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ พบว่าัจจัยการใช้บริการดิจิทัลมีอิทธิผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ของกลุ่มตัวอย่างธุรกิจร้านอาหาร ทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ มุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า มุมมองด้านกระบวนการภายใน และมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานทั้ง 4 ที่ได้กำหนดไว้ โดยปัจจัยด้านการใช้บริการดิจิทัลด้านการมีส่วนร่วม ได้ส่งผลต่อมุมมองทุกองค์ประกอบของผลการดำเนินงานของธุรกิจ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานเพื่อเข้าสู่แนวคิดการใช้บริการดิจิทัลนั้น เป็นการปรับเปลี่ยนขั้นตอนการดำเนินงานจากดั้งเดิมที่เน้นสินค้าเป็นหลัก สู่การมุ่งเน้นการให้บริการมากขึ้น ธุรกิจร้านอาหารจึงต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจแนวคิดดังกล่าว เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดของธุรกิจ เช่น ผู้ประกอบการ ลูกค้า พนักงาน ซัพพลายเออร์ เป็นต้น เพื่อให้ทุกฝ่ายได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นความต้องการหรือปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน เช่น ธุรกิจประสานงานหาซัพพลายเออร์ที่สามารถจัดส่งวัตถุดิบที่มีคุณภาพกับราคาที่เหมาะสม พนักงานปฏิบัติงานได้ตรงวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ในเชิงการให้บริการที่มากขึ้น เป็นต้น ซึ่งการมีส่วนร่วมของทุก ๆ ฝ่าย สามารถนำไปสู่ผลการดำเนินงานทั้งการประหยัดต้นทุนการผลิต การสร้างความพึงพอใจต่อลูกค้า ด้านการติดต่อประสานของกระบวนการภายในต่อไปในอนาคต และเมื่อพิจารณาผลการวิจัยในรายด้านสามารถอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

โดยปัจจัยด้านการใช้บริการดิจิทัล ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานในมุมมองด้านการเงิน ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัลด้านการลดทรัพยากรในการผลิต และด้านการทำงานร่วมกัน มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Heiko, Paiola, Saccani, and Rapaccini (2020) และ Sofia, Angelo, and Claudio (2022) ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ว่า การดำเนินงานของธุรกิจร้านอาหารในการบริหารด้านการเงินนั้น ธุรกิจต้องอาศัยความร่วมมือกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านต่าง ๆ เช่น พนักงาน ผู้บริหาร ลูกค้า หรือบริษัทที่เกี่ยวข้องภายนอก เพื่อวิเคราะห์ถึงต้นทุนวัตถุดิบในการผลิตอาหารหรือต้นทุนในการให้บริการร้านอาหารอื่น ๆ และการให้บริการต่อลูกค้าที่เข้ามารับประทานอาหารในร้านให้อย่างเหมาะสม จะสามารถส่งผลให้การดำเนินงานร้านอาหารเกิดสภาพคล่องและผลตอบแทนที่ดีได้ รวมถึงต้องให้ความสำคัญในด้านการลดทรัพยากรในการผลิตประกอบด้วย เนื่องจากธุรกิจร้านอาหารมักใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานจำนวนมาก เช่น วัตถุดิบในทำอาหาร ภาชนะ สิ่งอำนวยความสะดวกในร้าน เป็นต้น ทำให้การให้ความสำคัญกับข้อมูลที่มีอยู่จากลูกค้าหรือพนักงานในระดับต่าง ๆ นำมาใช้วิเคราะห์ในการเป็นแผนการดำเนินงานจะช่วยในการลดต้นทุนความเสียหายจากความสูญเปล่า เช่น วัตถุดิบในการทำอาหารที่ไม่มีคุณภาพ การขนส่งสินค้าที่ล่าช้า เป็นต้น

ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานในมุมมองด้านลูกค้า ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัลด้านการทำงานร่วมกัน และด้านการลดทรัพยากรในการผลิต มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน

ของธุรกิจ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Heiko, Paiola, Saccani, and Rapaccini (2020) และ Sofia, Angelo, and Claudio (2022) สามารถอภิปรายผลได้ว่า ผลการดำเนินงานในมุมมองด้านลูกค้านั้น เป็นการมุ่งเน้นตอบสนองความพึงพอใจในการให้บริการจากธุรกิจร้านอาหารสู่ผู้บริโภค จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากการทำงานร่วมกันของพนักงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ซัพพลายเออร์จัดหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพ พนักงานให้บริการที่ถูกต้องและรวดเร็ว เป็นต้น รวมถึงการให้ความสำคัญกับข้อมูลที่มีอยู่ในธุรกิจ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรการผลิตที่ไม่จำเป็น เช่น การนำข้อมูลไปวิเคราะห์ถึงความต้องการของลูกค้า และความพึงพอใจในการให้บริการ ซึ่งจะทำให้ลดการนำเสนอสินค้าและบริการที่ไม่มีคุณค่าในสายตาผู้บริโภค และเพิ่มคุณค่าของสินค้าและบริการที่มากขึ้นต่อไป เช่น การให้บริการที่ถูกต้อง การเสิร์ฟอาหารที่สะอาด เป็นต้น

ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานในมุมมองด้านกระบวนการภายใน ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัลด้านการทำงานร่วมกัน และด้านเอกลักษณ์ มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Heiko, Paiola, Saccani, and Rapaccini (2020) และ Huy and Phuc (2022) การดำเนินงานในมุมมองของด้านกระบวนการนั้น เป็นการมุ่งให้ความสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรในเรื่องของประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่น มีกระบวนการขนส่งวัตถุดิบสินค้าที่ตรงต่อเวลา มีระบบห่วงโซ่อุปทานในการบริหารที่ดี การให้บริการอาหารต่อลูกค้าที่รวดเร็วและถูกต้อง เป็นต้น ทำให้ต้องมีการส่งเสริมพนักงานในด้านการทำงานร่วมกัน สร้างความร่วมมือจากทุกฝ่าย รวมถึงการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนได้รับรู้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงนำแนวคิดการใช้บริการดิจิทัลในการดำเนินงานของธุรกิจร้านอาหาร ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์ของธุรกิจ จึงต้องส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น การให้ความรู้วิธีการดำเนินงาน การมุ่งเน้นการปฏิบัติด้านการจัดการเชิงบริการ การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการให้บริการร้านอาหาร เป็นต้น เพราะสิ่งสำคัญต่อการสนับสนุนความสำเร็จในการใช้บริการดิจิทัล คือ ผู้มีส่วนร่วมทุกคนนั้นต่างให้การสนับสนุนต่อการเปลี่ยนแปลง

ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัลด้านเอกลักษณ์ และด้านการทำงานร่วมกัน มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Heiko, Paiola, Saccani, and Rapaccini (2020) และ Huy and Phuc (2022) กล่าวได้ว่า ในปัจจัยด้านเอกลักษณ์ และด้านการทำงานร่วมกัน เป็นการทำงานที่เน้นให้ความสำคัญต่อผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของธุรกิจ เช่น พนักงาน ลูกค้า ซัพพลายเออร์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องต่อผลการดำเนินงานด้านการเรียนรู้และการพัฒนาที่เป็นแนวคิดพัฒนาทรัพยากรบุคคลในองค์กรให้มีความสามารถทักษะที่เหมาะสม และการเพิ่มระดับความพึงพอใจของบุคลากรให้มากขึ้น เป็นต้น ทำให้หากธุรกิจร้านอาหารต้องการส่งเสริมให้ผลการดำเนินงานด้านการเรียนรู้และการพัฒนามีประสิทธิภาพมากขึ้น ต้องมีการจัดพัฒนาหรืออบรมการให้ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อลูกค้าในการเข้ามาใช้บริการร้านอาหารให้มีความพึงพอใจมากขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในครั้งนี้ ได้ข้อสรุปว่าปัจจัยการใช้บริการดิจิทัล มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประกอบด้วย 4 มุมมอง ได้แก่ มุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า มุมมองด้านกระบวนการภายใน และมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา โดยปัจจัยด้านการใช้บริการดิจิทัลด้านการมีส่วนร่วม ได้ส่งผลต่อมุมมองทุกองค์ประกอบของผลการดำเนินงานของธุรกิจ ธุรกิจร้านอาหารควรมุ่งเน้นต่อการสร้างความเข้าใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดของธุรกิจ เพื่อให้ทุกฝ่ายได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความต้องการหรือปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน สามารถนำไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นต่อไป โดยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

1. ผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองด้านการเงิน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัลด้านการลดทรัพยากรในการผลิต มีอิทธิพลมากที่สุด ธุรกิจร้านอาหารควรส่งเสริมให้พนักงานมีทักษะในการประยุกต์ใช้ข้อมูลที่มีในธุรกิจ นำมาวิเคราะห์ในการให้บริการลูกค้าใหม่ ๆ เช่น การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการสั่งอาหารเพื่อลดความผิดพลาด การมีระบบประเมินความพึงพอใจของลูกค้า การตอบสนองต่อความต้องการที่รวดเร็ว เนื่องจากการบริการที่ดีนอกจากจะทำให้ลดต้นทุนการผลิตที่ผิดพลาด ยังสามารถเพิ่มความพึงพอใจให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการร้านอาหารซ้ำ ส่งผลต่อผลตอบแทนที่มากขึ้นในอนาคต

2. ผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองด้านลูกค้า ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัลด้านการทำงานร่วมกัน มีอิทธิพลมากที่สุด ธุรกิจร้านอาหารจึงต้องให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นที่มีต่อองค์กรจากลูกค้า เช่น รสชาติอาหาร ระดับการให้บริการที่รวดเร็ว ความถูกต้องของการให้บริการร้านอาหาร เป็นต้น หากพนักงานสามารถส่งมอบคุณค่าถึงลูกค้าได้ถูกต้องตามที่ลูกค้าได้คาดหวังไว้ก็สามารถส่งผลต่อเนื่องถึงความพึงพอใจในการรับบริการของลูกค้าในการรับประทานอาหารได้มากขึ้นอีกด้วย

3. ผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในด้านกระบวนการภายใน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัลด้านการทำงานร่วมกัน มีอิทธิพลมากที่สุด ธุรกิจร้านอาหารจึงต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างความร่วมมือในองค์กรและผู้มีส่วนร่วมต่าง ๆ เช่น การให้ข้อมูล/การนำเสนอคุณค่าของการใช้บริการดิจิทัลในร้านธุรกิจอาหารให้พนักงานและลูกค้ารับรู้เสมอ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในการทำงานและสร้างความร่วมมือในการทำงานของทุกฝ่าย ซึ่งทำให้กระบวนการการให้บริการของธุรกิจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. ผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยการใช้บริการดิจิทัลด้านเอกลักษณ์มีอิทธิพลมากที่สุด ธุรกิจร้านอาหารจึงควรส่งเสริมให้พนักงานมีทักษะที่จำเป็นและสอดคล้องกับเอกลักษณ์ที่ธุรกิจกำหนดไว้ เช่น เมื่อธุรกิจร้านอาหารนำแนวคิดการใช้บริการดิจิทัลเข้ามาใช้ มีการปรับเปลี่ยนเน้นการให้บริการที่มากขึ้น พนักงานควรรับรู้ถึงวิสัยทัศน์ที่สำคัญและการเปลี่ยนแปลงคุณค่าที่จะเกิดขึ้น มีการจัดอบรมเพิ่มความรู้และทักษะการให้บริการที่จำเป็น เพื่อสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาต่อไปของธุรกิจ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยดิจิทัลในบริบทร้านอาหารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ดังนั้นงานวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตไปยังปัจจัยดิจิทัลอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อการดำเนินธุรกิจ เช่น การประยุกต์ใช้แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ ปัญญาประดิษฐ์ นอกจากนี้ ควรศึกษากลุ่มธุรกิจประเภทอื่นที่มีลักษณะแตกต่างจากธุรกิจร้านอาหาร เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างด้านการปรับตัวเชิงดิจิทัล อีกทั้งการวิจัยเชิงลึกในลักษณะการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จะช่วยให้ได้มุมมองเชิงคุณภาพที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น สามารถอธิบายกลไกการปรับตัวและกลยุทธ์การใช้ดิจิทัลได้ชัดเจนมากขึ้น

References

Ardolino, M., Rapaccini, M., Saccani, N., Gaiardelli, P., Giovanni, C., & Carlo, R. (2017). The role of digital technologies for the service transformation of industrial companies. *International Journal of Production Research, 56*, 2116–2132.

Banternghansa, C., Archawa, P., & Krislert, S. (2019). *Understanding corporate Thailand I: Finance* (PIER Discussion Paper No. 112). Puey Ungphakorn Institute for Economic Research. https://www.pier.or.th/wp-content/uploads/2019/12/pier_dp_112.pdf

Chankaew, K. (2021). *COVID-19 situation and issues affecting SMEs.* Thailand Development Research Institute. Retrieved April 5, 2024, from https://tdri.or.th/2021/01/covid-58/

Data Innovation and Governance Institute. (2023). *Entrepreneur statistics data*. Retrieved April 14, 2024, form https://www.dga.or.th/our-services/our-services-digi/

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis* (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.

Heiko, K., Paiola, M., Saccani, N., & Rapaccini, M. (2020). Digital servitization: Crossing the perspectives of digitization and servitization. *Industrial Marketing Management, 93,* 382–388. https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2020.03.014

Huy, Q. P., & Phuc, K. V. (2022). Unravelling the potential of digital servitization in sustainability-oriented organizational performance—Does digital leadership make it different? *Economies, 10*(8), 1–20. https://doi.org/10.3390/economies10080301

Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1992). The balanced scorecard—Measures that drive performance. *Harvard Business Review, 70*(1), 71–79.

Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996a). The balanced scorecard: Translating strategy into action. *Harvard Business Review, 16*, 75-85.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Man, T. W. Y., Lau, T., & Chan, K. F. (2002). The competitiveness of small and medium enterprises: A conceptualization with focus on entrepreneurial competencies. *Journal of Business Venturing, 17*(2), 123–142. https://doi.org/10.1016/S0883-9026(00)00058-6

Ministry of Commerce. (2020). *Classify restaurant business*. Retrieved April 14, 2024, form: https://std.moc.go.th/std/codelist_detail/349?page=10

Office of Small and Medium Enterprise Promotion. (2023). *Small and medium-sized enterprises.* Retrieved April 14, 2024, form: https://www.sme.go.th/

Paschou, T., Rapaccini, M., Adrodegari, F., & Saccani, N. (2020). Digital servitization in manufacturing: A systematic literature review and research agenda. *Industrial Marketing Management, 89*, 278–292. https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2020.02.012

Siam Commercial Bank. (2020). *Eating behavior of Thai people*. Retrieved April 14, 2024, form https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/business-maker/search-behavior.html

Sodsi, S. (2022). *Service quality factors, food quality and price value on customer satisfaction and revisit intention of customers in Bangkok* (Master's thesis, Silpakorn University).

Sofia, L., Angelo, C., & Claudio, S. (2022). Digital servitization and business model innovation in SMEs: A model to escape from market disruption. *IEEE Transactions on Engineering Management, 69*(6), 1–15. https://doi.org/10.1109/TEM.2022.3141754

Suwannarat, A. (2023). *Situation of Thailand's manufacturing industry before and after COVID-19 and the trend in 2024*. Office of Industrial Economics. Retrieved April 19, 2024, from https://www.oie.go.th/assets/portals/1/fileups/2/files/ArticlesAnalysis/Production_situation_before-after_COVID19.pdf

Teerathanachaiyakun, K. (2018). *Model of relationship of factors influencing the performance of the food and beverage business in Thailand* (Doctoral dissertation, Sripatum University).

The Securities and Exchange Commission. (2023). *SME-PO alternative funding creates business opportunities for Thai SMEs to grow rapidly*. Retrieved April 14, 2024, from https://www.sec.or.th/TH/Template3/Articles/2564/130964.pdf

Trade Policy and Strategy Office. (2023). *The situation of food and beverage business in Thailand.* Retrieved April 19, 2024, form: https://uploads.tpso.go.th

Tronvoll, B., Sklyar, A., Sorhammar, D., & Kowalkoski, C. (2020). Transformational shifts through digital servitization. *Industrial Marketing Management, 89*, 293–305. https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2020.02.004

Cyberpragmatic Analysis: A Case Study of Responses to the 'Police Officer Killed in Promotion Talks' Incident
การวิเคราะห์วัจนกรรมในการวิพากษ์ออนไลน์ กรณีศึกษาของผู้ใช้ภาษาชาวไทยต่อกรณีการเสียชีวิตของตำรวจ

Tanchanok Prombut*
ธันย์ชนก พรมบุตร*
Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
*Corresponding Author, E-mail: Tanchanok.p@psu.ac.th

Article Info
- Received: October 15, 2024
- Revised: May 11, 2025
- Accepted: May 13, 2025
- Available online: August 31, 2025

Abstract

This study investigates the cyberpragmatics of verbal irony in Thai online discourse, focusing on netizens' reactions to the death of a police officer during promotion discussions. A dataset of 635 comments, collected from the official Facebook page of the talk show Hon Krasae (September–October 2023), captured immediate public responses, ensuring that reactions reflected spontaneous sentiment rather than retrospective rationalisation. Using a mixed-methods design, both quantitative and qualitative analyses were conducted on the original Thai-language comments, with attention to linguistic and cultural nuances. Content analysis identified eight communicative forms: Ironic Criticism (23.31%), Explicit Criticism (17.64%), Interrogative (15.12%), Ironic Compliments (12.91%), Implicit Sarcasm (10.39%), Third-person Sarcasm (9.76%), Direct Suggestion (8.82%), and Slang/Colloquial Usage (2.05%). Verbal irony often functioned as implicit social critique, exemplified by comments such as "Good people will get rewards for their work. It's a normal thing," which contrasted surface meaning with the reality of rejecting corruption. The findings suggest that irony and sarcasm serve complementary roles: irony provides implicit critique, while sarcasm conveys more overt evaluation. By highlighting these functions, the study enhances media literacy, equipping readers to recognise and interpret irony in online communication and offering deeper insight into its role in Thai digital discourse.

Keywords: Cyberpragmatic, Ironic Compliment, Ironic Criticism, Thai Online Users, Verbal Irony

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาแนวทางการใช้วัจนกรรมเสียดสีในโลกออนไลน์ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตชาวไทย โดยเฉพาะในกรณีวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์การเสียชีวิตของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผ่านการวิเคราะห์ความคิดเห็นจำนวน 635 ข้อความบนเพจเฟซบุ๊กของรายการ "โหนกระแส" ซึ่งเป็นรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอประเด็นร้อนในสังคมไทย งานวิจัยนี้ใช้วิธีการแบบผสม (Mixed-method) รวมการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อสำรวจลักษณะของวัจนกรรมเสียดสีในบริบทออนไลน์ ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลครอบคลุมระหว่างต้นเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2566 ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตชาวไทยใช้วัจนกรรมเสียดสีเพื่อตั้งคำถามและวิพากษ์บรรทัดฐานทางสังคม ตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนความหมายแฝงได้ชัดเจน คือ ข้อความที่ว่า “นี่คือรางวัลตอบแทนของคนดี มันเป็นเรื่องปกติ” ซึ่งแฝงการเสียดสีในเชิงลึก ข้อความทั้งหมดในงานวิจัยนี้ได้รับการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษเพื่อการวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบ ในการศึกษาครั้งนี้ พบรูปแบบการสื่อสาร 8 ประเภท ได้แก่ การวิพากษ์เชิงเสียดสี คิดเป็นร้อยละ 23.31 การวิพากษ์ตรงไปตรงมา คิดเป็นร้อยละ 17.64 คำถามเชิงประชด คิดเป็นร้อยละ 15.12 การชมเชิงเสียดสี คิดเป็นร้อยละ 12.91 การประชดโดยนัย คิดเป็นร้อยละ 10.39 การวิจารณ์ผ่านบุคคลที่สาม คิดเป็นร้อยละ 9.76 ข้อเสนอแนะตรงไปตรงมา คิดเป็นร้อยละ 8.82% และการใช้สแลงหรือภาษาพูดทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 2.05 โดยสรุป งานวิจัยนี้เน้นให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของวัจนกรรมเสียดสีและการประชดในฐานะเครื่องมือสื่อสารที่สะท้อนมุมมองและความคิดทางสังคม ช่วยส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและเข้าใจการสื่อสารเชิงเสียดสีในโลกออนไลน์ ซึ่งอาจนำไปสู่การลดความเข้าใจผิดและส่งเสริมการสนทนาที่สร้างสรรค์ในสังคม

คำสำคัญ: การชมเชิงประชด, การวิจารณ์เชิงประชด, ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตชาวไทย, วัจนกรรมการวิพากษ์วิจารณ์, วัจนกรรมในโลกออนไลน์

Introduction

The evolution of mass communication, driven by digital technologies, has shifted from traditional, top-down information dissemination to more interactive and participatory platforms. This transformation allows individuals to actively engage with content, moving beyond the one-way communication models of legacy media (Yus, 2011). Opinion sharing, as a fundamental part of human communication, fosters dialogue and debate in online spaces (Herring, 2013). While free expression is central to democratic societies, its responsible use within legal and ethical boundaries is crucial (Graham & Hardaker, 2017). Social media has expanded opportunities for discourse but also created environments where antagonistic communication thrives. The anonymity and immediacy of online interactions often lead to aggressive expressions, frequently manifested through verbal irony, sarcasm, and other pragmatic strategies aimed at critique or mockery (Dynel, 2014; Yus, 2016). When misapplied, these strategies can exacerbate hostility in digital discourse, raising concerns about civility in online communication (Hardaker, 2010).

Hon Krasae, one of Thailand's most-watched talk shows, is known for covering current events, controversies, and socially relevant issues, often adopting a sensationalist approach that draws widespread attention. It frequently addresses topics related to justice, law enforcement, and societal norms, positioning itself as a significant influencer of public opinion. A recent case involving the alleged killing of a police officer for rejecting corruption sparked extensive societal debate. This incident, which raises critical questions about law, justice, and authority in Thailand, provides a rich context for examining the cyberpragmatic behaviour of Thai netizens. Online discussions often reflect broader societal attitudes toward power and justice (Graham & Hardaker, 2017; Hardaker, 2010), offering valuable data for exploring how individuals use digital platforms to express their views (Yus, 2011).

Hon Krasae's influence extends to digital platforms like Facebook, YouTube, and TikTok, where audiences engage directly, particularly through comment sections that serve as forums for public debate. Research by Archer (2008) and Dynel (2014) suggests that these sections mediate speech, often through verbal irony, sarcasm, and impoliteness, especially when discussing contentious social issues. Studying these platforms reveals the pragmatic strategies people use, such as navigating politeness, irony, and criticism, when discussing sensitive topics (Graham & Hardaker, 2017). This research is crucial for understanding how digital environments shape public discourse and influence opinion formation. This study explored a socially significant episode from Hon Krasae, focusing on public reactions to the death of a police officer allegedly killed for refusing to engage in corruption.

The incident happened in September 2023, a police officer was fatally shot during a dinner meeting in Nakhon Pathom, Thailand (Bangkok Post, 2023; Straits Times, 2023). The event, hosted by a local subdistrict headman (Mr. A), included several highway police officers, among them Officer B and Officer C. During the gathering, Mr. A requested a promotion for a relative, which Officer B declined, citing merit-based procedures. This refusal reportedly led to a dispute, after which Mr. A's associate (Mr. D) opened fire, killing Officer B and seriously injuring Officer

C (Bangkok Post, 2023). Authorities launched a manhunt for Mr. D, who was suspected of acting on Mr. A's orders. Mr. A later surrendered to the police (Bangkok Post, 2023). The case raised concerns about local political influence over law enforcement. Additionally, fourteen officers faced dereliction of duty charges for failing to intervene (Straits Times, 2023).

The case has generated widespread online discussion, making it an ideal context to explore the use of verbal irony in Thai online critiques. The emotionally charged nature of the event allows for an in-depth analysis of how verbal irony functions in digital discourse, particularly in relation to socially charged topics. Focusing on this specific event provides insights into how verbal irony is used in emotionally intense discussions. Such a focus is essential in pragmatic studies, as it reveals how individuals employ irony not only to critique but also to navigate complex social dynamics, such as power relations and ethical dilemmas. In Thai online communication, verbal irony serves as both a tool for dissent and a form of social commentary, revealing how users critique authority and societal issues.

Understanding verbal irony in online communication is crucial, as it reflects broader social commentary and how individuals engage in critique in digital spaces (Gibbs & Colston, 2007; Attardo, 2000). Previous research shows that verbal irony functions not just as a rhetorical device but also as a mechanism for negotiating social relationships and power dynamics (Hancock, 2004; Burgers, Van Mulken, Schellens, 2011)

By examining Thai netizens' use of these strategies, this study offers cultural insights into online communication, contributing to the field of cyberpragmatics. This research also underscores the importance of digital platforms in shaping contemporary public discourse, where irony and other pragmatic strategies address sensitive social issues. Analysing verbal irony in response to this significant event allows researchers to explore the intersection of language, emotion, and social critique in online spaces (Yus, 2011; Hancock, 2004). The rise of digital platforms as spaces for social commentary highlights the need to understand how language functions in virtual environments, particularly when addressing contentious topics. The literature review will explore key concepts such as cyberpragmatics, verbal irony, politeness, criticism, and sarcasm, illustrating their roles in shaping online discourse.

Objective

This study examines the use of verbal irony and related communicative strategies, including criticism, sarcasm, and slang, by Thai online users when conveying critical commentary on digital platforms.

Literature Review

1. Cyberpragmatics

Pragmatics studies the relationships between linguistic expressions and their users, focusing on the intentions, assumptions, beliefs, and goals that shape communication. It also explores how language is used in specific contexts, considering the environments and sociocultural factors

that influence interactions (Celce-Murcia & Olshtain, 2000). Levinson (1983) highlights that pragmatics not only examines how meaning is conveyed but also how it is interpreted, often extending beyond literal expressions through implicature, shared knowledge, and context.

In the digital era, pragmatics has expanded into cyberpragmatics, which focuses on language use in virtual environments. Online communication lacks the physical and social cues of face-to-face interaction, such as tone of voice and body language, making context and inference even more critical (Yus, 2011). In digital spaces, users often form virtual speech communities without personal familiarity, relying on linguistic strategies like irony, sarcasm, and emoticons to convey their communicative intent (Herring, 2013).

Cyberpragmatics also explores how traditional pragmatic theories, such as Grice's cooperative principle and speech act theory, are applied and adapted in online settings (Grice, 1975; Austin, 1962). The absence of immediate social feedback in these environments requires users to develop new methods for managing politeness, humour, and indirectness, key components of pragmatic competence (Brown & Levinson, 1987). Irony and sarcasm are particularly important in expressing critique, dissent, and social commentary online (Dynel, 2014).

In face-to-face communication, context is shared through physical presence and social conventions. However, in online communication, users must rely more on textual and visual clues due to the absence of non-verbal signals like facial expressions and tone. This forces a heavier reliance on inferred context, often depending on shared cultural or situational knowledge (Leech, 2014), which significantly impacts how pragmatic strategies are used in digital environments.

The fragmented nature of digital interactions complicates the sharing of context. As Olshtain and Treger (2023) explain, online communication occurs in dynamic, multi-layered environments shaped by platform design, participant anonymity, and audience expectations. For example, the same text may be interpreted differently depending on the platform (Twitter, Facebook, or private messaging), each with its own affordances that influence how users manage meaning. Cyberpragmatics thus becomes essential for understanding how communication is negotiated in these fragmented spaces.

Recent studies, like Graham and Hardaker's (2017) examination of trolling, illustrate how some users manipulate shared context to provoke emotional responses, highlighting the constantly renegotiated nature of context in online discourse. This dynamic context is a defining feature of communication in digital spaces.

2. Irony and sarcasm in cyberpragmatics

Irony and sarcasm are prevalent in online communication, often used to convey humour, critique, or dissent. However, these rhetorical devices present challenges in digital environments due to the lack of non-verbal cues, such as tone of voice or facial expressions, which traditionally signal ironic intent. In face-to-face interactions, sarcasm is frequently conveyed through tone or body language, offering clear indicators that the speaker means the opposite of what is said (Attardo, 2000). Online, users must rely on alternative markers like punctuation, capitalisation,

or emojis to express ironic intent (Dynel, 2014).

Yus (2016) explores the use of irony in online discourse, noting that while it can foster humour or social bonding, it often leads to misinterpretation in digital environments. This is particularly true in public forums, where participants may not share common knowledge or a familiar social context, making it harder to detect irony. The potential for miscommunication is heightened by the public and often anonymous nature of online platforms, where messages are directed at a broad audience lacking personal familiarity.

Research also highlights the social functions of irony and sarcasm in digital spaces. Dynel (2014) suggests that sarcasm can serve as a face-saving strategy, allowing individuals to critique indirectly or handle delicate situations without direct confrontation. However, in online contexts, sarcasm may become more aggressive, particularly where anonymity encourages behaviour that would be avoided in face-to-face interactions. In such settings, sarcasm and irony not only serve as tools for social critique but can also escalate conflicts, contributing to more hostile discourse.

3. Politeness and impoliteness in cyberpragmatics

Politeness theory, as outlined by Brown and Levinson (1987), is key to understanding cyberpragmatics, particularly how users manage face-threatening acts in online environments. In face-to-face interactions, politeness is conveyed through both verbal and non-verbal cues like tone and gestures. Online, however, users must rely solely on language, using explicit markers such as hedging, qualifiers, or emoticons to mitigate face-threatening acts. The anonymity and disinhibition of digital platforms can undermine traditional politeness strategies. Graham and Hardaker (2017) note that online settings, especially anonymous forums, often encourage impoliteness as users feel less bound by social norms. This "online disinhibition effect" (Suler, 2004) leads to more aggressive and confrontational behaviour, with less concern for maintaining face. In such contexts, impoliteness is frequently used to assert dominance or challenge authority in ways unacceptable in face-to-face interactions. Recent studies have explored how politeness and impoliteness operate in specific online contexts. Terkourafi and Sifianou (2019) examine impoliteness in discourse on social media, showing how users engage in verbal aggression while managing their social identities. Their research highlights that even in hostile environments, users employ complex pragmatic strategies, shifting between politeness and impoliteness depending on context and communicative aims.

4. Speech act of criticism and verbal irony

Nguyen (2005, p. 7) defines criticism as an illocutionary act aimed at delivering a negative evaluation of the recipient's choices, actions, or products, holding them accountable for perceived shortcomings. Nguyen also distinguishes between direct and indirect criticism. Direct criticism involves the explicit expression of negative evaluation, openly highlighting the recipient's (H) mistakes, which often threatens H's positive face by challenging their actions or decisions (Brown & Levinson, 1987). In contrast, indirect criticism is more nuanced, with the critique implied rather than stated outright. While less direct, it can still be impactful and, in some cases, more potent

than direct criticism (Tannen, 1994). Linguistically, criticism can take various forms, including declaratives, imperatives, and interrogatives. Declaratives are the most common, offering a clear and direct assertion of the critic's evaluation (Biber, Johansson, Leech, Conrad, & Finegan, 1999)

Imperative criticisms issue demands or instructions, suggesting corrective actions. Interrogative criticisms, often perceived as more polite, invite reflection rather than overtly challenging the recipient (Sperber & Wilson, 1986). These syntactic forms highlight the flexibility of criticism as a speech act, allowing critics to adapt their approach based on context and interpersonal dynamics (Holmes, 1995; Culpeper, 2011).

Several scholars argue that verbal irony often involves a positive evaluation of a negative action, or vice versa (Bisang, Hock, Winter, & Pishwa, 2009).

Verbal irony, a linguistic phenomenon, is characterised by intentional misdirection, where the speaker conveys a meaning contrasting with the literal interpretation (Sullivan, 2019). Alotaibi (2017) identifies verbal irony as a widely studied linguistic feature across languages, traditionally defined as a figure of speech where the intended meaning opposes the literal one, such as saying "The weather is lovely" during a storm. This highlights irony as a substitution of literal meaning with a figurative one. Grice's (1975) theory suggests that verbal irony violates conversational maxims, particularly the maxim of quality, to imply the opposite of what is stated. However, Alotaibi (2017) notes that traditional theories like Grice's do not capture all instances of irony, especially more complex cases. Wilson and Sperber's (1992) echoic theory views irony as an echoic utterance, where prior statements are repeated critically or mockingly. Clark and Gerrig's (1984) pretence theory posits that speakers "pretend" to be uninformed to express irony. While these theories offer valuable insights, they are limited in fully explaining the range of irony (Wilson, 2013; Filik, Ţurcan, Ralph-Nearman, & Pitiot, 2019). Kumon-Nakamura, Glucksberg, and Brown (1995) describe irony as pragmatic insincerity, where the intended meaning diverges from the conventional interpretation. Burgers, Van Mulken and Schellens (2011) identified four key features of verbal irony: (1) it is implicit, (2) evaluative, (3) allows ironic and non-ironic readings, and (4) involves opposition. Ironic statements often target specific people or objects. Communicative signals that convey irony fall into three categories: contextual, verbal, and paralinguistic cues. Contextual cues involve inconsistencies between words and situations, such as saying "lovely dog" about an aggressive one. Verbal cues include amplifiers like adverbs and adjectives, while paralinguistic cues involve nonverbal signals like tone and facial expressions (Camp, 2012; Utsumi, 2000). The relationship between verbal irony and sarcasm is frequently debated. While both involve non-literal communication, sarcasm is more caustic and mocking (Clark & Gerrig, 1984). Sarcasm typically conveys scorn, aimed at exposing foolishness or critiquing subjects more aggressively than verbal irony, which can express subtle contradictions (Kreuz & Glucksberg, 1989). The distinction between the two lies in their communicative purposes: irony often provokes thought or humour, whereas sarcasm serves to critique or ridicule (Giora, 1995).

In Thai culture, verbal irony functions as a pragmatic tool reflecting societal norms. Panpothong (1996) shows how verbal irony maintains politeness within hierarchical interactions,

enabling speakers to criticise without direct confrontation, thus preserving face. This aligns with Thai values of social harmony and indirect communication. Further, Panpothong (1998) explores how certain forms of verbal irony in Thai have become conventionalised, functioning like conversational implicatures.

Verbal irony also helps manage interpersonal relationships, particularly in maintaining indirectness in hierarchical contexts (Srinarawat, 2005). Thai irony enables speakers to voice disapproval while adhering to politeness norms (Kongchang, 2017), acting as a face-saving mechanism to navigate power dynamics (Samermit & Samermit, 2020). This indirect approach differs from the more direct English use of irony.

Thai learners of English face challenges with irony, often misinterpreting its subtle cues due to cultural differences in expression (Fongchamnan & Tawilapakul, 2017). Sisuk and Dhanesschaiyakupta (2017) show that Thai learners may struggle to comprehend and use English irony, leading to miscommunication. Defining boundaries between irony, sarcasm, and satire in Thai is complex, with irony often more playful, while sarcasm is biting (Nagavajara, 1998).

Panpothong's (2013) framework divides Thai verbal irony into four mechanisms: opposing meanings, expressions of impossibility, exaggeration, and socially incongruous language. These mechanisms reflect culturally embedded strategies for indirect critique. For instance, opposing meanings convey masked criticism, while irony through impossibility critiques behaviours subtly (Panpothong, 2013). Exaggeration mocks societal expectations non-confrontationally, while socially incongruous language signals disapproval without conflict (Samermit & Samermit, 2020). Panpothong's classification offers insights into how Thai speakers navigate social interactions with irony, reflecting cultural values like politeness and face-saving. This approach contrasts with Western irony, which tends to be more direct (Kumwapee & Jitwiriyanont, 2020). Verbal irony in Thai serves as a crucial tool for managing relationships, warranting further exploration in cross-cultural pragmatics (Forman, 2011).

In the context of Thai speakers, Panpothong (2013) studied verbal irony, identifying four main types: 1) pairing words or sentences with opposing meanings, 2) conveying impossibility or unreasonableness, 3) expressing greatly exaggerated ideas, and 4) using words or sentences that are deemed inappropriate. This is to say, Panpothong (2013) classifies verbal irony into four primary categories. The first category involves pairing words or sentences with opposing meanings, where the language used conveys a message directly contrary to its usual interpretation. The second category encompasses expressions that convey ideas or situations considered impossible or highly unreasonable in a literal sense. Expressing greatly exaggerated ideas constitutes the third category, where language is employed to convey notions or situations in a manner significantly beyond reality. Finally, the fourth category includes the use of words or sentences considered inappropriate in a social or contextual context. In this case, expressions deemed socially or contextually inappropriate for the given situation fall under the purview of this particular type of verbal irony. In Panpothong's (2013) examination, verbal irony predominantly involves juxtaposing words or sentences with contrasting meanings. In practical terms, when a

speaker intends to convey verbal irony, they frequently intertwine words or sentences with conflicting meanings, ensuring that the audience apprehends the expression's contradictory nature. An illustration of this phenomenon is evident in the sentence: "You are intelligent! A myna bird is on your back now" (Panpothong, 2013, p. 118). Significantly, many Thai speakers recognize the cultural association of a myna bird on a buffalo's back, where the buffalo is metaphorically linked to stupidity due to its perceived slowness and lack of intelligence. Consequently, the implied message remains consistent when directed at individuals. Therefore, while the first sentence seemingly affirms intelligence, the second sentence, stating "A myna bird is on your back now," creates a paradoxical meaning—essentially implying, "You are intelligent, but you are akin to a buffalo," ultimately ironic in suggesting stupidity. Secondly, verbal irony can be employed by the speaker to convey a sense of impossibility or unreasonableness. Panpothong (2013) suggested a scenario where a mother is addressing her daughter, who has recently acquired highly expensive clothing. The mother might playfully suggest, "You can fly by wearing these expensive clothes" (Panpothong, 2013, p. 118). Consequently, it can be inferred that the mother was using verbal irony, as it is, in reality, impossible for anyone to fly, thereby emphasising the exaggerated nature of the statement. Thirdly, speakers may convey greatly exaggerated ideas when employing verbal irony. As proposed by Panpothong (2013), speakers sometimes use exaggeration for the purpose of complimenting or being polite. However, verbal irony can also be recognised when words or sentences are significantly exaggerated. For instance, in a scenario where a parent, praising their son to the parent of a girl, suggests that the girl's parent should enroll their daughter in extra studies so that she can be as accomplished as their son. Consequently, the girl’s parents might respond, "No matter how hard my girl studies, she will not be as good as your child. Your child is a genius; he is only in grade 2 but speaks English like a native." (Panpothong, 2013, p. 119). Here, the exaggerated praise serves as a signal of verbal irony. Fourthly, speakers may use words or sentences that are considered inappropriate. In such instances, the degree of inappropriateness or the choice of words can be identified as an indication that the speaker is employing verbal irony. Panpothong (2013, p.119) provides an example of this occurrence, where an older sister addresses her younger sister, who arrived home late in the early morning, saying, "I have to wait for you from dusk till dawn, where have you been proceeding physically?" The choice of words, implying a need to wait until dawn and the use of the phrase 'proceeding physically' instead of 'going,' suggests a level of exaggeration and disapproval that can be interpreted as verbal irony.

As existing research on the use of verbal irony in Thai digital discourse remain scarce, this research addresses this gap by exploring how Thai online users employ irony as a communicative tool, particularly in high-stakes, emotionally charged discussions. While irony in digital communication has been widely studied in humour, political satire, and informal conversations, fewer studies have analysed its function in public discourse surrounding controversial incidents. By focusing on online reactions to a real-world event, this study extends the understanding of irony as a means of social and political critique in digital spaces.

Additionally, previous research on verbal irony often relies on either qualitative discourse analysis or controlled experimental designs. In contrast, this study employs a mixed-methods approach, integrating both quantitative categorization and qualitative analysis to provide a more comprehensive examination of irony's pragmatic functions in real-world interactions. This methodological contribution ensures a more nuanced understanding of how irony operates across different communicative contexts.

Although this study focuses on a single case, it offers significant insights into the broader use of verbal irony in online discourse. By analysing immediate reactions to a controversial event, it captures real-time, unfiltered public sentiment, providing empirical evidence of irony's role as a coping mechanism, a form of protest, and a tool for expressing dissent. Moreover, as a case rooted in Thai digital discourse, this research contributes to cross-cultural pragmatics by illustrating how irony adapts to sociocultural and linguistic norms. Thai honorifics, indirectness, and rhetorical strategies may shape irony in ways that differ from Western conventions, enriching the global understanding of irony's pragmatic functions.

Furthermore, this study highlights the broader social role of irony in digital interactions. It demonstrates how irony, sarcasm, and related communicative devices serve distinct functions, such as reinforcing in-group identity, subverting authority, or signalling discontent. These findings have broader implications for understanding the role of irony in online public discourse, particularly in contexts where direct criticism may be discouraged. By addressing these gaps and offering a culturally nuanced analysis, this research contributes to the expanding field of cyberpragmatics and the study of verbal irony in digital communication.

This study investigates Thai netizens' use of verbal irony and related communicative strategies in online critiques, focusing on identifying common forms. This study draws upon and adapts insights from Panpothong's framework, categorising irony into opposing meanings, impossibility, exaggeration, and inappropriate phrasing., the study offers a structured analysis of irony in Thai discourse, aligning with its objectives. The methodology section outlines how this framework guides the systematic collection and analysis of data in Thai online discourse.

Conceptual Framework

This study adopts a structured analytical framework to examine how verbal irony is expressed in online discourse, focusing on 635 Facebook comments posted on the Hon Krasae page between September and October 2023. The selected dataset centres on a widely discussed case in Thailand—the alleged killing of a police officer following his refusal to engage in corruption. Given the emotionally charged nature of public discourse on justice and accountability, irony plays a crucial role in shaping collective responses and critiques of societal issues.

To systematically analyse instances of irony, this study draws upon and adapts insights from Panpothong's (2013) framework, which identifies irony based on key linguistic and pragmatic features, including opposing meanings, exaggeration, and socially incongruous language. While not directly applying Panpothong's categorisation, this study refines and extends its principles

to suit the complexities of digital discourse. A notable example from the dataset—"Good people will get rewards for their work. It's a normal thing."—illustrates how irony emerges from the contrast between surface meaning and the underlying critique of systemic corruption.

Employing a mixed-methods approach, this study integrates quantitative and qualitative analyses to ensure methodological rigour. The quantitative component involves categorising irony types and measuring their prevalence, while the qualitative analysis examines the rhetorical and pragmatic functions of irony in discussions about power and justice. By combining these methods, the study provides a nuanced interpretation of irony's role in digital discourse.

Building upon Panpothong's (2013) insights, this study identifies core features of verbal irony, such as opposing meanings, metaphorical undertones, insincere language, and critical tone, ensuring a consistent analytical approach. However, it also considers additional dimensions relevant to online communication, such as intertextuality, audience engagement, and the dynamics of social media discourse. This adaptation allows for a more comprehensive exploration of irony in digital public discussions.

Ultimately, this framework highlights irony as a mechanism of social critique, particularly in online debates surrounding justice and power. By contextualising irony within Thai digital discourse, this study contributes to broader discussions on how linguistic strategies shape public perception and reinforce or challenge societal norms in contemporary media environments.

Research Methodology

This study investigates the use of verbal irony in online discourse by analysing a dataset of 635 Facebook comments posted on the Hon Krasae page between September and October 2023. The selected dataset revolves around a widely discussed case in Thailand—the alleged killing of a police officer who reportedly refused to engage in corruption. Given the high socio-political significance of this case, the dataset provides a rich and contextually relevant foundation for exploring irony as a means of public critique of justice, authority, and societal norms.

Justification for Data Source Selection

The decision to focus on Facebook, specifically the Hon Krasae page, is based on its role as a major public discussion forum in Thailand. As a well-known talk show that frequently addresses controversial social and political issues, Hon Krasae attracts a broad and diverse audience, making it a valuable site for studying public discourse. The comment sections on its official Facebook page provide an extensive collection of public reactions, allowing for a focused examination of irony in real-time digital interactions.

While this study relies on a single social media platform, it acknowledges that platform-specific discourse norms and audience demographics may introduce certain biases. Facebook remains one of the most widely used platforms in Thailand, where users often engage in in-depth discussions and debates, making it particularly suited for the analysis of verbal irony.

However, the study recognises that irony may manifest differently across platforms, such as Twitter or YouTube, where user engagement and interaction styles vary. Future research could extend this study by incorporating multiple platforms to enhance the comparability and generalisability of findings.

Data Collection Process

The data collection process was conducted systematically to ensure the relevance and reliability of the dataset. First, relevant posts from Hon Krasae's official Facebook page were identified, focusing on those published between September and October 2023 that directly addressed the case and public reactions to it. From these posts, publicly available comments were extracted, yielding a dataset of 635 unique comments. To maintain data integrity, comments were included only if they were original (not automated or duplicated), written in Thai, and contained evaluative language related to the case. Comments that were off-topic, spam, or excessively short (e.g., single-word responses) were excluded from the analysis to ensure a meaningful exploration of irony usage.

Once the dataset was finalised, a structured framework for irony identification and categorisation was applied. While the study is inspired by Panpothong's (2013) framework, it does not strictly adhere to it but instead adapts and extends its principles to the context of Thai digital discourse. The analysis focused on identifying key linguistic and pragmatic features of verbal irony, including opposing meanings, exaggeration, and socially incongruous language. Each comment was carefully reviewed to determine whether it exhibited these elements. For example, the comment "Good people will get rewards for their work. It's a normal thing." exemplifies irony by contrasting the literal meaning with the underlying critique of social reality, particularly in relation to corruption and justice.

Analytical Approach

A mixed-methods approach was employed to ensure a comprehensive and systematic analysis of verbal irony in the dataset. The quantitative component involved categorising irony types and measuring their frequency and distribution using statistical methods. This provided empirical insights into how irony is manifested and utilised within Thai online discourse. The qualitative analysis, in contrast, offered a deeper examination of irony's rhetorical and pragmatic functions, particularly in relation to criticism, sarcasm, and social commentary. By integrating these methods, the study aimed to provide a nuanced interpretation of irony's role in shaping digital public discourse on justice and authority.

The study's analytical framework is structured around four core features of verbal irony, drawn from and adapted from Panpothong's (2013) model. These include (1) opposing meanings, where the literal and intended messages contrast; (2) figurative and metaphorical connotations, which add layers of interpretation to irony; (3) violations of sincerity, where the ironic expression subverts conventional expectations; and (4) expressions of criticism or negative evaluation, which serve as mechanisms of social critique. This structured approach ensured consistency in identifying irony, reinforcing the validity and reliability of the findings.

While this study focuses on a single platform and a specific socio-political event, its findings contribute to a broader understanding of verbal irony in digital discourse. The emotionally charged nature of the selected case provided a unique opportunity to examine irony as a discursive tool for social critique, particularly in discussions of justice, power, and accountability. Despite its focus on Facebook, the study offers insights into broader patterns of Thai online discourse and suggests that irony plays a significant role in shaping public narratives in digital spaces.

Recognising the limitations of platform-specific discourse, this research suggests that future studies could expand the dataset to include multiple social media platforms to allow for cross-platform comparisons. Additionally, further investigations into different socio-political events could provide a more comprehensive perspective on how irony operates in varying cultural and communicative contexts. By demonstrating the role of irony in shaping online public discourse, this study contributes to theoretical discussions on cyberpragmatics and the sociopolitical dimensions of irony in digital communication.

To systematically categorise the Facebook comments analysed in this study, focusing on the linguistic and pragmatic features of evaluative discourse. The comments were grouped into three primary categories: verbal irony, sarcasm, and criticism. Verbal irony was identified in comments where a clear incongruity existed between the literal and intended meanings, often employing exaggeration, figurative language, or socially incongruous phrasing to convey a subtle critique. Sarcasm, while related, was distinguished by a more overtly mocking tone, frequently accompanied by rhetorical emphasis or exaggerated expressions of praise meant to imply the opposite sentiment. In contrast, criticism was categorised separately as it involved direct expressions of disapproval or condemnation, typically devoid of irony or sarcasm. Given the interpretive complexity of online discourse, some comments presented challenges in classification due to overlapping or ambiguous features. These were addressed through contextual analysis, taking into account surrounding comments, discourse cues, and broader topical references. When comments included both ironic and sarcastic elements, the dominant communicative intent was used to guide classification. In rare instances where a comment contained near-equal features of irony, sarcasm, and criticism, it was placed in a “mixed” category and considered separately in the qualitative discussion. To enhance the reliability of the classification process, an interrater coding procedure was implemented. Two independent coders, both familiar with Thai sociolinguistic and digital discourse conventions, reviewed a subset of the data (approximately 20%) to validate the consistency of the analytical criteria. Although no statistical measures were emphasised, coder agreement was assessed qualitatively, and discrepancies were resolved through discussion and consensus. This approach helped ensure interpretive rigour and consistency across the broader dataset, contributing to the credibility of the findings.

Results

In a nutshell, this study demonstrates that Thai cultural norma, especially those prioritising politeness, deference, and indirectness play a crucial role in shaping how irony is used in online discourse. In a socio-political context where direct confrontation with authority is often discouraged, verbal irony becomes a culturally appropriate strategy for expressing dissent. The comments analysed in this study reveal more than individual emotional responses; they reflect collective attitudes of scepticism and disillusionment toward power structures, particularly in relation to perceived corruption and the failure of justice. Irony, sarcasm, and critical commentary are not merely linguistic choices but function as indirect mechanisms of resistance, allowing speakers to challenge authority while maintaining social harmony. These communicative practices reveal how public sentiment is negotiated through culturally embedded forms of expression, contributing valuable insight into cross-cultural pragmatics. Moreover, they underscore how digital spaces are increasingly used to navigate and critique institutional power, suggesting that irony serves both as a reflection of cultural norms and as a discursive tool for engaging with broader socio-political realities in contemporary Thai society.

This study explores the primary forms of verbal irony and related communicative strategies employed by Thai netizens in expressing criticism. Through the analysis of over 635 Facebook comments, eight distinct categories of verbal irony were identified. Applying from Panpothong's (2013) theoretical framework, the study expands the understanding of verbal irony in online discourse by introducing additional nuanced categories: explicit criticism, ironic compliment, ironic criticism, interrogative, direct suggestion, implicit meaning, third-person sacrasm, and slang/ colloquial usage. These categories offer insights into the diverse ways verbal irony functions as a communicative strategy in online criticism.

Table 1 presents an overview of the types of verbal irony, sarcasm, and criticism identified in the corpus data. Derived from a comprehensive analysis of the 635 Facebook comments, the table categorises communicative strategies based on Panpothong's (2013) framework and additional findings from this study.

Table 1 Types of verbal irony, sarcasm, and criticism identified in the corpus data

Types	Communicative devices	Examples from corpus	Sentences Frequency	Percentage
1. Ironic criticism	Verbal Irony	"He's actually blessed because, judging solely by his appearance, you wouldn't think so"	148	23.31
2. Explicit criticism	Criticism	"You, the buffalo, have taken the life of someone's child, leaving their parents devastated."	112	17.64

Table 1 (Continue)

Types	Communicative devices	Examples from corpus	Sentences Frequency	Percentage
3. Interrogative	Verbal Irony	"How good he must be to skyrocket in promotions."	96	15.12
4. Ironic compliment	Verbal Irony	"Wow, he possesses incredible power."	82	12.91
5. Implicit meaning	Sarcasm	“Khun Chang”	66	10.39
6. Third-person sarcasm	Sarcasm	“The insider states, "He is very stingy."	62	9.76
7. Direct suggestion	Sarcasm	"You have the opportunity to be born as a human; therefore, strive to do something good."	56	8.82
8. Slang/ Colloquial usage	Verbal Irony	“Money is the only one that knock everything”	13	2.05
		Total	**635**	**100**

As indicated in Table 1, the most frequent form of criticism in the dataset is ironic criticism, with 148 instances, accounting for 23.31% of the total. This is followed by explicit criticism, which comprises 17.64%, and interrogative at 15.12%. These categories represent the most common communicative strategies used by Thai netizens in expressing criticism. A more in-depth analysis of these criticism types and their implications within online discourse will be discussed in the subsequent discussion section.

Discussion

The paper emphasises the crucial role of pragmatics in understanding the meaning behind human communication, especially within the context of online interactions. As Olshtain and Trege (2023) suggest, the co-construction of context in online communication adds a layer of complexity to the interpretation of pragmatic elements compared to face-to-face interactions. Analysing the data from 'Hon Krasae's official Facebook channel, where discussions were dominated by a controversial incident involving the death of a police officer, highlights how verbal irony, sarcasm, and criticism serve as key communicative strategies in these digital spaces.

This research examined how Thai online users employ verbal irony and related devices in critical online comments, with findings discussed in the following sections.

1. Verbal irony

The findings reveal that ironic criticism (23.31%) is the most frequently used form of criticism, aligning with Panpothong's (2013) framework, where the intended meaning contrasts with the literal statement. For instance, the comment "He's actually blessed because, judging solely by his appearance, you wouldn't think so" subtly delivers criticism through irony, allowing Thai netizens to express disapproval indirectly. This supports Gibbs and Colston's (2007) view that verbal irony involves a sophisticated interpretative process, requiring the listener to understand meaning beyond the literal. The prevalence of this form confirms Srinarawat's (2005) assertion that indirect communication is central to Thai discourse, where avoiding direct confrontation is crucial. Other notable forms of verbal irony include ironic compliments (12.91%), interrogative (15.12%), and slang/colloquial usage (2.5%). Ironic compliments, like "Wow, he possesses incredible power," conceal negative critiques behind seemingly positive language, as noted by Partington (2007) as an effective non-confrontational strategy. Interrogative, seen in comments like "How good he must be to skyrocket in promotions," reflects Clark and Gerrig's (1984) pretence theory, where speakers feign naivety to implicitly convey criticism. Gibbs and Colston (2007) suggest that using informal language and cultural references in criticism deepens communication, making it more relatable and impactful. This is confirmed by the presence of slang and colloquial expressions in the dataset, where irony and humour enhance engagement. Such usage provides a subtle, socially accepted form of criticism that resonates with the audience, maintaining cultural relevance while avoiding direct confrontation.

1.1. Ironic criticism

Ironic criticism, the most common form in the dataset with 148 instances (23.31%), expresses disapproval through statements that appear neutral or positive but carry an opposite, often sarcastic, meaning. This creates layered interpretations, allowing commenters to convey negative sentiments subtly or humorously. Examples include:

a. "He will survive, surely survive, trust me because money is everything." (รอดอะนะ รอดเชื่อดิ เงินทำอะไรก็ได้)

b. "Surely, he can be our future prime minister." (แน่นอน ได้เป็นนายกคนที่ 31 แน่)

These statements use sarcasm to critique issues like corruption or incompetence, masking the criticism as praise. The phrase "money is everything" sarcastically highlights a social critique of corruption, suggesting that wealth, not merit, guarantees success. Similarly, referring to someone as a "future prime minister" mocks their unfitness for leadership by presenting it as praise. Kreuz and Glucksberg (1989) argue that such verbal irony relies on the audience's ability to detect the contrast between the literal message and the intended meaning. Ironic criticism, as an indirect form of communication, aligns with Thai cultural norms that favour indirectness and social harmony (Srinarawat, 2005; Prombut, 2020). By using irony, Thai netizens can voice their frustrations while avoiding direct confrontation, a characteristic of communication in collectivist societies.

1.2. Ironic compliment

There were 82 instances (12.91%) of ironic compliments, where statements that seem positive on the surface carry a hidden critical meaning. This contrast between the literal compliment and the actual intent often produces a humorous or sarcastic effect (Kreuz & Glucksberg, 1989). Examples from the dataset include:

a. "He's the best." (ที่สุดของแจ้)
b. "He's so damn good."(เก่งชิบหาย)
c. "His parents raised him so well; we should praise them." (พ่อแม่เลี้ยงมาดีมาก ควรให้รางวัล)

While these statements may initially appear complimentary, their true meanings become clear in context. The first two examples sarcastically imply that the individual is far from being "the best," while the third example, though praising the individual's upbringing, subtly conveys disapproval. This aligns with Gibbs and Colston's (2007) assertion that verbal irony involves saying one thing but meaning the opposite, requiring the listener to understand the speaker's true intent through context. The use of ironic compliments in Thai online discourse reflects the cultural preference for indirect communication and face-saving strategies. According to Brown and Levinson (1987), speakers often use indirectness to mitigate face-threatening acts, especially in collectivist cultures that value social harmony. By delivering criticism through ironic compliments, Thai netizens can express disapproval while maintaining an outwardly polite tone, consistent with societal norms. Furthermore, cultural context adds depth to these ironic compliments. The third statement, for example, about praising the parents, may subtly tap into Thai cultural values regarding family reputation and upbringing. As Haugh (2010) suggests, understanding irony in intercultural communication requires sensitivity to cultural nuances and shared knowledge. The effectiveness of ironic compliments relies on the audience's ability to recognise the incongruity between the literal statement and the intended critique, supported by shared cultural and contextual cues.

This strategic use of verbal irony allows individuals to navigate social interactions delicately. It demonstrates how Thai netizens employ irony to subtly express critical opinions, aligning with cultural expectations of politeness and indirectness. The prevalence of ironic compliments highlights their importance in online discourse as a means of balancing personal expression with maintaining social harmony.

1.3. Interrogative

Interrogative ranks as the fourth most common form of criticism in the dataset, with 96 instances (15.12%). This type of sarcasm employs rhetorical questions to convey mockery or criticism, creating a contrast between the apparent inquiry and the actual critical intent. While the format mimics genuine curiosity, the context and tone reveal an ironic undertone, turning the question into a vehicle for critique. Examples include:

a. "Who allows him to have 10 guns?" (ใครอนุญาตมากถึง 10 กระบอก)
b. "Do poor people have the right to have guns, sir?" (คนจนมีสิทธิ์ขอปืนไหมคับท่าน)
c. "Is he really 34 years old?" (อายุ 34 จริง ๆ ใช่มั้ย)
d. "He is too young to have 2600 billion baht, how does he get so much money?" (อายุตะอี้มีตัง 2600 ล้าน ไปเอามาจากไหนล้ำเหลือ)

These questions are not meant to elicit answers but to highlight absurdities or flaws in the subject under discussion. Interrogative, as a form of indirect criticism, allows commenters to express dissatisfaction or mock their target without direct confrontation. This aligns with Colston's (2002) view that verbal irony diverges from literal meaning, requiring the listener to detect the underlying critique. In line with Thai indirect communication strategies (Srinarawat, 2005), interrogative enables netizens to express discontent while maintaining politeness. It reflects the complex dynamics of online communication, where indirect criticism can soften the harshness of commentary while still delivering a clear message. Gibbs and Colston (2007) argue that sarcasm and verbal irony rely on shared social knowledge and context for effective interpretation. In this dataset, sarcastic questions about wealth, guns, or age implicitly critique societal issues, authority, or perceived injustices. In Thai online discourse, interrogative is a powerful tool for addressing sensitive or controversial topics. It allows commenters to voice criticism indirectly, minimising the risks of overt confrontation while delivering a pointed critique. This communication style aligns with cultural norms of respect and politeness, embedding multiple layers of meaning in seemingly simple questions, thus enriching the depth of interaction.

1.4. Slang/colloquial usage

Slang and colloquial language serve as a unique tool in Thai online discourse, allowing commenters to inject irony and humour into their critiques. This often involves cultural references, wordplay, or popular phrases that resonate with the audience. In this study, 13 instances (2.05%) of slang or colloquial usage were observed, demonstrating how these expressions engage readers by balancing light-heartedness with critique. Examples include:

a. "I'm rocking it" (เรามันก็เท่ห์ซะด้วย)
b. "Thailand only" (ไทยแลนด์โอนลี่)
c. "Cash is the ultimate game-changer, knocking everything else down."
d. (เงินเท่านั้นที่น็อคเอฟรี่ติง)

The phrase "I'm rocking it" (เรามันก็เท่ห์ซะด้วย), popularised by actor Kao Jirayu La-ongmanee, has become a well-known slang phrase in Thai online discourse. Similarly, "Thailand only," coined by comedian Note Udom, humorously critiques behaviours unique to Thai society. These expressions rely on shared cultural understanding among netizens for their ironic meaning to be fully appreciated. "Cash is the ultimate game-changer" references the pervasive influence of money, often used sarcastically to critique how wealth can transform situations, irrespective

of ethics. This reflects Kreuz and Roberts' (1995) argument that slang's effectiveness in conveying irony depends on the audience's familiarity with cultural references. As these phrases are often rooted in popular media, they reflect cultural awareness, allowing Thai netizens to critique social issues in a relatable and entertaining way.

Gibbs and Colston (2007) suggest that informal language and cultural references can deepen communication, making criticism more impactful. The use of slang and colloquial expressions in online discourse underscores the importance of contextual knowledge for fully understanding their ironic meaning, enhancing the relatability and engagement of social critique.

2. Sarcasm

Sarcasm, often more direct and pointed than verbal irony, plays a key role in Thai online discourse. In the dataset, implicit meaning (10.39%) and third-person sarcasm (9.76%) reflect Thai netizens' preference for indirect critique. Similarly, direct suggestions (8.82%) offer advice or recommendations without directly addressing the individual, often targeting authority figures or institutions. This indirect approach aligns with the Thai cultural norm of avoiding direct confrontation. For example, the phrase "Khun Chang," a culturally loaded term, exemplifies sarcasm's reliance on shared cultural knowledge. This aligns with Kreuz and Glucksberg's (1989) assertion that sarcasm is embedded in cultural context, requiring the audience to understand the references. Third-person sarcasm, such as "The insider states, 'He is very stingy,'" allows for indirect critique, adhering to Thai politeness norms and enabling speakers to avoid directly confronting the subject. Wilson and Sperber (1992) also emphasise that sarcasm, while sharper than irony, requires listeners to discern the difference between literal and intended meanings. The dataset's frequent use of implicit criticism and third-person references demonstrates how Thai netizens engage with sensitive topics using culturally appropriate forms of sarcasm. These indirect methods allow criticism to be expressed while maintaining social harmony, addressing important issues without overt confrontation.

2.1. Implicit meaning

Implicit meaning refers to messages that are not directly stated but inferred from context, cultural knowledge, or subtle hints, requiring the audience to "read between the lines." Understanding these nuances is crucial, as implicit meanings often carry hidden implications that deepen the communication. In Thai online discourse, the phrase "Khun Chang" serves as a key example of implicit meaning. "Khun Chang," a character from the Thai epic Khun Chang Khun Phaen, is known for his wealth, unattractive appearance, and undesirable personality (Jermsittiparsert, 2013). Calling someone "Khun Chang" subtly critiques their character while acknowledging their financial status. Examples from the dataset include:

a. "He is Khun Chang." (ขุนช้างชัด ๆ)
b. "Khun Chang, hey!" (ไอ้ขุนช้าง เฮ้ย)
c. "You're so mean, Khun Chang." (ขุนช้างใจร้ายจัง)

These comments use "Khun Chang" as a shorthand for critiquing wealth, appearance, or character without explicitly stating the criticism. This allows Thai netizens to express disapproval indirectly, reflecting the cultural preference for subtlety and indirectness. Gibbs and Colston (2007) argue that irony often relies on shared cultural knowledge for the implicit message to be understood, and "Khun Chang" exemplifies this in Thai discourse. The dataset recorded 66 instances (10.39%) of implicit meaning, demonstrating the frequent use of culturally rooted references to convey criticism without direct confrontation. Kreuz and Roberts (1995) also note that implicit meaning is often employed in sarcasm and irony to critique social behaviours subtly while maintaining politeness.

2.2. Third-person sarcasm

In the dataset, 62 instances (9.76%) were identified as third-person sacrasm, a form of indirect criticism where the commenter refers to a third party or unrelated figure to critique the intended target. This strategy allows disapproval to be expressed while maintaining distance, reducing the risk of direct confrontation. Such detachment can enhance objectivity and introduce ambiguity regarding the speaker's exact stance. For example:

a. "It has occurred frequently in Thailand; it is not surprising."
(มันเป็นเรื่องธรรมดา เยอะแยะครับในประเทศไทย ไม่เห็นแปลกเลย)
b. "The marshal must have been thinking, 'I am doomed.'"
(นายอำเภอคิดในใจ เชี่ย ทัวร์จะมาบ้านกูอีกแระ)
c. "People are not given the opportunity to choose the headman of a village."
(ประชาชนไม่ได้เลือกหรอกครับ ผู้ใหญ่บ้านน่ะ)

These examples show how commenters use third parties, such as "Thailand" or "marshal," to avoid directly addressing the individual being criticised. This technique aligns with Brown and Levinson's (1987) Politeness Theory, which highlights that indirect communication helps mitigate face-threatening acts, particularly in societies that value social harmony. Thai communication often favours this indirectness to maintain politeness and avoid open confrontation.

Wilson and Sperber (1992) further suggest that sarcasm and indirect forms of communication rely on the audience's ability to infer the speaker's true intent. In third-person sacrasm, the listener must interpret the underlying message, as the critique is veiled through references to others. This approach allows for more nuanced criticism while reducing the likelihood of a defensive response from the target.

2.3. Direct suggestions

In the dataset, direct suggestions accounted for 56 instances (8.82%), characterised by clear recommendations aimed at authority figures rather than individuals. This form of indirect communication is common in Thai discourse, reflecting cultural preferences for politeness and avoiding direct confrontation. By targeting institutions or authority figures, commenters maintain social harmony while voicing criticism. Examples include:

a. "The authorities should thoroughly examine his wealth." (อย่าลืมตรวจเช็กเส้นทางการเงินด้วยนะครับเจ้านาย รวยเก็น)

b. "Please reset the system, because this is the source of the problem in Thailand." (รื้อระบบทั่วประเทศครับ นี่คือต้นตอปัญหาประเทศเราที่ต้องแก้ไข)

This aligns with recent studies on politeness (Haugh & Kádár, 2017; Grainger & Mills, 2016) as indirect suggestions allow criticism without directly confronting individuals, preserving social harmony. It emphasises the importance of sociocultural context, where indirectness helps navigate power dynamics and critique authority, especially in hierarchical societies like Thailand. The prevalence of ironic undertones in these suggestions reflects a dual-layered communication approach. What appears as a genuine recommendation often carries irony, a strategy Gibbs and Colston (2007) describe as surface meaning diverging from true intent. This allows commenters to engage critically while adhering to cultural norms, contributing to discussions in a socially acceptable manner.

3. Criticism

3.1. Explicit criticism

In the dataset, 112 instances (17.64%) of explicit criticism were identified, characterised by their direct and pointed expression of negative judgments. These comments conveyed clear disapproval, often targeting the village head accused of ordering the killing of a police officer during a promotion discussion. The criticisms ranged from attacks on the village head's appearance to personal insults and even wishes for harm, reflecting strong emotional involvement. Examples include:

a. "His heart is as dirty as his face." (จิตใจหยาบพอกับหน้าตาเลย)

b. "Look at his face, it's so disgusting, he should not be the village leader." (ดูหน้าตาอย่างเถื่อน ไม่น่าเป็นเป็นผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันเลย)

c. "He is so over age; can't believe he is 34 years old." (34 ใช้หน้าตาเปลืองมาก)

d. "I hope he dies soon." (รีบ ๆ ติดเชื้อในกระแสเลือดนะ)

These comments reveal common patterns of explicit criticism: body shaming, ageist remarks, blame, and malicious wishes. Such direct critique contrasts with the typical indirectness of Thai discourse, where politeness and face-saving are prioritised (Brown & Levinson, 1987; Srinarawat, 2005; Prombut, 2020). Explicit criticism often arises in emotionally charged contexts, where heightened emotions, such as moral outrage or perceived injustice, drive individuals to bypass cultural norms of indirectness (Nguyen, 2005). This is particularly evident in cases involving strong emotional responses, such as the outrage directed at the village head. Online environments, as noted by Haugh and Kádár (2017), tend to facilitate more confrontational communication due to anonymity and the immediacy of responses. Additionally, Grainger and Mills (2016) suggest that online platforms amplify the intensity of criticism by reducing the social consequences

associated with face-to-face interactions. This allows users to express hostile or blunt opinions more freely, particularly when critiquing public or authority figures, as seen in this dataset.

4. Verbal irony and cultural touches

The analysation underscores the importance of understanding cultural context in interpreting verbal irony, sarcasm, and criticism within Thai discourse. Many comments that appear literal at first glance reveal layers of meaning when viewed through a cultural lens. This aligns with Giora's (1995) graded salience hypothesis, which posits that speakers rely on both literal and nonliteral meanings to convey complex messages. The subtlety of these communicative strategies, especially ironic criticism and interrogative, aligns with Thai cultural norms of maintaining politeness and social harmony, as highlighted by Brown and Levinson (1987). Partington (2007) supports this view, noting that verbal irony often serves to critique without direct confrontation, making it an effective tool for handling sensitive subjects. In conclusion, this study illustrates how Thai netizens employ verbal irony, sarcasm, and criticism as key communicative devices in online interactions. The findings reflect not only Panpothong's (2013) framework but also insights from other scholars, such as Gibbs and Colston (2007), Clark and Gerrig (1984), and Wilson and Sperber (1992). The prominence of ironic criticism and the culturally specific use of sarcasm demonstrate the importance of indirect communication in Thai discourse. However, explicit criticism also plays a role in more direct or emotionally charged interactions. This nuanced use of communicative devices highlights the need to consider cultural context and pragmatic elements when analysing online discourse in Thai settings.

Conclusions and Recommendation

This study has examined how Thai netizens employ verbal irony and related communicative strategies in online discourse, particularly in response to a highly publicised case involving institutional authority. The findings are best understood within the sociocultural context of Thai society, where communicative norms are shaped by values of politeness, indirectness, and deference. In such a context, direct confrontation is often discouraged, and irony functions as a culturally acceptable mode of dissent. Rather than overtly challenging authority, users engage in subtle critique through irony, masking disapproval within linguistically polite or seemingly affirmative statements. These discursive patterns reflect broader scepticism toward state institutions, especially in cases perceived to involve injustice, corruption, or abuse of power.

Media outlets, particularly popular programmes like Hon Krasae, play a central role in shaping public narratives around such events. Through emotional framing and selective storytelling, these platforms influence public perception and moral judgement. The commentary analysed in this study indicates that Thai audiences are not passive consumers but active participants in meaning-making. Irony, sarcasm, and criticism are used to interrogate the representations presented by the media and to reframe institutional narratives. In this sense, irony is not merely a rhetorical flourish but a form of participatory discourse through which users contest dominant ideologies and assert alternative viewpoints.

At the same time, the excess of emotionally charged public commentary in response to sensitive legal or human rights issues raises important ethical considerations. While the comments in this study offer insight into public sentiment, they do not constitute legal judgement or objective fact. Rather, they represent subjective, culturally inflected expressions of opinion shaped by emotion, media influence, and social experience. Accordingly, irony in this context must be understood as expressive rather than adjudicative used to articulate affective and political positions, not to establish truth claims.

The study insists that verbal irony is a fundamental feature of human communication, enabling individuals to convey stance, navigate power relations, and express alignment or dissent. In Thai digital discourse, irony is both culturally embedded and politically resonant, allowing speakers to negotiate social tension and critique authority while preserving discursive politeness. As such, irony serves not only a pragmatic function but also a socio-political one, revealing the ways in which communicative norms are harnessed for civic engagement. These findings contribute to cross-cultural pragmatics by illustrating how local cultural values inform linguistic strategies in globalised digital environments.

Eight communicative strategies were identified in the data: Direct Suggestion, Explicit Criticism, Implicit Meaning, Interrogative, Ironic Compliment, Ironic Criticism, Slang/Colloquial Usage, and Third-person Sarcasm. These categories reveal the diversity of critical expression in Thai online discourse and the importance of form in shaping pragmatic meaning. Verbal irony, in particular, emerged as a central tool for expressing criticism indirectly, while sarcasm—especially in interrogative forms—was associated with more overt, mocking evaluations. Together, direct and indirect criticisms formed a continuum of evaluative speech, reflecting both individual sentiment and broader socio-political commentary.

The implications of these findings extend beyond academic theory. Understanding how irony operates in online discourse can support media literacy initiatives, equipping individuals to better recognise and interpret indirect speech acts and reducing miscommunication in digital spaces. Educators may draw on these insights to foster greater interpretive awareness in students, while policymakers and social media platforms might consider how communication guidelines or interface features could support respectful, nuanced engagement. For instance, pragmatic cues or educational campaigns could enhance users' understanding of culturally specific discourse practices.

Finally, this study contributes to comparative pragmatics and digital discourse research by providing a culturally situated framework that can inform the analysis of evaluative language across languages and societies. The Thai case demonstrates how irony functions not only as a universal communicative resource but also as a locally meaningful strategy shaped by cultural norms and media ecologies. As digital communication continues to mediate public discourse globally, attending to such contextualised practices is essential for understanding how individuals articulate critique, negotiate power, and participate in civic life through language.

Limitations

This study acknowledges several limitations, particularly its partial examination of critical aspects within online commentary. Future research could address these gaps by conducting a more comprehensive investigation into the cultural dynamics shaping both the expression and interpretation of criticism in online spaces. A deeper exploration of how cultural nuances influence the perception of irony, sarcasm, and implicit meanings within Thai online communities could offer valuable insights into the broader sociolinguistic framework. Additionally, examining the social implications of online criticism—such as its impact on public opinion and its role in shaping discourse—could lead to a more thorough understanding of how virtual communication influences societal norms and behaviours. While this study offers a detailed analysis of verbal irony in response to a socially significant event by focusing on a single episode of a television programme, this narrow focus may limit the generalisability of the findings. Expanding future research to include multiple incidents from various online platforms could help determine whether similar patterns of verbal irony and criticism emerge across different contexts. This broader approach would provide a more robust framework for understanding the complexities of digital communication and the use of irony in diverse settings. Moreover, widening the scope to include a larger dataset would enable comparative analysis across different platforms and demographic groups, contributing to a more nuanced understanding of how irony, sarcasm, and other rhetorical strategies are mediated by different online environments.

References

Alotaibi, Y. (2017). A new analysis of verbal irony. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature, 6*(5), 154–161.

Archer, D. E. (2008). Verbal aggression and impoliteness: Related or synonymous? In *Language Power and Social Process* (Vol. 21, pp. 181).

Attardo, S. (2000). Irony as relevant inappropriateness. *Journal of Pragmatics, 32*(6), 793–826.

Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. Oxford University Press.

Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S., & Finegan, E. (1999). *Longman grammar of spoken and written English*. Longman.

Bisang, W., Hock, H. H., Winter, W., & Pishwa, H. (Eds.). (2009). *Language and social cognition: Expression of the social mind.* Mouton de Gruyter.

Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage.* Cambridge University Press.

Burgers, C., Van Mulken, M., & Schellens, P. J. (2011). Finding irony: An introduction of the verbal irony procedure (VIP). *Metaphor and Symbol, 26*(3), 186–205.

Camp, E. (2012). Sarcasm, pretense, and the semantics/pragmatics distinction. *Noûs, 46*(4), 587-634.

Celce-Murcia, M., & Olshtain, E. (2000). *Discourse and context in language teaching: A guide for language teachers.* Cambridge University Press.

Clark, H. H., & Gerrig, R. J. (1984). On the pretense theory of irony. In S. R. Levinson (Ed.), *Pragmatics* (pp. 24–34). Academic Press.

Colston, H. L. (2002). Contrast and assimilation in verbal irony. *Journal of Pragmatics, 34*(2), 111–142.

Culpeper, J. (2011). *Impoliteness: Using language to cause offence (Vol. 28).* Cambridge University Press.

Dynel, M. (2014). Isn't it ironic? Defining the scope of humorous irony. *Humor, 27*(4), 619–639.

Filik, R., Ţurcan, A., Ralph-Nearman, C., & Pitiot, A. (2019). What is the difference between irony and sarcasm? An fMRI study. *Cortex, 115*, 112-122.

Fongchamnan, M. P., & Tawilapakul, U. (2017). *Irony processing in L2 English speakers* (Doctoral dissertation, Thammasat University).

Forman, R. (2011). Humorous language play in a Thai EFL classroom. *Applied linguistics, 32*(5), 541-565.

Gibbs, R. W., & Colston, H. L. (Eds.). (2007). *Irony in language and thought: A cognitive science reader*. Psychology Press.

Giora, R. (1995). On irony and negation. *Discourse Processes, 19*(2), 239–264.

Graham, S. L., & Hardaker, C. (2017). (Im)politeness in digital communication. In *The Palgrave handbook of linguistic (im)politeness*, 785-814.

Grainger, K., Mills, S., Grainger, K., & Mills, S. (2016). Introduction: Language, culture, (im)politeness and (in)directness. In *Directness and indirectness across cultures* (pp. 1–33).

Grainger, K., Mills, S., Grainger, K., & Mills, S. (2016). Introduction: Language, culture,(im)politeness and (in) directness. *Directness and indirectness across cultures*, 1-33.

Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. In P. Cole & J. L. Morgan (Eds.), *Syntax and semantics: Vol. 3. Speech acts* (pp. 41–58). Academic Press.

Hancock, J. T. (2004). Verbal irony use in face-to-face and computer-mediated conversations. *Journal of Language and Social Psychology, 23*(4), 447-463.

Hardaker, C. (2010). Trolling in asynchronous computer-mediated communication: From user discussions to academic definitions. *Journal of Politeness Research, 6*(2), 215–242.

Haugh, M. (2010). When is an email really offensive?: Argumentativity and variability in evaluations of impoliteness. *Journal of Politeness Research, 6*(1), 7–31.

Haugh, M., & Kádár, D. Z. (2017). Intercultural (im)politeness. *The Palgrave handbook of linguistic (im) politeness*, 601-632.

Herring, S. C. (2013). Discourse in Web 2.0: Familiar, reconfigured, and emergent. *Discourse, 2*(0), 1-26.

Holmes, J. (1995). *Women, men and politeness*. Longman.

Ermsittiparsert, K. (2013). Political Implication in “Sepha Khun Chang-Khun Phaen”. *Idea, 3*(10).

Kongchang, R. (2017). *Responding strategies to verbal irony in Thai: A case study of speakers of equal status* (Master’s thesis). Chulalongkorn University.

Kreuz, R. J., & Glucksberg, S. (1989). How to be sarcastic: The echoic reminder theory of verbal irony. *Journal of Experimental Psychology: General, 118*(4), 374.

Kreuz, R. J., & Roberts, R. M. (1995). Two cues for verbal irony: Hyperbole and the ironic tone of voice. *Metaphor and Symbol, 10*(1), 21-31.

Kumon-Nakamura, S., Glucksberg, S., & Brown, M. (1995). How about another piece of pie: The allusional pretense theory of discourse irony. *Journal of Experimental Psychology: General, 124*(1), 3–24.

Kumwapee, N., & Jitwiriyanont, S. (2020, October). Expressing the opposite: Acoustic cues of Thai verbal irony. In *Proceedings of the 34th Pacific Asia Conference on Language, Information and Computation* (pp. 439-446).

Leech, G. (2014). *The pragmatics of politeness.* Oxford University Press.

Levinson, S. C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge University Press.

Nagavajara, C. (1998). The conciliatory rebels: Aspects of contemporary Thai literature. *Manusya, Journal of Humanities, 1*(1), 72-87.

Nguyen, T. T. M. (2005). Pragmatic development in L2 use of criticisms: A case of Vietnamese EFL learners. *EUROSLA Yearbook, 5*(1), 163-194.

Olshtain, E., & Treger, I. (2023). Cyberpragmatics: Complaints and the Collective Perspective. *Contrastive Pragmatics, 4*(3), 385-409.

Olshtain, E., & Weinbach, L. (1987). 10. Complaints: A study of speech act behavior among native and non-native speakers of Hebrew. In *The pragmatic perspective* (p. 195). John Benjamins.

Panpothong, N. (1996). *A pragmatic study of verbal irony in Thai*. University of Hawai'i at Manoa.

Panpothong, N. (1998). Ironic Context-Free Ironies in Thai as Conventionalized Implicatures. Manusya, *Journal of Humanities, 1*(1), 88-95.

Panpothong, N. (2013). *Linguistic critical discourse: Concepts and applications in the study of discourse in Thai language*. Chulalongkorn University.

Partington, A. (2007). Irony and reversal of evaluation. *Journal of Pragmatics, 39*(9), 1547–1569.

Popa-Wyatt, M. (2014). Pretence and echo: Towards an integrated account of verbal irony. *International Review of Pragmatics, 6*(1), 127–168.

Prombut, T. (2020). *Politeness orientation in the linguistic expression of solidarity: A study of Thai ELF speakers in intercultural communication* (Doctoral dissertation, University of Aberdeen).

Samermit, P., & Samermit, A. (2020). Thai irony as an indirect relational tool to save face in social interactions. *The Diversity of Irony, 65*, 133.

Sisuk, P., & Dhanesschaiyakupta, U. Exploring Untruthfulness through Indirect Expressions of Negative Attitudes Employed in American Drama Films. In *2017 WEI INTERNATIONAL ACADEMIC CONFERENCE PROCEEDINGS, July 24-27, 2017, Education and Humanities* (p. 206)

Sperber, D., & Wilson, D. (1986). *Relevance: Communication and cognition.* Harvard University Press.

Srinarawat, D. (2005). Indirectness as a politeness strategy of Thai speakers. *Pragmatics and Beyond New Series, 139*, 175–193.

Suler, J. (2004). The online disinhibition effect. *Cyberpsychology & Behavior, 7*(3), 321-326.

Sullivan, A. (2019). The varieties of verbal irony: A new neo-Gricean taxonomy. *Lingua, 232,* 102740.

Tannen, D. (1994). *Gender and discourse*. Oxford University Press.

Terkourafi, A., & Sifianou, M. (2019). Understandings of impoliteness in the Greek context. *Russian Journal of Linguistics, 23*(4), 1014-1038

Utsumi, A. (2000). Verbal irony as implicit display of ironic environment: Distinguishing Ironic utterances from nonirony. *Journal of Pragmatics, 32*(12), 1777-1806.

Wilson, D., & Sperber, D. (1992). On verbal irony. *Lingua, 87*(1), 53–76.

Wilson, D. (2013). Irony comprehension: A developmental perspective. *Journal of Pragmatics, 59*, 40-56.

Yus, F. (2011). *Cyberpragmatics: Internet-mediated communication in context*. John Benjamins Publishing.

Yus, F. (2016). Propositional attitude, affective attitude and irony comprehension. *Pragmatics & Cognition, 23*(1), 92-116.

Analysis of Context and Potentials of Restaurants in Koh Samui Toward Low Carbon Restaurant Based on BCG Concept
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของร้านอาหารในเกาะสมุย เพื่อขับเคลื่อนธุรกิจร้านอาหารไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG

Wisakha Phoochinda*
วิสาขา ภู่จินดา*

The Graduate School of Environmental Development Administration, National Institute of Development Administration
คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
*Corresponding Author, E-mail: wisakha.p@nida.ac.th

Article Info
- Received: June 11, 2024
- Revised: August 1, 2025
- Accepted: August 29, 2025
- Available online: August 31, 2025

Abstract

Climate change and the Bio-Circular-Green (BCG) economy model for sustainable development are critical issues, particularly in the restaurant sector, given its significant resource consumption and environmental impact. This study had three objectives: 1) to analyse the current situation and practices of restaurants in Koh Samui in transitioning towards a low-carbon society; 2) to examine internal and external factors and assess the sector's potential for adaptation to a low-carbon society under the BCG model, using SWOT analysis; and 3) to propose guidelines for strengthening this potential. A mixed-methods approach was employed, drawing on both secondary and primary data. Secondary data were collected through literature reviews on Koh Samui's low-carbon measures, while primary data were obtained from field surveys and in-depth interviews. The study involved 25 purposively selected restaurant operators, categorised into three groups: traditional medium-sized (n=6), contemporary medium-sized (n=3), and small fast-food restaurants (n=16). Data addressed aspects of business, energy, and environmental management, and were systematically analysed through documentary content analysis for secondary sources, descriptive statistics for quantitative survey data, and thematic analysis for qualitative interview data. These results were synthesised using SWOT analysis to assess potential and formulate guidelines. The findings indicate that the potential for a low-carbon transition under the BCG model centres on two main areas: BCG-aligned business activities (e.g., raw material sourcing, production, service) and energy and environmental management (e.g., energy, waste, water). Recommended guidelines include reducing carbon emissions alongside business operations (e.g., improving energy efficiency), maintaining the quality and experience of local cuisine, and promoting local identity and wisdom to create added value and support income distribution within the community.

Keywords: BCG Concept, Environmental Analysis, Low Carbon Society, Restaurant Potential, SWOT Analysis

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนบนฐาน BCG เป็นประเด็นสำคัญ โดยเฉพาะในภาคธุรกิจร้านอาหารซึ่งมีบทบาทต่อการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและแนวปฏิบัติของธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุยเพื่อมุ่งสู่สังคมคาร์บอนต่ำ 2) วิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม และประเมินศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุยเพื่อการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ SWOT และ 3) เสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อนและเสริมสร้างศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุย สู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG การศึกษานี้รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับมาตรการคาร์บอนต่ำในเกาะสมุย และข้อมูลปฐมภูมิจากการลงพื้นที่สำรวจและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการร้านอาหาร 25 แห่งในเกาะสมุย ซึ่งถูกคัดเลือกตามขนาดและประเภทออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ร้านอาหารขนาดกลางแบบดั้งเดิม (6 ร้าน) ร้านอาหารขนาดกลางแบบร่วมสมัย (3 ร้าน) และร้านอาหารขนาดเล็กเน้นอาหารจานด่วน (16 ร้าน) โดยครอบคลุมประเด็นการจัดการธุรกิจ การจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อม จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงเอกสารสำหรับข้อมูลทุติยภูมิ การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์เชิงประเด็นสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ก่อนจะสังเคราะห์ผลทั้งหมดผ่านการวิเคราะห์ SWOT เพื่อประเมินศักยภาพและกำหนดแนวทางผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพร้านอาหารสู่สังคมคาร์บอนต่ำภายใต้ BCG ใน 25 กรณีศึกษา สามารถจำแนกระบบการจัดการได้ 2 ประเด็นหลัก คือ กิจกรรมการประกอบธุรกิจ BCG (เช่น การจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การบริการ) และระบบการจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อม (เช่น พลังงาน ขยะ น้ำ) แนวทางในการขับเคลื่อนคือผู้ประกอบการควรลดปริมาณคาร์บอนควบคู่การดำเนินธุรกิจ เช่น ลดการใช้พลังงาน รักษาคุณภาพและประสบการณ์อาหารท้องถิ่น พร้อมส่งเสริมอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าและกระจายรายได้สู่ชุมชน

คำสำคัญ: การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม, แนวคิด BCG, ร้านอาหาร, ศักยภาพ, สังคมคาร์บอนต่ำ

บทนำ

เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและความงดงามทางทัศนียภาพ ทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวนมาก ธุรกิจท่องเที่ยวจึงเป็นกลไกหลักขับเคลื่อนเศรษฐกิจของเกาะ โดยในปี 2566 เฉพาะช่วงเดือนมกราคมถึงกันยายน พื้นที่เกาะสมุยสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวสูงถึง 27,616 ล้านบาท จากจำนวนนักท่องเที่ยวกว่า 2.5 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเยอรมัน สหราชอาณาจักร อิสราเอล ฝรั่งเศส และรัสเซีย (Surat Thani Provincial Office, 2023)

การเติบโตอย่างรวดเร็วของภาคการท่องเที่ยวส่งผลให้ความต้องการสาธารณูปโภคพื้นฐานบนเกาะสมุยเพิ่มสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด ไม่ว่าจะเป็นพลังงานไฟฟ้า อาหาร หรือวัตถุดิบอื่น ๆ ประกอบกับการขาดการวางแผนโครงสร้างพื้นฐานที่ดีในระยะยาว นำไปสู่ผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม ประชากรบนเกาะสมุยยังต้องเผชิญกับค่าครองชีพ ทั้งค่าสาธารณูปโภค วัสดุก่อสร้าง และน้ำมันเชื้อเพลิงที่สูงกว่าบนแผ่นดินใหญ่เกือบสองเท่า (Learning Center for Developing Koh Samui into a Low Carbon Island, 2020) ตัวอย่างที่ชัดเจนคือความต้องการใช้พลังงานไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้นจาก 28.4 เมกะวัตต์ในปี พ.ศ. 2543 เป็น 95 เมกะวัตต์ในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งเกินขีดความสามารถในการจ่ายไฟฟ้าสูงสุดของเกาะที่ประมาณ 93 เมกะวัตต์ (Surat Thani Provincial Office, 2023)

ในปัจจุบัน กระแสการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้โมเดลเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG) ได้รับการยอมรับและนำมาประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในหลากหลายภาคส่วนของประเทศไทย เพื่อมุ่งสร้างความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม (Thailand Greenhouse Gas Management Organization, 2022) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคบริการ เช่น ธุรกิจร้านอาหาร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีบทบาทอย่างมากในการปรับตัวสู่แนวทางดังกล่าว เนื่องจากมีการใช้ทรัพยากรและก่อให้เกิดของเสียโดยตรง งานวิจัยหลายชิ้นได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ "ร้านอาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม" หรือ "ร้านอาหารสีเขียว" ที่มีการดำเนินงานโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Boonpienpon, 2017; Department of Environmental Quality Promotion, 2019) แนวคิดนี้สอดคล้องกับการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) เข้ากับการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ (Ongthun, 2021) ซึ่งเน้นการปฏิบัติที่ยั่งยืนตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบไปจนถึงการให้บริการ

อย่างไรก็ตาม การนำแนวคิด BCG มาปรับใช้ในธุรกิจร้านอาหาร โดยเฉพาะในบริบทของพื้นที่เกาะที่มีลักษณะเฉพาะ ยังคงเผชิญกับความท้าทายและอุปสรรคหลายประการ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ปัญหาหลักประกอบด้วยการขาดความรู้ความเข้าใจและการตระหนักรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติด้านสังคมคาร์บอนต่ำของผู้ประกอบการ (Jeong & Jang, 2010) การขาดการสนับสนุนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมจากภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นในการส่งเสริมร้านอาหารสู่สังคมคาร์บอนต่ำ และความท้าทายในการจัดหาวัตถุดิบท้องถิ่นหรือวัตถุดิบที่มีคาร์บอนฟุตพรินต์ต่ำอย่างสม่ำเสมอ (Learning Center for Developing Koh Samui into a Low Carbon Island, 2020) นอกจากนี้ การนำแนวทางการลดคาร์บอนฟุตพรินต์มาใช้อย่างจริงจัง การออกแบบเมนูที่เน้นอาหารคาร์บอนต่ำพร้อมให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภค และการจัดการขยะอาหารและของเสียในร้านอาหารอย่างยั่งยืน รวมถึงการนำขยะอาหารไปใช้ประโยชน์ใหม่ ยังไม่เป็นที่แพร่หลายและขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับผู้ประกอบการส่วนใหญ่บนเกาะสมุย

แม้ว่าจะมีแนวทางปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับธุรกิจร้านอาหารอยู่บ้าง (Thongpak & Pooipakdee, 2021) และมีการศึกษาถึงความสำคัญของอาหารท้องถิ่น (Praditsathaporn, Doungtip, ITiin, Pinpu, & Wongkinee, 2017; Suwanapha, Woowong, & Suphametheesakul 2017) แต่ยังคงมีช่องว่างขององค์ความรู้ (Knowledge Gap) ที่สำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิด BCG อย่างเป็นระบบและ

ครอบคลุมสำหรับธุรกิจร้านอาหารในบริบทเฉพาะของเกาะสมุย ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและเผชิญกับแรงกดดันด้านสิ่งแวดล้อมสูง ยังไม่มีการศึกษาที่วิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการขับเคลื่อนธุรกิจร้านอาหารบนเกาะสมุยไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG อย่างเจาะลึก

ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของร้านอาหารในเกาะสมุย เพื่อขับเคลื่อนธุรกิจร้านอาหารไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG โดยให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากร ความปลอดภัยของผู้รับบริการ ความรับผิดชอบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม การประหยัดพลังงาน รวมถึงการตระหนักถึงมิติทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจท้องถิ่น งานวิจัยนี้จึงมีส่วนช่วย (Contribution) ในการเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ดังกล่าว โดยการเสนอแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินงานจริงของร้านอาหารบนเกาะสมุย เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของเกาะสมุยในฐานะจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำและสามารถใช้เป็นแนวทางการจัดการร้านอาหารคาร์บอนต่ำให้กับร้านอาหารอื่นๆ การศึกษาครั้งนี้จะตอบคำถามวิจัยหลักที่ว่า ร้านอาหารในเกาะสมุยมีศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางใดบ้างในการปรับตัวและประยุกต์ใช้แนวคิด BCG เพื่อมุ่งสู่การเป็นส่วนหนึ่งของสังคมคาร์บอนต่ำ ผลลัพธ์ที่คาดหวังคือการได้มาซึ่งองค์ความรู้และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงสำหรับผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและแนวปฏิบัติของธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุยเพื่อมุ่งสู่สังคมคาร์บอนต่ำ
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม และประเมินศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุยเพื่อการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ SWOT
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อนและเสริมสร้างศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุย สู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG

การทบทวนวรรณกรรม

การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและแนวปฏิบัติของธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุยเพื่อมุ่งสู่สังคมคาร์บอนต่ำ

สังคมคาร์บอนต่ำ คือ สังคมที่ทุกภาคส่วนในสังคมให้ความร่วมมือในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกหรือลดการปล่อยคาร์บอนในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างจริงจังและได้ผลพร้อมกับสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี รักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน (Thailand Greenhouse Gas Management Organization (Public Organization), 2022) โดยแนวทางในการขับเคลื่อนสู่สังคมคาร์บอนต่ำสามารถดำเนินการผ่านพัฒนากลไกการพัฒนาสังคม อาทิ การใช้พลังงานทางเลือก โดยมีแนวทางในการประหยัดพลังงานเป็นพื้นฐานแรกของการลดการปล่อยคาร์บอน และการส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม พลังงานจากเชื้อเพลิงชีวภาพ มาทดแทนพลังงานเชื้อเพลิงฟอสซิล ซึ่งเป็นตัวการใหญ่ของการปล่อยคาร์บอนสร้างปัญหาภาวะโลกร้อน รวมถึงการสนับสนุนให้สังคมร่วมอนุรักษ์ทรัพยกรทางธรรมชาติและป่าไม้ เนื่องจากป่าไม้ คือทรัพยากรที่สำคัญในการช่วยดูดซับคาร์บอนในชั้นบรรยากาศและกักเก็บไว้ และยังทำหน้าที่เป็นแหล่งอนุรักษ์น้ำ แหล่งอนุรักษ์ดิน แหล่งอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งช่วยให้เรารับมือกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศได้อย่างดีในอนาคต การเพิ่มพื้นที่สีเขียวจะสามารถมีส่วนทำให้ต้นไม้ที่ดูดซับคาร์บอนเพิ่มขึ้น ช่วยลดอุณหภูมิโดยเฉลี่ยของพื้นที่โดยรอบจากการคายน้ำของต้นไม้ สร้างร่มเงาบังแดดให้แก่อาคาร ช่วยให้การใช้พลังงานของระบบปรับอากาศในอาคารลดลง ยังไม่นับคุณค่าทางจิตใจที่มนุษย์ต้องการสัมผัสธรรมชาติเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและพื้นที่สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนเมือง

ปัจจุบันพื้นที่ในเกาะสมุยส่วนใหญ่ถูกพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจและขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างอาคาร สถานที่พักอาศัยทั้งสำหรับผู้คนที่อาศัยอยู่บนเกาะเอง

หรือสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่เกาะแห่งนี้ โดยชาวเกาะสมุยนั้นมีวัฒนธรรมและแบบแผนของการดำเนินชีวิตเป็นของตนเอง ดังนั้นการพัฒนาของแนวคิดสังคมคาร์บอนต่ำสำหรับเกาะสมุยนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญทั้งทางด้านเทคนิควิธีการและด้านชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนบนเกาะนี้ด้วย โดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ได้ให้ความสนใจการพัฒนาเกาะสมุยให้เป็นเมืองคาร์บอนต่ำ ในภาคส่วนต่าง ๆ (Surat Thani Provincial Office, 2023) อาทิ สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวสมุย (สท.กส.) เป็นองค์กรเอกชนที่มีบทบาทดูแลภาพรวมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบนเกาะสมุย ซึ่งจะมีกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมมากมาย เช่น โครงการเก็บขยะตามชายหาด โครงการโรงเรียนคาร์บอนต่ำ โครงการก๊าซชีวภาพชุมชน เป็นต้น ซึ่งการดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมก็นับเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาเกาะสมุยไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำ รวมถึงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้สนับสนุนในส่วนของภาคการท่องเที่ยว โดยร่วมมือกับหน่วยงานพันธมิตรกว่า 20 องค์กร และมูลนิธิใบไม้เขียวดำเนินโครงการ “Green Leaf Green Service Green Samui” เพื่อส่งเสริมบริการโรงแรมและสปาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ เกาะสมุยยังได้จดทะเบียนจัดตั้ง “มูลนิธิเกาะสีเขียว” ซึ่งตลอดปี พ.ศ. 2553 - 2554 ททท. ได้ส่งเสริมผลักดันเพื่อสร้างการรับรู้ความเป็น “เกาะสีเขียว” อย่างต่อเนื่อง มีการร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย จัดประชุมหารือกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องถึงแนวทางการงดการบริการ “ถุงพลาสติก” ในเกาะสมุย จัดอบรมเชิงปฏิบัติการกิจกรรม และพิธีลงนาม MOU Samui : Together Green เพื่อผลักดันเครือข่ายนำร่อง 7 Greens เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ Low Carbon Society เช่น การใช้ทรัพยากรน้ำและบำบัดน้ำเสีย การลดปริมาณขยะ เป็นต้น นอกจากนี้เทศบาลนครเกาะสมุย มีการผลักดัน “โครงการปรับปรุงผังเมืองรวมชุมชนเกาะสมุย” ซึ่งในขั้นต้นได้มีการระดมความคิดเห็นจากคนภายในของแต่ละชุมชน เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่และความต้องการของคนในชุมชนให้มากที่สุด และ องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) ได้กำหนดให้เกาะสมุยก็อยู่ในแผนการดำเนินการเมืองลดก๊าซเรือนกระจก ผ่านโครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาเกาะสมุยสู่เมืองคาร์บอนต่ำ (APEC Low Carbon Model Town (LCMT) Project Phase 2) เพื่อให้เกิดเมืองคาร์บอนต่ำขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ได้มีการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาเมืองต่าง ๆ สู่เมืองคาร์บอนต่ำ โดยได้เริ่มระยะที่ 1 ณ เขตเศรษฐกิจการค้าการลงทุน เมืองยูเจียปู ประเทศจีน ซึ่งได้ทำการศึกษาเสร็จเป็นที่เรียบร้อยเมื่อปี พ.ศ. 2554 และสำหรับโครงการระยะที่ 2 นั้น เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของประเทศไทยได้รับการคัดเลือกให้เป็นพื้นที่ดำเนินการศึกษาเพื่อเป็นต้นแบบเมืองคาร์บอนต่ำ แนวคิดของการทำให้เกาะสมุยเป็นต้นแบบของเมืองคาร์บอนต่ำ จะมุ่งเน้นเพื่อพัฒนาเกาะสมุยใน 3 ด้านหลัก โดยใช้แนวทางการดำเนินการที่คำนึงถึง “คน” เป็นหลักในการดำเนินการ ภาพ 1

ภาพ 1 การเป็นเมืองต้นแบบคาร์บอนต่ำสามด้านของการพัฒนา
ที่มา: APEC Support Fund (2022)

โดยโครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาเกาะสมุยสู่เมืองคาร์บอนต่ำ (APEC Low Carbon Model Town (LCMT) Project Phase 2) มุ่งหวังให้เกิดเมืองต้นแบบคาร์บอนต่ำขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมีการประเมินประสิทธิผลทางด้านสังคมจากความร่วมมือร่วมใจของท้องถิ่น และกำหนดตัวชี้วัดทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยใช้ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เป็นเป้าหมายหลักของโครงการร่วมกับตัวชี้วัดอื่น ๆ ซึ่งผลของโครงการนี้จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนควบคู่ไปกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาเกาะสมุยสู่เมืองคาร์บอนต่ำ ได้กำหนดเป้าหมายการลดการปล่อยคาร์บอนบนเกาะสมุย โดยกำหนดให้ปี พ.ศ. 2553 เป็นปีฐานเพื่อคำนวณการเพิ่มขึ้นของปริมาณการปล่อยคาร์บอนในการดำเนินการปกติ (Business as Usual – BAU) และได้กำหนดเป้าหมายการลดลงของปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์บนเกาะสมุยออกเป็น 2 ระยะ คือระยะกลาง ในปี พ.ศ. 2563 ลดให้ได้ร้อยละ 20 และระยะยาว ในปี พ.ศ. 2573 ลดให้ได้ร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์บนเกาะสมุยในปี พ.ศ. 2553 (APEC Support Fund, 2022)

มาตรการลดการปล่อยคาร์บอนของเกาะสมุย

มาตรการลดการปล่อยคาร์บอนสำหรับเกาะสมุย แบ่งออกได้เป็น 6 หมวดหลัก (Learning Center for Developing Koh Samui into a Low Carbon Island, 2020) ดังนี้

1. การพัฒนาโครงสร้างของเมือง การพัฒนาโครงสร้างของเมืองอย่างครอบคลุมถึงการพัฒนาพื้นที่สีเขียวของเมืองโดยการส่งเสริมให้มีการปลูกป่าเพิ่มและฟื้นฟูป่า การส่งเสริมให้มีการปลูกพืชที่สามารถดูดซับคาร์บอนได้สูงและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้ในพื้นที่เมือง ตามแนวถนนสาธารณะ แม่น้ำลำคลองและชายหาด การพัฒนาชุมชนที่มีกิจกรรมแบบผสมผสานเพื่อลดระยะทางในการเดินทาง และ การพัฒนาชุมชนที่ลดการพึ่งพายานพาหนะที่ใช้เชื้อเพลิง โดยการพัฒนาทางเดินเท้าที่สะดวก ระบบสัญญาณจราจรและไฟจราจรที่เหมาะสมและปลอดภัย การพัฒนาถนนคนเดินโดยเชื่อมต่อเข้ากับระบบขนส่งมวลชนที่จะพัฒนาขึ้นใหม่

2. การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่ง ปริมาณการใช้พลังงานประเภทน้ำมันเชื้อเพลิงนั้นสูงถึง ร้อยละ 42 ของปริมาณการใช้พลังงานทั้งหมดของเกาะสมุย ดังนั้นสิ่งสำคัญคือการพัฒนาระบบคมนาคมและขนส่งบนเกาะสมุย ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนที่ปล่อยคาร์บอนต่ำ, การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อรองรับการประยุกต์ใช้งานยานพาหนะที่ใช้พลังงานทดแทนประเภทต่าง ๆ เช่น ไบโอดีเซล ไฟฟ้า ฯลฯ การส่งเสริมให้เกิดการใช้ยานพาหนะที่ใช้พลังงานทดแทน รวมถึงการพัฒนาระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางภายในเกาะสมุยไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น

3. การบริหารจัดการด้านพลังงาน 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1) การบริหารจัดการพลังงานในอาคารธุรกิจในเกาะสมุยส่วนใหญ่เป็นอาคารประเภทโรงแรมและรีสอร์ท ซึ่งมีการใช้พลังงานประมาณร้อยละ 70 ของการใช้พลังงานไฟฟ้าทั้งหมดบนเกาะ ดังนั้นควรส่งเสริมให้อาคารต่าง ๆ มีการออกแบบและเลือกใช้ระบบและอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดอาคารคาร์บอนต่ำนอกจากจะส่งเสริมให้อาคารมีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพแล้วยังช่วยลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้งานอาคารได้อีกด้วย (Learning Center for Developing Koh Samui into a Low Carbon Island, 2020)

2) การประยุกต์ใช้พลังงานทดแทนและพลังงานที่ยังไม่ได้นำมาใช้ การประยุกต์ใช้พลังงานทดแทนบนเกาะสมุยยังมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นจึงควรพัฒนาให้เกิดการประยุกต์ใช้พลังงานทดแทนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะพลังงานจากแสงอาทิตย์ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การจัดตั้งโรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ (Solar PV Farm) การติดตั้งแผงผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านและอาคารธุรกิจ การประยุกต์ใช้พลังงานแสงอาทิตย์เพื่อผลิตพลังงานให้กับระบบไฟฟ้าส่องสว่างในพื้นที่ถนนสาธารณะ นอกจากนี้การติดตั้งกังหันลมเพื่อผลิตพลังงาน

ไฟฟ้าตามแนวชายทะเล รวมทั้งการประยุกต์ใช้เครื่องผลิตไฟฟ้าจากน้ำขนาดเล็ก (Small Hydroelectric Power) ควรได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องในบริเวณที่มีศักยภาพ (Surat Thani Provincial Office, 2023) นอกจากนี้ พลังงานงานที่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ เช่น ความร้อนทิ้งจำนวนมากจากกระบวนการเผาขยะในเกาะสมุย ที่สามารถนำกลับมาใช้ในการผลิตพลังงานไฟฟ้าได้ รวมทั้งหากมีการคัดแยกขยะที่เหมาะสมจะสามารถผลิตพลังงานความร้อนจากขยะอินทรีย์ได้อีกด้วย

3) การพัฒนาระบบบริหารจัดการพลังงาน เกาะสมุยรับไฟฟ้ามาจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ผ่านสายไฟฟ้าใต้น้ำจากฝั่งแผ่นดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี เกาะสมุยมีความต้องการใช้พลังไฟฟ้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 28.4 เมกะวัตต์ในปี พ.ศ. 2543 เป็น 95 เมกะวัตต์ในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งเกินขีดความสามารถสูงสุดในการจ่ายไฟฟ้าได้ที่ประมาณ 93 เมกะวัตต์ (Surat Thani Provincial Office, 2023) ดังนั้นเพื่อเป็นการเพิ่มความมั่นคงทางด้านพลังงานให้กับเกาะสมุยในการพัฒนาแผนงานผลิตและส่งจ่ายพลังงาน จึงควรสร้างโรงไฟฟ้าที่ใช้พลังงานสะอาดเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้า ร่วมกับพลังงานทดแทนประเภทต่าง ๆ และพลังงานที่ยังไม่ได้นำมาใช้ (Untapped Energy Use) เพื่อไว้เป็นพลังงานสำรองบนเกาะสมุย หากเกิดปัญหากับสายไฟฟ้าใต้น้ำสืบเนื่องจากการพัฒนาแผนงานผลิตและส่งจ่ายพลังงานให้กับเกาะสมุย ควรมีการนำระบบโครงข่ายอัจฉริยะ (Smart Grid) มาประยุกต์ใช้บนเกาะสมุยร่วมด้วย ซึ่งระบบโครงข่ายอัจฉริยะนี้จะช่วยในการบริหารจัดการการผลิตและการส่งจ่ายพลังงานตามโรงไฟฟ้าที่สร้างเพิ่มขึ้น รวมทั้งใช้ในการควบคุมและบริหารจัดการความต้องการใช้พลังงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม โดยการบริหารจัดการของเสียและขยะบนเกาะสมุยยังดำเนินการได้ไม่สมบูรณ์มีความไม่ต่อเนื่องในการใช้งานเตาเผาขยะและโรงบำบัดน้ำเสีย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยบนเกาะสมุยมากขึ้นในอนาคต ดังนั้นแนวคิดในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมแบบครบวงจร โดยการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการขยะเพื่อให้เกิดการกำจัดขยะที่เหมาะสมและแปลงเป็นพลังงานเพื่อใช้งานบนเกาะ รวมถึงกระบวนการบริหารจัดการน้ำเสียอย่างเหมาะสม สามารถนำน้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วกลับมาใช้ใหม่ เช่น ใช้รดน้ำต้นไม้ ใช้ในกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการบริโภค เป็นต้น จะเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะสร้างเกาะสมุยให้มีความสวยงามและลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมบนเกาะสมุยได้เป็นอย่างดี (Learning Center for Developing Koh Samui into a Low Carbon Island, 2020)

5. การกระตุ้นและส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเกาะสมุยเป็นพื้นที่ที่มีผู้อยู่อาศัย ทำธุรกิจ และประกอบอาชีพต่าง ๆ มาอย่างยาวนาน มีนักท่องเที่ยวแวะเวียนมายังเกาะสมุยนับล้านคนต่อปี ดังนั้นการที่จะพัฒนาเกาะสมุยให้เป็นเมืองคาร์บอนต่ำได้นั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและความเอาใจใส่ของผู้คนที่อยู่บนเกาะสมุยเป็นอย่างมาก ดังนั้น การกระตุ้นและส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยการจัดตั้งศูนย์สมุยเมืองคาร์บอนต่ำ การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคาร์บอนต่ำ การพัฒนาโครงการให้ผู้อยู่อาศัยบนเกาะสมุยและนักท่องเที่ยวเข้าร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการรับรองเป็นกิจกรรมคาร์บอนต่ำต่าง ๆ จะมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการผลักดันเกาะสมุยสู่การเป็นเมืองคาร์บอนต่ำ (Learning Center for Developing Koh Samui into a Low Carbon Island, 2020)

6. การประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy Model Application) นอกเหนือจากมาตรการเฉพาะด้าน การบูรณาการหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG เข้ากับการพัฒนาเกาะสมุยถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างสังคมคาร์บอนต่ำอย่างยั่งยืน โดยการประยุกต์ใช้โมเดลนี้สามารถจำแนกแนวทางปฏิบัติออกเป็น 3 องค์ประกอบหลักที่ทำงานเชื่อมโยงกัน ได้แก่

1) เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio-economy) ส่งเสริมการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นในภาคบริการ โดยเฉพาะร้านอาหารและโรงแรม เพื่อลดคาร์บอนฟุตพรินต์จากการขนส่งและสนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่น เช่น สมุนไพร ผลิตผลทางการเกษตรที่เป็นเอกลักษณ์ เพื่อสร้างความแตกต่างและรายได้ให้ชุมชน รวมถึงการทำเกษตรอินทรีย์และการประมงที่ยั่งยืน

2) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ผลักดันระบบการจัดการของเสียแบบครบวงจรที่เน้นการนำกลับมาใช้ใหม่ (Reuse) การแปรสภาพเพื่อใช้ใหม่ (Recycle) และการใช้ประโยชน์จากของเสีย (Recovery) เช่น การนำเศษอาหารไปทำปุ๋ยหรือพลังงานชีวภาพ การลดการใช้วัสดุสิ้นเปลืองแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งในสถานประกอบการ การออกแบบสินค้าและบริการที่คำนึงถึงการหมุนเวียนทรัพยากร และการส่งเสริมการซ่อมแซมแทนการซื้อใหม่

3) เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) สนับสนุนให้สถานประกอบการ โดยเฉพาะภาคการท่องเที่ยวและร้านอาหาร ปรับใช้แนวทางที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Practices) เช่น การประหยัดพลังงานและน้ำ การใช้พลังงานหมุนเวียน การจัดซื้อจัดจ้างสีเขียว (Green Procurement) รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสีเขียวที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และส่งเสริมการสร้างงานสีเขียวในชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับการนำแนวปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและยั่งยืนมาปรับใช้ในธุรกิจร้านอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ BCG ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยหลายชิ้นได้พยายามทำความเข้าใจถึงปัจจัยและกระบวนการในการนำแนวคิดเหล่านี้ไปสู่การปฏิบัติจริง ตัวอย่างเช่น Boonpienpon (2017) ได้นำเสนอแนวทางสำหรับ "ร้านอาหารเชิงนิเวศ" (Eco Restaurant) โดยเน้นกระบวนการดำเนินงานที่ชาญฉลาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการความยั่งยืนเข้ากับการจัดการร้านอาหารในทุกมิติ ในขณะที่ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Department of Environmental Quality Promotion, 2019) ได้รวบรวมกรณีศึกษาความสำเร็จของร้านอาหารสีเขียว แสดงให้เห็นถึงแนวทางการนำไปปฏิบัติที่ได้ผลจริงและสามารถเป็นแบบอย่างได้ สอดคล้องกับ Jeong and Jang (2010) ที่ได้ศึกษาถึงผลกระทบของแนวปฏิบัติสีเขียวต่างๆ ในร้านอาหาร โดยวิเคราะห์ว่าแนวปฏิบัติใดมีความสำคัญและมีประสิทธิภาพในการดึงดูดลูกค้าและสร้างผลลัพธ์เชิงบวก ซึ่งให้ข้อมูลเชิงลึกว่าการเลือกใช้มาตรการใดควรพิจารณาจากผลลัพธ์ที่คาดหวัง นอกจากนี้ Thongpak and Pooipakdee (2021) ยังได้เสนอแนวทางการปรับเปลี่ยนและพัฒนาบริการของร้านอาหารสีเขียวโดยเฉพาะในช่วงการระบาดของโควิด-19 ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับตัวและการนำแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืนมาใช้อย่างเป็นรูปธรรมแม้ในภาวะวิกฤต ซึ่ง Treeranpet, Pinsuwan, and Tanongsak (2021) ก็ได้ศึกษาถึงสถานการณ์และการปรับตัวของผู้ประกอบการร้านอาหารหลังสถานการณ์โควิด-19 ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงในระดับปฏิบัติการที่ผู้ประกอบการต้องเผชิญและดำเนินการเพื่อความอยู่รอดและความยั่งยืน งานวิจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการนำแนวคิด BCG หรือความยั่งยืนมาใช้ในร้านอาหารนั้นเกี่ยวข้องกับแนวปฏิบัติหลากหลายแง่มุม ตั้งแต่การดำเนินงานประจำวัน การจัดการทรัพยากร ไปจนถึงการปรับกลยุทธ์เพื่อตอบสนองต่อปัจจัยภายนอกและสร้างคุณค่าที่ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของร้านอาหารในเกาะสมุยในการขับเคลื่อนธุรกิจไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG) ทั้งนี้การวิจัยนี้ไม่ตั้งสมมติฐานเนื่องจากเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็นหลัก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารที่ดำเนินกิจการอยู่ในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเปิดให้บริการในช่วงระยะเวลาการเก็บข้อมูล พ.ศ. 2567

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 25 ร้าน โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งพิจารณาจากเกณฑ์การแบ่งประเภทร้านอาหารตามขนาดและการจัดการที่อ้างอิงจาก Phuanpoh (2018) ร่วมกับความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูล และความหลากหลายของลักษณะการดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม

ทั้งนี้ ผู้ประกอบการจากทั้ง 25 ร้านนี้เป็นกลุ่มเดียวกันที่ให้ข้อมูลทั้งในส่วนของการสำรวจและส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความต่อเนื่องและสามารถวิเคราะห์ในเชิงลึกได้ สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ คือ เจ้าของร้านอาหาร ผู้จัดการร้าน หรือบุคคลผู้มีอำนาจตัดสินใจหลักในการดำเนินงานของร้านอาหารนั้น ๆ โดยการศึกษานี้พิจารณาจากความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) ในการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งจำนวน 25 กรณีศึกษาถือว่าเพียงพอในการให้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ (Phuanpoh, 2018)

1. ร้านอาหารขนาดกลางแบบดั้งเดิม จำนวน 6 ร้าน (ลักษณะอาหารไทยหลากหลายเมนู รสชาติดั้งเดิม รายการอาหาร มากกว่า 100 รายการ จำนวนโต๊ะมากกว่า 50 โต๊ะ จำนวนพนักงาน มากกว่า 20 คน/วัน)

2. ร้านอาหารขนาดกลางแบบร่วมสมัย จำนวน 3 ร้าน (ลักษณะอาหารไทย/ต่างชาติ ดัดแปลงทันสมัย รายการอาหาร 80 - 100 รายการ จำนวนโต๊ะ 20 - 50 โต๊ะ จำนวนพนักงาน น้อยกว่า 20 คน/วัน)

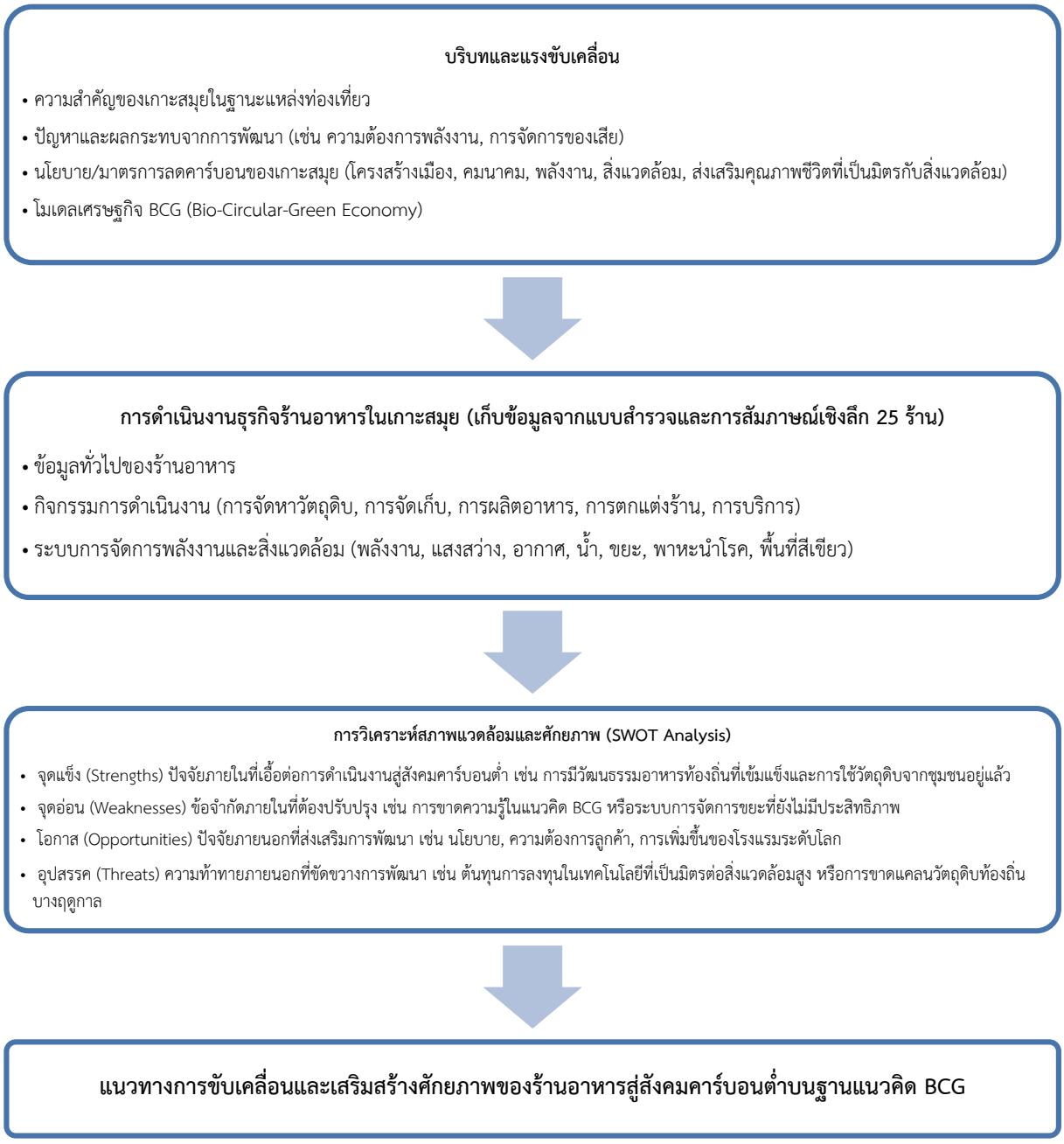
3. ร้านอาหารขนาดเล็กเน้นอาหารจานด่วน จำนวน 16 ร้าน (ลักษณะร้านอาหารตามสั่ง/ก๋วยเตี๋ยว รายการอาหาร 20 - 50 รายการ จำนวนโต๊ะ น้อยกว่า 20 โต๊ะ จำนวนพนักงาน น้อยกว่า 10 คน/วัน)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รวบรวมจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสังคมคาร์บอนต่ำ แนวคิด BCG มาตรการลดการปล่อยคาร์บอนของเกาะสมุย (การพัฒนาโครงสร้างเมือง ระบบคมนาคมขนส่ง การบริหารจัดการพลังงาน การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม การประยุกต์ใช้โมเดล BCG และการส่งเสริมการใช้ชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของร้านอาหารเพื่อความยั่งยืน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) วิธีการเก็บข้อมูล ใช้วิธีการสำรวจภาคสนาม (Field Survey) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ประกอบการร้านอาหารทั้ง 25 ร้าน การสัมภาษณ์ดำเนินการในช่วงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2566 ถึง มีนาคม พ.ศ. 2567 โดยมีระยะเวลาการสัมภาษณ์เฉลี่ยประมาณ 60 นาทีต่อร้าน ดังภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการศึกษา

ภาพ 2 กรอบแนวคิดการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสำรวจสภาพแวดล้อมและศักยภาพของร้านอาหารคาร์บอนต่ำ สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิด BCG เพื่อรวบรวมข้อมูลทั่วไปของร้านอาหาร ลักษณะการดำเนินงาน การจัดการทรัพยากร และแนวปฏิบัติเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guideline) พัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย และผลจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสังคมคาร์บอนต่ำ การจัดการธุรกิจร้านอาหารตามแนวคิด BCG และการวิเคราะห์ SWOT โดยมีประเด็นคำถามหลักครอบคลุมข้อมูลทั่วไปของร้านอาหาร การจัดการวัตถุดิบ การตกแต่งร้าน การบริการ การจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อม

รวมถึงมุมมองต่อจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการมุ่งสู่สังคมคาร์บอนต่ำ เช่น ร้านอาหารของท่านมีการปรับปรุงกระบวนการจัดหา จัดซื้อวัตถุดิบ การผลิต การสร้างนวัตกรรม ให้กับผลิตภัณฑ์อาหาร เพื่อผลักดันการเติบโตทางเศรษฐกิจด้านธุรกิจอาหารในภาพรวมของประเทศให้สูงขึ้นอย่างไร เป็นต้น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 ท่าน (สาขาความเชี่ยวชาญของผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น ด้านการจัดการร้านอาหาร ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน) นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือก่อนนำไปทดลองใช้ กับผู้ประกอบการร้านอาหารที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 3 ร้าน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของภาษาและความเข้าใจในคำถาม จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขเป็นฉบับสมบูรณ์ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

สำหรับส่วนที่เป็นคำถามปลายปิดในแบบสำรวจ สามารถคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ผลการตรวจสอบพบว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (ค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป)

การศึกษาวิจัยนี้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการพิทักษ์สิทธิ์ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ก่อนเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการยื่นขออนุมัติโครงร่างการวิจัยและกระบวนการดำเนินงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์จาก คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (Institutional Review Board: IRB) ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) กระบวนการขออนุมัตินี้เพื่อให้มั่นใจว่าการวิจัยจะดำเนินไปอย่างมีจริยธรรมและเคารพสิทธิของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยแบ่งตามประเภทของข้อมูลที่รวบรวมมา ในขั้นแรก ข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสังคมคาร์บอนต่ำ มาตรการในเกาะสมุย และแนวคิด BCG ได้ถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงเอกสาร (Documentary Content Analysis) เพื่อสกัดประเด็นสำคัญและสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือเก็บข้อมูล สำหรับข้อมูลปฐมภูมิที่รวบรวมมานั้นได้ถูกวิเคราะห์แยกตามลักษณะของข้อมูล

โดยข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากคำถามปลายปิดในแบบสำรวจถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เช่น ค่าความถี่และร้อยละ เพื่อสรุปภาพรวมลักษณะทั่วไปของผู้ประกอบการและแนวปฏิบัติเบื้องต้นของร้านอาหาร

ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อคำถามปลายเปิดในแบบสำรวจ ได้ถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis) เริ่มจากการถอดเทปการสัมภาษณ์ การอ่านข้อมูลซ้ำเพื่อทำความเข้าใจ การสร้างรหัส (Coding) ให้กับข้อมูลส่วนที่มีความหมายสำคัญ และการจัดกลุ่มรหัสที่เกี่ยวข้องกันเพื่อสร้างเป็นประเด็นหลัก (Themes) ที่สะท้อนถึงแนวปฏิบัติ ปัญหา และศักยภาพของผู้ประกอบการ จากนั้น ข้อมูลทั้งหมดที่ผ่านการวิเคราะห์ได้ถูกนำมาสังเคราะห์และจัดกลุ่มตามกรอบการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) เพื่อระบุจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ของธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุย

และท้ายที่สุด ผลการวิเคราะห์ทั้งหมดได้ถูกนำมาสังเคราะห์เชื่อมโยงกันเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอเป็นแนวทางการขับเคลื่อนและเสริมสร้างศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุยสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG ต่อไป

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมของธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุยเพื่อการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ SWOT

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก (SWOT Analysis) แนวทางการขับเคลื่อนและการพัฒนาศักยภาพในการประกอบธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุย สู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG โดยการวิเคราะห์ SWOT จะแบ่งออกเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ดังตาราง 1

ตาราง 1 การวิเคราะห์ SWOT แนวทางการขับเคลื่อนและการพัฒนาศักยภาพในการประกอบธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุย สู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG

จุดแข็ง	จุดอ่อน
• แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความหลากหลาย • วัฒนธรรมอาหาร มีเอกลักษณ์ สร้างชื่อเสียงและจุดขายระดับโลก • มีทรัพยากรอาหารและเกษตรที่มีความหลากหลายในเขตเส้นศูนย์สูตร • การท่องเที่ยวอาหารทำให้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นต่าง ๆ • พื้นที่หน้าหาดของเกาะสมุยส่วนใหญ่ถูกพัฒนาให้เป็นรีสอร์ทซึ่งเปรียบเสมือนหาดส่วนตัวของลูกค้าร้านอาหาร เป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติและนักท่องเที่ยวไทย • การมีเทศบาลเพียงแห่งเดียวทำให้การประสานงานด้านการพัฒนาศักยภาพในการประกอบธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุย สู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG เป็นไปได้ง่าย • ทางเลือกในการเดินทางเข้าสู่เกาะมีความหลากหลาย เช่น เรือเฟอร์รี่ เรือสำราญ และสนามบินนานาชาติ • เป็นประตูสู่การท่องเที่ยวของเกาะในบริเวณโดยรอบ • มีร้านอาหารให้เลือกในทุกระดับราคาตั้งแต่ ร้านอาหารตามสั่งจนถึงภัตตาคารระดับ 5 ดาว	• การลดพื้นที่การผลิตอาหารเกษตรไปเป็นแหล่งท่องเที่ยวก่อให้เกิดความไม่มั่นคงทางอาหารในเกาะสมุย • ขาดความร่วมมือประสานงานระหว่างหน่วยงานด้านอาหารและการท่องเที่ยวในเกาะสมุย • ขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น • ระบบสื่อความหมายเกี่ยวกับร้านอาหารรอบเกาะ เช่น ป้ายสื่อความหมายทั้งในด้านของป้ายบอกทาง ป้ายข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหารที่ยังไม่ชัดเจนพอ • ผู้ประกอบการร้านอาหารจำนวนมากไม่ใช่คนท้องถิ่น • ขาดความร่วมมือประสานงานระหว่างหน่วยงานด้านอาหารและการท่องเที่ยว • ยังไม่มีระบบจัดการที่ดีสำหรับเรือต่าง ๆ รวมถึงเรือประมงที่เข้าเทียบท่า ทำให้การสัญจรทางเรือติดขัด • การแข่งขันเชิงราคาส่งผลให้ผู้ประกอบการร้านอาหารสูญเสียรายได้ มีมาตรฐานการบริการที่ลดลง และเกิดการตั้งราคาอาหารที่สูงสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ • ไม่มีบริเวณชายหาดสาธารณะสำหรับร้านอาหาร เนื่องจากโรงแรมตามชายหาดใช้เป็นที่ส่วนบุคคล
โอกาส	**อุปสรรค**
• โครงการสนามบินที่เกาะพะงันอาจช่วยขยายตลาดนักท่องเที่ยวในกลุ่มพื้นที่เกาะสมุย • มีโครงการพัฒนาเกาะสมุยมากมายที่จะเสริมการพัฒนาศักยภาพในการประกอบธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุย สู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG ในอนาคต เช่น โครงการเพิ่มสายเคเบิ้ลนำไฟฟ้า (115 kv) การสร้างท่าเรือน้ำลึก และการสร้างท่าเรือส่วนตัวหรือ Marina	• สภาพเศรษฐกิจที่ถดถอยของประเทศในกลุ่ม Eurozone ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวจากยุโรปซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักของเกาะสมุยลดลง • ค่าเงินรูเบิ้ลที่อ่อนลงและการทำ Capital Control ของประเทศรัสเซีย ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวรัสเซียลดลง

ตาราง 1 (ต่อ)

โอกาส	อุปสรรค
• การเติบโตของนักท่องเที่ยวจากประเทศกลุ่ม BRIC • นักท่องเที่ยวที่มากับเรือสำราญส่วนใหญ่เป็นกลุ่มลูกค้าอายุ 40+ ซึ่งมีกำลังซื้อสูง และชอบความสะดวกสบาย • การเปิดเสรี AEC จะส่งผลให้นักท่องเที่ยวจากประเทศในกลุ่ม ASEAN เดินทางเข้ามาประเทศไทย เพิ่มมากขึ้น • กระแสโลกด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) เป็นโอกาสในการเผยแพร่วัฒนธรรมอาหารและการพัฒนาศักยภาพในการประกอบธุรกิจร้านอาหาร ของเกาะสมุย	• การจัดแพคเกจทัวร์มายังเกาะสมุยโดยบริษัทนำเที่ยวในต่างประเทศ ทำให้ผู้ประกอบการร้านอาหารท้องถิ่นสูญเสียรายได้บางส่วนโดยเฉพาะร้านอาหารขนาดเล็ก • บริษัททัวร์ที่มาจากภายนอกเกาะสมุยบางส่วนไม่มีความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงทำให้ไม่มีการกำชับนักท่องเที่ยวในเรื่องที่ไม่ควรทำ หรือเกิดการทำลายแหล่งวัตถุดิบร้านอาหารโดยไม่รู้ตัว เช่น การจับปลาและปะการังขณะดำน้ำ

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุยสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG พบว่า เกาะสมุยมีจุดแข็งด้านความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมอาหารที่เป็นเอกลักษณ์และทรัพยากรอาหารอุดมสมบูรณ์ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการที่อาจสนับสนุนแนวคิด BCG ได้ง่าย อย่างไรก็ตาม ยังมีจุดอ่อนสำคัญ ได้แก่ การลดลงของพื้นที่เกษตรกรรมที่กระทบความมั่นคงทางอาหาร การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ปัญหาขยะที่เพิ่มขึ้น และการแข่งขันเชิงราคาที่ส่งผลต่อคุณภาพและภาพลักษณ์ ทั้งนี้ ยังคงมีโอกาสจากการเติบโตของตลาดนักท่องเที่ยวใหม่ ๆ กระแสการท่องเที่ยวเชิงอาหาร และโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถส่งเสริมศักยภาพร้านอาหารตามแนวคิด BCG แต่ก็ต้องเผชิญกับอุปสรรคจากสภาวะเศรษฐกิจโลกที่ผันผวน และการดำเนินงานของบริษัทนำเที่ยวจากภายนอกที่อาจส่งผลกระทบต่อรายได้ของผู้ประกอบการท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากร

จากผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก แนวทางการขับเคลื่อนและการพัฒนาศักยภาพในการประกอบธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุย สู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG ธุรกิจร้านอาหารควรมีแนวทางการพัฒนาบริการของร้านอาหาร ดังนี้

1. การบูรณาการหลักเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เพื่อลดปริมาณคาร์บอนควบคู่กับการดำเนินธุรกิจ

เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและลดคาร์บอนฟุตพรินต์ ส่งเสริมการลดการใช้ไฟฟ้าและเชื้อเพลิงในการประกอบอาหาร เช่น การเลือกใช้อุปกรณ์ประหยัดพลังงาน การออกแบบครัวที่ลดการสูญเสียพลังงาน การใช้พลังงานหมุนเวียน (เช่น โซลาร์เซลล์) ซึ่งไม่เพียงช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานในระยะยาว แต่ยังสอดรับกับพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมและสังคมคาร์บอนต่ำ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและความได้เปรียบในการแข่งขัน การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ลดการใช้น้ำ จัดการของเสียอย่างถูกวิธี แยกขยะเพื่อนำไปรีไซเคิลหรือใช้ประโยชน์ใหม่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจหมุนเวียน

2. การขับเคลื่อนด้วยเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio-economy) และเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ในการยกระดับอาหารท้องถิ่น

ส่งเสริมการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นและลดการสูญเสีย สนับสนุนการใช้วัตถุดิบตามฤดูกาลจากแหล่งผลิตในเกาะสมุยหรือพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อลดคาร์บอนจากการขนส่ง สร้างความมั่นคงทางอาหาร และกระจายรายได้สู่ชุมชน เน้นการผลิตอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงและปลอดภัย ควบคู่ไปกับการวางแผนจัดซื้อวัตถุดิบให้พอดีกับความต้องการเพื่อลดขยะอาหาร และนำเศษวัตถุดิบที่เหลือไปใช้ประโยชน์ต่อ เช่น ทำปุ๋ยหมัก หรืออาหารสัตว์ การสร้างมาตรฐานและความน่าเชื่อถือ พัฒนาช่องทางการสื่อสารและการตลาดออนไลน์เพื่อนำเสนอเรื่องราว

ของอาหารท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับความยั่งยืนและการดูแลสิ่งแวดล้อม สร้างความมั่นใจให้ผู้บริโภคด้วยมาตรฐานความสะอาด สุขลักษณะ และการรับรองร้านอาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือใช้แนวคิด BCG

3. การสร้างคุณค่าและประสบการณ์ผ่านวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจชีวภาพและเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-economy & Green Economy)

ชูอัตลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอาหาร เน้นการสร้างประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการบริโภคอาหารท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน พัฒนาเมนูที่เป็นเอกลักษณ์โดยใช้วัตถุดิบท้องถิ่นที่สดใหม่ ปลอดภัย และมีเรื่องราว (Storytelling) เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น การนำเสนอเมนูพื้นเมืองที่ใช้วัตถุดิบจากเกษตรอินทรีย์หรือการประมงพื้นบ้านที่ยั่งยืน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชน จัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในกระบวนการทำอาหาร ตั้งแต่การเลือกวัตถุดิบจากแหล่งผลิตในชุมชน การเตรียม การปรุง จนถึงการนำเสนอ เป็นการสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมอาหารอย่างลึกซึ้ง สร้างมิตรภาพ และเป็นการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบที่ช่วยกระจายรายได้และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การประเมินศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุยเพื่อการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG

การพัฒนาของเกาะสมุยในฐานะจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้หล่อหลอมภาคธุรกิจร้านอาหารให้เติบโตอย่างมีพลวัต สะท้อนจากการมีร้านอาหารไทยและนานาชาติที่หลากหลาย และการได้รับคัดเลือกเข้าสู่คู่มือมิชลิน ไกด์ ซึ่งชี้วัดถึงความอุดมสมบูรณ์ทางอาหาร ปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการยกระดับนี้คือการเข้ามาของเครือโรงแรมหรูระดับโลก ซึ่งส่งผลให้ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อมาตรฐานการบริการและคุณภาพอาหารสูงขึ้น สถานการณ์ดังกล่าวได้กระตุ้นให้ทั้งร้านอาหารท้องถิ่นและร้านอาหารตะวันตกต้องพัฒนานวัตกรรมและสร้างความแตกต่างท่ามกลางสภาวะการแข่งขันที่สูง เพื่อตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะกลุ่มครอบครัวและผู้ที่แสวงหาประสบการณ์การพักผ่อนแบบ Wellness ซึ่งมีความพร้อมในการใช้จ่ายเพื่อประสบการณ์การรับประทานอาหารที่ไม่เหมือนใครและมีคุณค่าสูง เกาะสมุยจึงมีพื้นที่สำหรับการสร้างประสบการณ์แบบเฉพาะเจาะจง ดังเช่น ร้าน TK Tour เป็นร้านอาหารของบริษัทนำเที่ยว TK Tour มีลูกค้าเป็นกรุ๊ปทัวร์ ที่มีกิจกรรมดำน้ำและให้นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารบุฟเฟ่ต์บนเรือ สำหรับ ศักยภาพในการประกอบธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุยสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์จากกิจกรรมของกรณีศึกษาร้านอาหาร

ในด้านวัตถุดิบของธุรกิจร้านอาหาร เมนูในคอร์สเน้นจากวัตถุดิบท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นหอยเจาะ หมี่ไชยา ปูม้าไข่เค็มไชยา และมะพร้าวกะทิของสมุยที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น จะเห็นว่าวัตถุดิบของที่นี่มีความหลากหลายมาก ยิ่งทำให้ธุรกิจร้านอาหารสามารถขยายขอบเขตการทำอาหารได้กว้างขึ้น โดยผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุย เน้นการจัดซื้อวัตถุดิบอาหารสดแบบรายวันจากตลาดสดชุมชนและประมงในพื้นที่ก่อน และจะมีการซื้อเพิ่มเติมจากห้างร้านค้าอื่น ๆ ในกรณีที่มีวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจการ มีแนวคิดในการจัดเก็บวัตถุดิบในระบบ FIFO - First In, First Out ในการบริหารจัดการสต๊อก โดยจัดระเบียบพื้นที่ของร้านอาหารเพื่อให้เหมาะสมและอำนวยความสะดวกต่อการจัดเรียงสต๊อกในการใช้ระบบ FIFO

ในด้านการตกแต่งร้านและการบริการมีการสร้างพื้นที่สีเขียว (กินได้) เพื่อเปลี่ยนพื้นที่ว่าง เปลี่ยนสวนหย่อมบริเวณรอบร้านอาหารเป็นแหล่งผลิตอาหารหรือวัตถุดิบตกแต่งอาหาร ใช้ผักพื้นบ้านเน้นเป็นผักรองจานที่สามารถรับประทานได้ บริเวณร้านอาหารมีการปลูกต้นไม้ใหญ่ และเล็ก ร้านอาหารมีอุปกรณ์ที่ล้างแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ได้หลายอย่าง โดยจะเลือกให้เหมาะกับอาหารที่ลูกค้าสั่ง เช่น ถ้าสั่งสเต็ก ก็จะมีมีดสำหรับหั่นเนื้อมาให้ หรือถ้าเป็นอาหารประเภทแกง ก็จะมีช้อนสำหรับตักแกง ส่วนอาหารแบบเส้น ก็จะมีตะเกียบให้ สำหรับกระดาษทิชชูที่ใช้เช็ดปากหรือเช็ดมือนั้น เมื่อใช้แล้วก็จะทิ้งไป ไม่นำกลับมาใช้อีกมีการใช้เมนูอาหารที่สามารถสแกน QR code หรือการเขียนป้ายกระดาน เมนูเน้นอาหารพื้นบ้านจากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้วัตถุดิบในพื้นที่

ในด้านการจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อมร้านอาหารในเกาะสมุยมีการใช้ไฟฟ้าร่วมกับแสงสว่างจากธรรมชาติ และพลังงานจาก solar cell ให้แสงสว่างในเวลากลางคืน มีมาตรการประหยัดพลังงาน เช่น การใช้ระบบ Timer ปิด-เปิดไฟ แบบตั้งเวลา และการไม่จ่ายค่าทิปแก่พนักงานที่ลืมปิดอุปกรณ์เมื่อเลิกงาน มีการปลูกต้นไม้ใหญ่ และพัดลมให้ความร่มเย็น ในห้องครัวมีพัดลมระบายอากาศจากการปรุงอาหารที่มีกลิ่นหรือของเสีย มีการใช้ระบบบำบัดน้ำเสียที่เป็นระบบติดตั้งจากส่วนกลางที่มีความสะดวกและเป็นระบบมาตรฐานเดียวกัน มีการคัดแยกขยะเปียก/ขยะแห้ง กระดาษทิชชูจากบริเวณรับประทานนำไปใส่ถุงดำทิ้งในห้องครัว เพื่อให้เทศบาลจัดเก็บ เศษผักหมัก EM นำไปใช้ทำปุ๋ยให้ต้นไม้ในบริเวณร้านอาหาร เศษอาหารนำไปเป็นอาหารสัตว์ โดยประเด็น zero waste ในกรณีศึกษาร้านอาหารของเกาะสมุยหลายๆแห่ง ในขนาดกลางและขนาดเล็กก็มีความตระหนักถึงเรื่องนี้เช่นกัน ทั้งที่ไม่ใช่เป็นร้านอาหารขนาดใหญ่หรือในโรงแรม 5 ดาว ซึ่งเรื่องนี้นับว่าเป็นอีกหนึ่งของการยกระดับร้านอาหารสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG ในเกาะสมุย

จากการวิเคราะห์ศักยภาพในการประกอบธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุย สู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยยกระดับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยเกาะสมุยเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยธุรกิจร้านอาหารขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ที่มีความพร้อม ทั้งทางด้านวัตถุดิบ การบริการ การจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อม ที่จะช่วยยกระดับเรื่องของอาหารให้เป็นมากกว่ามื้อที่ทำให้อิ่มท้อง ทำให้มองเห็นไปถึงความพิถีพิถันในการจัดแต่ง ได้พบกับวัตถุดิบเฉพาะถิ่นเพื่อกระจายรายได้สู่ชุมชน นักท่องเที่ยวได้ลิ้มรสชาติที่หาไม่ได้จากที่ไหน โดยปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะยกระดับมื้ออาหารให้กลายเป็นความทรงจำที่ล้ำค่าสำหรับนักท่องเที่ยว และยกระดับธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุยสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG

แนวทางขับเคลื่อนและเสริมสร้างศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุย สู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG

จากข้อมูลการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดสังคมคาร์บอนต่ำในเกาะสมุย จะเห็นได้ว่าไม่ว่าสภาวะของโลกจะเป็นอย่างไรธุรกิจการท่องเที่ยวก็ยังคงมีบทบาทสำคัญ และสามารถสร้างรายได้ให้กับเกาะสมุยที่ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์โลกมีความต้องการในการท่องเที่ยวเพื่อหาประสบการณ์แปลกใหม่ให้กับชีวิต ส่งผลต่อแนวโน้มการเติบโตของการท่องเที่ยวในทุกระดับของประเทศ ซึ่งอาหารไทยได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั่วโลก และอยู่ในกระแสการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร (Gastronomy Tourism) (Ongthun, 2021) เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสามารถสร้างประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตลอดทั้งห่วงโซ่การผลิตอาหาร ตั้งแต่ขั้นตอนการจัดหาวัตถุดิบ กระบวนการปรุง และการนำเสนอเรื่องราวของเส้นทางเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นที่ผูกพันกับวิถีชีวิตที่มีการพัฒนาสืบเนื่องมาแต่โบราณ โดยคำนึงถึงความเรียบง่าย ใช้วัตถุดิบสดตามธรรมชาติ และคุณค่าทางอาหาร (Designated Areas for Sustainable Tourism Administration: DASTA, 2016) เชื่อมโยงการใช้คาร์บอนต่ำ ซึ่งเป็นทางเลือกในการช่วยลดการปล่อยคาร์บอนให้น้อยลงด้วยวิธีการดำเนินการที่เป็นระบบ ช่วยลดเส้นทางการขนส่ง รู้จักนำวิถีชีวิตชุมชนมานำเสนออย่างเหมาะสมและไม่จำเป็นต้องนำเข้าวัตถุดิบจากนอกพื้นที่หรือจากต่างประเทศส่งผลให้เกิดผลเชิงบวกทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอย่างครบถ้วน ความยั่งยืนอยู่ที่ภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านการครัวและสมุนไพรที่เป็นมรดกตกทอดมาถึงปัจจุบัน ช่วยให้ชาวบ้านสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในทุกสถานะของการเปลี่ยนแปลงของโลกจากกระบวนการเชื่อมโยงนี้จึงเกิดการบูรณาการการจัดการห่วงโซ่อาหารและวัตถุดิบท้องถิ่น และการคำนึงถึงระยะทางของเส้นทางการเดินทางของอาหารและวัตถุดิบต่าง ๆ ที่ใช้ในการท่องเที่ยว ด้วยการใช้สินค้าภาคการเกษตรที่อยู่ในพื้นที่เกาะสมุยเพื่อให้เส้นทางการขนส่งอาหารลดลง เพิ่มมูลค่าและนำรูปแบบวัฒนธรรมท้องถิ่นเฉพาะของพื้นที่มานำเสนอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ผลิตผลจากการเกษตรที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ในการประกอบอาหารเป็นหลักและการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้ให้ได้มากที่สุด เพื่อสร้างเป็น Low Carbon Menu

โอกาสในการสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวไทยผ่านวัฒนธรรมด้านอาหาร จึงมีความเป็นไปได้สูงมาก เพราะอาหารไทยเป็นที่นิยมของชาวต่างชาติ จากการผสมผสานวัฒนธรรมไทย จีน อินเดีย ฝรั่ง เกิดเป็นอาหารรสชาติชั้นเยี่ยม มีชื่อเสียงไปทั่วโลก อีกทั้งพื้นที่เกาะสมุยมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีเรื่องราวเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ทรัพยากรด้านอาหารที่มีความอุดมสมบูรณ์ หลากหลาย มีเอกลักษณ์ส่งผลถึงภูมิปัญญาในการทำอาหารที่มีความน่าสนใจมีเรื่องราวแตกต่างกัน โดยประเทศไทยยังเป็นประเทศที่มีการส่งออกวัตถุดิบสำหรับการทำอาหารสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก สามารถจูงใจให้นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเกี่ยวกับแหล่งที่มาของอาหารให้เข้ามาท่องเที่ยวได้ ที่สำคัญอาหารเป็นเรื่องปัจจัยสี่ที่สะดวกต่อกระบวนการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุยสู่สังคมคาร์บอนต่ำ สามารถความเชื่อมโยงแนวทางการดำเนินธุรกิจร้านอาหารกับลักษณะในกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงกันระหว่างการท่องเที่ยวกับธุรกิจร้านอาหารและสังคมคาร์บอนต่ำ ในเกาะสมุยได้ดังนี้ 1) การเน้นประสบการณ์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ประสบการณ์และการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารและวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละท้องถิ่นได้กลายมาเป็นส่วนสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะด้านวัฒนธรรมอาหาร และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งต้องการสัมผัสกับวิถีชีวิตของชุมชน อาจเลือกใช้การปั่นจักรยานหรือเดินชมเมืองด้วยพาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดการปล่อยคาร์บอน 2) การบริโภคอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อาหารท้องถิ่นสามารถเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมโดยท้องถิ่นนั้น ๆ การรับประทานอาหารพื้นเมืองที่มากด้วยคุณค่ารสชาติอร่อย เพราะวัตถุดิบที่ได้จากท้องถิ่น สดใหม่ไร้สารเคมี ขนส่งในระยะทางใกล้ 3) การเลือกใช้บริการที่พักในท้องถิ่น เสน่ห์ ความประทับใจและความน่าสนใจของอาหารนานาชนิด มีความสามารถพิเศษในการดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินในเลือกเดินทางไปเยี่ยมเยือนช่วยกระจายรายได้และเพิ่มมูลค่าให้แก่เศรษฐกิจชุมชน 4) การให้ความสนใจกับวัฒนธรรมที่แตกต่างทำความรู้จักกับชาวบ้านและวิถีชีวิตประจำวันหรือการเดินทางเพื่อเข้าร่วมฉลองงานประเพณีเป็นการเปิดพื้นที่สำหรับการปฏิสัมพันธ์เชิงสังคม ตื่นตาตื่นใจกับประสบการณ์ใหม่ๆ ที่จะได้จากคนในท้องถิ่น 5) การให้ความเคารพวัฒนธรรมของชุมชน โดยมีอาหารเป็นสื่อกลางทางสังคมระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้านและถือเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ข้ามพรมแดนระหว่างวัฒนธรรมและเคารพในสถานที่ท่องเที่ยวรวมถึงธรรมชาติ ไม่เพิ่มขยะให้ชุมชนหรือสถานที่ท่องเที่ยว และ 6) การท่องเที่ยวสัมผัสวิถีแห่งวัฒนธรรมชุมชนในเชิงลึก ดื่มด่ำกับศิลปวัฒนธรรม พร้อมกับหาโอกาสเรียนรู้ทักษะงานฝีมือที่ทรงคุณค่าเข้าร่วมสัมผัสวิถีการกินในวัฒนธรรมอื่น เช่น เข้าร่วมรับประทานอาหารทำกิจกรรมในขั้นตอนการปรุงและประกอบอาหารตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบ การปรุง การจัดตกแต่งจานจนถึงการนำเสนอบนโต๊ะอาหาร และสร้างมิตรภาพกับชุมชน ซึ่งสามารถกล่าวโดยสรุปความเชื่อมโยงระหว่างธุรกิจร้านอาหารและสังคมคาร์บอนต่ำในเกาะสมุย มีลักษณะความสัมพันธ์เป็นการทำธุรกิจร้านอาหารอาหารที่คำนึงถึงความเรียบง่าย ใช้วัตถุดิบสดตามธรรมชาติ และคำนึงถึงคุณค่าทางอาหาร สอดคล้องกับการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำที่เน้นวิธีการที่เป็นระบบช่วยลดเส้นทางการขนส่ง ลดการปล่อยคาร์บอน รู้จักนำวิถีชีวิตมานำเสนออย่างเหมาะสมอยู่บนพื้นฐานของมรดกและทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ แต่ยังช่วยสร้างอัตลักษณ์และจิตสำนึกในการอนุรักษ์หวงแหนทรัพยากรในเกาะสมุยได้เป็นอย่างดี

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำ โดยมีรากฐานจากแนวคิด เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG) ผลการศึกษาได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ของธุรกิจร้านอาหารบนฐานแนวคิด BCG ควบคู่กับการประเมินศักยภาพของผู้ประกอบการ เพื่อสังเคราะห์เป็นระบบการจัดการวัตถุดิบ พลังงาน น้ำ และขยะ ที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจร้านอาหารในพื้นที่ดังกล่าว ดังแสดงในภาพ 3

การวิเคราะห์ SWOT ธุรกิจร้านอาหาร บนฐานแนวคิด BCG	ศักยภาพของธุรกิจ ร้านอาหารบนฐานแนวคิด BCG	แนวทางในการขับเคลื่อนและ เสริมสร้างศักยภาพของธุรกิจ ร้านอาหารบนฐานแนวคิด BCG
การบูรณาการหลักเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เพื่อลดปริมาณคาร์บอนควบคู่กับการดำเนินธุรกิจ **การขับเคลื่อนด้วยเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio-economy) และเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ในการยกระดับอาหารท้องถิ่น** **การสร้างคุณค่าและประสบการณ์ผ่านวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจชีวภาพและเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-economy & Green Economy)**	**การจัดหาวัตถุดิบ** ใช้วัตถุดิบท้องถิ่น, ลด Food Miles, ซื้อจากตลาดชุมชน **การจัดเก็บวัตถุดิบ** ระบบ FIFO, บริหารสต๊อก, ลดการเน่าเสีย **การผลิตอาหาร** สูตรมาตรฐาน, ควบคุมปริมาณ, ลด Food Waste, สู่ Zero food-waste **การตกแต่งร้านอาหาร** พื้นที่สีเขียวกินได้, พืชพื้นบ้าน, ธรรมชาติ, เปิดโล่ง **การบริการ** เมนู QR Code/ป้ายกระดาน, อาหารพื้นบ้าน, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ประสบการณ์ลูกค้า	**พลังงาน** Solar Cell, ลดการใช้ไฟฟ้า/เชื้อเพลิง, อุปกรณ์ประหยัดพลังงาน **แสงสว่าง** แสงธรรมชาติ, ระบบ Timer, LED **อากาศ** ระบายอากาศธรรมชาติ, ปลูกต้นไม้ใหญ่, พัดลม, EM ดับกลิ่น **น้ำ** ระบบบำบัดน้ำเสีย, คัดแยกไขมัน, ประหยัดน้ำ, บ่อบาดาล **การจัดการขยะ** คัดแยกขยะเปียก/แห้ง, หมัก EM ทำปุ๋ย, อาหารสัตว์, ลดใช้ครั้งเดียวทิ้ง **การจัดการพาหะนำโรค** ควบคุมสิ่งแวดล้อม, สุขลักษณะ, อาหารปลอดภัย **พื้นที่สีเขียว** ปลูกพืชผักกินได้, สวนสมุนไพร, เพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ

ภาพ 3 แนวทางในการขับเคลื่อนและเสริมสร้างศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุย สู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG

ผลการวิจัยนี้ได้นำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุยสู่สังคมคาร์บอนต่ำ โดยมีรากฐานจากแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG) ผ่านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ของธุรกิจร้านอาหาร การวิเคราะห์นี้มุ่งเน้นการบูรณาการหลักการของ Green Economy เพื่อลดปริมาณคาร์บอนควบคู่กับการดำเนินธุรกิจ การขับเคลื่อนด้วย Bio-economy และ Circular Economy ในการยกระดับอาหารท้องถิ่น และการสร้างคุณค่าพร้อมประสบการณ์ผ่านวัฒนธรรมอาหารบนฐานของ Bio-economy และ Green Economy ซึ่งเป็นการวางกรอบแนวคิดสำหรับการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการอย่างเป็นระบบ

จากการประเมินศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารบนฐานแนวคิด BCG พบว่า ร้านอาหารในเกาะสมุยมีแนวปฏิบัติที่สอดคล้องในหลายด้าน อาทิ การจัดหาวัตถุดิบที่เน้นการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นจากตลาดชุมชนเพื่อลดระยะทางการขนส่ง (Food Miles) และสนับสนุนเกษตรกรในพื้นที่ การจัดเก็บวัตถุดิบด้วยระบบ FIFO เพื่อบริหาร

จัดการสต็อกและลดการเน่าเสีย การผลิตอาหารที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดสูตรมาตรฐาน ควบคุมปริมาณและลดขยะอาหาร (Food Waste) โดยมุ่งสู่เป้าหมาย Zero food-waste นอกจากนี้ การตกแต่งร้านอาหารยังคำนึงถึงการสร้างพื้นที่สีเขียวที่กินได้โดยใช้พืชพรรณท้องถิ่นและเน้นความเป็นธรรมชาติในพื้นที่เปิดโล่งตลอดจนการบริการที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เช่น เมนู QR Code หรือป้ายกระดาน ควบคู่กับการนำเสนออาหารพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างประสบการณ์ที่น่าประทับใจให้แก่ลูกค้า

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวได้นำไปสู่การพัฒนาแนวทางเชิงปฏิบัติในการขับเคลื่อนและเสริมสร้างศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารในเกาะสมุยตามแนวคิด BCG โดยมุ่งเน้นการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพใน 7 ด้านหลัก ได้แก่ การจัดการพลังงานผ่านการส่งเสริมการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ (Solar Cell) และอุปกรณ์ประหยัดพลังงาน การใช้แสงสว่างจากธรรมชาติควบคู่กับระบบควบคุมอัจฉริยะ การปรับปรุงระบบระบายอากาศโดยใช้ประโยชน์จากลมธรรมชาติและการปลูกต้นไม้ใหญ่ การจัดการน้ำเสียอย่างถูกสุขลักษณะและการอนุรักษ์น้ำ การจัดการขยะอย่างเป็นระบบโดยเน้นการคัดแยกและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การทำปุ๋ย EM และการนำเศษอาหารไปเป็นอาหารสัตว์ การควบคุมพาหะนำโรคเพื่อสุขอนามัยและความปลอดภัยของอาหาร และการส่งเสริมพื้นที่สีเขียวที่กินได้เพื่อเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นแหล่งวัตถุดิบหมุนเวียนภายในร้านอาหาร

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงศักยภาพในการขับเคลื่อนร้านอาหารสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG ในเกาะสมุยนั้นสะท้อนผ่านแนวปฏิบัติทั้งในด้านกิจกรรมการประกอบธุรกิจและการบริหารจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีระดับความสอดคล้องกับหลักการ BCG แตกต่างกันไป

ในด้านกิจกรรมการประกอบธุรกิจเพื่อมุ่งสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG นั้น พบว่าผู้ประกอบการร้านอาหารในเกาะสมุยมีความตระหนักถึงการลดคาร์บอนฟุตพรินต์ผ่านการจัดการวัตถุดิบและกระบวนการผลิต โดยมีการจัดซื้อวัตถุดิบอาหารสดแบบรายวันจากตลาดสดชุมชนและประมงในพื้นที่เป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการเข้าสู่ร้านอาหารสีเขียวในด้านการลดการใช้พลังงานและคาร์บอนจากการขนส่งวัตถุดิบ (Food Miles) อันเป็นหัวใจสำคัญของ Green Economy และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Suwanapha, Woowong, and Suphametheesakul (2017) ที่เน้นการเลือกใช้วัตถุดิบจากชุมชนบริเวณใกล้เคียงเพื่อลดเชื้อเพลิงในการขนส่ง นอกจากนี้ การนำระบบ FIFO (First In, First Out) มาใช้ในการจัดเก็บวัตถุดิบเป็นการบริหารจัดการสต็อกที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิด Circular Economy ที่เน้นการลดการสูญเสีย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Saekhow, Prajongsak, Mongkhon, and Sekkhunthod (2019) ที่ชี้ให้เห็นประโยชน์ในการลดปัญหาวัตถุดิบเสื่อมสภาพและคงความสดใหม่ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการมุ่งสู่ Zero food-waste ในขณะเดียวกัน การกำหนดสูตรมาตรฐานและการควบคุมปริมาณวัตถุดิบต่อวันในการผลิตอาหาร พบว่าสอดคล้องกับการปรับตัวของผู้ประกอบการร้านอาหารตามการศึกษาของ Treeranpet, Pinsuwan, and Tanongsak (2021) ที่มีการปรับลดปริมาณวัตถุดิบให้พอดีกับต้นทุนและขายได้วันต่อวัน ซึ่งเป็นการลดการเกิดขยะอาหารโดยตรงสู่เป้าหมาย Zero food-waste และการสร้างระบบหมุนเวียนที่ดีในห่วงโซ่อุปทาน

ในส่วนของการบริหารจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของ Green Economy และ Circular Economy พบว่าร้านอาหารมีการปรับใช้แนวทางปฏิบัติที่หลากหลาย อาทิ การประเมินสภาพแวดล้อมด้านแสงสว่างและการระบายอากาศ เช่น การแบ่งโซนปรับอากาศและโซนธรรมชาติร่วมกับการใช้แสงธรรมชาติและ Solar Cell รวมถึงการใช้ระบบ Timer ในการควบคุมแสงสว่างยามค่ำคืน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ Thongpak and Pooipakdee (2021) และ Boonpienpon (2017) ที่เน้นการลดต้นทุนและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมผ่านการจัดการพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการน้ำเสียโดยใช้ระบบบำบัดมาตรฐานและมีการติดตั้งระบบคัดแยกไขมัน รวมถึงการขุดบ่อบาดาลเพื่อใช้อุปโภคบางส่วน บ่งชี้ถึงความพยายามในการจัดการ

ทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ Suwandacha (2016) ที่อธิบายถึง การจัดการขยะด้วยการคัดแยกขยะเปียก/แห้ง การนำเศษผักไปหมัก EM และเศษอาหารไปเป็นอาหารสัตว์ สะท้อนถึงการประยุกต์ใช้หลัก Circular Economy และการมุ่งสู่ Zero food-waste ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Jeong and Jang (2010) ที่เสนอแนวทางการคัดแยกและแปรรูปขยะเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ร่วมกับชุมชน ในขณะเดียวกัน การจัดการพาหะนำโรคและการดูแลสุขลักษณะในร้านอาหารยังคงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค ดังที่ Rotrat (2023) ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการควบคุมไม่ให้สถานประกอบการเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์พาหะนำโรค ยิ่งไปกว่านั้น การตกแต่งร้านอาหารด้วยพื้นที่เปิดโล่งติดชายทะเลและมีการสร้าง "พื้นที่สีเขียวกินได้" โดยใช้ผักพื้นบ้านเป็นวัตถุดิบและของตกแต่ง สอดคล้องกับแนวคิด Bio-economy และ Green Economy ที่เน้นการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและวัตถุดิบในท้องถิ่น และสอดคล้องกับ Department of Environmental Quality Promotion (2019) และ Trakulpattanakorn (2014) ที่กล่าวถึงการสร้างเอกลักษณ์ร้านที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการเข้าถึงอาหารเพื่อสุขภาวะในชุมชน

ร้านอาหารในเกาะสมุยได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวคิด BCG ในหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านการจัดหาและจัดการวัตถุดิบอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการพลังงานและน้ำ การจัดการของเสียเพื่อลดปริมาณขยะ และการนำเสนออัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น แต่ยังคงมีช่องว่างในการบูรณาการแนวคิดเหล่านี้ให้ครบวงจรและเป็นระบบมากขึ้น โดยเฉพาะการขยายผลไปสู่การมีส่วนร่วมกับชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างแท้จริง ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวโน้มของธุรกิจร้านอาหารทั่วโลกที่มุ่งเน้นความยั่งยืน ทว่าความสำเร็จในการนำไปปฏิบัตินั้นขึ้นอยู่กับบริบทและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษานี้มีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณา ประการแรก ขนาดตัวอย่างที่ 25 กรณีศึกษาในเกาะสมุย แม้จะถูกคัดเลือกอย่างเจาะจงเพื่อสะท้อนความหลากหลาย แต่ก็อาจไม่สามารถเป็นตัวแทนของร้านอาหารทั้งหมดในเกาะสมุยได้อย่างสมบูรณ์ และไม่สามารถนำไปอนุมาน (Generalize) กับพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นได้ ประการที่สอง ข้อมูลที่เก็บรวบรวมเป็นแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Data) ซึ่งสะท้อนสถานการณ์ ณ ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลเท่านั้น จึงไม่อาจติดตามการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการของร้านอาหารในระยะยาวได้ ประการสุดท้าย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพอาศัยการตีความของผู้ศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง

1.1 ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร ควรเร่งนำแนวปฏิบัติสู่สังคมคาร์บอนต่ำบนฐานแนวคิด BCG มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจอย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ โดยเน้นการจัดการตลอดห่วงโซ่อุปทาน เริ่มจากการจัดหาวัตถุดิบปลอดสารพิษจากแหล่งท้องถิ่นที่เชื่อถือได้ การบริหารจัดการร้านที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (เช่น การลดการใช้ไฟฟ้าและเชื้อเพลิง การใช้พลังงานทางเลือก การจัดการน้ำและของเสียอย่างมีประสิทธิภาพ) ไปจนถึงการส่งเสริมให้ผู้บริโภคตระหนักถึงคุณค่าของอาหารปลอดสารพิษและคุณค่าทางโภชนาการ และการจัดการขยะเศษอาหารจากการบริโภคของผู้บริโภคที่ซื้อกลับ การดำเนินการเหล่านี้ไม่เพียงช่วยลดต้นทุนและสร้างกำไรในระยะยาว แต่ยังสร้างภาพลักษณ์ที่ยั่งยืนและดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลให้เกาะสมุยเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำอย่างแท้จริง

1.2 หน่วยงานภาครัฐและเทศบาล สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประกอบการกำหนดนโยบายและมาตรการเชิงรุกด้านการจัดการคาร์บอนในชุมชน เช่น การจัดเก็บขยะที่มีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการลดปริมาณขยะจากธุรกิจร้านอาหารและแหล่งอื่น ๆ รวมถึงการสนับสนุนการใช้พลังงานสะอาดและส่งเสริมการเชื่อมโยง

ผู้ผลิตวัตถุดิบกับร้านอาหารโดยตรง โดยมีเทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการบูรณาการนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น เพื่อลดคาร์บอนฟุตพรินต์ในภาพรวมของเมืองท่องเที่ยว และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

2.1 การวิจัยในอนาคตอาจขยายขอบเขตพื้นที่การศึกษาให้ครอบคลุมจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้ หรือทั่วประเทศ เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่อาจมีความเหมือนหรือแตกต่างกันตามบริบททางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม นอกจากนี้ ควรพิจารณาเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการร้านอาหารที่มีความหลากหลายทางประชากรศาสตร์ เพื่อเปรียบเทียบแนวปฏิบัติและศักยภาพในการประยุกต์ใช้แนวคิด BCG

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณเพิ่มเติมเพื่อยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด BCG และประสิทธิภาพผลของการประกอบธุรกิจและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การวิจัยในระยะยาว หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อติดตามผลของมาตรการลดคาร์บอนที่ร้านอาหารนำไปใช้จริง จะช่วยให้เห็นผลกระทบเชิงระบบและความยั่งยืนของแนวทางที่เสนอแนะได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาที่ครอบคลุมทั้งระบบตั้งแต่ต้นน้ำ (ผู้ผลิตวัตถุดิบปลอดสารพิษ) กลางน้ำ (ผู้ประกอบการร้านอาหาร) และปลายน้ำ (ผู้บริโภคที่ได้บริโภคอาหารปลอดสารพิษ การจัดการขยะเศษอาหารจากการบริโภค รวมถึงการจัดการขยะจากการซื้อกลับบ้าน) เพื่อให้เข้าใจถึงปฏิสัมพันธ์และข้อท้าทายในแต่ละขั้นตอนของห่วงโซ่อุปทานอย่างลึกซึ้ง และนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้ BCG ที่เป็นองค์รวมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

References

APEC Support Fund. (2022). *APEC low carbon model town (LCMT), phase 2*. Retrieved May 27, 2024, from https://aimp2.apec.org/sites/PDB/Lists/Proposals/DispForm.aspx?ID=360

Boonpienpon, N. (2017). Eco restaurant: An approach to wise and environment-friendly business operation. *Valaya Alongkorn Review (Humanities and Social Science), 7*(2), 131-141.

Department of Environmental Quality Promotion, Ministry of Natural Resources and Environment. (2019). *Example restaurant success and green restaurant*. Bangkok: Department of Environmental Quality Promotion, Ministry of Natural Resources and Environment.

Designated Areas for Sustainable Tourism Administration. (2016). *Local food culture*. Retrieved May 27, 2024, from https://www.dasta.or.th/en

Jeong, E., & Jang, S. (2010, October). Effects of restaurant green practices: Which practices are important and effective?. Paper presented at *the Hospitality Research Caesars Hospitality Research Summit*, Las Vegas, NV.

Learning Center for Developing Koh Samui into a Low Carbon Island. (2020). *Meeting documents to listen to opinions from retail, wholesale, service, construction and land development businesses, community urban planning improvement project, Koh Samui, Koh Samui District*. Surat Thani: Koh Samui Municipality.

Ongthun, C. (2021). Gastronomy tourism linkage to low carbon tourism. *Academic Journal Phranakhon Rajabhat University, 12*(1), 319–328.

Phuanpoh, Y. (2018). Types of restaurants with characteristics of the successful restaurant entrepreneurs in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, 11*(1), 303-321.

Praditsathaporn, C., Doungtip, E., ITiin, N., Pinpu, M., & Wongkinee, W. (2017). Food recipe in Phayao: Inheritance of local wisdom and the nutritional value. *Area Based Development Research Journal, 9*(4), 297–313.

Rotrat, W. (2023). *Study on the sanitary conditions of food service establishments in point of entry Mae Fah Luang Chiang Rai international Airport*. Retrieved January 31, 2024, from https://www.ddc.moph.go.th/uploads/publish/1484720231011085335.pdf

Saekhow, A., Prajongsak, S., Mongkhon, C., & Sekkhunthod, S. (2019). Efficiency improvement of animal feed mill warehouse management: A case study of animal feed mill. *Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn, 14*(2), 69–77.

Surat Thani Provincial Office. (2023). *The Minister of Tourism and Sports visited Surat Thani Province to discuss with the government and private sectors of 3 provinces to jointly drive the tourism economy*. Retrieved January 31, 2024, from https://www.suratthani.go.th/home/news-announcement/executive-news/3-23.html

Suwanapha, C., Woowong, O., & Suphametheesakul, S. (2017). *Local food: The management process for the quality of life and social ethics In northern communities* (Research report). Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Suwandacha, A. (2016). *Recognition of ASEAN tourists affects their willingness to go to green restaurant in Pattaya* (Unpublished master's thesis). Burapha University.

Thailand Greenhouse Gas Management Organization (Public Organization). (2022). *Low carbon society guidebook*. Retrieved January 31, 2024, from https://www.tgo.or.th/2020/file_managers/uploads/file_managers/source/PUBLICATION/pdf/Book-Low%20Carbon%20new.pdf#pdfjs.action=download

Thongpak, S., & Pooipakdee, S. (2021). Guideline for service modification and development of green restaurant “YamYenin Bangkok” duringthe Covid-19 Pandemic. *Journal of Liberal Arts and Service Industry, 4*(2), 8-10.

Trakulpattanakorn, K. (2014). *Thai tourism promotion through of northern culinary* (Research report). Bangkok: Thailand Research Fund.

Treeranpet, S., Pinsuwan, S., & Tanongsak, W. (2021). *Ituation and adjustment of restaurant operators in the area Ko Yo Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province, after the COVID-19 situation*. Retrieved January 25, 2024, from http://www2.huso.tsu.ac.th/NCOM/GEOGIS2021/FULL_PAPER/PDF20211024221501_1.pdf

The Adaptation of Narrative Point of View of TV Series "The Story of Minglan"
การดัดแปลงมุมมองการเล่าเรื่องของซีรีส์ตำนานหมิงหลาน

Sukontha Chullanandana[1]* and Siriwan Likhidcharoentham[1]
สุคนธา จุลละนันทน์[1]* และ ศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม[1]
[1]Faculty of Humanity, Kasetsart University
[1]คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
*Corresponding Author, E-mail: sukontha.ch@ku.th

Article Info
- Received: November 15, 2024
- Revised: June 16, 2025
- Accepted: June 17, 2025
- Available online: August 31, 2025

Abstract

Online novels, one of the most popular forms of literature in China, have become an important source for television drama adaptations. With the rise of historical costume dramas and stricter broadcast regulations, *The Story of Minglan* provides a significant case for analysis. This study examines the adaptation of narrative point of view from the novel to the television series, drawing on narrative theory and adaptation studies. The findings show three main forms of adaptation. First, Modification occurs due to differences between print and screen media, leading to changes in the narrator's standpoint and style of presentation. Second, the most evident adaptation is Reduction, seen in the removal of Yao Yiyi's perspective. In the novel, Yao is a modern character who travels back to the past, but all elements of time travel were omitted to comply with the broadcasting policies of China's National Radio and Television Administration. Third, the adaptation demonstrates Convention, retaining the story's central focus on the social status of women in traditional Chinese society. The series presents the narrative primarily through female perspectives, with Sheng Minglan at the centre. These changes in point of view also influenced other narrative elements in interrelated ways.

Keywords: Adaptation, Point of View, The Story of Minglan

บทคัดย่อ

หนึ่งในรูปแบบวรรณกรรมออนไลน์ที่เป็นที่นิยมอย่างมากในจีนอย่างนวนิยายออนไลน์ได้กลายมาเป็นแหล่งทรัพยากรตัวบทในการดัดแปลงและผลิตเป็นละครโทรทัศน์ ท่ามกลางกระแสการผลิตละครแนวย้อนยุคโบราณและนโยบายควบคุมเนื้อหาการออกอากาศที่เข้มงวดตำนานหมิงหลานดัดแปลงอย่างไรจึงกลายมาเป็นผลงานที่โดดเด่น บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดัดแปลงองค์ประกอบด้านมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) จากนวนิยายสู่ละครโทรทัศน์จีนแนวย้อนยุคเรื่องตำนานหมิงหลาน โดยอาศัยพื้นฐานทฤษฎีการเล่าเรื่องและแนวคิดเรื่องการดัดแปลง ผลการวิจัยพบการดัดแปลง 3 ลักษณะ สืบเนื่องจากคุณลักษณะของสื่อที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิด “การปรับเปลี่ยน (Modification)” จุดยืนของผู้เล่าเรื่องและรูปแบบการนำเสนอไปตามคุณลักษณะของสื่อ วิธีการดัดแปลงที่ชัดเจนที่สุดคือ “การตัดทอน (Reduction)” มุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาตัวละครเหยาอีอี ผู้ทะลุมิติข้ามเวลาจากยุคปัจจุบันสู่ยุคโบราณ ตัดทอนเนื้อหาที่เกี่ยวกับการย้อนเวลาทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายควบคุมเนื้อหาการออกอากาศจากสำนักบริหารกิจการวิทยุและโทรทัศน์แห่งชาติจีน และแม้ว่ามีการตัดทอนเนื้อหาการย้อนเวลาทั้งหมดออกไปแต่ตัวบทดัดแปลงยังคงมี “การคงเดิม (Convention)” หัวใจสำคัญของเรื่องเล่าที่ต้องการนำเสนอคือสถานภาพของผู้หญิงในสังคมจีนยุคโบราณ การเล่าเรื่องจึงเน้นหนักไปที่การเล่าเรื่องผ่านมุมมองของตัวละครเพศหญิงเป็นหลัก โดยมีตัวละครเซิ่งหมิงหลานเป็นศูนย์กลางของเรื่อง การดัดแปลงองค์ประกอบด้านการเล่าเรื่องส่งผลกระทบให้เกิดการดัดแปลงองค์ประกอบด้านอื่น ๆ ในลักษณะต่าง ๆ อย่างสัมพันธ์กัน

คำสำคัญ: การดัดแปลง, ตำนานหมิงหลาน, มุมมองการเล่าเรื่อง

บทนำ

งานวรรณกรรมดิจิทัลหรือวรรณกรรมออนไลน์ในประเทศจีนมีหลากหลายประเภท ประเภทนวนิยายออนไลน์มีสัดส่วนมากและมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (Shen, 2023) ด้วยเนื้อหาของนวนิยายออนไลน์ที่มีความหลากหลายแปลกใหม่ มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก นวนิยายออนไลน์ได้กลายมาเป็นแหล่งทรัพยากรเนื้อหาให้กับอุตสาหกรรมภาพยนตร์และโทรทัศน์โดยนำตัวบท (Text) มาดัดแปลงสู่ผลงานภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ ในช่วงปี 2010 - 2021 มีซีรีส์ที่ดัดแปลงมาจากนวนิยายออนไลน์จำนวนกว่า 375 เรื่อง (He, 2022) นอกจากนี้จากการสืบค้นผ่านฐานข้อมูลวารสารและวิทยานิพนธ์ภาษาจีน CNKI (China National Knowledge Infrastructure) โดยใช้คำสำคัญว่า ละครที่ดัดแปลงจากวรรณกรรมออนไลน์ (网络文学改编剧) หรือ ผลงานภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ที่ดัดแปลงมาจากวรรณกรรมออนไลน์ (网络文学改编影视作品) พบว่าช่วงหลายปีที่ผ่านมามีการตีพิมพ์บทความวิชาการ การศึกษาวิจัยและผลงานวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับซีรีส์ที่ดัดแปลงจากนวนิยายออนไลน์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะที่ตีพิมพ์ช่วงปี 2016-2022 แสดงให้เห็นว่าวงวิชาการจีนให้ความสนใจกับปรากฏการณ์ของซีรีส์ที่ดัดแปลงจากนวนิยายออนไลน์

สำหรับเรื่องตำนานหมิงหลาน (知否知否应是绿肥红瘦) มีตัวบทต้นทางมาจากนวนิยายออนไลน์ โดยผู้แต่งกวนซินเจ๋อล่วน (关心则乱) เผยแพร่บนเว็บไซต์วรรณกรรมจิ้นเจียงเหวินเสวียเฉิง (www.jjwxc.net) เมื่อปี 2010 - 2012 จำนวนทั้งสิ้น 220 ตอน เป็นนวนิยายพาฝันแนวทะลุมิติย้อนเวลาสู่ยุคโบราณ ได้รับการจัดอันดับในวรรณกรรมออนไลน์จีนแห่งปี 2019 สาขาวรรณกรรมออนไลน์ IP ที่ทรงอิทธิพลของจีน[2] จากสมาคมนักเขียนแห่งชาติจีน ได้รับการตีพิมพ์จากสำนักพิมพ์หลายสำนักทั้งรูปแบบอักษรจีนตัวเต็มและตัวย่อ ภายหลังสำนักพิมพ์หอมหมื่นลี้ซื้อลิขสิทธิ์มาแปลและจัดจำหน่ายในประเทศไทยในชื่อว่า*หมิงหลัน บุปผาเคียงใจ* ด้านซีรีส์ดัดแปลงบทโทรทัศน์โดยเจิงลู่ (曾璐) และอู๋ถง (吴桐) ควบคุมและดำเนินการผลิตโดยโหวหงเลี่ยง (侯鸿亮) ผู้อำนวยการผลิตและประธานฯ บริหารบริษัทเดย์ไลเอนเตอร์เทนเมนต์ (东阳正午阳光影视有限公司) กำกับโดยจังไคโจ้ว (张开宙) นำแสดงโดย เจ้าลี่อิ่ง (赵丽颖) และเฝิงเซ่าเฟิง (冯绍峰) ซีรีส์เรื่องนี้เริ่มเผยแพร่ครั้งแรกบนแพลตฟอร์มออนไลน์อ้ายฉีอี้ (iQIYI) เทนเซนต์วิดีโอ (Tencent Video) ทั้งในจีนและสาขาต่างประเทศในธันวาคม 2018 พร้อมทั้งออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมหูหนาน ซีรีส์เรื่องนี้ได้รับความสนใจจากผู้ชมอย่างล้นหลาม ครองเรตติงอันดับหนึ่งในทุกแพลตฟอร์มในระหว่างออกอากาศ ปี 2019 ได้รับเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลไป่อี้วั่หลานครั้งที่ 25 สาขาละครโทรทัศน์ยอดเยี่ยม[3] ปี 2020 ได้รับการจัดอยู่ในรายชื่อผลงานที่สำนักบริหารกิจการวิทยุและโทรทัศน์แห่งชาติจีนแนะนำ[4] ได้รับรางวัลอินทรีทองคำครั้งที่ 30 สาขาละครโทรทัศน์ยอดเยี่ยม[5] เว็บไซต์ ENLIGHTENT (云合数据) สรุปสถิติอัตราการกดรับชม ซีรีส์ตำนานหมิงหลานในปี 2023 ยังคงมีอัตราการรับชมของสมาชิกภายในแพลตฟอร์มมากถึง 2.2 พันล้านครั้ง (Enlightent, 2024) ภายหลังแพลตฟอร์มโยวคู่ (Youku) ถือครองลิขสิทธิ์ออกอากาศแต่เพียงผู้เดียวสำเร็จในปี 2024 ด้านฐานข้อมูล CNKI พบบทความวารสารวิชาการและผลงานวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับซีรีส์ตำนานหมิงหลานกว่า 60 รายการ มีการศึกษาในมิติต่าง ๆ อาทิ แนวโน้มการพัฒนาของซีรีส์ที่ดัดแปลงจากตัวบท IP มิติศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิต กฎหมาย การแต่งงาน แนวคิดปรัชญาขงจื๊อที่ปรากฏผ่านซีรีส์ตำนานหมิงหลาน การตลาดการประชาสัมพันธ์บนแพลตฟอร์มเวยป๋ัว การวิเคราะห์คุณลักษณะวัฒนธรรมผู้ชม การแปลซีรีส์ตำนานหมิงหลานเป็นภาษาอุยกูร์ เป็นต้น เห็นได้ว่าซีรีส์เรื่องนี้ได้รับความสนใจทั้งแวดวงอุตสาหกรรมและจากแวดวงวิชาการ ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจว่าท่ามกลางกระแสความนิยมของซีรีส์ที่ดัดแปลงจากนวนิยายออนไลน์โดยเฉพาะแนวย้อนยุคโบราณที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง การแข่งขันใน

[2] “2019 年度中国网络文学排行榜”之“中国网络文学IP影响排行榜”
[3] 第 25 届上海电视节白玉兰奖最佳中国电视剧
[4] 国家广播电视总局推荐的《2019 中国电视剧选集》
[5] 第30届中国电视金鹰奖优秀电视剧奖

ตลาดอุตสาหกรรมที่ดุเดือด ประกอบกับสำนักบริหารวิทยุและโทรทัศน์แห่งชาติจีนประกาศนโยบายควบคุมละครโทรทัศน์แนวย้อนยุคโบราณที่เข้มงวดหลายครั้งในช่วงปี 2011-2019 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการระงับเนื้อหาทะลุมิติย้อนเวลาสู่ยุคโบราณ ท่ามกลางปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ซีรีส์ตำนานหมิงหลานมีการดัดแปลงอย่างไรจึงสามารถกลายเป็นผลงานที่ประสบความสำเร็จได้ จากการศึกษาซีรีส์ตัวบทดัดแปลงเบื้องต้นพบว่าองค์ประกอบการเล่าเรื่องด้านมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) มีความแตกต่างกับนวนิยายตัวบทต้นทางอย่างเด่นชัดที่สุด จึงต้องการศึกษาว่ามีการดัดแปลงองค์ประกอบมุมมองการเล่าเรื่องอย่างไรและส่งผลอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการดัดแปลงองค์ประกอบด้านมุมมองการเล่าเรื่องจากนวนิยายสู่ซีรีส์ตำนานหมิงหลาน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. เนื้อหาภาษาจีนจากข่าว ประกาศ เอกสารอ้างอิง เนื้อหาจากนวนิยายและบทสนทนาจากซีรีส์ภายในบทความฉบับนี้แปลโดยผู้วิจัย โดยตัวอย่างเนื้อหาข้อความบางตอนจากนวนิยายแปลจากตำนานหมิงหลานฉบับภาษาจีน[6] และตัวอย่างบทสนทนาจากซีรีส์แปลจากซีรีส์ตำนานหมิงหลานฉบับเสียงภาษาจีน[7]

2. บทความฉบับนี้ถ่ายถอดเสียงจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยตามเกณฑ์การถ่ายถอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักขรวิธีไทย โดยคณะกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารจีนสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 โดยยกเว้นเสียงที่สัทอักษรจีนขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ “zh” “ch” “sh” จะไม่ขีดเส้นใต้กำกับตามเกณฑ์ และยกเว้นกลุ่มคำศัพท์ที่นิยมใช้อย่างแพร่หลายอยู่แล้ว เช่น ฮ่องเต้ (皇上) ฮูหยิน (夫人) เป็นต้น รวมถึงยกเว้นข้อความหรือคำศัพท์ที่อ้างอิงผู้อื่นมาจะคงไว้ตามข้อความจากเอกสารต้นฉบับ

3. เนื่องจากตัวบทดัดแปลงเรื่องตำนานหมิงหลาน เป็นทั้งละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศผ่านสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมและผ่านแพลตฟอร์มวิดีโอสตรีมมิ่งออนไลน์ ในที่นี้จึงเรียกรวมว่า “ซีรีส์”

นิยามศัพท์

การดัดแปลง (Adaptation) หมายถึงการดัดแปลงจากสื่อประเภทหนึ่งไปสู่สื่ออีกประเภทหนึ่ง โดยมีการคงเดิม เพิ่มเติม ปรับเปลี่ยน หรือตัดทอนเนื้อหาจากผลงานต้นทางเพื่อเป้าหมายของผลงานดัดแปลง ในที่นี้หมายถึงการดัดแปลงจากนวนิยายตัวบทต้นทางสู่ซีรีส์ตัวบทดัดแปลง

มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) หมายถึงมุมมองหรือกลวิธีในการเล่าเรื่อง บุคคลผู้ทำหน้าที่หลักในการดำเนินเรื่องหรือเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงภาพแทนสายตาของผู้เล่าเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพและเข้าใจเรื่องราวทั้งหมดตั้งแต่ต้นจนจบ

ตัวบทต้นทาง (Source Text) หมายถึงเนื้อหาตัวบทที่หนึ่งที่นำมาดัดแปลง ในที่นี้หมายถึงนวนิยาย

ตัวบทดัดแปลง (Adapted Text) หมายถึงตัวบทที่สองที่เป็นชิ้นงานดัดแปลง ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์หรือซีรีส์ที่ดัดแปลงเนื้อหามาจากวรรณกรรม

ตัวบท IP เดิม IP ย่อมาจากคำว่า “Intellectual property” (ทรัพย์สินทางปัญญา) ตัวบท IP หมายความถึงเนื้อหา (Content) หรือตัวบท (Text) ที่เป็นได้ทั้งเรื่องราว รูปภาพ งานศิลปะหรือวัฒนธรรมประชานิยม เป็นต้น โดยมากจะหมายถึงผลงานต้นทางหรือผลงานตั้งต้นเช่น วรรณกรรม ภาพยนตร์และโทรทัศน์ เกมหรือแอนิเมชัน

---

[6] (知否知否应是绿肥红瘦) ผู้แต่งนามปากกากวนซินเจ๋อล่วน (关心则乱Guanxinzeluan) ฉบับตีพิมพ์ปี2018 สำนักพิมพ์ Beijing: China Huaqiao Publishing House นวนิยายชุดจำนวน 6 เล่ม

[7] (知否知否应是绿肥红瘦) เผยแพร่ธันวาคม 2018 จำนวน 73 ตอน แพลตฟอร์มเทนเซนต์วิดีโอ (Tencent Video/ WeTV) ผลิตโดยบริษัทเดย์ไลต์เอนเตอร์เทนเมนต์จำกัด อำนวยการผลิตโดยโหวหงเลี่ยง กำกับโดยจังไคโจ้ว นำแสดงโดยเจ้าลี่อิ่ง

ที่เหมาะสำหรับการดัดแปลงและพัฒนาเป็นผลงานต่อขยาย โดยที่ตัวบท IP นั้น ๆ มีมูลค่า เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมเป็นจำนวนมากอยู่ก่อนแล้ว ละครที่ดัดแปลงจากตัวบท IP จึงหมายถึงกระบวนการที่บริษัทผู้ผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ซื้อลิขสิทธิ์ตัวบท IP เช่น นวนิยายออนไลน์ที่ได้รับความนิยมสูงมาทำการดัดแปลงผลิตและจัดจำหน่ายโดยเผยแพร่เป็นผลงานละครโทรทัศน์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

"การดัดแปลง" เป็นสิ่งที่ต้องกระทำเมื่อจะทำวรรณกรรมเพื่อการอ่านให้เป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดง อาจทำได้โดยวิธีการ เติม-ตัด ทวี-ทอน ขยาย-ยุบ หรือสลับลำดับฉากนาฏการ ตัวละคร ฉาก สถานที่และบทสนทนา การแปรเปลี่ยนรูปแบบวิธีการนำเสนอวรรณกรรมจากรูปแบบเดิมให้มีรูปแบบใหม่ แปรเปลี่ยนไปสู่สื่อคนละประเภทกัน เช่น การแปรรูปวรรณกรรมเพื่อการอ่านให้เป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดง (Duangpattra, 2001) ผู้ทำหน้าที่ดัดแปลงหรือแปรรูปจำเป็นจะต้องมีความเข้าใจในธรรมชาติของสื่อแต่ละประเภท มีความสามารถในการวิเคราะห์ตีความงานวรรณกรรมและมีความแม่นยำในการประเมินความชอบและความชังของกลุ่ม วรรณกรรมเพื่อการอ่านกับวรรณกรรมเพื่อการแสดงมีจุดร่วมที่เหมือนกันคือเป็น "เรื่องเล่า" ที่มีเรื่องราว ตัวละคร จุดเริ่มต้นการดำเนินเรื่องและจุดจบของเรื่องเหมือนกัน และทั้งสองมีความแตกต่างกันที่ "รูปแบบของการนำเสนอ" โดยดูที่วัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมนั้น (Duangpattra, 2020)

ในการเล่าเรื่องจะมีรูปแบบและองค์ประกอบการเล่าเรื่อง (Narrative Form) แบ่งองค์ประกอบการเล่าเรื่องออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ได้แก่ 1) องค์ประกอบของการเล่าเรื่อง (Component of Narrative) ประกอบด้วย ตัวละคร (Character) โครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ช่วงเวลา (Time) สถานที่ (Location) ฉาก (Setting) เครื่องแต่งกาย (Costume) ความขัดแย้ง/ปมขัดแย้ง (Conflict) 2) ตรรกะภายในของการเล่าเรื่อง (Internal Logic) ได้แก่ พัฒนาการของเรื่องราว (Story Development) และจุดยืนของผู้เล่าเรื่อง (Narrator's Standpoint) (Kaewthep, 2010)

"point of view" หรือ "มุมมอง" เป็นกลวิธีเล่าเรื่องตามฐานะของผู้เล่าเรื่องที่สัมพันธ์กับเรื่องที่เล่า กล่าวคือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมักถูกนำมาเล่าโดยทัศนะของใคร มีมุมมองหลายแบบและแต่ละแบบอาจนำมาผสมกันได้แต่อาจกล่าวได้ว่ามีมุมมองในการเล่าเรื่องที่เป็นพื้นฐาน 3 ลักษณะ1) ผู้เล่าเรื่องรู้แจ้งเห็นจริงทุกอย่าง ผู้ประพันธ์เล่าเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานที่ ตัวละครโดยที่ผู้ประพันธ์ทราบความคิดและความรู้สึกของตัวละคร 2) การใช้บุรุษที่สาม เป็นผู้เล่าเรื่องที่ผู้ประพันธ์เลือกตัวละครตัวหนึ่งให้เล่าเหตุการณ์เท่าที่ตัวละครนั้นเห็น ผู้เล่าจะไม่สามารถรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครอื่น 3) การใช้บุรุษที่หนึ่ง เป็นตัวละครภายในเรื่อง เรื่องจะเล่าโดยตัวละครที่เป็นบุรุษที่หนึ่ง (Office of the Royal Society, 2017, p.401)

เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตของเหอรุ่ยเผิง (He, 2022) ที่ศึกษาเกี่ยวกับภาพยนตร์และละครโทรทัศน์จีนที่ดัดแปลงจากวรรณกรรมออนไลน์ในช่วงปีค.ศ. 2011 - 2021 ให้ข้อสรุปว่าวรรณกรรมออนไลน์จีนมีแนวโน้มพัฒนาไปสู่การเป็นผลงานคุณภาพสูงและผันตัวมาเป็นวัฒนธรรมกระแสหลัก ห่วงโซ่อุตสาหกรรมได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาแนวเนื้อเรื่องที่แปลกใหม่ไม่ขาดสายและส่งอิทธิพลต่อการดัดแปลงสู่ผลงานภาพยนตร์และโทรทัศน์เป็นอย่างมาก วรรณกรรมออนไลน์เริ่มมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดค่านิยมในสังคม มีการพัฒนาเพิ่มพูนด้านมานานุภาพ (Soft Power) เพื่อเผยแผ่วัฒนธรรมต่อไป อีกทั้งละครที่ดัดแปลงจากวรรณกรรมออนไลน์ต่างทะยอยผันสู่แนวเรื่องที่เป็นสัจนิยมมากขึ้น อาศัยศิลปะของสื่อโทรทัศน์ในการถ่ายทอดให้เห็นถึงวัฒนธรรมของจีนและการเปลี่ยนแปลงไปของสังคม ละครที่ดัดแปลงจากวรรณกรรมออนไลน์ได้กลายมาเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมกระแสหลักในประเทศจีน

จังเสี่ยวฝาน (Zhang, 2019, p. 81-101) เสนอข้อคิดเห็นในบทความวิเคราะห์การใช้องค์ประกอบวัฒนธรรมในละครย้อนยุคโบราณ กรณีศึกษาตำนานหมิงหลานว่าในกระบวนการผลิตและถ่ายทำนอกจากจะต้องพยายามทำให้ปรากฏภาพทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมให้ได้มากที่สุดแล้ว ยังต้องเพิ่มเติมลักษณะเด่นของแต่ละยุคสมัยเข้าไปด้วย ผู้ผลิตจะต้องพยายามเชิดชูประวัติศาสตร์วัฒนธรรมโบราณอันดีงาม ตัดทอนสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ออกไปบนพื้นฐานของการเคารพวัฒนธรรมโบราณ เช่น หลีกเลี่ยงความโหดร้ายของการลงโทษยกตระกูล เสนอภาพความดีงามของธรรมเนียมปฏิบัติโบราณ เช่น ความกตัญญูของลูก ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและพี่น้อง ให้คุณค่ากับการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเภทวัฒนธรรมจับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) เช่น การชงชา การเผาเครื่องหอม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สามารถผสมผสานอยู่ในละครเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรมให้ผู้ชมได้ซึมซับในขณะที่ผู้ผลิตสรรค์สร้างผลงานนั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงอรรถรสการรับชมแล้วก็ยังต้องหาจุดสมดุลของความเป็นจริงกับความเป็นตัวละครด้วย และยังจะต้องให้ความสนใจกับการสอดแทรกความคิด ค่านิยมที่ทันสมัยหรือการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ชมอีกด้วย

เมื่อพิจารณาตามแนวคิดทฤษฎีข้างต้น นวนิยายตัวบทต้นทางกับซีรีส์ตัวบทดัดแปลงเรื่องตำนานหมิงหลานสามารถจัดได้ว่าเป็นสื่อคนละประเภท สื่อทั้งสองประเภทมีความเชื่อมโยงกันในแนวราบ (Horizontal) คือการเชื่อมโยงโดยมีหัวใจหรือเนื้อหาตัวบท (Text) เดียวกัน แต่เปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอไปตามคุณลักษณะสื่อ เมื่อสื่อเปลี่ยนจึงจำเป็นต้องมีการดัดแปลง อาจทำได้โดยการแปรรูป ปรับเปลี่ยน เพิ่มขยายหรือตัดทอน แม้ว่าคุณลักษณะของสื่อและรูปแบบการนำเสนอจะแตกต่างกันแต่ทั้งสองมีจุดร่วมที่สำคัญคือการเป็น “เรื่องเล่า” จึงสามารถอาศัยพื้นฐานของแนวคิดทฤษฎีและองค์ประกอบของการเล่าเรื่องมาศึกษาลักษณะการดัดแปลงระหว่างนวนิยายตัวบทต้นทางและซีรีส์ตัวบทดัดแปลง โดยที่มุมมองการเล่าเรื่องจัดอยู่ในตรรกะภายในของการเล่าเรื่อง เป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการกำหนดทิศทางหรือภาพรวมของเรื่องเล่า นอกจากนี้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ได้ทราบถึงทิศทางแนวโน้มวรรณกรรมออนไลน์ของจีนว่าพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องและส่งอิทธิพลอย่างมากกับการดัดแปลงสู่ผลงานภาพยนตร์ละครโทรทัศน์ ตัวบท IP กลายมาเป็นทรัพยากรสำคัญของการผลิตซีรีส์ในปัจจุบัน และการศึกษาการดัดแปลงซีรีส์ตำนานหมิงหลานมีการศึกษาในมิติที่หลากหลาย โดยผู้วิจัยสนใจศึกษาในมิติมุมมองการเล่าเรื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสำรวจและรวบรวมเอกสารบทความ แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการดัดแปลง (Adaptation) การดัดแปลงจากนวนิยายสู่ละครโทรทัศน์ และทฤษฎีการเล่าเรื่อง (Narrative Theory) รวบรวมเนื้อหาข้อมูลของตัวบทต้นทาง (Source Text) รวบรวมเนื้อหาตัวบทปลายทางหรือตัวบทดัดแปลง (Adapted Text) แล้วบันทึกเนื้อหาข้อมูลบางส่วนลงในระบบคอมพิวเตอร์ในรูปแบบตารางเพื่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบ

2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างนวนิยายตัวบทต้นทางกับซีรีส์ตัวบทดัดแปลงองค์ประกอบด้านมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) โดยอาศัยพื้นฐานของทฤษฎีการเล่าเรื่องและการดัดแปลง เพื่อศึกษาลักษณะการดัดแปลงระหว่างนวนิยายตัวบทต้นทางกับซีรีส์ตัวบทดัดแปลงว่ามีการขยายความเพิ่มเติม (Extension) การตัดทอน (Reduction) การปรับเปลี่ยน (Modification) และการคงเดิม (Convention) อย่างไร

3. วิเคราะห์การดัดแปลงและเหตุปัจจัยของการดัดแปลงมุมมองการเล่าเรื่องแล้วจึงสรุปและอภิปรายผลโดยพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analytics)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการดัดแปลงองค์ประกอบด้านกลวิธีการเล่าเรื่องหรือมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) ของซีรีส์ตำนานหมิงหลานพบว่าในมิติที่ว่าใครเล่า จุดยืนของผู้เล่าเรื่อง (Narrator's Standpoint) พบการปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอซึ่งเป็นไปตามคุณลักษณะของสื่อที่แตกต่างกัน กลวิธีการดัดแปลงที่เด่นชัดที่สุดคือการตัดทอนมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาของตัวละคร เหยาอีอี ผู้ทะลุมิติข้ามเวลาจากยุคปัจจุบันสู่ยุคโบราณ ในขณะที่ยังมีการคงเดิม ตัวเรื่องเล่าที่ต้องการนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องราวของสถานภาพของผู้หญิงในสังคมจีนยุคโบราณ น้ำหนักการเล่าเรื่องจะเน้นไปที่การเล่าผ่านมุมมองตัวละครเพศหญิงเป็นสำคัญโดยมีเซิ่งหมิงหลานเป็นตัวละครเอกผู้ดำเนินเรื่องและเป็นศูนย์กลางของเรื่อง สามารถอธิบายการดัดแปลงในลักษณะต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

การปรับเปลี่ยน (Modification)

เนื่องด้วยคุณลักษณะของสื่อ (Characteristics of Media) ที่แตกต่างกันเมื่อทำการดัดแปลงข้ามสื่อจึงทำให้รูปแบบการนำเสนอหรือการเล่าเรื่องของสื่อแต่ละประเภทแตกต่างกันโดยปริยาย ในหัวข้อนี้อธิบายถึงจุดยืนของผู้เล่าเรื่อง (Narrator's Standpoint) จากการศึกษาจุดยืนของผู้เล่าเรื่องในนวนิยายมี 3 ลักษณะ ได้แก่

1. การเล่าเรื่องแบบสัพพัญญูหรือผู้รอบรู้ (The Omniscient) คือการที่ผู้เล่าไม่ใช่ตัวละครของเรื่อง ไม่มีตัวตนภายในเรื่อง ผู้เล่าทำหน้าที่บรรยายฉากเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างรอบรู้ทั้งเหตุการณ์ กริยาอาการและความรู้สึกนึกคิดภายในใจของตัวละครตลอดเรื่อง โดยเล่าผ่านมุมมองของบุรุษที่สาม

2. ผู้เล่าเรื่องเป็นบุรุษที่ 1 (The First-person Narrator) ประเภทตัวละครเล่าเรื่องเองโดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 อย่างคำว่า "ข้า" ในลักษณะแบบผู้เล่าอยู่ในเรื่องเล่า นั่นคือตัวละครเล่าเรื่องเอง เป็นผู้เล่าประสบการณ์ของตนเอง (I-protagonist)

3. ผู้เล่าเรื่องเป็นบุรุษที่ 3 ประเภทรับรู้จำกัด (Limited Third Person Narrator) ผู้เล่าเรื่องจำกัดการนำเสนอโดยเน้นการเล่าเรื่องผ่านความคิดและการกระทำของตัวละครหลักผสมผสานกับลักษณะผู้เล่าเรื่องเป็นบุรุษที่ 1 (The First-person Narrator) ประเภทผู้เล่าเป็นตัวละครที่อยู่ภายในเรื่อง เล่าถึงเหตุการณ์ สิ่งที่พบเห็น หรือที่ได้มีความเกี่ยวข้อง มีฐานะเป็นพยานเหตุการณ์เล่าประสบการณ์ของคนอื่นหรือเป็นพยานในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครหลัก (I-witness)

โดยลักษณะที่ 2 และ 3 มักปรากฏอยู่ในบทสนทนาระหว่างตัวละคร โดยตัวอย่างการเล่าเรื่องลักษณะต่าง ๆ ในนวนิยายตำนานหมิงหลานดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 ตัวอย่างความบางตอนที่แสดงลักษณะจุดยืนของผู้เล่าเรื่องในนวนิยาย

สัพพัญญูหรือผู้รอบรู้ (The Omniscient)
1) พ่อแท้ ๆ ของหมิงหลานหรือก็คือนายท่านประมุขของจวนสกุลเซิ่งนี้มีนามว่า เซิ่งหง เป็นบัณฑิตที่สอบผ่านทั้งการสอบขั้นเอกและโท ปัจจุบันเป็นขุนนางขั้นหกและกำลังจะได้เลื่อนตำแหน่งเป็นนายอำเภอแห่งเติงโจว เดิมเขาเป็นบุตรสายรองลูกชายที่เกิดจากอนุภรรยา ฮูหยินผู้เฒ่าที่เรือนตะวันตกเป็นแม่ใหญ่ของเขา เขามีภรรยาเอกหนึ่งคนและมีอนุภรรยานับไม่ถ้วน อย่าถามเหยาอีอีว่าเขามีอนุภรรยากี่คน สาวใช้เหล่านั้นเล่าเรื่องสะเปะสะปะ เธอเองก็ฟังไม่เข้าใจชัดเจนนัก ขอเล่าถึงภรรยาเอกก่อน ฮูหยินแซ่หวัง ภรรยาเอกแห่งจวนสกุลเซิ่ง เดิมเป็นลูกสาวของรองเสนาบดีฝ่ายซ้ายประจำกรมคลัง จะว่าไปเซิ่งหงเองได้ยกระดับฐานะขึ้นจากการสมรสในครั้งนั้น สกุลหวังเป็นตระกูลขุนนางที่ดีมารุ่นต่อรุ่น และในตอนนั้นที่นายท่านผู้เฒ่าตระกูลเซิ่งหรือบิดาของเซิ่งหงล่วงลับ เซิ่งหงเป็นเพียงบัณฑิตจิ้นซื่อเล็ก ๆ ดีที่ว่ายังมีฮูหยินผู้เฒ่าอยู่ ชาติกำเนิดของนางสูงยิ่งกว่าสกุลหวัง เป็นลูกสาวสายตรงคุณหนูใหญ่แห่งจวนหย่งอี้โหว ประกอบกับนายท่านผู้เฒ่าเซิ่งเคยเป็นทั่นฮวาหลางที่มีชื่อเสียง นายท่านผู้เฒ่าสกุลหวังจึงพินิจพิจารณาอยู่หลายครั้งกว่าการแต่งงานของสองสกุลในครั้งนั้นจะสำเร็จในที่สุด (Guanxinzeluan, 2018, 1, p.12)

ตาราง 1 (ต่อ)

สัพพัญญูหรือผู้รอบรู้ (The Omniscient)
2) กู้ถิงเยี่ยสูดหายใจเข้าแรง ๆ หน้าดำคร่ำเครียด นัยน์ตาของเขาดำทมิฬไม่อาจหยั่งรู้ได้ รังสีอำมหิตแผ่ซ่านออกมาจากร่างกายเขา ร่างสูงใหญ่ของเขาราวกับภูเขาที่กดทับลงมา หมิงหลานกลัวจนไม่กล้าจะพูด เขาพูดออกมาอย่างเนิบช้าว่า “ข้าเคยบอกแล้วว่าตลอดชีวิตนี้ข้าฟังคำโกหกมามากพอแล้ว ข้าอยากให้เจ้าพูดความจริงออกมาจากใจ” หมิงหลานพึมพำในใจ “แต่ว่าเธอพูดความจริงทั้งหมดไม่ได้ไง ไม่อย่างนั้นจะกลายเป็นตัวประหลาดถูกจับไปเผาเอาน่ะสิ” (Guanxinzeluan, 2018, 3, p.79) “หมิงหลานยังรู้สึกมีน้ำโหไม่หาย พึมพำในใจว่า “ฮูหยินไป่มีสินเดิมก้อนโตปานนั้น ผู้ชายตายหมดโลกไปแล้วหรือไง ไปแต่งกันใครไม่แต่งถึงต้องมาแต่งกับพ่อของท่านให้ได้ ว่ากันตามตรงนี่ไม่ใช่ตระกูลไป่มาเกาะตระกูลกู้เลย เป็นตระกูลกู้ต่างหากที่เข้าภาวะวิกฤตหมดหนทางแล้วไปอ้อนวอนขอให้ตระกูลไป่ช่วย เขาหอบเงินมาช่วยชีวิตแล้วยังจะให้เขามาเป็นอนุภรรยาอีกหรือ ไม่เอาน่า อาหรับราตรียังเขียนออกมาได้สมจริงกว่าอีก” (Guanxinzeluan, 2018, 3, p.106)
ผู้เล่าเล่าจากมุมมองบุรุษที่ 1 (The First-person Narrator)
3) “ข้าเสียแม่ไปตั้งแต่หกขวบ ส่วนพี่สาวคนอื่น ๆ อย่างพี่ห้ามีฮูหยินทั้งรักและทะนุถนอม พี่สี่มีท่านพ่อชื่นชอบโปรดปรานส่วนข้า หากมิใช่ท่านย่าเมตตา ข้าเองก็ไม่รู้ว่าชีวิตจะเป็นอย่างไร คนเช่นข้าจะเดินพลาดแม้เพียงนิดได้อย่างไรกัน” หมิงหลานยิ่งพูดก็ยิ่งโกรธ พลันลุกขึ้นยืนตรงที่หน้าหน้าต่าง (Guanxinzeluan, 2018, 5, p.236)
ผู้เล่าเล่าจากมุมมองบุรุษที่ 3 (Limited Third-person Narrator)
4) “เจ้าน่ะไม่รู้อะไร อนุผิงกับอนุเซียงจะมาเทียบกับอนุเว่ยของเราได้ยังไง ถึงแม้ว่าอนุเว่ยจะไม่ถนัดศาสตร์ทั้งสี่แบบปัญญาชน แต่ก็ไม่ใช่สาวใช้ต้อยต่ำ นางตบแต่งเข้ามาอย่างถูกต้อง ยิ่งไปกว่านั้นอนุเว่ยสวยมาก ทั้งสาวทั้งเอาใจเก่ง ตั้งแต่แต่งเข้ามานายท่านก็โปรดปรานมาก มีลูกสาวแล้วหนึ่งคนหากว่ามีลูกชายให้อีกสักคนก็ไม่ด้อยไปกว่าอนุหลินเลย น่าเสียดาย” สาวใช้ ฉ. ถอนหายใจ “ใช่ เจ้าพูดถูก ได้ยินว่าคลอดลูกชายออกมาหน้าตาดีมาก เหมือนกับนายท่านไม่มีผิด น่าสงสารจริง ๆ มาตายคาครรภ์แม่เช่นนี้ เฮ้อ น่าเวทนาเสียเหลือเกิน” สาวใช้ ข. กระซิบเสียงเบาว่า “ต่อให้สืบจนรู้ความจริงได้แล้วอย่างไร นายท่านจะให้อนุหลินมาชดใช้ด้วยชีวิตงั้นหรือ อย่างไรเสียก็ต้องเห็นแก่หน้าคุณชายเฟิงกับคุณหนูมั่ว คงไม่ลงโทษอะไรหรอกอย่างมากก็แค่ระบายลงกับพวกคนใช้เท่านั้น” (Guanxinzeluan, 2018, 1, p.11)

จากตารางข้างต้นในตัวอย่างที่ 1 และ 2 แสดงจุดยืนของผู้เล่าอยู่ในลักษณะการเล่าเรื่องแบบสัพพัญญู ผู้เล่าไม่ใช่ตัวละคร ไม่มีตัวตนอยู่ภายในเรื่อง เป็นผู้บรรยายที่แยกตัวออกมานอกเรื่องราว เล่าจากมุมมองของบุรุษที่สาม ผู้เล่าหยั่งรู้ไปหมดทุกอย่าง บรรยายฉากเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างรอบรู้ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ ประวัติตัวละคร เรื่องราว ความคิดอ่าน กริยาอาการ อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจของตัวละคร สามารถล่วงรู้ข้ามกาลเวลาข้ามสถานที่ได้ทั้งหมด สามารถอธิบายทุกอย่างให้ผู้อ่านทราบโดยละเอียด นวนิยายใช้การเล่าเรื่องลักษณะนี้ตลอดเรื่องและมีลักษณะเด่นดังปรากฏในตัวอย่างที่ 2 คือผู้เขียนได้สอดแทรกการบรรยายความรู้สึกนึกคิด การบ่น สบถ อุทาน เหน็บแนมหรือมุกตลกเสียดสีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในใจของหมิงหลานเพื่อเพิ่มอรรถรสอีกด้วย การบรรยายลักษณะนี้เรื่องเกิดขึ้นตลอดเรื่อง และไม่พบในตัวละครอื่น อีกหนึ่งจุดเด่นคือลักษณะการใช้คำศัพท์แบบคนยุคปัจจุบันปรากฏอยู่เฉพาะการบรรยายความคิดภายในใจของเหยาอีอีในร่างหมิงหลาน สำหรับลักษณะตามตัวอย่างที่ 3 และ 4 ปรากฏเฉพาะในบทสนทนาเท่านั้น

สำหรับจุดยืนของผู้เล่าเรื่องในซีรีส์ดัดแปลงโดยการปรับเปลี่ยนไปตามคุณลักษณะสื่อและรูปแบบการนำเสนอของสื่อเป็นปัจจัยสำคัญ เนื่องด้วยลักษณะเฉพาะและรูปแบบการนำเสนอของสื่อประเภทภาพเสียง การเล่าเรื่องของสื่อประเภทนี้สามารถจัดอยู่ในภาวะที่ปราศจากตัวผู้เล่าหรือ “การเล่าเรื่องแบบไม่มีผู้เล่า (Absence of Narrator)” ได้ แตกต่างกับการเล่าเรื่องในนวนิยาย ตลอดเรื่องในซีรีส์ตำนานหมิงหลานไม่มีเสียงของผู้เล่าที่อยู่

นอกเรื่องราวคอยบรรยายเหตุการณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร แต่เล่าเรื่องด้วยภาพ เสียง การกระทำของตัวละคร รูปแบบการนำเสนอของสื่อประเภทนี้นำพาให้ผู้ชมได้ชมเรื่องราวผ่านภาพที่ปรากฏผ่านกล้อง เสนอภาพเหตุการณ์ การกระทำ ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครต่าง ๆ ในเรื่อง จึงจัดเป็นการเล่าเรื่องแบบสัพพัญญู (The Omniscient)

การตัดทอน (Reduction)

จากการศึกษาพบว่ากลวิธีการเล่าเรื่องหรือมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) มุมมองหลักหรือภาพแทนสายตาในการเล่าเรื่องในฉบับนวนิยายมีความแตกต่างกับฉบับซีรีส์อย่างชัดเจนที่สุด เนื่องจากในนวนิยายมีปรากฏเรื่องราวของเหยาอีอี หญิงสาวยุคปัจจุบันที่ทะลุมิติย้อนเวลากลับไปในโลกยุคโบราณ

ตาราง 2 ตัวอย่างเปรียบเทียบความบางตอนจากนวนิยายและซีรีส์

ความบางตอนจากนวนิยาย	ความบางตอนจากซีรีส์
ช่วงเปิดเรื่อง (Exposition)	
1) “เหยาอีอีในตอนนั้นเพิ่งมายังโลกใบนี้ได้ไม่กี่วัน ยังปรับตัวสู่สภาพไม่ได้อย่างสมบูรณ์ หลังจากที่มายังโลกใบใหม่นี้เธอไม่มีทั้งพ่อแม่ย่าหรือว่าสาวใช้ข้างกายอย่างที่ควรจะมีเลย แต่ละวันเหมือนมีคนมากมายเข้าออกราวกับโคมม้าวิ่งแม้กระทั่งหน้าตาเธอก็ยังจำได้ไม่หมด เธอจึงได้แต่ฟังได้แต่ดูอย่างแข็งทื่อ ไม่มีปฏิกิริยาอะไรแม่เฒ่าคนนั้นถอนหายใจแล้วพูดว่า‘น่าสงสาร’สองสามทีแล้วก็ไป เหยาอีอีเพิ่งจะมารู้ตัวทีหลังว่าคนอื่นเกิดความสงสารเห็นใจตนที่จริงเธออยากบอกว่าถ้าไม่มีใครอยู่ในห้องเธอจะไม่อึดอัดเท่านี้ ในฐานะที่เป็นตัวปลอมจะให้แสร้งทำเหมือนตัวจริงทั้งที่ตัวเองก็ยังขวัญกระเจิงไม่หายนั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากมากสำหรับเธอ” (Guanxinzeluan, 2018, 1, p.9)	เสี่ยวเตี๋ย: ใช้ให้เจ้าไปเบิกถ่านแค่นี้หายไปเสียนานเลยนะ ถ้านายหญิงเล็กกับคุณหนูตื่นแล้วยังไม่ได้... เป็นอะไรไปใครรังแกเจ้า เสี่ยวเถา: (สะอื้น) คนครัวไม่ยอมให้ถ่านทั้งยังไล่ข้าออกมา เสี่ยวเตี๋ย: เจ้าบอกไปหรือเปล่าว่านี่เป็นส่วนที่เราต้องได้ เสี่ยวเถา: บอกแล้ว แต่พวกแม่บ้านกวนเอาแต่ไล่ข้า เสี่ยวเถา: ข้าไปจัดการพวกเขาเอง เอาเข่งมา กลับเข้าไปเถอะข้างนอกหนาว (Hou, 2018, EP1 01.30-02.80)
การผูกปม (Rising Action)	
2) เหยาอีอีผู้มีสปิริตแรงกล้าจึงได้แจ้งกับผู้พิพากษาเหล่าไท่อย่างกล้าหาญว่าเธอเต็มใจที่จะอาสาไปทำงานสนับสนุนแถบชายแดนกับเขาเป็นเวลาหนึ่งปี เหล่าไท่ เจ้านายคนปัจจุบันของเหยาอีอี ผู้ที่อีกนิดเดียวก็จะได้รับการเลื่อนขั้นเป็นเจ้าพนักงานระดับรองผู้อำนวยการ เธอจึงกัดฟันจะไปให้ได้ แต่สาว ๆ คนอื่น ๆ ในหน่วยกลับไม่เต็มใจที่จะทำเช่นนั้นใครที่ไม่มีแฟนก็รีบหาแฟน ใครมีแฟนแล้วก็คุมแจ ไม่มีใครเต็มใจจะไปเลย เวลานี้เหยาอีอีจึงได้ก้าวเท้าออกมาอาสาไปเอง เหล่าไท่ซาบซึ้งจนน้ำตานองอาบสองแก้ม” หนึ่งปีให้หลัง หลังจากที่เหยาอีอีผ่านความยากลำบากทั้งหมดมา ในที่สุดก็จะได้พกเอาความอิ่มใจและภาคภูมิใจกลับเข้าเมืองแล้ว แต่ที่นั่นฝนกระหน่ำติดต่อกันนานหลายวัน อุตส่าห์เจอวันที่ฟ้าใสทั้งทีเหล่าไท่จึงรีบขับรถตู้พาสมาชิกออกเดินทางเลย (Guanxinzeluan, 2018, 1, p.13)	หมิงหลาน: เรือนของเราไม่เคยได้ถ่านฟืนครบตามจำนวนเลย ท่านพ่อ ขอฟ้าเมตตาด้วย เมื่อคืนแม่เล็กหนาวจนตัวสั่น ลูกต้องนอนกอดนางจนหลับ อนุเว่ย: คำพูดของเด็ก ๆ ไม่เป็นความจริงหรอก หมิงหลาน: ท่านพ่อมาดูสิ ถ่านที่พี่เสี่ยวเตี๋ยไปเบิกจากห้องครัวเมื่อวาน พวกเขาใส่มาให้แต่ถ่านที่จุดในห้องไม่ได้ ควันเต็มห้องไปหมด ตอนนี้ก็เหลือแค่กองสุดท้ายแล้ว ผ่านคืนนี้ไปไม่รู้วันพรุ่งจะมีหรือไม่ อนุเว่ย: เรื่องยิบย่อยในบ้านมีตั้งมากมาย เจ้าจะไปรู้อะไร หมิงหลาน: ท่านพ่อมาดูสิ ชาธัญพืชในบ้านก็เก็บเอาไว้ตั้งนานแล้ว มีแค่แขกสำคัญอย่างท่านพ่อมาเท่านั้นถึงจะเอาออกมาดื่มได้บ้าง ขนมที่ท่านย่าให้มาก็ต้องเอาเก็บไว้รับแขก แม้แต่อาหารสามมื้อยังไม่พอกินเลย (Hou, 2018, EP2 15.10-17.21)

ตาราง 2 (ต่อ)

ความบางตอนจากนวนิยาย	ความบางตอนจากซีรีส์
จุดสูงสุดของอารมณ์ (Climax)	
3) ชีวิตสิบปีในบ้านยุคโบราณ ครึ่งหนึ่งของชีวิตเฝ้านึกถึงชาติที่แล้ว เธอเสแสร้งมานาน แสดงละครจนอินเกินไป จนเธอลืมไปแล้วว่าร้องไห้จริง ๆ เป็นยังไง ลืมแล้วว่าระเบิดอารมณ์ด่าทอทำยังไง ลืมไปแล้วว่าเธอไม่ใช่เซิ่งหมิงหลาน เดิมเธอคือเหยาอีอี กู้ถิงเยี่ยเห็นใบหน้าของหมิงหลานเต็มไปด้วยน้ำตาในใจก็ขมขื่นอย่างบอกไม่ถูก เขาก้าวเท้าไปข้างหน้า ยืดตัวตรง มือกุมหมัดแน่น เงยหน้าขึ้นและพูดด้วยน้ำเสียงที่กังวานปนแหบพร่า แต่คำพูดนั้นชัดเจน “ข้าชื่นชมเจ้ามานานอยากขอเจ้ามาเป็นภรรยาและฝากชีวิตไว้กับเจ้า มีลูกหลานสืบสกุลและครองคู่กันจนแก่เฒ่า ” (Guanxinzeluan, 2018, 2, p.324)	กู้ถิงเยี่ย: ข้าจะไม่ทนเห็นเจ้าต้องอยู่อย่างกล้ำกลืนฝืนทนไปตลอดชีวิต ข้าไม่กล้ารับปากว่าแต่งงานกับข้าแล้วจะดีเลิศ ข้าขอสาบานต่อหน้าฟ้าดินต่อจากนี้ไปข้าเป็นที่เท่าไรในหมู่บุรุษ เจ้าก็จะเป็นที่เท่านั้นในหมู่สตรีเช่นกัน ข้าชื่นชมเจ้ามานานแล้ว อยากขอเจ้ามาเป็นภรรยาฝากชีวิตไว้กับเจ้า มีทายาทลูกหลานสืบสกุลและครองคู่กันจนแก่เฒ่า (Hou, 2018, EP39 33.32-33.59)

ตารางข้างต้นเป็นตัวอย่างจากบางช่วงบางตอนของการดำเนินเรื่อง ความบางตอนจากนวนิยายปรากฏให้เห็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเหยาอีอีและเนื้อหาการทะลุมิติย้อนเวลาสู่ยุคโบราณ มุมมองการเล่าเรื่องในนวนิยายจึงเป็นมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาของเหยาอีอีที่ต้องใช้ชีวิตในต่างพื้นที่ต่างเวลา อยู่ในร่างและสถานะของเซิ่งหมิงหลาน เรื่องราวดำเนินไปตามการเติบโตของเซิ่งหมิงหลาน โดยที่ดวงจิตของเหยาอีอียังคงมีความคิดแบบคนยุคปัจจุบัน แต่ต้องแสร้งทำตัวให้กลมกลืนเพื่อเอาตัวรอดในสภาพสังคม จารีตประเพณีแบบยุคโบราณ สิ่งนี้คือความขัดแย้ง (Conflict) หลักสำคัญของเรื่อง เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับโชคชะตาและตัวละครกับสภาพแวดล้อมสังคม สำหรับซีรีส์ตำนานหมิงหลาน ตลอดทั้งเรื่องไม่ปรากฏพบเนื้อหาที่เกี่ยวกับตัวละครเหยาอีอีและการประสบอุบัติเหตุร้ายแรงจนคาดว่าเสียชีวิตแล้วจึงทะลุมิติย้อนเวลา ฉะนั้นในซีรีส์จึงไม่มีความขัดแย้งหลักใหญ่ระหว่างตัวละครเอกกับโชคชะตาและตัวละครเอกกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างดังเช่นในนวนิยายอีกต่อไป นี่จึงเป็นข้อแตกต่างที่ชัดเจนที่สุด โดยผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเหตุปัจจัยสำคัญของการดัดแปลงโดยวิธีการตัดทอนเนื้อหาการทะลุมิติย้อนเวลาเนื่องมาจากปัจจัยด้านนโยบายของภาครัฐและบริบทบางอย่างในสังคมจีนที่ผลักดันให้เกิดการควบคุมเนื้อหาการออกอากาศอย่างเข้มงวด จากการสืบค้นพบว่านวนิยายออนไลน์แนวย้อนเวลาในประเทศจีนได้รับความนิยมสูง มีการนำมาดัดแปลงเนื้อหาเพื่อผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์เป็นจำนวนมาก โดยมากเนื้อเรื่องไม่ได้ลงรายละเอียดถึงวิธีเดินทาง ผู้แต่งมักใช้อุบัติเหตุร้ายแรงไปจนกระทั่งการเสียชีวิตมาเป็นสาเหตุของการเดินทางทะลุมิติย้อนเวลาสู่ยุคโบราณเพื่อสร้างให้เกิดความขัดแย้งสำคัญของเรื่องระหว่างตัวละครกับสภาพแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่และเวลาที่แตกต่าง เกิดเป็นความสนุกชวนให้ติดตามจนได้รับความนิยมสูง มีการผลิตละครแนวนี้ออกมาเป็นจำนวนมาก กระทั่งมีนาคม 2011 สำนักบริหารวิทยุและโทรทัศน์แห่งชาติจีน (NRTA)[8] (ต่อจากนี้จะเรียกโดยย่อว่า“สำนักบริหารฯ”) ประกาศผ่านเว็บไซต์เกี่ยวกับการขออนุญาตผลิตละครโทรทัศน์มีปรากฏข้อความตอนหนึ่งว่า “...ยังพบสัญญาณของการผลิตละครโทรทัศน์ที่ไม่ถูกต้อง เช่น ละครที่มีเนื้อหาลี้ลับเหนือธรรมชาติและเกี่ยวกับการเดินทางทะลุมิติข้ามเวลา หวังว่าองค์กรหรือหน่วยงานการผลิตทั้งหมดจะปรับแนวคิดการสร้างสรรค์ผลงานให้ถูกต้อง โดยวางแนวคิดค่านิยมที่ชัดเจนและเพิ่มคุณค่าทางความคิดและอุดมการณ์ในเชิงสร้างสรรค์ จะต้องสืบสานวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมอันดีงามของประเทศจีนและมุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพทางศิลปะของละครโทรทัศน์” (National Radio and Television Administration, 2011) เมษายน 2011

หลี่จิงเซิ่ง (李京盛) ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารจัดการละครโทรทัศน์ สำนักบริหารฯ แสดงความคิดเห็นว่าผลงานประเภทนี้ไม่สร้างสรรค์พอที่จะสนับสนุน (Luo, 2011) ธันวาคม 2011 มีการเรียกร้องให้ลดสัดส่วนละครยุคโบราณ ภายในการประชุมงานออกอากาศละครโทรทัศน์ พร้อมทั้งสั่งห้ามไม่ให้ละครแนวสงครามวังหลวงและแนวทะลุมิติย้อนเวลาออกอากาศในช่วงเวลายอดนิยมโดยเด็ดขาด (Pu, 2011) จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าหน่วยงานภาครัฐมีท่าทีชัดเจนว่าไม่สนับสนุนหรือส่งเสริมการผลิตละครแนวนี้ ทว่ากุมภาพันธ์ 2012 มีรายงานข่าวสาววัยรุ่นหลงใหลในละครแนวย้อนเวลา ถูกมิจฉาชีพล่อลวงไปที่เปลี่ยวหลอกให้ดื่มสุราก่อนชิงทรัพย์ (Liu, 2012) และในช่วงเวลาไล่เลี่ยกันมีรายงานข่าวเด็กหญิงชั้นประถมศึกษาสองคนนัดกันไปกระโดดบ่อน้ำลึกฆ่าตัวตายเหตุเพราะทำของหาย โดยพบว่าหนึ่งในเด็กหญิงได้มีการเขียนจดหมายทิ้งไว้ว่าตัดสินใจจบชีวิตกับเพื่อนและอยากทะลุมิติไปยังยุคโบราณ (Yu, 2012) นี่เป็นเพียงสองเหตุการณ์ที่มีการรายงานข่าว ถึงแม้ว่าปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรมเยาวชนคือปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองและสภาพแวดล้อมของครอบครัว แต่เหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าเนื้อหาผลงานแนวทะลุมิติย้อนเวลาที่มีการผลิตออกมาซ้ำ ๆ เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นสื่อประเภทนวนิยายหรือละครโทรทัศน์ต่างส่งผลกระทบต่อความคิดทัศนคติของผู้ชมวัยเด็กและเยาวชนที่ยังมีวุฒิภาวะไม่เพียงพอที่สามารถเข้าถึงสื่อและรับชมสื่อประเภทนี้ได้ การควบคุมเนื้อหาจึงเข้มงวดมากขึ้น แม้จะไม่ได้มีการกำหนดเป็นตัวบทกฎหมายที่มีบทลงโทษชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติสำนักบริหารฯ จะไม่พิจารณาอนุมัติโครงการที่ยื่นเสนอถ่ายทำละครโทรทัศน์เนื้อหาแนวทะลุมิติย้อนเวลา ด้วยเหตุนี้หน่วยงานที่ผลิตผลงานภาพยนตร์และละครโทรทัศน์จำเป็นต้องตื่นตัวและปรับแนวทางการผลิตเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ

สำหรับเรื่องตำนานหมิงหลานมีตัวบทต้นทางมาจากนวนิยายออนไลน์ที่ได้รับความนิยมมากในโลกอินเทอร์เน็ต (IP) มีฐานผู้ติดตามจำนวนมากมาก่อน ผู้อำนวยการผลิตซีรีส์ต่างเล็งเห็นถึงข้อได้เปรียบด้านฐานผู้ติดตามผลประโยชน์และข้อได้เปรียบด้านการตลาด จึงเลือกนำตัวบท IP มาดัดแปลงผลิตเป็นซีรีส์ แต่เนื่องด้วยแนวเรื่องมีเนื้อหาการทะลุมิติย้อนเวลาไม่สามารถผ่านการยื่นขออนุมัติถ่ายทำและออกอากาศได้ จึงสามารสรุปได้ว่าเหตุปัจจัยสำคัญหลักใหญ่ที่สุดของการดัดแปลงมุมมองการเล่าเรื่องในซีรีส์ตำนานหมิงหลานด้วยวิธีการตัดทอนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเหยาอีอี การประสบอุบัติเหตุร้ายแรงจนคาดว่าเสียชีวิตและการทะลุมิติย้อนเวลาทั้งหมดออกไปล้วนเป็นไปเพื่อให้สอดรับกับนโยบายควบคุมเนื้อหาการออกอากาศของสำนักบริหารฯ เพื่อประโยชน์ของการออกอากาศผู้ผลิตจำต้องเคารพและปฏิบัติตามนโยบายอย่างเคร่งครัดตั้งแต่กระบวนการดัดแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้จากการค้นคว้ายังพบซีรีส์หลายเรื่องที่ใช้การตัดทอนเนื้อหาย้อนเวลาในลักษณะเดียวกันและมีบางเรื่องใช้การเพิ่มเติมมุมมองซ้อนทับเข้าไปเพื่อเลี่ยงไม่ให้ปรากฏเนื้อหาที่เข้าข่ายการประสบอุบัติเหตุหนักหรือเสียชีวิตแล้วทะลุมิติย้อนเวลาสู่ยุคโบราณโดยตรงอีกด้วย เมื่อตัดทอนมุมมองการเล่าเรื่องหลักใหญ่ในมิติการเล่าเรื่องผ่านสายตาคนยุคปัจจุบันที่ทะลุมิติย้อนเวลาไปอยู่ในยุคโบราณแล้วจึงจำเป็นจะต้องมีการดัดแปลงองค์ประกอบหลักอื่น ๆ เช่น ตัวละคร (Character) โครงเรื่อง (Plot) ฉาก (Setting) เป็นต้น เพื่อให้สมเหตุสมผลสอดคล้องกับเรื่องราวเหตุการณ์ที่ดำเนินไป

การคงเดิม (Convention)

แม้ซีรีส์ตำนานหมิงหลานจะมีการตัดทอนการมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาตัวละครเหยาอีอีเนื่องด้วยเงื่อนไขการออกอากาศไปแล้ว แต่เรื่องเล่าที่เป็นหัวใจสำคัญของเรื่องที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอยังคงเดิม อธิบายโดยสรุปได้ตามตารางต่อไปนี้

[8] 1998 - 2013 The State Administration of Radio, Film and Television (SARFT)
2013 - 2017 The State Administration of Press, Publication, Radio, Film and Television (SAPPRFT)
2017 - ปัจจุบัน National Radio and Television Administration (NRTA)

ตาราง 3 แสดงวิธีการดัดแปลงในมิติของการเล่าเรื่อง

นวนิยาย	ซีรีส์	ดัดแปลง	หมายเหตุ
มุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาตัวละคร			
เหยาอีอีในร่างหมิงหลาน	หมิงหลาน	ตัดทอน	ตัดทอนเหยาอีอี การย้อนเวลา
หมิงหลานดำเนินเรื่อง	หมิงหลานดำเนินเรื่อง	คงเดิม	หมิงหลานเป็นศูนย์กลาง
เล่าเรื่องชีวิตของผู้หญิงกับสภาพสังคมจีนยุคโบราณ			
สมัยราชวงศ์หมิง	สมัยราชวงศ์ซ่งเหนือ	คงเดิม	สถานภาพผู้หญิงในยุคโบราณ
น้ำหนักการเล่าเรื่อง			
ตัวละครเพศหญิง	ตัวละครเพศหญิง	คงเดิม	หมิงหลานเป็นศูนย์กลาง
สถานภาพหมิงหลาน			
ลูกสาวอนุภรรยา	ลูกสาวอนุภรรยา	คงเดิม	พ่อไม่โปรดปราน
อุปนิสัยหมิงหลาน	อุปนิสัยหมิงหลาน	คงเดิม	แสร้งว่าสงบเสงี่ยม เรียบร้อย
ความปรารถนาของตัวละคร	ความปรารถนาของตัวละคร	คงเดิม	เอาชีวิตรอด มีชีวิตที่สุขสงบ
ชื่อเรื่อง			
(知否知否应是绿肥红瘦)	(知否知否应是绿肥红瘦)	คงเดิม	สารนอกตัวบทสนทนากับตัวบท

ในประเด็นมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาตัวละคร แม้ซีรีส์ตัดทอนตัวละครเหยาอีอีและการทะลุมิติย้อนเวลาทิ้งไป แต่โครงเรื่องหลักหรือลำดับเหตุการณ์โดยภาพรวมของเรื่องยังคงเดิม ในมุมมองการเล่าเรื่องตัวละครเซิ่งหมิงหลานยังคงเป็นตัวละครเอกผู้ดำเนินเรื่องและเป็นศูนย์กลางของเรื่องตามเดิม เรื่องราวพัฒนาขยายไปโดยรอบตามการเติบโตของเซิ่งหมิงหลาน ในมิติของ “เรื่องเล่า” ที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอคือเรื่องราวเกี่ยวกับสถานภาพของผู้หญิงในสังคมจีนยุคโบราณ แม้ว่าหากพิจารณาในประเด็นองค์ประกอบด้านฉาก (Setting) หรือฉากยุคสมัยตามที่ผู้แต่งอ้างว่าหยิบยกองค์ประกอบบางประการมาใช้แต่งเรื่องเล่าแบบบันเทิงคดีขึ้น (โดยไม่ได้พิจารณาในมิติของความถูกต้องทางประวัติศาสตร์) ซีรีส์ทำการดัดแปลงโดยการปรับเปลี่ยนจากฉากยุคสมัยราชวงศ์หมิงเป็นซ่งเหนือด้วยปัจจัยด้านองค์ประกอบศิลป์ในการถ่ายทำ ทว่าเมื่อพิจารณาในมิติ “เรื่องเล่า” ภาพของเรื่องเล่าที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอยังคงเดิม คือการเล่าเรื่องสถานภาพของผู้หญิงในสังคมจีนโบราณ ภายใต้สังคมศักดินาที่มีขนบธรรมเนียมจารีต มีความเชื่อตามหลักคำสอนของขงจื๊อ เช่น กิจแห่งมนุษย์นั้นบุรุษเหนือกว่าสตรี หลัก 3 ประการ 13 ข้อที่ว่าสามีเป็นหลักของภรรยา เป็นต้น (Manuratanawong and Choonharuangdej, 2019) ธรรมเนียมเหล่านี้ชี้นำให้เห็นถึงภาพความแตกต่างหรือความเหลื่อมล้ำทางอำนาจระหว่างชายและหญิงในสังคมยุคโบราณ ซึ่งภายใต้กรอบสภาพแวดล้อมสังคมยุคโบราณที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอนี้ได้บอกเล่าเรื่องราวที่ผู้หญิงมีสถานภาพที่เป็นรอง ตลอดทั้งชีวิตต้องพึ่งพาผู้ชาย น้ำหนักการเล่าเรื่องในซีรีส์จึงยังคงเน้นหนักไปที่เรื่องราวที่เล่าผ่านมุมมองของตัวละครเพศหญิงเป็นสำคัญ โดยจะเป็นเรื่องราวของตัวละครเพศหญิงในบทบาทหน้าที่ของการเป็นลูกสาว การเป็นภรรยา การจัดการดูแลบ้านในฐานะสะใภ้และนายหญิง จวบจนการเป็นแม่ แม่สามีและทุกบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงรวมถึงความสำคัญของความเป็นครอบครัวในมโนทัศน์แบบชนชาติจีนอีกด้วย ในมิตินี้ซีรีส์ยังคงรักษาหัวใจสำคัญของเรื่องเล่าไว้ตามเดิมอย่างสมบูรณ์

สำหรับตัวละครเอกผู้ดำเนินเรื่องอย่างหมิงหลานอยู่ในสถานภาพที่เป็นลูกสาวอนุภรรยา แม่แท้ ๆ เสียชีวิตไปต้องไปอยู่ในการดูแลของฮูหยินผู้เฒ่าและพ่อผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวไม่ได้รักหรือให้ความสำคัญ ภายใต้อิทธิพลของฮูหยินผู้เฒ่าผู้ให้การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน การประพฤติปฏิบัติที่ลำเอียงของเซิ่งหง (พ่อ) อำนาจในบ้านอยู่ในมือแม่เล็ก สถานการณ์ในครอบครัวเช่นนี้ตีกรอบให้หมิงหลานมีอุปนิสัยที่จำต้องแสร้งว่าสงบเสงี่ยมเรียบร้อยเสมอ ไม่มีกล้ามีเรื่องกับใคร ระมัดระวังทุกย่างก้าวปฏิบัติตนให้คนหาข้อติไม่ได้เพราะไม่อยากเดือดร้อนกับตัวเองและเดือดร้อนไปถึงฮูหยินผู้เฒ่า สิ่งเหล่านี้เป็นตัวกำหนดความปรารถนาสูงสุดของตัวละครคือการเอาชีวิตรอดและปรารถนาจะมีชีวิตที่สุขสงบ หลังเข้าสู่ช่วงชีวิตการแต่งงานกับกู้ถิงเยี่ยผู้ซึ่งช่วยสนับสนุนหมิงหลานถึงกล้าที่จะเป็นตัวของตัวเองไม่ต้องฝืนทนแสร้งทำเป็นเรียบร้อยอยู่ตลอด ในนวนิยายเหยาอีอีคนจากยุคปัจจุบันก็ไม่ได้ต่อต้านกรอบสังคมยุคโบราณ ถูกกลืนเข้าไปกับสภาพแวดล้อม ด้านซีรีส์แม้หมิงหลานจะเหนื่อยหน่ายกับกรอบสังคมที่มีแต่ก็ไม่ได้ต่อต้านกรอบสังคมเช่นกัน ดำเนินชีวิตไปตามครรลอง ยืนหยัดต่อสู้ภายใต้ขอบเขตที่สามารถทำได้ ในมิตินี้ซีรีส์ยังคงเดิมไว้ทั้งหมด ทั้งกรอบสังคมยุคโบราณ สถานภาพของหมิงหลานและตัวละครที่มีอิทธิพลกับอุปนิสัย พฤติกรรมและความปรารถนาในชีวิตของหมิงหลาน แม้ตัดทอนตัวละครเหยาอีอีและสายตาของคนจากยุคปัจจุบันทิ้งไปแล้วแต่ได้มีการขยายความเพิ่มเติมรายละเอียดด้านการพัฒนาตัวเรื่อง (Story Development) เพื่อเสริมเหตุผลให้กับอุปนิสัย พฤติกรรมและเป้าหมายหลักของตัวละครไว้คงเดิม มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับองค์ประกอบด้านตัวละคร โครงเรื่อง และแก่นเรื่อง การอธิบายข้างต้นสรุปได้ว่าองค์ประกอบด้านมุมมองการเล่าเรื่องในมิติของการนำเสนอ “เรื่องเล่า” ในซีรีส์ตำนานหมิงหลานใช้การดัดแปลงโดยการคงเดิม หัวใจสำคัญของเรื่องเล่าไม่ได้ฉีกออกจากนวนิยายตัวบทต้นทาง นอกจากนี้ในซีรีส์ตัวบทดัดแปลงยังใช้ชื่อเรื่องภาษาจีน (知否知否应是绿肥红瘦) เป็นชื่อเรื่องเดิม และมีการเพิ่มเติมสารนอกตัวบท (Paratext) ด้วยเพลงประกอบหลักชื่อว่า (知否知否)[9] เนื้อเพลงมีเนื้อความบางส่วนมาจากบทกวีของหลี่ชิงเจ้า[10] และการตั้งชื่อเพลงประกอบหลักเช่นนี้เพื่อให้เชื่อมโยงกับชื่อเรื่องและให้เกิดการสนทนากับตัวบท (Text) รวมถึงเพื่อเน้นย้ำถึงแก่นของเรื่องและอุปนิสัยของตัวละครอีกด้วย

การอภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดัดแปลงองค์ประกอบด้านมุมมองการเล่าจากนวนิยายสู่ซีรีส์ตำนานหมิงหลาน พบว่าตัวบทต้นทางและตัวบทดัดแปลงเป็นสื่อต่างประเภทกันมีรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างกันแต่มีจุดร่วมคือการเป็น “เรื่องเล่า” หากทำความเข้าใจโดยใช้คำถามนำว่าเรื่องเล่านี้ใครเป็นผู้เล่า เล่าผ่านสายตาใครและเล่าเรื่องอะไรจะสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น ผลการวิจัยพบการดัดแปลง 3 ลักษณะได้แก่ การปรับเปลี่ยน การตัดทอนและการคงเดิม

การปรับเปลี่ยน เนื่องด้วยคุณลักษณะสื่อที่แตกต่างกัน ทำให้จุดยืนของผู้เล่าเรื่องถูกปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะสื่อและรูปแบบการนำเสนอของสื่อโดยปริยาย โดยไม่ต้องตั้งใจให้เกิดการดัดแปลง นวนิยายเล่าเรื่องแบบสัพพัญญูหรือแบบผู้รอบรู้ (The Omniscient) เล่าโดยผู้บรรยายที่อยู่นอกตัวเรื่อง บรรยายทั้งหมดตลอดเรื่อง การเล่าเรื่องในลักษณะนี้มีส่วนช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดจิตใจของตัวละครได้อย่างชัดเจน ด้านซีรีส์ไม่ปรากฏพบผู้เล่าเรื่องที่อยู่นอกตัวเรื่องหรือมีการบรรยายตลอดเรื่อง แต่นำเสนอเป็นภาพและเสียงการกระทำต่าง ๆ ของตัวละคร จัดอยู่ในการเล่าเรื่องแบบไม่มีผู้เล่า (Absence of Narrator) และด้วยธรรมชาติคุณลักษณะของสื่อประเภทภาพยนตร์และละครโทรทัศน์จัดเป็นการเล่าเรื่องแบบสัพพัญญูได้ แต่ไม่ใช่การเล่าเรื่องจากมุมที่เป็นกลางหรือแบบภววิสัย (The Objective Narrator) อย่างแท้จริง ที่จะรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

[9] เพลงประกอบ original soundtrack (知否知否) ฉบับขับร้องโดยอี๊วี่เข่อเหวยและหูซย่า (郁可唯、胡夏)

[10] ชื่อเรื่องภาษาจีน (知否知否应是绿肥红瘦) มาจากท่อนหนึ่งของบทกวี《如梦令 · 昨夜雨疏风骤》ของนักกวีหญิงสมัยซ่งนามว่าหลี่ชิงเจ้า（李清照）ความเดิมว่า“昨夜雨疏风骤，浓睡不消残酒。试问卷帘人，却道海棠依旧。知否，知否？应是绿肥红瘦。”(Pan, 2020)

อย่างเป็นกลางโดยไม่มีการชี้นำด้วยการแสดงความเห็นใด ๆ เพราะน้ำหนักการเล่าเรื่องในซีรีส์ตำนานหมิงหลานยังคงเน้นหนักไปที่การเล่าเรื่องผ่านมุมมองตัวละครเพศหญิงเป็นสำคัญโดยมีหมิงหลานเป็นศูนย์กลางของเรื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของกาญจนา แก้วเทพ (Kaewthep, 2010) สื่อประเภทนี้เป็นการเล่าเรื่องผ่านกล้อง แท้จริงแล้วกล้องจะนำเสนอภาพจากสายตาหรือมุมมองของตัวละคร โดยใช้เทคนิคการถ่ายทำ ภาพจะใช้แทนสายตาของตัวละครใดตัวละครหนึ่งอยู่เสมอและจุดยืนของผู้เล่าเรื่องจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรต้นในการเข้าไปมีอิทธิพลต่อตัวเรื่องเล่าและวิธีการเล่าเรื่อง

สำหรับการตัดทอนสอดคล้องตามข้อสันนิษฐานแรกเริ่มของผู้วิจัยว่าเหตุปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดการดัดแปลงมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาตัวละครเหยาอีอีผู้เดินทางทะลุมิติย้อนเวลาสู่ยุคโบราณโดยวิธีการตัดทอนมาจากเงื่อนไขของนโยบายการควบคุมเนื้อหาการออกอากาศเป็นปัจจัยสำคัญอันหลีกเลี่ยงไม่ได้ หน่วยงานที่ผลิตละครโทรทัศน์จำเป็นต้องทำการดัดแปลงเพื่อให้สอดรับกับนโยบายของภาครัฐและเพื่อประโยชน์ของการออกอากาศ เมื่อมีการตัดทอนมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาเหยาอีอี จึงต้องมีการดัดแปลงองค์ประกอบอื่น ๆ อย่างสัมพันธ์กัน เป็นต้นว่าหากตัดมุมมองของเหยาอีอีผู้ทะลุมิติไปแล้วนั้น ตัวละครหมิงหลานตามฉบับนวนิยายอายุน้อยเกินกว่าจะสามารถจดจำเหตุการณ์หรือกระทำการบางสิ่งได้ จึงต้องปรับเปลี่ยนอายุและเพิ่มเติมประสบการณ์เพิ่มเติมการผูกปมเรื่อง (Inciting Incident) ให้สัมพันธ์กับลำดับเหตุการณ์และโครงเรื่องหลัก รวมถึงเหตุการณ์ที่เป็นจุดสูงสุด (Climax) เพื่อสนับสนุนความสมเหตุสมผลของเหตุการณ์เรื่องราว สนับสนุนเหตุผลของพฤติกรรมการกระทำและเป้าหมายของตัวละคร สอดคล้องกับความคิดเห็นของจังเสี่ยวฝาน (Zhang, 2019) ที่ว่าผู้สร้างสรรค์ผลงานนอกจากจะต้องคำนึงถึงอรรถรสการรับชมแล้วยังต้องหาจุดสมดุลของความเป็นจริงกับความเป็นตัวละครด้วย และยังสอดคล้องกับแนวคิดของจักรกฤษณ์ ดวงพัตรา (Duangpattra, 2020) การเลือกใช้/ตัดทิ้ง ส่วนประกอบตัวละคร ฉาก และบทสนทนา ทั้ง 3 ส่วนไม่สามารถแยกขาดจากกันได้ เพราะเมื่อมีตัวละครย่อมจะต้องมีการกระทำของตัวละครเกิดขึ้น ฉะนั้นผู้ดัดแปลงนอกจากจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการดัดแปลงตัวบทวรรณกรรมแล้วจะต้องเข้าใจถึงคุณลักษณะสื่อด้วย เนื้อหาหรือฉากนาฏการแบบใดบ้างที่สามารถจะดำเนินการผลิตได้ รวมถึงรายละเอียดนโยบายเกี่ยวกับการออกอากาศว่าเนื้อหาประเภทใดที่ถูกจำกัดควบคุม เพื่อให้ผลงานที่ผลิตสามารถออกอากาศได้อย่างราบรื่น โดยจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการรักษาหัวใจสำคัญของเรื่องไว้คงเดิม

ซีรีส์ตำนานหมิงหลานยังคงเดิม หัวใจสำคัญของ “เรื่องเล่า” คือเรื่องราวของสถานภาพของผู้หญิงในสังคมจีนยุคโบราณ สถานภาพของหมิงหลานและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ในชีวิตของตัวละครเพศหญิง ขณะเดียวกันยังคงรักษาองค์ประกอบที่ปรากฏให้เห็นถึงความสำคัญของครอบครัวในมโนทัศน์แบบชนชาติจีน ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีศิลปะวัฒนธรรมอันดีของจีนไว้ด้วย สอดรับกับแนวทางนโยบายของสำนักบริหารฯ ที่สนับสนุนให้ผู้ผลิตผลงานสืบสานวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมอันดีงามของประเทศจีนและมุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพทางศิลปะของละครโทรทัศน์ นอกจากนี้ภายใต้กรอบเรื่องราวสภาพสังคมแบบยุคโบราณซีรีส์ตัวบทดัดแปลงยังได้สอดแทรกแนวคิดการต่อสู้เพื่อตนเองของผู้หญิง การให้เกียรติซึ่งกันและกันทั้งหญิงและชาย สอดแทรกทัศนคติความไม่ย่อท้อต่อเงื่อนไขหรือเหตุการณ์ที่ต้องเผชิญในชีวิต ส่งเสริมการมีกำลังใจมองไปข้างหน้าผ่านการกระทำและคำพูดของตัวละครเอก สอดคล้องกับความเห็นของจังเสี่ยวฝาน (Zhang, 2019) ที่ว่าผู้สร้างสรรค์จะต้องให้ความสนใจกับการสอดแทรกความคิดค่านิยมที่ทันสมัยหรือการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ชมอีกด้วย และคงจะเป็นการดียิ่งหากผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมออนไลน์ (ที่มีโอกาสจะได้กลายมาเป็นตัวบทต้นทางหรือตัวบท IP) ก็ให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดค่านิยมที่ทันสมัยและสอดแทรกประเพณี ศิลปะวัฒนธรรมอันดีไว้ในผลงานด้วยเช่นกัน ดังความเห็นของเหอรุ่ยเผิง (He, 2022) ที่ว่าวรรณกรรมออนไลน์เริ่มมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดค่านิยมในสังคม

ผลการศึกษาช่วยตอกย้ำถึงความสำคัญของกระบวนการดัดแปลงและความสำคัญของการศึกษาการดัดแปลงมุมมองการเล่าเรื่องของตัวบท เพราะมุมมองการเล่าเรื่องเป็นตัวกำหนดทิศทางและมีอิทธิพลต่อตัวเรื่องเล่าและวิธีการเล่าเรื่อง ทั้งยังสามารถนำไปพิจารณาประกอบหรือเป็นคำตอบให้กับการดัดแปลงในองค์ประกอบด้านอื่นได้

ตัวบทเรื่องตำนานหมิงหลานแสดงให้เห็นว่าการที่ตัวบทต้นทางมาจากนวนิยายออนไลน์ไม่ได้เป็นตัวชี้วัดคุณค่าหรือคุณภาพของตัวบท และแม้ในกระบวนการดัดแปลงมีการตัดทอนมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาตัวละครซึ่งอาจส่งผลให้อรรถรสหรือความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างของพื้นที่และเวลาที่ตัวละครต้องเผชิญพร่องลงไป แต่ไม่อาจตีความได้ว่านี่คือการไม่เคารพต้นฉบับจนส่งผลต่อคุณภาพหรืออรรถรสของซีรีส์ตัวบทดัดแปลง กระบวนการดัดแปลงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้ดัดแปลงจะต้องเข้าใจคุณลักษณะของสื่อและเงื่อนไขในการผลิตเป็นอย่างดี รวมถึงเข้าใจจริตความชื่นชอบของผู้ชมเพื่อสร้างสรรค์ผลงานให้ตอบโจทย์ เมื่อมีการดัดแปลงองค์ประกอบหนึ่งแล้วจำเป็นจะต้องดัดแปลงองค์ประกอบด้านอื่น ๆ อย่างสอดคล้องสัมพันธ์กัน สิ่งสำคัญคือการรักษาหัวใจสำคัญของเรื่องเล่า แก่นสาระของเรื่องและเพิ่มพูนคุณค่าทางศิลปะวัฒนธรรมอันดีงาม ช่วยส่งเสริมให้ซีรีส์ตัวบทดัดแปลงมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะจากการวิจัย

สรุปผลการศึกษาดัดแปลงองค์ประกอบด้านมุมมองการเล่าเรื่องในซีรีส์ตัวบทดัดแปลงเรื่องตำนานหมิงหลาน พบว่ามีการปรับเปลี่ยนจุดยืนของผู้เล่าเรื่องและรูปแบบการนำเสนอเปลี่ยนไปตามคุณลักษณะของสื่อที่แตกต่างกัน สิ่งที่เด่นชัดที่สุดคือการตัดทอนมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาของตัวละครเหยาอีอี ตัดทอนเนื้อหาที่เกี่ยวกับการย้อนเวลาทั้งหมดเพื่อให้สอดรับกับเงื่อนไขนโยบายควบคุมเนื้อหาการออกอากาศ ขณะที่ยังมีการคงเดิมหัวใจสำคัญของเรื่องเล่าที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอสถานภาพหรือชีวิตของผู้หญิงกับสังคมยุคโบราณ จึงทำให้มีน้ำหนักการเล่าเรื่องผ่านมุมมองตัวละครเพศหญิงเป็นสำคัญโดยมีตัวละครเอกผู้ดำเนินเรื่องอย่างเซิ่งหมิงหลานเป็นศูนย์กลางของเรื่อง ในกระบวนการดัดแปลงอาจมีเหตุปัจจัยบางประการที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เมื่อมีการตัดทอนองค์ประกอบด้านการเล่าเรื่อง จำเป็นต้องมีการดัดแปลงโดยการขยายความเพิ่มเติม ปรับเปลี่ยนหรือคงเดิมองค์ประกอบสำคัญด้านอื่น ๆ อย่างสอดคล้องสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดความสมเหตุสมผล เสริมเหตุผลให้กับโครงเรื่องและตัวละคร สิ่งสำคัญต้องรักษาหัวใจสำคัญของเรื่องเล่า แก่นสาระของเรื่องและเพิ่มพูนคุณค่าทางศิลปะให้แก่ผลงาน

เนื่องจากบทความนี้ศึกษาเพียงองค์ประกอบด้านมุมมองการเล่าเรื่องเพียงองค์ประกอบเดียวเท่านั้น เพื่อความรอบด้านผู้ที่สนใจสามารถศึกษาการดัดแปลงองค์ประกอบสำคัญในการเล่าเรื่องด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น องค์ประกอบด้านโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก เป็นต้น การศึกษานี้อาศัยพื้นฐานทฤษฎีการเล่าเรื่อง สำหรับการศึกษาในครั้งต่อไปสามารถอาศัยองค์ความรู้อื่น ๆ ในมิติอื่น ๆ มาศึกษาตัวบทและการดัดแปลงเพิ่มเติม เช่น การดัดแปลงในมิติอุตสาหกรรมกับเครือข่ายการดัดแปลง ทฤษฎีประพันธกรกับธุรกิจอุตสาหกรรมวิดีทัศน์ หรือศึกษาการดัดแปลงในมิติสกรีนศึกษา (Screen Studies) เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการดัดแปลงจากนวนิยายสู่ซีรีส์ตำนานหมิงหลัน หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม เป็นอาจารย์ปรึกษาหลัก

References

Duangpattra, J. (2020). *Literary adaptation*. Khon Kaen: Khon Kaen University.

Duangpattra, J. (2001). *Translate convert and transform the drama script*. Bangkok: Siam.

Enlightent. (2024). *List of popular dramas in 2023 from all networks that dominate the broadcasting market*. Retrieved April 10, 2023, from https://www.enlightent.cn/sixiang/rank-list/tv

Guanxinzeluan (pseudonym). (2018). *The story of Minglan.* Beijing: Chinese Overseas Publishing House.

He, R. (2022). *Study on strategy of network literature adapted TV series* (Master's thesis). Northwest Normal University, Gansu. https://doi.org/10.27410/d.cnki.gxbfu.2022.000421

Hou, H. (Producer). (2018). *The story of Minglan* [Video]. WeTV. https://wetv.vip/play/8p71z7ccpttdoc4/v0030d4lofe?ptag=3_5.11.6.11780_

Kaewthep, K. (2010). *New approaches of communication studies.* Bangkok: Parbpim Printing.

Liu, J. (2012). *A young girl who watched a time-travel drama dreamed of returning to the Qing dynasty and was defrauded of money after drinking "magic wine"*. Retrieved April 10, 2023, from https://news.cntv.cn/society/20120213/106436.shtml

Luo, P. (2011). *Will "time travel" and "palace fighting" dramas be limited next year?* Retrieved April 10, 2022, from https://www.chinanews.com.cn/yl/2011/12-03/3505585.shtml

Manuratanawong, K., & Choonharuangdej, S. (2019). Comparative study of Chinese didactic literature for women: Nǚ jiè, nèi xùn, nǚ lúnyǔ, nǚfàn jiélù and their Thai equivalents. *Journal of Sinology, 13*(1), 148–182.

National Radio and Television Administration. (2011). *Announcement of TV drama filming and production registration in March 2011.* Retrieved July 10, 2022, from http://www.nrta.gov.cn/art/2011/3/31/art_113_5301.html

Office of the Royal Society. (2017). *Dictionary of literary terms* (2nd ed.). Bangkok: Office of the Royal Society.

Pan, W. (2020). *A study on the Uygur translation of the TV drama The story of Minglan from the perspective of adaptation theory* (Master's thesis). Chinese Language and Culture Institute, Xinjiang Normal University, Xinjiang. https://doi.org/10.27432/d.cnki.gxsfu.2020.000479

Pu, X. (2011). *NRTA strictly prohibits palace dramas from being shown in prime time slots and requires modern dramas must account for more than 40%*. Retrieved April 20, 2023, from https://www.chinanews.com.cn/yl/2011/12-13/3528463.shtml

Shen, X. (2023). *How to make an adapted drama both critically and commercially successful.* Retrieved January 3, 2024, from https://ghrp.cctv.com/2023/08/22/ARTIltNr2cOZMUVGN4H03F3Y230822.shtml

Yu, L. (2012). *Two girls committed suicide to realize her dream of traveling through time. The negative impact of TV dramas should be addressed.* Retrieved October 23, 2023, from https://www.chinanews.com.cn/cul/2012/03-05/3718915.shtml

Zhang, X. (2019). A brief analysis of the use of traditional cultural elements in costume dramas: A case study of The story of Minglan. *Art Science and Technology, 32*(8), 81–101.

Life Skills Program for Developing Competency in Preventing the Risk on Cyber Sexual Harassment of among Secondary School Students
โปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Roihan Phikulkan[1]* Hareesol Khun-inkeeree[1] and Sarinda Puti[1]
รอยฮาน พิกุลกาฬ[1]* ฮารีซอล ขุนอินคีรี[1] และ สรินฎา ปุติ[1]
[1]Faculty of Education, Prince of Songkla University
[1]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
*Corresponding Author, E-mail: 6420121007@psu.ac.th

Article Info
- Received: December 8, 2024
- Revised: May 20, 2025
- Accepted: May 20, 2025
- Available online: August 31, 2025

Abstract

The purpose of this research was to: (1) examine the situation of sexual abuse through cyberspace among lower secondary school students; (2) explore life skills concepts for preventing the risks of sexual abuse through cyberspace; and (3) develop a life skills program to enhance the competencies of lower secondary school students in preventing such risks. This study used an action research design. The research process consisted of five steps: (1) analysing the situation of sexual abuse through cyberspace among lower secondary school students; (2) reviewing the literature on life skills concepts for preventing such risks, based on secondary data; (3) designing and developing programs consistent with life skills concepts to strengthen students' competencies in prevention; (4) creating tools and a life skills program to prevent sexual abuse through cyberspace; and (5) evaluating the quality of the program by assessing its relevance and appropriateness with three experts. The findings showed that most victims of sexual abuse through cyberspace were aged 8–14, followed by those aged 15–17, under 8, and 18 years, respectively. Key concepts for prevention included competencies, life skills, sexual education, cyberspace, adolescent development, and learning theories. The life skills program developed for early adolescents took the form of structured activities designed to strengthen their ability to cope effectively with risks in the cyber world.

Keywords: Competence, Cyber Sexual Abuse, Life Skills, Prevention, Risk

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) ศึกษาแนวคิดทักษะชีวิตในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ และ 3) พัฒนาโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อเสริมสมรรถนะในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) กระบวนการวิจัยประกอบด้วย 1) การศึกษาสถานการณ์การล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ในกลุ่มนักเรียนเป้าหมาย 2) การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดทักษะชีวิตที่เกี่ยวข้องเป็นการค้นคว้าเอกสารแบบทุติยภูมิ (secondary data) 3) การออกแบบและพัฒนาโปรแกรมที่สอดคล้องกับแนวคิดทักษะชีวิต 4) การสร้างเครื่องมือและโปรแกรมเพื่อการป้องกัน 5) การประเมินคุณภาพของโปรแกรมโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเด็กที่ตกเป็นเหยื่อส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 8 - 14 ปี รองลงมาคือช่วงอายุ 15 - 17 ปี ต่ำกว่า 8 ปี และ 18 ปี ตามลำดับ แนวคิดสำคัญในการป้องกันความเสี่ยงจากการล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ ได้แก่ แนวคิดด้านสมรรถนะ ทักษะชีวิต เพศศึกษาโลกไซเบอร์ พัฒนาการวัยรุ่น และทฤษฎีการเรียนรู้ โปรแกรมทักษะชีวิตที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยรุ่นตอนต้น มุ่งเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อรับมือกับความเสี่ยงในโลกไซเบอร์อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การป้องกัน, การล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์, ความเสี่ยง, ทักษะชีวิต, สมรรถนะ

บทนำ

โลกไซเบอร์เป็นพื้นที่และอาณาเขตที่กว้างขวางในโลกของอิเล็กทรอนิกส์ ที่เชื่อมเครือข่ายจากทั่วโลก ความพิเศษของพื้นที่แห่งนี้คือความรวดเร็ว ไร้พรมแดน ไร้ตัวตน ย่อโลก ที่ไร้พรมแดนให้เล็กลง ทำให้เยาวชนเข้าถึงข้อมูลที่มีประโยชน์ เห็นได้จากปัจจุบันเด็กและเยาวชนใช้ประโยชน์จากโลกไซเบอร์ในการหาข้อมูล เพื่อการศึกษาหรือการผ่อนคลาย ซึ่งผู้ใช้โลกไซเบอร์อาจมีความรู้ในเรื่องวิธีการใช้หรือการปฏิบัติที่ถูกต้องน้อย หรืออาจรู้เท่าไม่ถึงการณ์ โลกไซเบอร์เรียกอีกอย่างว่า “โลกเสมือนจริง” (W. Ritthapipat, personal communication, January 28, 2025) ข้อมูลที่ผู้ใช้ใส่ในโลกไซเบอร์คือความเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวงและการถูกคุกคามทางเพศบนพื้นที่เสมือนจริงสาธารณะ (Public Virtual Space) ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและพบปะสังสรรค์กับบุคคลทั่วไปที่ตนเองไม่รู้จักคุ้นเคยผ่านการใช้อีเมลและห้องสนทนา เป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่เปิดกว้างในพื้นที่เสมือนจริง ส่งผลต่อการประพฤติผิดโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ สอดคล้องกับ Isranews (2022, February 25) บทบาทของเทคโนโลยีในปัจจุบันสามารถเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมการแสวงหาผลประโยชน์และการละเมิดทางเพศบนโลกออนไลน์ ซึ่งถือเป็นปัญหาที่สำคัญที่ผู้ปกครองและผู้กำหนดนโยบายต้องให้ความใส่ใจ เพื่อหามาตรการป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์และการละเมิดทางเพศต่อเด็กในยุคดิจิทัล ที่ผู้กระทำผิดสามารถเข้าถึงเด็กได้อย่างง่ายดาย ผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโลกออนไลน์ ประกอบกับวัฒนธรรมค่านิยมของไทยที่สอนสืบต่อกันมาว่า การพูดเรื่องเพศเป็นสิ่งที่ไม่สมควรเป็นเรื่องของความละอาย เป็นสิ่งที่ควรประณาม ทำให้เด็กและเยาวชนขาดโอกาสการเรียนรู้ในระบบที่มีผู้ใหญ่ให้คำแนะนำ ด้วยวัยอยากรู้อยากเห็น จึงสืบค้นข้อมูล เนื้อหาด้วยตนเอง ส่งผลให้เด็กวัยรุ่นไทยมีความเสี่ยงสูงในการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ นอกจากนี้ UNICEF Innocenti Research Centre (2022, February) โดยกลุ่มวิจัย “Disrupting Harm” ดำเนินโครงการวิจัยการแสวงหาประโยชน์ทางเพศและการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กทางออนไลน์ ซึ่งเป็นองค์กรที่ศึกษาในประเด็นดังกล่าวใช้กลุ่มตัวอย่างและพื้นที่ครอบคลุมทั่วประเทศ พบว่า การตั้งศูนย์ช่วยเหลือเหยื่อจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศสามารถแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นศูนย์วิจัยฯ แนะนำรัฐบาลประเทศไทยแต่งตั้งหน่วยงานใหม่ 2 ส่วนภายใต้การกำกับของรัฐ คือส่วนช่วยเหลือเยียวยาเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขการแสวงประโยชน์และล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กบนสื่อออนไลน์ ส่วนกฎหมาย ดำเนินการบังคับคดีผู้กระทำผิดและพิทักษ์สิทธิ์ให้กับเหยื่อเน้นเฉพาะกรณีการแสวงประโยชน์และล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กทางออนไลน์ และแนะนำให้โรงเรียนปรับโครงสร้างการศึกษาเรื่องเพศบนโลกไซเบอร์ พร้อมกับสร้างความตระหนักแก่ครู ผู้ปกครองในการดูแลการใช้โลกไซเบอร์ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการแสดงออกทางเพศผ่านโลกไซเบอร์เพื่อป้องกันการถูกแสวงหาประโยชน์จากการใช้สื่อไซเบอร์

จากข้อมูลสถิติ CyberTip (W. Ritthapipat, personal communication, January 28, 2025) เปรียบเทียบระหว่างปี 2019-2024 เห็นได้ว่า จำนวนเหยื่อเพิ่มขึ้นในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งเป็นช่วงของการใช้โทรศัพท์เพื่อการเรียนการสอนและการติดต่อกับบุคคลอื่น เด็กและเยาวชนมีโอกาสใช้มากกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน นอกจากนี้ยังพบว่าแนวทางในการป้องกันหรือลดโอกาสการตกเป็นเหยื่อการรังแกกัน ในโลกไซเบอร์ในรูปแบบการคุกคามทางเพศ ได้แก่ การจัดการกับพฤติกรรมการเข้าสู่โลกไซเบอร์และการตระหนักถึงวิธีการใช้งานสื่อออนไลน์อย่างเหมาะสม (Maneephak, & Lerttomornsakul, 2019) ซึ่งจากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ทราบว่าวัยรุ่นต้องมีทักษะชีวิตที่จำเป็น เพื่อการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับวัยและสังคม จึงจำเป็นต้องเรียนรู้การใช้สื่อไซเบอร์อย่างมีสติเป็นเกราะป้องกันการใช้สื่อในชีวิตประจำวัน ควรมีองค์ความรู้ ทักษะและมีเจตคติต่อการใช้สื่อไซเบอร์ เพื่อสร้างสมรรถนะ มีทักษะชีวิต สามารถรับมือและป้องกันภัยคุกคามได้อย่างมีวิจารณญาณ

การสร้างทักษะชีวิตการเรียนรู้เกี่ยวกับการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของผู้อื่น เรียนรู้จากกรณีศึกษา เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การตกเป็นเหยื่อได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความรู้ มุมมองแนวคิด สร้างฐานความรู้ เจตคติและค่านิยมต่อการใช้

สื่อไซเบอร์อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับ The Story Thailand (2024) รายงานว่าการสรุปงานเสวนาเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้เท่าทันและการเฝ้าระวังสื่อ 5 ภูมิภาคโดยกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พบว่า ภาคใต้มีการเสนอให้สถาบันการศึกษาควรการสอดแทรกความรู้เรื่องการรู้ทันสื่อออนไลน์ไปในการเรียนการสอนและกิจกรรมการบริการวิชาการ หรือการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่จะทำให้คน เด็ก และเยาวชนได้ปลอดภัยจากสื่อไม่สร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการ “ฉีดวัคซีนความตระหนัก สร้างภูมิคุ้มกัน”หรือหลักสูตรระยะสั้น คู่มืออย่างง่ายที่เข้าถึงเด็กและเยาวชน ดังนั้นการจัดกิจกรรมดังกล่าว คือการสร้างประสบการณ์ตรงให้แก่เด็กและเยาวชนช่วยสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันไม่ให้ตนเองตกเป็นเหยื่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาสถานการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ศึกษาแนวคิดทักษะชีวิตการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและพัฒนาโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาสมรรถนะของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ โดยมุ่งเน้นการให้ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ รวมถึงส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง ภายใต้กิจกรรมการเรียนรู้แก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความรู้และทักษะในการป้องกันและสามารถเผชิญปัญหาในสังคมเป็นบุคคลที่มีภูมิคุ้มกันในตัวเองทำให้ไม่ตกเป็นเหยื่อของการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์และสามารถป้องกันตนเองจากผลกระทบ ต่าง ๆ ตามมา

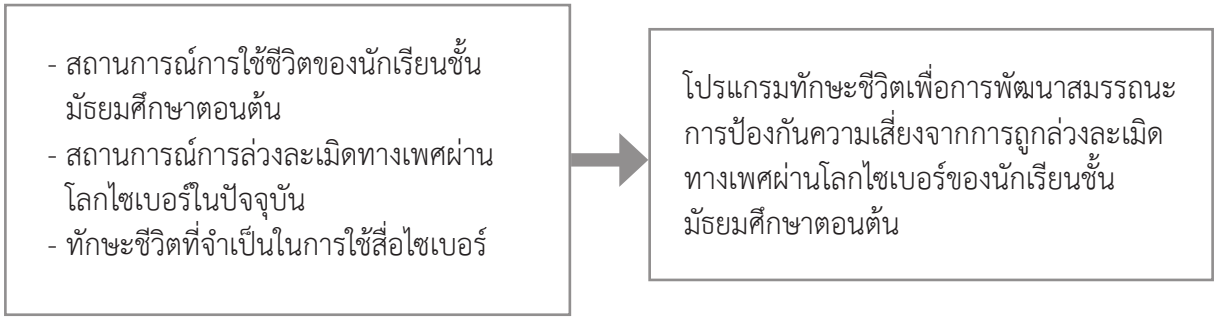
วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2) เพื่อศึกษาแนวคิดทักษะชีวิตการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3) เพื่อพัฒนาโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาสมรรถนะของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

การใช้ชีวิตของเด็กวัยรุ่นในปัจจุบัน

วัยรุ่นเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านจากเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ อายุระหว่าง 10 - 21 ปี แบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ วัยรุ่นตอนต้น (10 - 13 ปี) วัยรุ่นตอนกลาง (14 - 17 ปี) และวัยรุ่นตอนปลาย (18 - 21 ปี) (S. Wangjiraniran, 2025) โดยพัฒนาการได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายใน เช่น เพศ ลักษณะร่างกาย และอารมณ์ และปัจจัยภายนอก เช่น

ครอบครัว สังคม และเทคโนโลยี วัยรุ่นตอนกลางเริ่มต้องการอิสระมากขึ้น ใช้เวลากับเพื่อนมากกว่าครอบครัว และมักกังวลเรื่องรูปร่างหน้าตา ด้านความคิด พวกเขาเริ่มคิดเป็นนามธรรม คาดการณ์ผลลัพธ์ได้ดีขึ้น แต่ยังขาดทักษะนำไปใช้จริง เช่น ความระมัดระวังบนโลกไซเบอร์ (Inthanon, 2020) วัยรุ่นยังต้องการพัฒนาทักษะดิจิทัล ได้แก่ การรักษาอัตลักษณ์ดิจิทัล (Digital Citizen Identity) การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) ความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cybersecurity Management) และการจัดการร่องรอยดิจิทัล (Digital Footprints) จากการศึกษา (Phiwpha, 2017) พบว่าวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงทั้งทางชีวภาพ สังคม และอารมณ์ พวกเขาเริ่มเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีอิทธิพลของเพื่อนสูง สนใจเพศตรงข้าม และต้องการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ

ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อวัยรุ่น การใช้เทคโนโลยีมีทั้งข้อดีและข้อเสีย การใช้งานอินเทอร์เน็ตที่มากขึ้น โดยเฉพาะบนโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ และ อินสตาแกรม (National Statistical Office, 2023) ส่งผลต่อพฤติกรรมและสุขภาพ เช่น การจัดสรรเวลาที่ไม่เหมาะสม ส่งผลต่อการนอนและกิจวัตรประจำวัน รวมถึงความเสี่ยงจากภัยไซเบอร์ เช่น การล่อลวงทางออนไลน์และการกลั่นแกล้ง ทางอินเทอร์เน็ต วัยรุ่นอาจได้รับอิทธิพลจากค่านิยมในสื่อ ทำให้เกิดความคาดหวังที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง และมีผลกระทบทางจิตใจ (Tanta-athipanit, 2020) ดังนั้น พ่อแม่ควรให้ความรักและเวลาคุณภาพ รับฟังมากกว่าสั่งสอน ช่วยลูกสร้างทักษะชีวิต ฝึกระเบียบวินัยในการควบคุมตนเองและความรับผิดชอบตั้งแต่ลูกยังเล็ก ลดโอกาสในการเข้าถึงโทรศัพท์มือถืออินเทอร์เน็ตและเกม สอนให้มีทักษะรู้เท่าทันสื่อและความฉลาดทางดิจิทัล และมีทางออกเชิงสร้างสรรค์อื่น ๆ เช่น เพิ่มกิจกรรมดนตรี กีฬา และศิลปะ เห็นได้ว่า เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของวัยรุ่น หากไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสมอาจส่งผลกระทบระยะยาวต่อสุขภาพจิตและพฤติกรรม ดังนั้น การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นสิ่งจำเป็น

ทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตเป็นความสามารถที่ช่วยให้บุคคลปรับตัว ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ โดยช่วยลดปัญหาทางจิตใจและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (Sukkatawee, 2019) ประกอบด้วยทักษะด้านสังคม การคิด และการจัดการอารมณ์ เพื่อให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Tanchareon, 2019) ดังนั้น ทักษะชีวิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการเผชิญกับความท้าทายในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล วัยรุ่นควรได้รับการพัฒนาเพื่อป้องกันผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยีอย่างไม่เหมาะสม และสร้างภูมิคุ้มกันต่อภัยออนไลน์ (Jamejan, 2020) World Health Organization (2010) แบ่งองค์ประกอบทักษะชีวิตออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เป็นการทำความเข้าใจในจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง รวมถึงการยอมรับและเคารพผู้อื่น

2. การคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ รวมถึงการแก้ปัญหาในรูปแบบที่สร้างสรรค์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลและตัดสินใจอย่างรอบคอบ

3. การจัดการอารมณ์และความเครียด ซึ่งหมายถึงการทำความเข้าใจอารมณ์ของตัวเอง ควบคุมความเครียดและปรับพฤติกรรมให้เหมาะสม

4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดี ได้แก่ การเข้าใจและสื่อสารกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม พร้อมสร้างความร่วมมือในการทำงาน

ในยุคปัจจุบัน วัยรุ่นสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งหากขาดทักษะที่จำเป็นในการใช้งาน อาจทำให้เผชิญกับผลกระทบจากภัยคุกคามออนไลน์ (Inthanon, 2020) ทักษะสำคัญที่ต้องมีในยุคดิจิทัล ได้แก่ 1) การรักษาอัตลักษณ์ดิจิทัล (Digital Citizen Identity) 2) การคิดวิเคราะห์ข้อมูล (Critical Thinking) 3) การรักษาความปลอดภัยไซเบอร์ (Cybersecurity Management) 4) การปกป้องข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) 5) การบริหารเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) 6) การจัดการข้อมูลที่เผยแพร่ออนไลน์ (Digital

Footprints) 7) การรับมือกับการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ (Cyberbullying Management) และ 8) การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy)

นอกจากนี้ ทักษะชีวิตเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้บุคคลปรับตัวและรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ โดยเทคโนโลยีมีทั้งผลกระทบในด้านบวกและลบ โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่อาจเผชิญกับความเสี่ยงจากภัยไซเบอร์หากขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์ การรักษาความปลอดภัยไซเบอร์ และการจัดการข้อมูลออนไลน์ การพัฒนาทักษะชีวิตที่เหมาะสมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัยและมีประโยชน์สูงสุด

สถานการณ์การล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์

เด็กและเยาวชนมีมุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเปิดเผยตัวตนบนโซเชียลมีเดีย ซึ่งไม่ได้เพียงแค่สนใจการโพสต์เนื้อหาในโลกดิจิทัลเท่านั้น แต่ยังใส่ใจเกี่ยวกับสิ่งที่เลือกเปิดเผยต่อสาธารณะ อย่างไรก็ตามความกังวลเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว เช่น ชื่อ ข้อมูลติดต่อ รูปภาพ และวิดีโอ ต่อผู้ใช้ที่ไม่รู้จักบนแพลตฟอร์มโซเชียลเน็ตเวิร์กดูเหมือนจะลดลง ดังที่ Office of the National Economic and Social Development Council (2024) มีรายงานในปี 2567 พบว่ากลุ่มวัยรุ่นยังคงใช้อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางหลักในการเชื่อมต่อกับผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Gen Z ในประเทศไทยที่ใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยต่อวันสูงถึง 12 ชั่วโมง 8 นาที ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยของทุกกลุ่มวัย (11 ชั่วโมง 25 นาที) (แพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมสูงสุด ได้แก่ ยูทูบ คิดเป็นร้อยละ 89 เฟซบุ๊ก คิดเป็นร้อยละ 88 ติ๊กต็อก คิดเป็นร้อยละ 78 อินสตาแกรม คิดเป็นร้อยละ 73 และ อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 48 แม้ว่าโซเชียลมีเดียจะช่วยให้วัยรุ่นพบกับเทรนด์ใหม่ ๆ และสร้างความรู้สึกเป็นที่ยอมรับในสังคม แต่ก็มีผลกระทบด้านลบเช่นกัน กลุ่ม Gen Z คิดเป็นร้อยละ 53 ระบุว่าการใช้โซเชียลมีเดียส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต และรู้สึกว่าโซเชียลมีเดียสร้างแรงกดดันและทำให้เกิดการเปรียบเทียบกับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 58 นอกจากนี้คิดเป็นร้อยละ 44 ของวัยรุ่นในกลุ่มนี้ยอมรับว่าการเลิกใช้โซเชียลมีเดียเป็นเรื่องค่อนข้างยาก และคิดเป็นร้อยละ 18 ระบุว่ายากมาก (Bangkokbiznews, 2024)

อย่างไรก็ตาม ความกังวลเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว เช่น ชื่อ ข้อมูลติดต่อ รูปภาพ และวิดีโอ ต่อผู้ใช้ที่ไม่รู้จักบนแพลตฟอร์มโซเชียลเน็ตเวิร์กมีแนวโน้มลดลง ในมุมมองของเด็กและเยาวชน โซเชียลมีเดียเป็นช่องทางสำคัญในการเชื่อมต่อกับเพื่อนและสร้างความสัมพันธ์ใหม่ ๆ แม้กระทั่งกับบุคคลที่ไม่เคยพบเจอในชีวิตจริง แต่ยังคงเปิดกว้าง ถึงแม้จะต้องเผชิญกับปัญหาหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นก็พร้อมสร้างมิตรภาพดังกล่าว โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่ตามมา ด้วยเหตุนี้ การใช้โซเชียลมีเดียโดยขาดความระมัดระวัง อาจส่งผลกระทบทางจิตใจที่ยืดเยื้อและกลายเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการและการดำเนินชีวิตในระยะยาว

สมรรถนะของเด็กวัยรุ่นและความเสี่ยงการใช้สื่อโซเชียล

วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่ต้องพัฒนาสมรรถนะเพื่อปรับตัวและดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญ สมรรถนะที่จำเป็น ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การรักษาความปลอดภัยไซเบอร์ และการจัดการข้อมูลออนไลน์ หากขาดสมรรถนะเหล่านี้ วัยรุ่นอาจเผชิญความเสี่ยงจากภัยไซเบอร์ เช่น การล่อลวง การกลั่นแกล้งออนไลน์ และข้อมูลรั่วไหล การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลจึงเป็นสิ่งสำคัญในการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัยและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่ง Sangngern (2016) อธิบายว่าพฤติกรรมการทำงานขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของบุคคล ซึ่งสามารถอธิบายผ่าน แบบจำลองภูเขาน้ำแข็ง แบ่งเป็น สมรรถนะที่พัฒนาได้ง่าย ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และความสามารถ การเสริมสร้างทักษะและสมรรถนะสามารถทำได้ผ่านการเรียนรู้และการฝึกฝน โดยสมรรถนะบางประการที่พัฒนาได้ยากถือเป็นปัจจัยเชิงลึกที่มีอิทธิพลต่อบุคคล เช่น บทบาทในสังคม (Social Role) ภาพลักษณ์ภายใน (Self-Image) ลักษณะนิสัย (Traits) และแรงจูงใจที่ซ่อนเร้นภายใน (Motives) ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมแต่ปรับเปลี่ยนได้ยาก แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Ananttakhet (2022) อธิบายว่า สมรรถนะในการทำงานมี สามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ความรู้ (Knowledge) คือ ความสามารถในการถ่ายทอดและประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำงาน 2) ทักษะ (Skills) คือ ความชำนาญและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้สำเร็จ

3) เจตคติ (Attitudes) คือ แนวคิดส่วนตน (Self-concept) เป็นแรงผลักดันภายใน (Motive) อุปนิสัย (Traits) และภาพลักษณ์ส่วนตน (Self-image) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่พัฒนาได้ยาก เพราะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์และการปลูกฝังในแต่ละบุคคล

ในยุคดิจิทัล วัยรุ่นต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งอาจเกิดในรูปแบบของการล่อลวง การกลั่นแกล้ง หรือการเผยแพร่ข้อมูลส่วนตัวโดยไม่ได้รับความยินยอม การพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัล เช่น การคิดวิเคราะห์ การรักษาความปลอดภัยไซเบอร์ และการป้องกันข้อมูลส่วนตัว จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้วัยรุ่นสามารถปกป้องตนเองและใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย ดังที่ Petchwet Hospital (2020) ระบุว่าการล่วงละเมิดทางเพศหมายถึงพฤติกรรมที่มีนัยยะทางเพศโดยไม่ได้รับความยินยอม ซึ่งส่งผลให้ผู้ถูกกระทำรู้สึกไม่ปลอดภัยและถูกลดทอนศักดิ์ศรี การล่วงละเมิดอาจเกิดในหลายรูปแบบ เช่น การสัมผัสทางกาย (เช่น โอบกอดโดยไม่ได้รับอนุญาต) การแสดงออกทางวาจา (พูดล่วงเกิน หรือล้อเลียน) การแสดงออกทางกริยาท่าทางและสายตา (มองแทะโลมหรือทำสัญลักษณ์สื่อทางเพศ) และการส่งข้อความอนาจาร (การส่งข้อความรูปภาพ หรือเนื้อหาทางเพศผ่านสื่อออนไลน์)

ดังนั้น สมรรถนะที่สำคัญในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดผ่านโลกไซเบอร์ ได้แก่ การคิดวิเคราะห์และมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) การรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) การจัดการเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) และการรับมือกับการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ (Cyberbullying Management) เด็กและเยาวชนจำเป็นต้องพัฒนาทักษะเหล่านี้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและลดความเสี่ยงจากภัยไซเบอร์

การพัฒนาสมรรถนะสามารถทำได้ผ่านการเรียนรู้และฝึกฝน โดยใช้การสอนที่เน้นประสบการณ์ตรง ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักรู้ วิเคราะห์ปัญหา และหาวิธีรับมืออย่างเหมาะสม การเสริมสร้างทักษะด้านดิจิทัลและการป้องกันตนเองจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัยและป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศในโลกออนไลน์ งานวิจัยครั้งนี้จึงนำแนวคิดมาพัฒนา โปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเน้นการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และความสามารถ ซึ่งเป็นส่วนที่สามารถฝึกฝนได้ง่ายและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดผ่านโลกไซเบอร์ การดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ศึกษาสถานการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2) ทบทวนวรรณกรรมศึกษาแนวคิดทักษะชีวิตการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3) ศึกษาวิธีการและพัฒนาโปรแกรมที่สอดคล้องกับพัฒนาโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาสมรรถนะของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์

4) การสร้างเครื่องมือ โปแกรมทักษะชีวิตในการป้องกันการล่วงละละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

5) การหาคุณภาพโปรแกรม โดยประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่ง Grant and Davis (1997) กล่าวว่าควรมีจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิระหว่าง 2-20 คน ถ้าไม่สามารถหาผู้ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมได้ อนุโลมให้ใช้อย่างน้อย 3 คน (Lynn, 1986) ดังนั้นการประเมินความสอดคล้องของโปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี มีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ดังนี้

ตาราง 1 รายละเอียดข้อมูลผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพเครื่องมือ

คนที่	ระดับการศึกษา	ตำแหน่งงาน/บทบาทหน้าที่	ความเชี่ยวชาญ
1	ปริญญาเอก สาขาวิธีวิทยาการวิจัย	อาจารย์และนักวิจัย	- พฤติกรรมศาสตร์ - วิธีวิทยาการวิจัย และสถิติ - พฤติกรรมการใช้สื่อไซเบอร์และการรังแกบนโลกไซเบอร์
2	ปริญญาเอก สาขาการพยาบาล	อาจารย์และนักวิจัย	- สุขภาวะเด็กและเยาวชน - สุขภาพจิตและจิตเวชชุมชน - การบำบัดสุขภาพจิตและจิตเวช - สุขภาวะทางเพศ
3	ปริญญาตรี สาขา วิชาการพัฒนาชุมชน	นักสังคมสงเคราะห์	- การช่วยเหลือคุ้มครองเด็กจากการถูกละเมิดทางเพศ - การถูกหลอกลวงทางอินเตอร์เน็ต และการค้ามนุษย์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินความสอดคล้องเนื้อหาของโปรแกรมทักษะชีวิตที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศในโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิตของ (Inthanon, 2020) มาใช้เป็นฐานในการออกแบบเครื่องมือประเมินผลของโปรแกรมนี้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการรับมือกับภัยคุกคามทางเพศผ่านช่องทางดิจิทัลสำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรม โดยวัตถุประสงค์หลักของแบบประเมิน คือ การประเมินเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) การดำเนินกิจกรรม เป็นการให้ความรู้ เน้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่นี้เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการ ฝึกฝน มิใช่เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติหรือสัญชาตญาณ วุฒิภาวะ หรือความบังเอิญ เพื่อให้อาสาสมัครสามารถตระหนักถึงปัญหาและป้องกันตนเองจากภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการใช้สื่อไซเบอร์ได้ 3) ทักษะที่ใช้ เป็นการจัดทำเนื้อหาการให้ความรู้ในแต่ละทำกิจกรรม เพื่อให้อาสาสมัครได้พัฒนาสมรรถนในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ 4) การประเมินผล เป็นการวิเคราะห์ผลการเปลี่ยนแปลงของ องค์ความรู้ ทักษะและเจตคติของอาสาสมัครหลังเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแสดงถึงสมรรถนในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 5) สื่อและอุปกรณ์ ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรม

2. แบบประเมินระดับความคิดเห็นต่อโครงสร้างกิจกรรม โปรแกรมทักษะชีวิต ฯ ความคิดเห็นต่อโครงสร้างกิจกรรมโปรแกรมทักษะชีวิตที่มีต่อสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับประเมิน ทั้งหมด 5 ระดับ ได้แก่ 5 = เห็นด้วยมากที่สุด, 4 = เห็นด้วยมาก, 3 = เห็นด้วยปานกลาง, 2 = เห็นด้วยน้อย, 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 ผลการศึกษาสถานการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การศึกษาสถานการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าจำนวนเหยื่อเพิ่มขึ้นในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งเป็นช่วงของการใช้โทรศัพท์เพื่อการเรียนการสอนและการติดต่อ

กับบุคคลอื่น เด็กและเยาวชนมีโอกาสใช้มากกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน จำนวนเหยื่อมีถึง 214 คน และเหยื่อที่มีอายุต่ำกว่า 8 ปี มีถึง 8 คน อายุ 15 - 17 ปี 76 คน อายุมากกว่า 18 ปี 3 คน สถิติอายุที่น่าสนใจคือช่วงอายุ 8 - 14 ปี มีจำนวนมากถึง 125 คน ข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2567 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ หัวหน้าฝ่ายปฏิบัติการสืบสวนดิจิทัล ชุดปฏิบัติการปราบปรามการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กทางอินเทอร์เน็ต สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (Deputy Superintendent of News Analysis and Special Tools, Investigation Division, Provincial Police Region 9, personal communication, January 28, 2025)

ประเด็นที่ 2 ผลการศึกษาแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมทักษะชีวิตในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน เด็ก และเยาวชนในยุค 4.0 เติบโตขึ้นท่ามกลางโลกออนไลน์ที่เต็มไปด้วยโอกาสและความท้าทาย การเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และสื่อสังคมออนไลน์สามารถสร้างประโยชน์มหาศาล แต่ในขณะเดียวกันก็อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงและผลกระทบที่คาดไม่ถึง เช่น การรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคล การถูกล่อลวงทางไซเบอร์ และผลกระทบต่อสุขภาพจิต เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถปรับตัวและใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย ทักษะชีวิตด้านดิจิทัล (Digital Life Skills) จึงกลายเป็นสิ่งจำเป็น ทักษะเหล่านี้ช่วยให้พวกเขาสามารถบริหารจัดการตัวตนในโลกออนไลน์ คิดวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ รักษาความปลอดภัยไซเบอร์ และใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม การพัฒนาทักษะเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี แต่ยังเป็นการปลูกฝังแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมดิจิทัล

จากการศึกษางานวิจัย งานวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยพบทักษะชีวิตในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 8 ทักษะ ดังนี้

ทักษะ	งานวิจัยและข้อค้นพบที่เกี่ยวข้อง
1. ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) คือ ความสามารถในการสร้างและจัดการอัตลักษณ์ดิจิทัลของตนเองในเชิงบวก	• World Economic Forum (2018) ระบุว่าอัตลักษณ์ดิจิทัลที่มั่นคงช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยในการทำธุรกรรมออนไลน์ • Suphattanakul and Maliwan (2022) พบว่าการมีอัตลักษณ์ดิจิทัลที่ดีส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ • Gotoknow (2016) กล่าวว่าการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีรวมถึงความรับผิดชอบในการปกป้องข้อมูลส่วนตัวและความปลอดภัยออนไลน์
2. ทักษะการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) คือ ความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ	• Choi (2016) เน้นว่าการคิดวิเคราะห์เป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นพลเมืองดิจิทัลในยุคอินเทอร์เน็ต • Simsek and Simsek (2013) ชี้ให้เห็นว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ช่วยให้ผู้ใช้สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลออนไลน์ • Hundley and Shyles (2010) พบว่าวัยรุ่นที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์มีความสามารถในการรับรู้และประเมินเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ (Cybersecurity Management) คือความ สามารถในการป้องกันตนเองจากภัยคุกคามทางไซเบอร์	• Dechsom (2022) ระบุว่าการฝึกฝนทักษะความปลอดภัยไซเบอร์ในโรงเรียนประถม ช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ด้านความปลอดภัยออนไลน์ • Hollandsworth, Donovan, and Welch (2017) กล่าวว่าการศึกษาเรื่องความปลอดภัยไซเบอร์เป็นส่วนหนึ่งของการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่รับผิดชอบ • Chaffey and Ellis-Chadwick (2022) ชี้ให้เห็นว่าการใช้โซเชียลมีเดียอย่างปลอดภัยต้องอาศัยความเข้าใจในมาตรการความปลอดภัยไซเบอร์

ทักษะ	งานวิจัยและข้อค้นพบที่เกี่ยวข้อง
4. ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) คือ ความสามารถในการจัดการและปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลในสภาพแวดล้อมดิจิทัล	• Ayuyeun, Ngammeesri, and Suebsao (2024) ได้ระบุว่าพลเมืองดิจิทัลที่ดีควรมีความเข้าใจและตระหนักถึงสิทธิของตนเองและผู้อื่น เพื่อปกป้องข้อมูลและความเป็นส่วนตัวบนโลกออนไลน์ • Zhu, Huang, Evans, & Zhang (2021) กล่าวว่าความเข้าใจเรื่องความเป็นส่วนตัวออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งของการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีจริยธรรม • Surmelioglu, and Seferoglu (2019) ชี้ให้เห็นว่าทักษะการจัดการความเป็นส่วนตัวช่วยให้ผู้ใช้สามารถควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของตนในโลกออนไลน์
5. ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) คือ ความสามารถในการควบคุมและจัดการเวลาที่ใช้กับอุปกรณ์ดิจิทัล	• Hollandsworth, Donovan, and Welch (2017) ระบุว่าการจัดการเวลาหน้าจอเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่เหมาะสมในการใช้เทคโนโลยี • Fediy, Ivanov, and Petrov (2021) ได้กล่าวไว้ว่าการสอนเด็กเกี่ยวกับการใช้เวลาหน้าจออย่างสมดุลช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตและร่างกาย • Pratiwi (2021) กล่าวว่าการใช้โซเชียลมีเดียอย่างเหมาะสมต้องมีการจัดสรรเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ
6. ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) คือ ความสามารถในการเข้าใจและจัดการร่องรอยดิจิทัลที่ตนเองทิ้งไว้	• Zhu, Huang, Evans, and Zhang (2021) ศึกษาปัจจัยเสี่ยงและมาตรการป้องกันโดยเน้นถึงความสำคัญของการให้ความรู้และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียน • Lam, Wong, and Kim (2022) สำรวจความชุกละปัจจัยที่ทำนายการตกเป็นเหยื่อและการกระทำการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ในนักศึกษาวิทยาลัย โดยพบว่าการให้ความรู้เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์สามารถช่วยลดพฤติกรรมดังกล่าวได้ • Surmelioglu, and Seferoglu, (2019) พบว่าวัยรุ่นที่เข้าใจเรื่องร่องรอยดิจิทัลมีความระมัดระวังในการแชร์ข้อมูลออนไลน์มากขึ้น
7. ทักษะการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying Management) ความสามารถในการจัดการและตอบสนองต่อการกลั่นแกล้งทางออนไลน์	• Fediy et al. (2021) ระบุว่าการสอนเด็กเกี่ยวกับการรับมือกับการกลั่นแกล้งออนไลน์ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียน • Hollandsworth, Donovan, and Welch (2017) เน้นว่าการให้ความรู้เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเรื่องพล
8. การใช้ทักษะเทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy): ความสามารถในการเข้าใจและแสดงความเห็นอกเห็นใจผ่านช่องทางดิจิทัล	• Raktalad, Rujimethaphas, and Saenghiran (2020) พบว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ผ่านรูปแบบนี้มี ทัศนคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม และสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจและความสัมพันธ์ทางสังคม • Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (2020) ให้แนวคิดเกี่ยวกับ Digital Empathy ในฐานะส่วนหนึ่งของความฉลาดทางดิจิทัลที่ช่วยให้ผู้ใช้มีจริยธรรมและความเห็นอกเห็นใจ • SciMath (2020) มุ่งเน้นให้ผู้ใช้เทคโนโลยีตระหนักถึง ผลกระทบทางสังคมและจริยธรรม ของพฤติกรรมออนไลน์ และส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อผู้อื่น

จากแนวคิดทั้ง 8 ทักษะชีวิตที่สำคัญในยุคดิจิทัล ได้รับการพัฒนาจากงานวิจัยและหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งระบุว่าทักษะเหล่านี้ช่วยให้เยาวชนสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบ และสามารถป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากโลกออนไลน์ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาและส่งเสริมทักษะเหล่านี้ จึงเป็นแนวทางสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนสามารถดำเนินชีวิตในโลกดิจิทัลได้อย่างมั่นใจและปลอดภัย

ประเด็นที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาสมรรถนะของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์

โปรแกรมทักษะชีวิตที่มีต่อสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

กลุ่มเป้าหมาย: นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุระหว่าง 11 - 14 ปี

ระยะเวลาดำเนินการ: ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมกลุ่มทั้งหมด 9 ครั้ง ๆ ละ 60 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ติดต่อกัน และมีการบ้านกลับไปทำ 8 ครั้งซึ่งมีรายละเอียดกิจกรรม ดังนี้

โครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามแนวคิดทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล

ระยะเวลาดำเนินการ: ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมกลุ่มทั้งหมด 9 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ติดต่อกัน และมีแบบฝึกหัดจำนวน 8 ครั้ง ซึ่งมีรายละเอียดกิจกรรม ดังนี้

ครั้งที่ 1 ชื่อกิจกรรม “Getting to know you”

วัตถุประสงค์	การดำเนินการกิจกรรม	ประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	อุปกรณ์/สื่อ	ความสอดคล้องกับสมรรถนะ
1. สร้างสัมพันธภาพที่ดีและสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้วิจัยและสมาชิกผู้เข้าร่วมกิจกรรม 2. เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติเกี่ยวกับทักษะชีวิตในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์	กิจกรรมสร้างสัมพันธภาพ ผู้วิจัยแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการวิจัยและประโยชน์ที่จะได้รับ จากการเข้าร่วมโปรแกรมทักษะชีวิต พร้อมทั้งสร้างสัมพันธภาพกับผู้เข้าร่วมโปรแกรมทักษะชีวิตผ่านกิจกรรม“Body Scan” จากนั้นให้ความรู้เกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและการป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศผ่านสื่อไซเบอร์	1. ใบกิจกรรม : นักเรียนสามารถทำใบกิจกรรมได้ถูกต้องและครบถ้วนเกี่ยวกับเนื้อหาที่นักเรียนได้เรียนรู้ในกิจกรรมครั้งนี้ 2. การบ้าน : นักเรียนสามารถทำการบ้านได้โดยการตอบการบ้านได้ตรงตามเนื้อหาที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ 1	1. นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้วิจัย เกิดความไว้ใจและสร้างบรรยากาศที่ดีในการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ 2. นักเรียนมีความเข้าใจรายละเอียดการวิจัยครั้งนี้ 3. นักเรียนมีความรู้ทักษะและเจตคติเกี่ยวกับทักษะชีวิตในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์	1. กระดาษ A4 2. กระดาษฟลิปชาร์ต 3. ปากกาเคมี 4. ใบงานที่ 1 กรณีศึกษา วิดีโอสถานการ์ตัวอย่าง 5. กระดาษสี 6. เชือกสำหรับทำป้ายชื่อ	- ด้านความรู้ (Knowledge) : การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย - ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice) : การป้องกันตนเองจากภัยออนไลน์ - ด้านเจตคติหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attitude) : แนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมในการใช้สื่อไซเบอร์

ครั้งที่ 2 กิจกรรม “Self-aware แชร์ประสบการณ์” ใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย

วัตถุประสงค์	การดำเนินการกิจกรรม	ประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	อุปกรณ์/สื่อ	ความสอดคล้องกับสมรรถนะ
1. เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าในตนเองและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง 2. เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติเกี่ยวกับทักษะชีวิตในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์	กิจกรรมให้ความรู้องค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตัวเอง สิทธิในร่างกายตน การแยกแยะสัมผัสที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมและให้นักเรียนรู้สึกมีคุณค่าและมีความภาคภูมิใจในตนเอง	1.ใบกิจกรรม : นักเรียนสามารถทำใบกิจกรรมได้ถูกต้องและครบถ้วนเกี่ยวกับเนื้อหาที่นักเรียนได้เรียนรู้ในกิจกรรมครั้งนี้ 2.การบ้าน : นักเรียนสามารถทำการบ้านได้โดยการตอบการบ้านได้ตรงตามเนื้อหาที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ 2	1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง 2. นักเรียนมีการพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านสื่อไซเบอร์	1. สื่อ PPT เกี่ยวกับการใช้อินเตอร์เน็ตอย่างปลอดภัย 2. ใบงานที่ 2 การใช้สื่อไซเบอร์อย่างปลอดภัย	- ด้านความรู้ (Knowledge) : การเห็นคุณค่าในตนเอง การแยกแยะสัมผัสที่เหมาะสม - ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice) : การปฏิเสธเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่อึดอัด - ด้านเจตคติหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attitude) : ความภูมิใจในตนเอง

ครั้งที่ 3 กิจกรรม “Proud of me รู้สึกดีที่เป็นฉัน” การเห็นคุณค่าในตนเอง

วัตถุประสงค์	การดำเนินการกิจกรรม	ประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	อุปกรณ์/สื่อ	ความสอดคล้องกับสมรรถนะ
1. เพื่อฝึกทักษะการแก้ไขปัญหาผ่านสถานการณ์สมมติ 2. เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติเกี่ยวกับทักษะชีวิตในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	กิจกรรมให้นักเรียนสามารถพิจารณาทางเลือกในการตัดสินใจที่ถูกต้องเพื่อป้องกันปัญหาการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ฝึกทักษะต่าง ๆ ในการตัดสินใจที่จะหลีกเลี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศบนโลกไซเบอร์	1.ใบกิจกรรม : นักเรียนสามารถทำใบกิจกรรมได้ถูกต้องและครบถ้วนเกี่ยวกับเนื้อหาที่นักเรียนได้เรียนรู้ในกิจกรรมครั้งนี้ 2.การบ้าน : นักเรียนสามารถทำการบ้านได้โดยการตอบการบ้านได้ตรงตามเนื้อหาที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ 3	1. นักเรียนได้ความรู้และทักษะในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ 2. นักเรียนมีการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะและเจตคติในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	1. สื่อ PPT “การล่วงละเมิดทางเพศเด็กออนไลน์” 2. สื่อ PPT สัมผัสปลอดภัย	- ด้านความรู้ (Knowledge) : การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา - ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice) : การปฏิเสธ - ด้านเจตคติหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attitude) : การเข้าใจความรู้สึกและความต้องการของตนเอง

ครั้งที่ 4 กิจกรรม “Run into รู้ปัญหากล้าตัดสินใจ” Cyber Bullying

วัตถุประสงค์	การดำเนินการกิจกรรม	ประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	อุปกรณ์/สื่อ	ความสอดคล้องกับสมรรถนะ
1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจวิธีการการหลอกล่อและสาเหตุวิธีการของผู้กระทำความผิดบนโลกออนไลน์ เพื่อป้องกันไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของผู้กระทำความผิด 2. เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติเกี่ยวกับทักษะชีวิตในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	กิจกรรมให้นักเรียนเข้าใจรูปแบบและวิธีการล่อลวงของผู้ไม่หวังดีบนโลกออนไลน์ วิธีการสังเกต และสาเหตุที่เด็กถูกหลอกเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้เท่าทันภัยอันตรายบนโลกออนไลน์สามารถปฏิเสธในสิ่งที่ก่อให้เกิดผลเสียแก่ตนเองและบุคคลอื่นให้มีทักษะในการปฏิเสธและการหาทางออกเมื่อถูกชักชวนในโลกไซเบอร์และสื่องต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศแบบไม่คาดคิดได้	1. ใบกิจกรรม : นักเรียนสามารถทำใบกิจกรรมได้ถูกต้องและครบถ้วนเกี่ยวกับเนื้อหาที่นักเรียนได้เรียนรู้ในกิจกรรมครั้งนี้ 2. การบ้าน : นักเรียนสามารถทำการบ้านได้โดยการตอบการบ้านได้ตรงตามเนื้อหาที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ 4	1. นักเรียนมีความเข้าใจวิธีการการหลอกล่อรวมถึงสาเหตุวิธีการที่ผู้กระทำผิดบนโลกไซเบอร์และสามารถป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ 2. นักเรียนมีการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดผ่านโลกไซเบอร์	1. สื่อ PPT “ทักษะการใช้สื่อไซเบอร์” 2. วิดีโอสถานการณ์จำลอง	- ด้านความรู้ (Knowledge) : รูปแบบของผู้ที่แสวงหาประโยชน์บนโลกไซเบอร์ - ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice) : การป้องกันตนเองจากภัยบนโลกไซเบอร์ - ด้านเจตคติหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attitude) : การไม่ไว้วางใจคนแปลกหน้าหรือบุคคลที่พึ่งรู้จักหรือรู้จักผ่านโลกไซเบอร์

ครั้งที่ 5 กิจกรรม “Communication สานสัมพันธ์ด้วยการสื่อสารผ่านโลกไซเบอร์”

วัตถุประสงค์	การดำเนินการกิจกรรม	ประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	อุปกรณ์/สื่อ	ความสอดคล้องกับสมรรถนะ
1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการแสดงออกอย่างเหมาะสม 2. เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติเกี่ยวกับทักษะชีวิตในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	ให้นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์เหตุการณ์หรือสถานการณ์เสี่ยงเมื่อใช้อินเตอร์เน็ต ให้นักเรียนมีความรู้และทักษะเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์เสี่ยงบนโลกไซเบอร์ รวมทั้งการบอกให้ผู้ใหญ่รับทราบ	1. ใบกิจกรรม : นักเรียนสามารถทำใบกิจกรรมได้ถูกต้องและครบถ้วนเกี่ยวกับเนื้อหาที่นักเรียนได้เรียนรู้ในกิจกรรมครั้งนี้ 2. การบ้าน : นักเรียนสามารถทำการบ้านได้โดยการตอบการบ้านได้ตรงตามเนื้อหาที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ 5	1. นักเรียนมีความเข้าใจและสามารถแสดงออกบนโลกไซเบอร์อย่างเหมาะสม 2. นักเรียนมีการพัฒนาทักษะ ความรู้และเจตคติเกี่ยวกับทักษะในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	1. วิดีทัศน์เรื่องการวิดีโอคอล 2. กระดาษ A4 3. PPT ผู้ไม่หวังดี	- ด้านความรู้ (Knowledge) : การกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม - ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice) : การวิเคราะห์เหตุการ์หรือสถานการณ์เสี่ยง - ด้านเจตคติหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attitude) : การประเมินความรู้สึกเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่ควรปฏิเสธ

ครั้งที่ 6 กิจกรรม “Action มั่นให้เหมาะ”บนโลกไซเบอร์

วัตถุประสงค์	การดำเนินการกิจกรรม	ประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	อุปกรณ์/สื่อ	ความสอดคล้องกับสมรรถนะ
1. เพื่อพัฒนาทักษะและองค์ความรู้และเจตคติในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์	กิจกรรมฝึกอบรมพัฒนาทักษะการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ฝึกการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม โดยแสดงพฤติกรรมในการปกป้องสิทธิของตนเอง ไม่ล่วงล้ำสิทธิคนอื่น และ	1. ใบกิจกรรม : นักเรียนสามารถทำใบกิจกรรมได้ถูกต้องและครบถ้วนเกี่ยวกับเนื้อหาที่นักเรียนได้เรียนรู้ในกิจกรรมครั้งนี้ 2 .การบ้าน : นักเรียนสามารถทำการบ้านได้โดยการตอบการบ้านได้ตรงตามเนื้อหาที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ 6	1 .นักเรียนมีการพัฒนาองค์ความรู้ในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดผ่านโลกไซเบอร์	1. แบบประเมินการกล้าแสดงออก 2. PPT ทักษะการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม	- ด้านความรู้ (Knowledge) : การปกป้องสิทธิของตนเอง - ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice) : การปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นอย่างเหมาะสม

ครั้งที่ 7 กิจกรรม “Critical thinking คิดอย่างมีวิจารณญาณ”ก่อนทำอะไรบนโลกไซเบอร์

วัตถุประสงค์	การดำเนินการกิจกรรม	ประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	อุปกรณ์/สื่อ	ความสอดคล้องกับสมรรถนะ
1. เพื่อพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านสื่อไซเบอร์กิจกรรมทักษะในการป้องกันตนเอง สามารถสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้ากลุ่มฝึกอบรม	แสดงความคิด ความรู้สึกของตนเองอย่างสุภาพโดยไม่ทำให้ผู้อื่นไม่พอใจ	1. ใบกิจกรรม : นักเรียนสามารถทำใบกิจกรรมได้ถูกต้องและครบถ้วนเกี่ยวกับเนื้อหาที่นักเรียนได้เรียนรู้ในกิจกรรมครั้งนี้ 2. การบ้าน : นักเรียนสามารถทำการบ้านได้โดยการตอบการบ้านได้ตรงตามเนื้อหาที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ 7	1. นักเรียนมีการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์กิจกรรมทักษะในการป้องกันตนเอง และสามารถสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้ากลุ่มฝึกอบรม	1. กระดาษ A4 2. ปากกาเคมี	- ด้านเจตคติหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attitude) : การเข้าใจสิทธิของตนเองและผู้อื่น

ครั้งที่ 8 กิจกรรม “Say Goodbye เปลี่ยนฉันเป็นคนใหม่” (ความรู้ ทักษะและเจตคติเกี่ยวกับโลกไซเบอร์)

วัตถุประสงค์	การดำเนินการกิจกรรม	ประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	อุปกรณ์/สื่อ	ความสอดคล้องกับสมรรถนะ
1. เพื่อทบทวนองค์ความรู้และสรุปกิจกรรมทั้งหมด 2. เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติเกี่ยวกับทักษะชีวิตในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	กิจกรรมให้นักเรียนได้ประเมินตนเองในการที่จะสามารถนำทักษะชีวิตต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทบทวนเนื้อหากิจกรรมทักษะในการป้องกันตนเอง สามารถสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้ากลุ่มฝึกอบรม	1. ใบกิจกรรม : นักเรียนสามารถทำใบกิจกรรมได้ถูกต้องและครบถ้วนเกี่ยวกับเนื้อหาที่นักเรียนได้เรียนรู้ในกิจกรรมครั้งนี้ 2. การบ้าน : นักเรียนสามารถทำการบ้านได้โดยการตอบการบ้านได้ตรงตามเนื้อหาที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ 8	1. นักเรียนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรม 2. นักเรียนมีการพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติเกี่ยวกับทักษะชีวิตในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	1. กระดาษ A4 2. ปากกา	- ด้านความรู้ (Knowledge) : การป้องกันตนเองจากภัยบนโลกไซเบอร์ - ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice) : การปฏิบัติอย่างเหมาะสมในการใช้สื่อไซเบอร์ -ด้านเจตคติหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attitude): การตระหนักถึงความปลอดภัยในการใช้สื่อไซเบอร์

ครั้งที่ 9 กิจกรรม “สิ้นสุดกิจกรรม” (ทบทวนความรู้)

วัตถุประสงค์	การดำเนินการกิจกรรม	ประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	อุปกรณ์/สื่อ	ความสอดคล้องกับสมรรถนะ
1. เพื่อประเมินความรู้ทักษะหลังเข้าร่วมโปรแกรมทักษะชีวิตแบบทดสอบ	สรุปภาพรวมการเข้ารับการฝึกอบรม ประเมินผลการเข้าร่วมฝึกอบรม โปรแกรมทักษะชีวิต ประเมินด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ โดยใช้แบบวัดชุดเดียวกับก่อนการฝึกอบรม	1. แบบทดสอบหลังเข้าร่วมกิจกรรม	1. นักเรียนมีการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะและเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์โดยมีคะแนนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าก่อนจากก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	1. แบบทดสอบความรู้และทักษะการป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศ 2. ปากกา	-

การพัฒนาโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาสมรรถนะของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ พัฒนาการแต่ละช่วงวัยของวัยรุ่นตอนต้น พบว่า สมรรถนะที่จำเป็น หรือทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับวัยรุ่นในยุคดิจิทัล คือการพัฒนาสมรรถนะจากการสร้างประสบการณ์ตรงให้กับเด็ก ผ่านการทำกิจกรรมในห้องเรียน และการให้ใบความรู้และใบงานรวมถึงการทดสอบผลสัมฤทธิ์ของโปรแกรมผ่านแบบทดสอบก่อนหลังการทำกิจกรรม ดังนั้นการพัฒนาโปรแกรมทักษะชีวิตฯ ที่สอดคล้องกับช่วงวัย ความต้องการ เด็กและเยาวชน เป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กและเยาวชน ให้มีทักษะชีวิตในการป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศผ่านสื่อไซเบอร์ โปรแกรมจะช่วยเสริมภูมิคุ้มกันให้เด็กเกิดการเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ในการป้องกันตนเองจากการใช้สื่อไซเบอร์ ซึ่งโปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ช่วยสร้างประสบการณ์และส่งเสริมทักษะชีวิตในการป้องกันการล่วงละเมิดผ่านโลกไซเบอร์

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่พัฒนาขึ้นกับแนวคิดทฤษฎีของกิจกรรมทั้ง 9 ครั้ง ในด้านวัตถุประสงค์ กระบวนการ เทคนิคที่ใช้ ผลที่คาดหวัง การประเมิน สื่อและอุปกรณ์ มีคะแนนอยู่ระหว่าง 0.33 ถึง 1.00 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ ในส่วนของคะแนน 0.33 ผู้เชี่ยวชาญได้มีข้อเสนอแนะให้ผู้วิจัยปรับปรุง และผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ รายละเอียดคะแนนดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าความสอดคล้องเนื้อหา (Content Validity) ของการพัฒนาโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ครั้งที่	หลักการพื้นฐาน	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	การประเมินผล	สื่อและอุปกรณ์
1	1.00	0.67	0.67	0.67	1.00	1.00
2	0.33	0.67	0.67	1.00	1.00	1.00
3	0.67	0.67	0.67	0.67	0.67	0.67
4	0.67	0.67	0.67	0.67	0.67	0.67
5	1.00	0.67	0.67	0.67	0.67	0.67
6	0.67	0.67	0.67	0.67	0.67	0.67
7	0.67	0.67	0.67	0.67	0.67	0.67
8	0.67	0.67	0.67	0.67	0.67	0.67
9	0.67	0.67	0.67	0.67	0.67	0.67

หมายเหตุ คะแนนมากกว่า 0.50 หมายความว่าโปรแกรมฯที่พัฒนามีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้

การศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อโครงสร้างโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดเห็นต่อโครงสร้างของโปรแกรมทั้ง 5 ด้าน คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) การดำเนิน

กิจกรรม 3) ทักษะที่ใช้ 4) การประเมินผล 5) สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ อยู่ระหว่าง 4.00 ถึง 4.66 คือ ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากกับโครงสร้างของโปรแกรมที่ออกแบบไว้โดย มีค่าเฉลี่ยรายด้านรวมเท่ากับ 4.35 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.85 แสดงให้เห็นว่าสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ดังตาราง 3

ตาราง 3 ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อโครงสร้างโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

รายการ	ค่าเฉลี่ยรายด้าน ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1. วัตถุประสงค์	4.44	0.88	เห็นด้วยมาก
2. การดำเนินกิจกรรม	4.33	0.73	เห็นด้วยมาก
3. ทักษะที่ใช้	4.00	0.86	เห็นด้วยมาก
4. การประเมินผล	4.33	1.03	เห็นด้วยมาก
5. สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้	4.66	0.73	เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.35	0.85	เห็นด้วยมาก

จากการตรวจสอบคุณภาพโปรแกรมจากผู้เชี่ยวชาญ มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบางกิจกรรม ซึ่งสามารถระบุประเด็นในการพัฒนาโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รายละเอียดข้อคิดเห็นดังนี้

1. ความคิดเห็นต่อกระบวนการให้ความรู้

ประเด็นที่ 1 การชี้แจงประเด็นการถูกล่วงละเมิดทางเพศต่อนักเรียน เนื่องจากเป็นประเด็นที่อาจจะทำให้นักเรียนรู้สึกไม่สบายใจ อึดอัด กับเรื่องที่ผู้วิจัยจะพูดให้ความรู้ ผู้วิจัยควรแจ้งให้นักเรียนทราบถึงประเด็นภาษาอ่อนไหว เช่นคำว่า ภาพลามก การถูกล่วงละเมิดทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์ โดยชี้แจงให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาที่ต้องใช้ เกี่ยวเนื่องกับเนื้อหาที่ต้องให้ความรู้ ผู้วิจัยไม่ได้มีเจตนาอื่นใดแอบแฝง ดังนั้นหากนักเรียนรู้สึกไม่สบายใจกับคำดังกล่าวให้แจ้งมายังผู้วิจัยทันที หรืออาจมีข้อเสนอแนะในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

ประเด็นที่ 2 การบ้าน ซึ่งตามโปรแกรมผู้วิจัยกำหนดให้นักเรียนมีการบ้านเพื่อนำกลับไปทบทวนความรู้ที่เรียนในแต่ละครั้ง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญแนะนำให้เพิ่มการบ้านที่นักเรียนต้องทำร่วมกับผู้ปกครองในทุกกิจกรรมเพื่อให้เด็กและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ร่วมกัน

ประเด็นที่ 3 สร้างความตระหนักในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ ผู้วิจัยควรให้นักเรียนตระหนักถึงการดูแลตนเอง ให้ปลอดภัยจากการใช้สื่อโซเชียล และการป้องกันตนเอง

ประเด็นที่ 4 เพิ่มคำอธิบายเรื่อง “สัมผัสสับสน” แก่นักเรียนให้ละเอียด โดยความหมายของการสัมผัสมี 3 ประเภท ได้แก่ สัมผัสดี สัมผัสไม่ดี และสัมผัสสับสน ซึ่งส่วนใหญ่ เด็กที่ถูกล่วงละเมิดจะตกอยู่ ในสถานการณ์ของการถูกสัมผัสสับสน อาจเกิดขึ้นจากคนใกล้ตัว เป็นคนที่เด็กไว้ใจ เกรงใจและมีอำนาจเหนือกว่า ในบางสถานการณ์เด็กอาจจะถูกสัมผัสตัว ด้วยวุฒิภาวะของเด็กถึงแม้จะไม่ชอบแต่ไม่กล้าปฏิเสธเพราะกลัว เกรงใจ ดังนั้น ผู้วิจัยต้องเน้นย้ำว่า เมื่อไหร่ที่เด็กแค่เริ่มรู้สึกสับสน เด็กต้องปฏิเสธด้วยน้ำเสียงที่ดัง ฟังชัด ท่าทางที่จริงจัง หรืออาจจะตะโกนขอความช่วยเหลือ จากนั้นให้รีบออกจากสถานการณ์โดยเร็วและไปหาผู้ใหญ่ที่ไว้ใจเพื่อเล่าและขอความช่วยเหลือต่อไป นอกจากนี้ผู้วิจัยควรเพิ่มเนื้อหา 1) การไม่เปิดโอกาสให้ตนเองพูดคุยกับผู้กระทำผิด 2) การหลีกหนีจากการล่อลวงของผู้กระทำผิด (Grooming) 3) วิธีการแจ้งเหตุ ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบและสามารถให้ความช่วยเหลือการตกเป็นเหยื่อจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ประเด็นที่ 5 รูปแบบการดำเนินกิจกรรม ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้มีการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning) 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การจัดให้ทำประสบการณ์ (Do) เช่น การให้ดู VDO การทำใบงาน การดึงประสบการณ์ในอดีต หรือให้ทำกิจกรรมที่เชื่อมโยงการแลกเปลี่ยนสู่วัตถุประสงค์ของกิจกรรม ขั้นตอนที่ 2 การสะท้อน (Reflect) ด้วยการถามความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมในขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุป (Analyze) ด้วยการตั้งคำถามชวนคิดชวนคุยสู่เป้าหมายกิจกรรมการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 4 การประยุกต์ใช้ (Apply) ด้วยคำถามถึงสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และจะนำไปปรับใช้ว่ามีอะไรบ้าง ระหว่างดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนที่ 2 ถึง 3 และ 3 ถึง 4 ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้สามารถเพิ่มเติมข้อมูลสำคัญ (Add) เพื่อเติมเต็มการเรียนรู้ให้สมบูรณ์มากขึ้น

ประเด็นที่ 6 ชื่อกิจกรรม ผู้วิจัยควรพิจารณาความสอดคล้องระหว่างชื่อกิจกรรม เนื้อหา วัตถุประสงค์ และทักษะที่ต้องการพัฒนา ให้มีความเชื่อมโยง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ให้เห็นถึงกระบวนการจัดการเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) ศึกษาแนวคิดทักษะชีวิตการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3) พัฒนาโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาสมรรถนะของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์โดยสามารถอธิบายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

สถานการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงการระบาดของ Covid-19 และมีความเสี่ยงทุกช่วงวัยโดยช่วงอายุที่ตกเป็นเหยื่อมากที่สุดคือช่วงอายุ 8 - 14 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งปัจจุบันเด็กและเยาวชนใช้ประโยชน์จากโลกไซเบอร์ในการหาข้อมูลเพื่อการศึกษาหรือการผ่อนคลาย ซึ่งผู้ใช้โลกไซเบอร์อาจมีความรู้ในเรื่องวิธีการใช้หรือการปฏิบัติที่ถูกต้องน้อย หรืออาจรู้เท่าไม่ถึงการณ์และมีความเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อจากการถูกล่วงละเมิดมทางเพศมากขึ้น (W. Ritthapipat, personal communication, January 28, 2025)

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิตในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์อย่างมีประสิทธิภาพ (Inthanon, 2020) ประกอบด้วย 1) ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ดิจิทัลของตนเองอย่างเหมาะสม (Digital Citizen Identity) 2) ทักษะการคิดวิเคราะห์และการใช้วิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) 3) ทักษะการรักษาความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ (Cybersecurity Management) 4) ทักษะในการปกป้องข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) 5) ทักษะการจัดการเวลาที่ใช้กับหน้าจอ (Screen Time Management) 6) ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ทิ้งไว้ในโลกออนไลน์ (Digital Footprints) 7) ทักษะการรับมือกับการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ (Cyberbullying Management) และ 8) การใช้เทคโนโลยีด้วยความรับผิดชอบและจริยธรรม (Digital Empathy) เป็นทักษะที่จำเป็นผู้วิจัยได้นำทักษะดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาสมรรถนะของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์เป็นโปรแกรมที่เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะและเจตคติ โดยการสร้างประสบการณ์ผ่านการจัดกิจกรรมจำนวน 9 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง เพื่อพัฒนาให้เด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีภูมิคุ้มกันในการป้องกันตนเองจากภัยที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้สื่อไซเบอร์โดยเน้นการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมผ่านการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นในห้องเรียน จากประสบการณ์และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อไซเบอร์เพื่อให้เด็กเกิดการตระหนักและการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองทำให้เด็กสารมารถดูแลตนเองในเบื้องต้นและรู้วิธีการปฏิบัติตนบนโลกไซเบอร์ รวมถึงการขอความช่วยเหลือหากตกเป็นเหยื่อจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์

ผลค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาของโปรแกรมทักษะชีวิตที่เพื่อการพัฒนาสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อยู่ในช่วง 0.33 - 1.00 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าในการออกแบบกระบวนการสอดคล้องกับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นรวมถึงสื่อและอุปกรณ์

ผลคะแนนค่าเฉลี่ยโครงสร้างโปรแกรมทักษะชีวิตที่เพื่อการพัฒนาสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อยู่ในระดับเห็นด้วยมากในทุกด้าน (ระหว่าง 4.00 ถึง 4.66) แสดงถึงการออกแบบโปรแกรมที่มีความครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญของโครงสร้างโปรแกรม คือ 1) วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรม 2) การดำเนินกิจกรรม 3) ทักษะที่ใช้ในกิจกรรม 4) การประเมิน 5) สื่อและอุปกรณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการปรับปรุงเนื้อหาเพื่อให้โปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่นการเพิ่มเนื้อหาการขอความช่วยเหลือหรือการเพิ่มกิจกรรมให้ทำร่วมกับผู้ปกครอง เป็นต้น

ลักษณะเฉพาะของโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีดังนี้

1. ความสอดคล้องกับยุคดิจิทัลและเด็ก Gen Alpha โปรแกรมทักษะชีวิตนี้ออกแบบเพื่อตอบโจทย์เด็ก Gen Alpha ที่เติบโตท่ามกลางสื่อดิจิทัล (McCrindle & Fell, 2021) โดยเนื้อหาถูกนำเสนอผ่านสื่อโต้ตอบและการจำลองสถานการณ์ที่เสมือนจริง ช่วยกระตุ้นความสนใจและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับภัยออนไลน์ การบูรณาการเทคโนโลยีกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติ ยังสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของเด็กยุคใหม่ ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกและการนำไปใช้จริงในการป้องกันตนเองจากภัยทางเพศในโลกไซเบอร์

2. การออกแบบกิจกรรมตามพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กยุคใหม่ โปรแกรมมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะเด็กยุคดิจิทัล ด้วยการใช้สื่อโต้ตอบ (Interactive Media) และกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม เช่น วิดีโอสั้น เกมจำลองสถานการณ์ และแบบฝึกหัดออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์เรียนรู้อย่างมีความหมาย (Prensky, 2010) นอกจากนี้ โปรแกรมยังจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจ และร่วมกันแก้ปัญหา เช่น การจำลองสถานการณ์ภัยไซเบอร์ การระดมสมองเสนอแนวทางรับมือ และการสร้างโปสเตอร์รณรงค์ “หยุดแชร์ หยุดเชื่อ” ซึ่งล้วนช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ความตระหนักรู้ในตนเอง และเจตคติที่ดีต่อการใช้สื่อออนไลน์ (OECD, 2021) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับทักษะจำเป็นในยุคดิจิทัล และช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจภัยออนไลน์อย่างลึกซึ้ง เชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การส่งเสริมทักษะชีวิตที่สำคัญ โปรแกรมมุ่งพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นในยุคไซเบอร์ ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem), การตระหนักรู้ในสิทธิ (Rights Awareness), การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และความมั่นใจในตนเอง (Self-Confidence) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการหลีกเลี่ยงสถานการณ์เสี่ยง (Rosenberg & Owens, 2001) กิจกรรมในโปรแกรมออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างทักษะเหล่านี้โดยเฉพาะ เช่น "รู้จักสิทธิ รู้จักเรา" เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและการใช้สื่ออย่างเหมาะสม "ส่องสื่ออย่างมีวิจารณญาณ" ส่งเสริมการคิดอย่างรอบคอบเมื่อต้องรับสื่อ "เราทำได้" พัฒนาความมั่นใจในการสื่อสาร การปฏิเสธ และการขอความช่วยเหลือ การออกแบบกิจกรรมเชิงทักษะเหล่านี้ช่วยเสริมพฤติกรรมเชิงบวก พัฒนาความเข้มแข็งภายใน และเตรียมพร้อมเด็กและเยาวชนในการรับมือกับภัยไซเบอร์ได้อย่างเหมาะสม

4. การเรียนรู้เรื่องสิทธิและการขอความช่วยเหลือ โปรแกรมให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของเด็กตามหลักสิทธิมนุษยชน เช่น สิทธิในความเป็นส่วนตัวและการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงแนวทางการขอความช่วยเหลือ

จากบุคคลหรือหน่วยงานที่เหมาะสม เช่น พ่อแม่ ครู เพื่อนที่ไว้ใจได้ เพจ TICAC และสายด่วนออนไลน์ต่าง ๆ (UNICEF, 2012) กิจกรรมเน้นการฝึกการสื่อสารเชิงมั่นใจในบริบทออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถขอความช่วยเหลือได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสม ตัวอย่างกิจกรรม ได้แก่ “รู้จักคนที่ไว้ใจได้” ให้ผู้เรียนระบุบุคคลหรือหน่วยงานที่สามารถให้ความช่วยเหลือ “ฝึกการแจ้งเหตุ” จำลองสถานการณ์ขอความช่วยเหลือ พร้อมฝึกการสื่อสารโดยไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวเกินจำเป็นแนวทางนี้ช่วยพัฒนาทักษะการตัดสินใจ การรู้เท่าทัน และการป้องกันตนเองอย่างยั่งยืนในโลกดิจิทัล

5. การพัฒนาทักษะผ่านสถานการณ์จำลองโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลอง (Simulations) และกรณีศึกษา (Case Studies) เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจภัยไซเบอร์ในบริบทที่ใกล้เคียงชีวิตจริง กิจกรรมประกอบด้วยการแจ้งเหตุเมื่อพบสถานการณ์เสี่ยง การขอความช่วยเหลือ การบล็อกหรือรายงานผู้คุกคาม และการตั้งค่าความเป็นส่วนตัวในสื่อสังคมออนไลน์ ตัวอย่างกิจกรรม เช่น “เมื่อฉันถูกทักแชทจากคนแปลกหน้า” ให้ผู้เรียนวิเคราะห์สถานการณ์ ประเมินความเสี่ยง และวางแผนการตอบโต้ “เรื่องเล่าจากผู้รอดชีวิต” ใช้เหตุการณ์จริงเพื่อถอดบทเรียนและเรียนรู้แนวทางการรับมือกับการล่วงละเมิดทางเพศในโลกไซเบอร์ แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Kolb, 1984) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง และสามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในสถานการณ์ชีวิตประจำวัน

6. การฝึกวิเคราะห์และคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) โปรแกรมส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์สื่อรณรงค์ที่เกี่ยวข้องกับโลกออนไลน์ เช่น “แชร์อย่างปลอดภัย ใช้อย่างสร้างสรรค์” เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสำรวจพฤติกรรมการใช้สื่อและวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว “รู้ทันข่าวปลอม” ฝึกการแยกแยะข้อมูลน่าเชื่อถือจากข่าวลวงหรือข้อมูลบิดเบือน “จับตา...ภัยออนไลน์” เน้นการสังเกตพฤติกรรมสุ่มเสี่ยง เช่น การขอข้อมูลส่วนตัว การบีบบังคับ หรือการนัดพบโดยไม่เหมาะสม กิจกรรมเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Buckingham (2019) ที่เน้นให้ผู้เรียนรู้เท่าทันสื่อ วิเคราะห์เจตนาของผู้ผลิตสื่อ และตั้งคำถามต่อสิ่งที่พบในโลกดิจิทัลอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ การฝึกคิดเชิงวิพากษ์ยังช่วยพัฒนาสมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเอง การตัดสินใจ และการวางแผน โดยเฉพาะในวัยรุ่นตอนต้นที่อยู่ระหว่างพัฒนาการ (Blakemore & Choudhury, 2006) ถือเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งด้านทักษะสมองและทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

โปรแกรมนี้เป็นการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันภัยออนไลน์ในเด็กและเยาวชนยุคดิจิทัล โดยเน้นการรู้เท่าทันสื่อ การตระหนักรู้ในสิทธิ การคิดเชิงวิพากษ์ และการขอความช่วยเหลืออย่างปลอดภัย กิจกรรมออกแบบให้มีส่วนร่วม เรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลอง และเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงของผู้เรียน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางบวกอย่างชัดเจน การออกแบบกระบวนการสอดคล้องกับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นรวมถึงสื่อและอุปกรณ์การออกแบบโปรแกรมที่มีความครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญของโครงสร้างโปรแกรม คือ 1) วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรม 2) การดำเนินกิจกรรม 3) ทักษะที่ใช้ในกิจกรรม 4) การประเมิน 5) สื่อและอุปกรณ์ ผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการปรับปรุงเนื้อหาเพื่อให้โปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่นการเพิ่มเนื้อหาการขอความช่วยเหลือ หรือการเพิ่มกิจกรรมให้ทำร่วมกับผู้ปกครองเป็นต้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

หากดำเนินการทดลองโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กับกลุ่มตัวอย่างเชิงลึก ควรมีการปรับปรุงเพิ่มเติมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพัฒนาโปรแกรมในการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทดลองโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กับกลุ่มตัวอย่างเชิงลึกเพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของเครื่องมือการวิจัย

References

Ananttakhet, P. (2022). *What is competency assessment and why is it important?* Retrieved from https://li.kmutt.ac.th/competency-assessment/knowledge/

Ayuyeun, K., Ngammeesri, U., & Suebsao, S. (2024). Digital citizenship in Thailand. *Journal of Modern Learning, 9*(5), 407-410.

Bangkokbiznews. (2024). *Social media usage behavior of Thai teenagers in 2024*. Retrieved from https://www.bangkokbiznews.com/health/well-being/1168609

Blakemore, S. J., & Choudhury, S. (2006). Development of the adolescent brain: Implications for executive function and social cognition. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 47*(3-4), 296–312. https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2006.01611.x

Buckingham, D. (2019). *The media education manifesto*. Polity Press.

Chaffey, D., & Ellis-Chadwick, F. (2022). *Digital marketing: Strategy, implementation, and practice* (8th ed.). Pearson.

Choi, S. (2016). Critical thinking and digital citizenship in the age of the Internet. *Journal of Educational Technology, 14*(2), 45-58.

Dechsom, K. (2022). Development of strategies to enhance advanced digital citizenship in secondary schools. *Journal of Research and Educational Development, Buriram Rajabhat University, 14*(2), 1-15.

Fediy, N., Johnson, L., & Thompson, R. (2021). Teaching children balanced screen time usage to promote mental and physical health. *Journal of Child Development and Technology, 15*(3), 121–134.

Gotoknow. (2016). *Modern civil servants and service excellence*. Retrieved from https://www.gotoknow.org/posts/374520

Grant, J. S., & Davis, L. L. (1997). Selection and use of content experts for instrument development. *Research in Nursing & Health, 20*(3), 269-274.

Hollandsworth, R., Donovan, J., & Welch, M. (2017). Digital citizenship: You can't go home again. *TechTrends, 61*, 524–530.

Hundley, M. R., & Shyles, L. (2010). Critical thinking and adolescent digital technology evaluation skills. *Journal of Media Literacy Education, 2*(1), 50-61.

Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2020). *Digital intelligence (DQ Digital Intelligence)*. Retrieved from https://cclickthailand.com/wp-ontent/uploads/2020/04/dq_FINAL.pdf

Inthanon, S. (2020). *Digital intelligence (DQ)*. Retrieved from https://www.nstda.or.th/library/opac/Book/49718?c=1831958202

Isranews. (2022, February 25). *9% of Thai children aged 12-17 face online sexual harassment.* Retrieved from https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/106857-isranews-Thailand-a.html

Jamejan, C. (2020). *A study on the impact of online media on youth in the digital age*. Kasetsart University Press.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development.* Prentice Hall.

Lam, A., Wong, B., & Kim, C. (2022). *Prevalence and predictors of cyberbullying victimization and perpetration among college students*. [Publisher or Source].

Lynn, M. R. (1986). The impact of statistical methods in health research. *Journal of Health Statistics, 12*(4), 233-245.

Maneephak, K., & Lerttomornsakul, U. (2019). *Victimization from cybercrime: A case study of sexual harassment cyberbullying in Bangkok* (Master's thesis, Chulalongkorn University).

National Statistical Office. (2023). *Summary of key findings: The 2023 survey on the use of information and communication technology in households*. Retrieved from https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2024/20240426085756_92752.pdf

OECD. (2021). *21st-Century Readers: Developing literacy skills in a digital world*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/a83d84cb-en

Office of the National Economic and Social Development Council. (2024). *The social situation report for the fourth quarter and overall year 2024*. Retrieved from https://www.nesdc.go.th/

Petchwet Hospital. (2020). *What is sexual harassment?* Petchwet Hospital.

Phiwpha, T. (2017). *Effects of a life skills training program on depression in high school students* (Master's thesis, Thammasat University).

Pratiwi, I. (2021). Effective time management for proper social media use. *Journal of Social Media and Digital Communication, 8*(2), 98-110.

Prensky, M. (2010). *Teaching digital natives: Partnering for real learning*. Corwin.

Raktalad, A., Rujimethaphas, S., & Saenghiran, M. (2020). Development of a learning management model for ethics in the use of information and communication technology for secondary school students. *Journal of Humanities and Social Sciences, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, 14*(2), 1–24.

Rosenberg, M., & Owens, T. J. (2001). Low self-esteem people: A collective portrait. In T. J. Owens, S. Stryker, & N. Goodman (Eds.), *Extending self-esteem theory and research: Sociological and psychological currents* (pp. 400–436). Cambridge University Press.

Sangngern, B. (2016). *Modern civil servants and service excellence*. Retrieved from https://www.gotoknow.org/posts/374520

SciMath. (2020). *Using technology with digital literacy awareness*. Retrieved from https://www.scimath.org/article-technology/item/11534-2020-05-01-03-32-41

Simsek, A., & Simsek, E. (2013). Critical thinking skills and online information evaluation. *International Journal of Educational Research, 58*, 75-83.

Sukkatawee, K. (2019). *Guidelines for developing volunteer activity networks to promote life skills in building good relationships among high school students in Nakhon Nayok Province* (Master's thesis, Burapha University).

Suphattanakul, O., & Maliwan, E. (2022). *Digital citizenship of people*. Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Thailand.

Surmelioglu, Y., & Seferoglu, S. S. (2019). An examination of digital footprint awareness and digital experiences of higher education students. *World Journal on Educational Technology: Current Issues, 11*(1), 48–64.

Tanta-athipanit, S. (2020). *Media literacy in the digital society*. Chiang Mai University Press.

Tancharoen, P. (2019). *Guidelines for promoting media literacy in the digital age*. Chulalongkorn University Press.

UNICEF Innocenti Research Centre. (2022, February). *Ending online sexual exploitation and abuse of children in Thailand: Evidence and strategies*. Retrieved from https://www.unicef.org/thailand/th/reports/

UNICEF. (2012). *Child protection strategy*. New York: United Nations Children's Fund.

Thailand Internet Crimes Against Children (TICAC). (n.d.). *Official Facebook Page*. Retrieved from https://www.facebook.com/ticac.th/

World Health Organization. (2010). *Life skills education for children and adolescents in schools.* London: Education Department of Health.

World Economic Forum. (2018). *Identity in a digital world: A new chapter in the social contract.* World Economic Forum. https://www.weforum.org/reports/identity-in-a-digital-world-a-new-chapter-in-the-social-contract

Zhu, C., Huang, S., Evans, R., & Zhang, W. (2021). Cyberbullying among adolescents and children: A comprehensive review of the global situation, risk factors, and preventive measures. *Frontiers in Public Health, 9*, 634909.

Organizational Development Through the Green Human Resource Management Perspective
การพัฒนาองค์กรผ่านมุมมองการจัดการทรัพยากรมนุษย์สีเขียว

Nhatphaphat Juicharoen[1]* Suradetch Wangthong[2] Pornapa Peamchai[1] and Jirawadee Intakarn[1]
ณัฐปภัสษ์ จุ้ยเจริญ[1]* สุรเดช หวังทอง[2] พรนภา เปี่ยมไชย[1] และ จิรวดี อินทกาญจน์[1]

[1]Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi
[2]School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University
[1]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
[2]สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
*Corresponding Author, E-mail: Nhatphaphat_j@rmutt.ac.th

Article Info
- Received: October 23, 2024
- Revised: April 13, 2025
- Accepted: June 17, 2025
- Available online: August 31, 2025

Abstract

This article aims to summarise the key concepts and practical approaches to human resource management (HRM) that promote sustainability and environmental friendliness. It highlights the integration of green principles across all dimensions of HRM processes, including the recruitment and selection of environmentally conscious personnel, training and development of skills that foster responsible environmental practices, performance evaluation that takes environmental impacts into account, and the cultivation of an organisational culture that supports green initiatives. The discussion draws on case studies from both domestic and international organisations, demonstrating how HRM can drive behavioural and cultural change within the workplace. The article concludes that Green Human Resource Management (GHRM) not only mitigates environmental impacts but also serves as a critical mechanism for achieving long-term organisational sustainability.

Keywords: Environmentally Friendly, Green Human Resource Management, Organizational Development

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปแนวคิดหลักและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในรูปแบบที่ส่งเสริมความยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการบูรณาการแนวคิดสีเขียวเข้าไปในกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรที่มีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การประเมินผลการทำงานที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนแนวปฏิบัติสีเขียว ซึ่งได้สรุปเป็นแนวปฏิบัติจากกรณีศึกษาในองค์กรทั้งในประเทศและต่างประเทศ แสดงให้เห็นถึงวิธีการที่องค์กรสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและวัฒนธรรมภายใน โดยเน้นว่าการจัดการทรัพยากรมนุษย์สีเขียวไม่เพียงช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์กรในระยะยาวอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการทรัพยากรมนุษย์สีเขียว, การพัฒนาองค์กร, มิตรต่อสิ่งแวดล้อม

บทนำ

การจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบสีเขียว (Green Human Resource Management: Green HRM) กำลังเป็นแนวทางที่ได้รับความสนใจในระดับโลก โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ ผ่านการดำเนินการต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อส่งเสริมแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Renwick, Redman, & Maguire, 2013) แนวทางนี้ช่วยสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับธรรมชาติภายในองค์กร ทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างมาตรฐานการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืนและลดผลกระทบจากการบริโภคพลังงานในชีวิตประจำวันของพนักงาน (Opatha & Arulrajah, 2021)

ปัญหาหลักที่พบคือ การพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์กรยังไม่เป็นไปตามแนวทางสีเขียวอย่างเต็มรูปแบบ ความท้าทายนี้เกิดจากการขาดความเข้าใจและมาตรการที่เพียงพอในการลดมลพิษและส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นนี้นำไปสู่ความจำเป็นในการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับมาตรฐาน Green HRM ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถสร้างมูลค่าที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้น การนำแนวทาง Green HRM มาใช้ในองค์กรนั้นมีผลโดยตรงต่อสภาพแวดล้อมการทำงาน โดยผ่านกระบวนการด้านทรัพยากรมนุษย์ต่าง ๆ เช่น การสรรหา การฝึกอบรม การให้ค่าตอบแทน และการพัฒนาบุคลากร (Jabbour, 2013; Al-Ghazali & Afsar, 2021) ปัญหานี้สอดคล้องกับผลวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า Green HRM มีศักยภาพในการลดต้นทุนขององค์กร ขณะเดียวกันยังช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การนำแนวคิดสีเขียวมาใช้ยังต้องอาศัยความร่วมมือของพนักงานทุกคน โดยพนักงานมีความจำเป็นต้องมีวิถีชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในทุกด้าน ทั้งในที่ทำงานและในชีวิตประจำวัน (Tang, Chen, Jiang, Paille, & Jia, 2018) ดังนั้น ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมของพนักงานและผู้บริหารในองค์กรเพื่อผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตามแนวทาง Green HRM อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปแนวคิดหลักและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในรูปแบบที่ส่งเสริมความยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดย Green HRM ไม่เพียงแค่ช่วยลดมลพิษในองค์กรเท่านั้น แต่ยังมีเป้าหมายในการเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานในการปฏิบัติตามแนวทางที่สนับสนุนสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง (Pham, Tučková, & Jabbour, 2023)

โดยผลการวิจัยในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า Green HRM ช่วยให้องค์กรลดต้นทุนและบรรลุเป้าหมายได้ในเวลาเดียวกัน สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาองค์กรให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง และมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจสำหรับพนักงานและองค์กรโดยรวม (Al-Ghazali & Afsar, 2021)

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีด้านความยั่งยืน (Sustainability Theory) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะกรอบแนวคิดที่สำคัญในการสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในทุกมิติขององค์กร โดยเน้นการจัดการที่คำนึงถึงสมดุลระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แนวคิดนี้ยังสามารถเชื่อมโยงกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์สีเขียว (Green Human Resource Management - Green HRM) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่สนับสนุนให้องค์กรดำเนินงานโดยคำนึงถึงความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมและการสร้างสรรค์คุณค่าที่ยั่งยืนในระยะยาว บทความนี้จะกล่าวถึงการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีด้านความยั่งยืนกับ Green HRM โดยให้ความสำคัญกับการนำทฤษฎีมาใช้ในการพัฒนาองค์กรและการปรับปรุงกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม

แนวคิดด้านความยั่งยืนถือเป็นทฤษฎีสำคัญที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อรองรับการเติบโตขององค์กรในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันยังส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม

ในระยะยาว โดยหลักการนี้ได้รับการกล่าวถึงอย่างชัดเจนในแนวคิดของ Elkington (1997) ซึ่งเสนอกรอบแนวคิด Triple Bottom Line (TBL) หรือ “ผลลัพธ์สามด้าน” ที่ครอบคลุมองค์ประกอบหลักสามประการ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจมุ่งเน้นไปที่การเติบโตขององค์กร ความสามารถในการแข่งขัน และการสร้างผลกำไรอย่างต่อเนื่อง ส่วนมิติด้านสังคมให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงาน ตลอดจนการมีส่วนร่วมขององค์กรต่อชุมชนและสังคมโดยรวม ขณะที่มิติด้านสิ่งแวดล้อมจะมุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การลดมลภาวะ และการลดผลกระทบจากกิจกรรมทางธุรกิจที่มีต่อระบบนิเวศ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจึงเป็นกรอบการประเมินที่ช่วยให้องค์กรสามารถติดตามและวัดผลกระทบจากการดำเนินงานในทั้งสามมิติอย่างรอบด้าน ไม่จำกัดอยู่แค่เพียงผลลัพธ์ทางการเงิน แต่ยังรวมถึงการประเมินความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย องค์กรที่ยึดมั่นในหลักการนี้จะสามารถสร้างความสมดุลระหว่างความสำเร็จทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อโลกและผู้คน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริงและยั่งยืนในระยะยาว

การจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อสิ่งแวดล้อมเป็นการประยุกต์ใช้หลักการของความยั่งยืนในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยเน้นการดำเนินงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในทุกขั้นตอนของ HRM ตั้งแต่การสรรหาพนักงาน การฝึกอบรม การประเมินผล ไปจนถึงการให้ค่าตอบแทน นโยบายและกระบวนการต่าง ๆ ของ Green HRM มุ่งเน้นให้พนักงานมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ช่วยลดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการทำงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Jabbour, 2013) ตัวอย่างเช่น การสรรหาพนักงานใน Green HRM เน้นการดึงดูดพนักงานที่มีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนการดำเนินงานที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติ กระบวนการฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานเน้นให้ความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานที่ช่วยลดการใช้ทรัพยากร และการประเมินผลการปฏิบัติงานเน้นการวัดผลจากการมีส่วนร่วมในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การประหยัดพลังงาน การลดการใช้ทรัพยากร หรือการมีส่วนร่วมในโครงการรีไซเคิล (Renwick, Redman, & Maguire, 2013) ซึ่งการนำทฤษฎีด้านความยั่งยืนมาประยุกต์ใช้ในบริบทของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรมีความสอดคล้องกับเป้าหมายทางสิ่งแวดล้อม การพัฒนาความยั่งยืนในองค์กรนั้นไม่สามารถทำได้หากไม่มีการมีส่วนร่วมจากทรัพยากรมนุษย์ การที่พนักงานมีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว (Daily & Huang, 2023)

ในกรอบของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ความยั่งยืนสามารถเชื่อมโยงกับการดำเนินงานหลายประการ ได้แก่

1. การสรรหาและคัดเลือก สามารถนำหลักการด้านความยั่งยืนมาใช้ในกระบวนการสรรหาและคัดเลือกพนักงาน โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการคัดเลือกผู้ที่มีความสามารถและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กระบวนการนี้อาจรวมถึงการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อลดการใช้กระดาษ การสัมภาษณ์ผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการเดินทาง (Opatha & Arulrajah, 2021)

2. การฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ พนักงานจะได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะในการดำเนินงานที่รักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีด้านความยั่งยืนที่ต้องการให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนเพื่อสร้างผลลัพธ์ในระยะยาว (Jabbour, Santos, & Nagano, Renwick & Muller-Camen, 2021)

3. การประเมินผลการปฏิบัติงาน ไม่ได้วัดผลการทำงานจากประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการประเมินผลจากการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การลดการใช้พลังงาน การมีส่วนร่วมในโครงการสีเขียวภายในองค์กร (Renwick, Redman, & Maguire, 2013)

4. การบริหารค่าตอบแทน องค์กรสามารถนำเสนอสิ่งจูงใจให้กับพนักงานที่มีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น โบนัสหรือรางวัลพิเศษสำหรับผู้ที่ช่วยลดการใช้พลังงานหรือมีบทบาทสำคัญในโครงการสีเขียว สิ่งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีด้านความยั่งยืนที่มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรมและสร้างแรงจูงใจให้พนักงานดำเนินงานตามแนวทางที่ยั่งยืน (Tang, Chen, Jiang, Paille, & Jia, 2018)

จากการนำการจัดการทรัพยากรมนุษย์สีเขียวไปปฏิบัติจะเห็นถึงองค์กรสามารถลดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมได้ เช่น การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และการจัดการของเสียอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การจัดการทรัพยากรมนุษย์สีเขียวยังช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งช่วยให้พนักงานมีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สนับสนุนความยั่งยืน (Pham, Tučková, & Jabbour, 2023) นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้ทฤษฎีด้านความยั่งยืนยังมีผลดีต่อองค์กรในด้านของการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การดำเนินงานที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร และสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาดที่มีผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความยั่งยืนมากขึ้น (Renwick, Redman, & Maguire, 2022)

แนวคิดการพัฒนาหน้าที่การจัดการทรัพยากรมนุษย์สีเขียว

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management: HRM) ถือเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายทั้งในด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงานและการพัฒนาทุนมนุษย์ แต่ในยุคที่กระแสของความยั่งยืนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกลายเป็นประเด็นหลักของการพัฒนาองค์กรสมัยใหม่ HRM จึงจำเป็นต้องพัฒนาไปสู่รูปแบบใหม่ที่เรียกว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบสีเขียว (Green Human Resource Management: Green HRM) ดังแสดงใน ตาราง 1

ตาราง 1 การพัฒนาหน้าที่หลักของ HRM สีเขียว

หน้าที่ HRM	รายละเอียดการพัฒนา	ตัวอย่างการประยุกต์ใช้งาน
การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในกระบวนการสรรหา เช่น การคัดกรองผู้สมัครด้วยระบบอัตโนมัติ การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อขยายขอบเขตการสรรหาและการสัมภาษณ์ทางไกลผ่านวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ (Smith, 2020)	การใช้ระบบ ATS (Applicant Tracking System) เพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการคัดกรองใบสมัคร และสัมภาษณ์ทาง Zoom หรือ Microsoft Teams (Deloitte, 2022)
การพัฒนาบุคลากร	เน้นการพัฒนาแบบต่อเนื่องผ่านระบบการเรียนรู้ดิจิทัล เช่น e-learning หรือ microlearning ซึ่งสามารถปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคลากรในแต่ละช่วงเวลา (Jones & Brown, 2021)	การใช้แพลตฟอร์มเรียนรู้ เช่น Coursera หรือ LinkedIn Learning ในการพัฒนาทักษะพนักงาน (McKinsey, 2023)
การประเมินผลการปฏิบัติงาน	มีการพัฒนาเครื่องมือการประเมินผลที่เน้นการวัดผลลัพธ์จริงของพนักงาน (outcome-based) มากกว่าการวัดตามกระบวนการ (process-based) พร้อมทั้งมีการใช้ Feedback 360 องศา (Thompson, 2020)	การใช้ซอฟต์แวร์เช่น Workday หรือ SAP SuccessFactors เพื่อเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงาน (PwC, 2023)
การให้ค่าตอบแทนและสวัสดิการ	ปรับค่าตอบแทนตามความสามารถของพนักงานมากขึ้น (merit-based) และการสร้างสวัสดิการที่ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของบุคลากรในองค์กร เช่น การให้ความสำคัญกับสุขภาพและความยืดหยุ่นในการทำงาน (Brown, 2020)	การเสนอโปรแกรมสุขภาพ (wellness programs) เช่น ฟิตเนสออนไลน์ หรือการจัดทำตารางการทำงานที่ยืดหยุ่น (IBM, 2021)

ตาราง 1 (ต่อ)

หน้าที่ HRM	รายละเอียดการพัฒนา	ตัวอย่างการประยุกต์ใช้งาน
การบริหารความสัมพันธ์ในองค์กร	เน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของพนักงาน (employee engagement) การพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความโปร่งใสและความไว้วางใจ (Green, 2022)	การใช้แพลตฟอร์มสื่อสารภายใน เช่น Slack คือเป็นหนึ่งในแพลตฟอร์มเพื่อรองรับการทำงานร่วมกันระหว่างทีมงาน หรือ Microsoft Teams เพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกัน (Gallup, 2023)
การบริหารจัดการความสามารถ	การระบุและพัฒนาพนักงานที่มีศักยภาพสูงผ่านการใช้ข้อมูลเชิงลึก (talent analytics) เพื่อวางแผนการพัฒนาบุคลากรในระยะยาว และสร้างเส้นทางการเติบโตที่ชัดเจนในองค์กร (Anderson, 2021	การใช้ระบบ HR Analytics หรือการนำข้อมูลและการวิเคราะห์เชิงลึกมาใช้ในกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อคาดการณ์และพัฒนาความสามารถของบุคลากรในตำแหน่งสำคัญ (Oracle, 2022)
การบริหารจัดการด้านความหลากหลายและความเท่าเทียม	พัฒนากระบวนการในการสร้างความหลากหลายและเท่าเทียมในสถานที่ทำงาน (diversity and inclusion) ผ่านนโยบายที่เป็นธรรมและการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างคนทุกกลุ่ม (Williams, 2020)	การจัดอบรมเกี่ยวกับ ความอคติแบบไม่รู้ตัว (unconscious bias) และการสร้างโปรแกรมสนับสนุนความหลากหลายภายในองค์กร (SHRM, 2023)

มุมมองเกี่ยวกับ Green HRM ขององค์กรในต่างประเทศ

ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและปัญหาสิ่งแวดล้อมกลายเป็นประเด็นสำคัญระดับโลก องค์กรธุรกิจทั่วโลกได้เริ่มตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับกระบวนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน หนึ่งในกลยุทธ์ที่องค์กรชั้นนำได้นำมาใช้คือ การจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบสีเขียว ซึ่งมุ่งเน้นการบูรณาการหลักการด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ หลายองค์กรในต่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มบริษัทเทคโนโลยีระดับโลก ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทเชิงรุกในการนำนโยบายและแนวปฏิบัติด้าน Green HRM มาใช้จริงอย่างเป็นรูปธรรม ดังต่อไปนี้

Google เป็นบริษัทเทคโนโลยีข้ามชาติของอเมริกาถือเป็นหนึ่งในห้าบริษัทใหญ่ในอเมริกา โดยเชี่ยวชาญด้านบริการที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ยังขยายธุรกิจไปยังหลายภาคส่วน เช่น ซอฟต์แวร์ คลาวด์ ฮาร์ดแวร์ เป็นต้น Google เริ่มต้นธุรกิจในฐานะเครื่องมือค้นหา ปัจจุบันมีบริการต่าง ๆ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ การโฆษณา คลาวด์คอมพิวติ้ง ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ ฮาร์ดแวร์คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต ธุรกิจของพวกเขารวมถึงบริการ เช่น Google Search engine, Docs, Sheets, Slides, Calendar, Drive, Maps และ YouTube บริษัท Google ได้กล่าวถึง กระบวนการ HRM ที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับระบบการจัดการ การจัดการทรัพยากรมนุษย์สีเขียว นอกจากนี้ นโยบายและการปฏิบัติด้าน HR ยังสอดคล้องกับแนวปฏิบัติ HRM สีเขียว (Pratap, 2021; Lombardo, 2021) จากการทำงานของ Google ส่วนใหญ่เกิดขึ้นทางออนไลน์หรือบนแพลตฟอร์มดิจิทัลผ่านซอฟต์แวร์ออนไลน์ ซึ่งช่วยลดการใช้กระดาษ ความสำเร็จของ Google มาจากสภาพแวดล้อมการทำงานที่ไม่เหมือนใคร พนักงานที่ทุ่มเทให้กับงานและมีความปรารถนาที่จะสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่งผลให้เกิดความคิดริเริ่มที่ดีขึ้นในการสร้างพนักงานในวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีการจ้างงานและฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ได้ทำหน้าที่ประกาศรับสมัครงานทั้งหมดบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งจะสรรหาผู้สมัครที่ดีที่สุดที่ตรงกับทักษะผ่านซอฟต์แวร์ AI ในระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ช่วยให้ผู้สรรหาประหยัดเวลาอย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ใช้

กระดาษและยังใช้ระบบการจัดการผลงานโดยทำผ่านระบบการสำรวจและการให้ความคิดเห็นจากผู้บังคับบัญชาผ่านแพลตฟอร์มเว็บ เพื่อให้ผู้บริหารรับรู้ถึงการมีส่วนร่วมของพนักงานอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีพนักงานจำนวนมาก การฝึกอบรมและพัฒนาเกิดขึ้นผ่านหลักสูตรออนไลน์หรือแพลตฟอร์มเว็บเพื่อเป็นหลักสูตรที่สามารถทำออนไลน์ได้ด้วยเวลาที่ยืดหยุ่น กระบวนการนี้เชื่อมโยงเหล่านี้ตรงกับ การจัดการทรัพยากรมนุษย์สีเขียว ที่จะช่วยลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ด้วยการไม่ใช้กระดาษ ช่วยพนักงานประหยัดเวลาในการเดินทางเนื่องจากระบบออนไลน์ ลดการเดินทางที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมซึ่งไม่เผาผลาญเชื้อเพลิง จากที่กล่าวมาการที่ Google ใช้ การจัดการทรัพยากรมนุษย์สีเขียวในองค์กรอย่างชัดเจนทำให้เห็นว่าขั้นตอนและกระบวนการทั้งหมดที่ทำให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนั้นมีคุณค่าเพิ่มให้กับบริษัท ช่วยให้ Google บรรลุเป้าหมายของบริษัท ระบบ HRM ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

Facebook เป็นแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียที่ก่อตั้งโดย Mark Zuckerberg ในปี 2004 ปัจจุบันเป็นบริษัทอเมริกันที่เปลี่ยนชื่อเป็น Meta โดย Meta ทำหน้าที่ดำเนินงานให้กับหลายบริษัท เช่น Instagram, WhatsApp, Messenger และ Oculus เป็นต้น บริษัทได้เปลี่ยนการดำเนินงานอย่างหลากหลายเพื่อเชื่อมโยงผู้คนทั่วโลก ไม่เพียงแค่การแชร์ความคิดและไอเดีย แต่ยังสามารถสร้างหน้าธุรกิจที่อนุญาตให้ผู้ใช้ช้อปปิ้งหรือแชร์ไอเดีย ธุรกิจเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ผู้คนในท้องถิ่นใช้ มาร์เก็ตเพลสบน Marketplace เพื่อซื้อขายสินค้าโดยการแลกเปลี่ยนข้อมูล นอกจากนี้ยังมีฟีเจอร์ การชำระเงินผ่าน Facebook ซึ่งช่วยให้องค์กรหรือธุรกิจโปรโมทธุรกิจผ่านการโฆษณาส่งผลให้ธุรกิจเชื่อมต่อกับลูกค้าและเติบโตได้ดีบนแพลตฟอร์มออนไลน์นี้ บริษัทได้ดำเนินการเพื่อสร้างระบบที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเรียกระบบสีเขียวว่า “Sustainability at Facebook” และใช้สโลแกนว่า “ความเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนไม่ใช่แค่การดำเนินงานที่รับผิดชอบ แต่มันคือโอกาสในการสนับสนุนชุมชนที่เราเป็นส่วนหนึ่งและมีผลกระทบเชิงบวกต่อโลก” (Meta, 2022a) เป้าหมายคือ การนำผู้คนจากทั่วโลกมาใกล้ชิดกันและเสริมพลังให้พวกเขาสร้างชุมชน โดยลดการใช้พลังงาน คาร์บอน และน้ำ พร้อมทั้งปกป้องพนักงานและสิ่งแวดล้อมในห่วงโซ่อุปทาน อีกทั้งยังได้ใช้สินค้าหลักและบริการในการเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับภูมิอากาศและกระตุ้นการดำเนินการเกี่ยวกับภูมิอากาศเพื่อทำให้โลกเป็นสถานที่ที่ดีขึ้น (Meta, 2022b) ในฐานะ Facebook เป็นองค์กรเทคโนโลยีระดับโลก ได้กำหนดแนวทางสู่ความยั่งยืนที่ครอบคลุมทั้งในด้านการดำเนินงาน ภารกิจเชิงสังคม และการออกแบบสถานที่ทำงาน โดยมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการที่สะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ได้แก่ 1) การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมผ่านความเป็นเลิศในกระบวนการดำเนินงาน 2) การใช้แพลตฟอร์มของตนเพื่อส่งเสริมแนวคิดใหม่ ๆ ที่ช่วยเร่งการแก้ไขปัญหาภูมิอากาศ และ 3) การร่วมมือกับพันธมิตรภายนอกเพื่อสร้างความตระหนักรู้และขยายขอบเขตการแก้ปัญหาในระดับสังคม ส่วนในด้านการออกแบบสถานที่ทำงาน Facebook ได้ลงทุนสร้างสิ่งแวดล้อมการทำงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง โดยมีปรัชญาหลักคือ “ความยั่งยืน” ซึ่งครอบคลุมการดูแลสุขภาพของผู้อยู่อาศัยในอาคาร การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างมีความรับผิดชอบ ทั้งนี้ เพื่อให้สถานที่ทำงานเป็นทั้งแหล่งสร้างนวัตกรรมและเป็นตัวอย่างของพื้นที่ทำงานที่มีความยั่งยืนในระยะยาว จะเห็นว่าแนวทางของ Facebook จึงไม่เพียงสะท้อนถึงการปรับตัวเชิงกลยุทธ์ขององค์การเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงบทบาทของภาคเอกชนในการขับเคลื่อนเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมในระดับโลก ผ่านการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่องค์กรอื่น ๆ ทั่วโลก

Tesla เป็นบริษัทผลิตรถยนต์ไฟฟ้าและพลังงานที่ยั่งยืนตั้งอยู่ในแคลิฟอร์เนีย โดยมีสำนักงานใหญ่ในออสติน รัฐเท็กซัส Tesla ผลิตรถยนต์ไฟฟ้า แบตเตอรี่เก็บพลังงานจากบ้านถึงกริด โซลาร์เซลล์และหลังคาพลังงานแสงอาทิตย์ รวมถึงสินค้าและบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พันธกิจหลักของ Tesla คือ "เร่งการเปลี่ยนแปลงของโลกไปสู่พลังงานที่ยั่งยืน" ซึ่งพันธกิจนี้เชื่อมโยงโดยตรงกับแนวคิด HRM สีเขียว บริษัทนี้แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมระบบสีเขียวสามารถสร้างธุรกิจและช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความกังวลที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับ

ภาวะโลกร้อนจากการใช้พลังงานที่สูญเปล่า บริษัทนี้ได้รับความสนใจจากทั่วโลกในการส่งเสริมระบบพลังงานสีเขียว จากรายงานผลกระทบของ (Tesla, 2020) เครือข่ายรถยนต์ไฟฟ้าและแผงโซลาร์เซลล์ทั่วโลกของ Tesla ช่วยให้ผู้บริโภคลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ถึง 5 ล้านตันในปี 2020 Tesla ระบุว่าได้ดำเนินการหลายโปรแกรมและกิจกรรมในโรงงานผลิตทั่วโลกและในชุมชนที่ดำเนินการเพื่อช่วยให้บรรลุอนาคตที่ไม่มีการปล่อยก๊าซ ซึ่งความพยายามเหล่านี้ไม่เพียงแต่ให้พลังงานที่ยั่งยืน แต่ยังช่วยโรงเรียนท้องถิ่น กลุ่มองค์กร และธุรกิจด้วย

Tesla ถือเป็นตัวอย่างสำคัญขององค์กรที่สามารถผสานพันธกิจด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพันธกิจหลักของบริษัทมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมการใช้พลังงานสีเขียวสำหรับคนรุ่นอนาคต ซึ่งแนวทางดังกล่าวไม่เพียงแต่สนับสนุนเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้ Tesla สามารถครองส่วนแบ่งตลาดที่ใหญ่กว่าคู่แข่งในอุตสาหกรรมยานยนต์ (Anastasiadis, 2020) ในด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ Tesla ได้นำเสนอแนวทางที่ไม่ธรรมดา โดยเน้นการบริหารงานแบบมีเอกลักษณ์ ซึ่งเอื้อต่อการดึงศักยภาพของพนักงานมาใช้ได้อย่างเต็มที่ ผ่านการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมทั้ง ประสิทธิภาพ และความคิดสร้างสรรค์ ระบบดังกล่าวช่วยกระตุ้นนวัตกรรมในองค์กร พร้อมกับสร้างแรงจูงใจให้พนักงานมีความสนุกสนานในการทำงาน ขณะเดียวกันก็ไม่หลุดจากกรอบของความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม นโยบายด้านทรัพยากรมนุษย์ของ Tesla จึงสอดคล้องโดยตรงกับแนวคิด การจัดการทรัพยากรมนุษย์สีเขียว (Green HRM) โดยที่การดำเนินงานของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ไม่ได้จำกัดเพียงแค่การบริหารงานบุคคลในเชิงปฏิบัติแต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ด้านพลังงานสะอาดขององค์กรอย่างแท้จริง

มุมมองเกี่ยวกับ Green HRM ขององค์กรในประเทศไทย

องค์กรธุรกิจในประเทศไทยเริ่มให้ความสำคัญกับแนวคิดด้านความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ซึ่งกลายเป็นประเด็นสำคัญระดับชาติและสากล องค์กรไทยหลายแห่งจึงได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารจัดการภายในให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังต่อไปนี้

บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มชั้นนำในประเทศไทย โดยมีผลิตภัณฑ์หลัก ได้แก่ เบียร์ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ และเป็นหนึ่งในบริษัทที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน บริษัทมีมุมมองเกี่ยวกับ Green HRM ในการลดการใช้ทรัพยากรและการจัดการของเสีย การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรสีเขียว การส่งเสริมความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การสร้างความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรภายนอก ซึ่งไทยเบฟเป็นตัวอย่างที่ดีขององค์กรในประเทศไทยที่นำแนวคิด Green HRM มาใช้ในการดำเนินงาน ไม่เพียงแต่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในองค์กร ผ่านการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาพลังงานสะอาด และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพนักงานในกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Thai Beverage Public Company Limited, 2022) และบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ก็เป็นหนึ่งในบริษัทอุตสาหกรรมที่เก่าแก่และใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีธุรกิจหลักในสามด้าน ได้แก่ เคมีภัณฑ์ ปูนซิเมนต์และผลิตภัณฑ์ก่อสร้าง และบรรจุภัณฑ์ บริษัทนี้มุ่งเน้นในการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมาอย่างต่อเนื่อง (SCG, 2022) ส่วนมุมมองของ บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทในกลุ่ม ปตท. ที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับปิโตรเคมีและเคมีภัณฑ์ชั้นนำของประเทศไทย มีพันธกิจในการพัฒนาธุรกิจเคมีภัณฑ์อย่างยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ PTT Global Chemical (2024)

จากมุมมองเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรแบบเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทั้งต่างประเทศและในประเทศนั้นเห็นได้ว่าองค์การหลายแห่งได้นำแนวทางปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้ในกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงการสร้างพฤติกรรมองค์กรที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานสู่การจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมต่อไป

พฤติกรรมองค์กรสู่การพัฒนา HRM แบบเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

พฤติกรรมองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนา HRM สีเขียวประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ (Zibarras & Coan, 2021) ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารควรแสดงความมุ่งมั่นในเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน ผ่านการกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน (Renwick, Redman, & Maguire, 2022) นอกจากนี้ ผู้บริหารควรเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตามแนวทางสีเขียวเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับพนักงาน 2) การฝึกอบรมและการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้กับพนักงานทุกระดับในองค์กรเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างพฤติกรรมสีเขียว การจัดอบรมเกี่ยวกับการประหยัดพลังงาน การจัดการของเสีย การลดการใช้ทรัพยากร และการใช้เทคโนโลยีสีเขียวจะช่วยให้พนักงานมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้และการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องจะช่วยสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ยั่งยืนในองค์กร (Jabbour, Santos, Fonseca, Sousa Jabbour, Renwick, & Muller-Camen, 2021) 3) การมีส่วนร่วมของพนักงานในการพัฒนาแนวทางการทำงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันในงาน พนักงานสามารถมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดและการปรับปรุงกระบวนการทำงานเพื่อให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การจัดตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมภายในองค์กรเพื่อดูแลและติดตามการดำเนินงานจะช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของพนักงานในทุกระดับ (Ramus, 2021) 4) การกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการดำเนินงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นโยบายเหล่านี้ควรได้รับการสื่อสารให้พนักงานทุกคนรับทราบและปฏิบัติตาม นอกจากนี้ ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อให้แน่ใจว่าองค์กรกำลังมุ่งหน้าไปในทิศทางที่ถูกต้อง (Daily & Huang, 2023; Zibarras & Coan, 2015) 5) การใช้เทคโนโลยีสีเขียวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการดำเนินงานจะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เทคโนโลยีเช่น ระบบการจัดการพลังงาน การใช้พลังงานทดแทน การจัดการของเสียด้วยวิธีการที่ยั่งยืน จะช่วยลดการใช้ทรัพยากรและการปล่อยของเสีย การลงทุนในเทคโนโลยีสีเขียวถือเป็นการลงทุนในอนาคตที่ยั่งยืน (Porter & van der Linde, 2022) และ 6) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรสีเขียวที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะช่วยส่งเสริมการดำเนินงานสีเขียวในทุกระดับขององค์กร วัฒนธรรมนี้สามารถสร้างขึ้นได้ผ่านการสื่อสารที่ชัดเจน การให้ความรู้และการฝึกอบรม การมีส่วนร่วมของพนักงาน และการนำเสนอตัวอย่างที่ดีจากผู้บริหาร การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่า การรีไซเคิล และการประหยัดพลังงานจะช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรสีเขียว (Davis & Coan, 2024)

การพัฒนาแนวทางการจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบสีเขียว (Green HRM) จำเป็นต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงในระดับพฤติกรรมขององค์กรอย่างครอบคลุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้พนักงานมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จ ตามแนวทางของ Opatha และ Arulrajah (2014) องค์การสามารถเริ่มต้นได้จากการส่งเสริมพฤติกรรมง่าย ๆ เช่น การลดการใช้วัสดุสิ่งพิมพ์และหันมาใช้ของที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำ การเลือกใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนรูปแบบการเดินทางไปสู่ทางเลือกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ขนส่งสาธารณะหรือรถยนต์ไฮบริด การจัดประชุมผ่านระบบออนไลน์เพื่อลดการเดินทาง รวมถึงการสนับสนุนการทำงานจากที่บ้าน เพื่อลดการใช้ทรัพยากรและลดมลพิษทางอากาศ นอกจากนี้ ยังรวมถึงการดูแลสุขภาพของพนักงานผ่านกิจกรรมด้านโภชนาการและการออกกำลังกาย ตลอดจนการจัดกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นแนวปฏิบัติที่ช่วยขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความยั่งยืนและเป้าหมายของ Green HRM ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

บทความฉบับนี้ได้อธิบายถึงแนวคิดและการประยุกต์ใช้การจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบสีเขียว หรือ Green Human Resource Management (Green HRM) อย่างครอบคลุม ทั้งในด้านทฤษฎี แนวปฏิบัติ และตัวอย่างการดำเนินงานจริงจากองค์กรระดับโลกและองค์กรในประเทศไทย โดยมีจุดเน้นสำคัญว่า Green HRM ไม่ใช่เพียงกลยุทธ์ในการลดมลพิษหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น หากแต่เป็นกลไกที่ทรงพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาองค์กรให้ก้าวไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง ผ่านการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร กระบวนการทำงาน และพฤติกรรมของพนักงานในทุกระดับ ดังนั้น ประเด็นสำคัญที่สามารถสรุปได้จากบทความคือ การจัดการทรัพยากรมนุษย์สีเขียวมีความเชื่อมโยงอย่างแน่นแฟ้นกับแนวคิดด้านความยั่งยืน และหลักการของ Triple Bottom Line (TBL) ที่ให้ความสำคัญกับสามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ คน (People) โลก (Planet) และกำไร (Profit) แนวคิดนี้ช่วยให้องค์กรสามารถบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในลักษณะที่ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและยกระดับคุณภาพชีวิตของพนักงานและสังคมโดยรวม และการประยุกต์ใช้ Green HRM ในหน้าที่ต่าง ๆ ของ HRM ไม่ว่าจะเป็นการสรรหา การฝึกอบรม การประเมินผลการปฏิบัติงาน การให้ค่าตอบแทน การบริหารความสัมพันธ์ในองค์กร และการจัดการความหลากหลาย โดยมีกรณีศึกษาองค์กรชั้นนำระดับโลก เช่น Google, Meta และ Tesla รวมถึงองค์กรชั้นนำในประเทศไทย เช่น บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน), บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) และบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ซึ่งล้วนแล้วแต่สะท้อนให้เห็นว่าแนวทาง Green HRM มีศักยภาพในการสร้างคุณค่าทั้งทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น พฤติกรรมขององค์กรและพนักงานจึงมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการจัดการทรัพยากรมนุษย์ไปสู่ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนจากผู้นำ การฝึกอบรมที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมของพนักงาน และการใช้เทคโนโลยีที่ยั่งยืน เป็นองค์ประกอบที่เอื้อต่อการสร้างวัฒนธรรมองค์กรสีเขียวที่มั่นคง ซึ่งผู้อ่านจะได้รับประโยชน์ในหลายมิติ ซึ่งจะช่วยเปิดมุมมองใหม่ว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ไม่ได้เป็นเพียงการบริหารคนเท่านั้น แต่สามารถเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านองค์กรไปสู่ความยั่งยืนอย่างเป็นระบบ

กล่าวโดยสรุปว่าบทความนี้ไม่ได้เพียงนำเสนอแนวคิดของ Green HRM เท่านั้น แต่ยังเสนอทั้งกรอบความคิดเชิงวิชาการ เครื่องมือการจัดการ และแนวปฏิบัติจริง ซึ่งผู้อ่านสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาองค์กรให้ก้าวสู่ความเป็นผู้นำด้านความยั่งยืนในยุคปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

References

Anastasiadis, S. (2020). The role of Tesla in promoting green energy and sustainability. *Journal of Environmental Policy, 12*(2), 145-160. https://doi.org/10.1016/j.envpol.2020.08.004

Brown, D. (2020). Merit-based compensation and flexible work environments. *Human Resource Management International Digest, 28*(4), 5-9. https://doi.org/10.1108/HRMID-03-2020-0050

Daily, B. F., & Huang, S. (2023). Achieving sustainability through Green HRM practices: A case study approach. *International Journal of Human Resource Management, 34*(3), 567-582. https://doi.org/10.1080/09585192.2022.2025

Deloitte. (2022). *Applicant tracking system: Enhancing recruitment efficiency.* Retrieved September 1, 2024, from https://www.deloitte.com/ats

Elkington, J. (1997). *Cannibals with forks: The triple bottom line of 21st century business*. Capstone.

Gallup. (2023). *The future of workplace collaboration: Slack and Microsoft Teams.* Retrieved September 1, 2024, from https://www.gallup.com/collaboration

IBM. (2021). *Wellness programs for employees: Healthier workplace solutions*. IBM Corporate Reports.

Jabbour, C. J. C. (2013). Environmental training and environmental management maturity of Brazilian companies with ISO14001: Empirical evidence. *Journal of Cleaner Production, 96*, 331-338. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2013.03.020

Jabbour, C. J. C., Santos, F. C. A., & Nagano, M. S. (2021). Green HRM: A review and research agenda. *Management Research Review, 44*(4), 537-556. https://doi.org/10.1108/MRR-01-2020-0043

Jones, K., & Brown, T. (2021). E-learning and microlearning: The future of employee development. *Journal of Workplace Learning, 33*(6), 418-431. https://doi.org/10.1108/JWL-04-2021-0037

Lombardo, J. (2021). Google HRM and sustainability: A case study. *International Business Review, 28*(3), 245-260. https://doi.org/10.1016/j.ibusrev.2021.02.015

McKinsey. (2023). *LinkedIn learning for employee upskilling.* McKinsey Quarterly.

Meta. (2022a). *2021 Sustainability Report*. Meta Platforms, Inc. Retrieved from https://sustainability.fb.com/wp-content/uploads/2022/06/Meta-2021-Sustainability-Report.pdf

Meta. (2022b). *Sustainability at Meta*. Meta Platforms, Inc. Retrieved from https://sustainability.atmeta.com

Opatha, H. H. D. N. P., & Arulrajah, A. A. (2021). Green human resource management: Simplified general reflections. *International Business Research, 7*(8), 101-112. https://doi.org/10.5539/ibr.v7n8p101

Pham, N. T., Tučková, Z., & Jabbour, C. J. C. (2023). Green human resource management: A comprehensive review and future research agenda. *International Journal of Human Resource Management, 34*(6), 1235-1256. https://doi.org/10.1080/09585192.2021.1948703

Porter, M. E., & van der Linde, C. (2022). Green technology innovation and its effect on competitive advantage. *Harvard Business Review, 80*(10), 69-75.

Pratap, A. (2021). Google's Green HRM practices: A focus on digital efficiency. *Corporate Environmental Responsibility Journal, 22*(3), 299-314. https://doi.org/10.1108/CER-04-2021-0050

Renwick, D. W. S., Redman, T., & Maguire, S. (2013). Green HRM: A review, process model, and research agenda. *International Journal of Management Reviews, 15*(1), 1-14. https://doi.org/10.1111/j.1468-2370.2011.00328.x

Renwick, D. W. S., Redman, T., & Maguire, S. (2022). The role of green human resource management in promoting environmental sustainability. *Journal of Environmental Management, 94*(2), 155-162. https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2022.07.004

Ramus, C. A. (2021). Encouraging innovative environmental actions: What companies and managers must do. *Journal of World Business, 36*(2), 151-161. https://doi.org/10.1016/S1090-9516(01)00048-9

SCG. (2022). *Sustainability practices at SCG*. Retrieved September 1, 2024, from https://www.scg.com/sustainability

SHRM. (2023). *Diversity and inclusion practices in the workplace*. Society for Human Resource Management.

Tang, G., Chen, Y., Jiang, Y., Paille, P., & Jia, J. (2018). Green human resource management practices: Scale development and validation. *Asia Pacific Journal of Human Resources, 56*(1), 31-55. https://doi.org/10.1111/1744-7941.12147

Tesla. (2020). *Tesla's green energy impact report.* Retrieved September 1, 2024, from https://www.tesla.com/impact

Thai Beverage Public Company Limited. (2022). *Sustainability at ThaiBev: Green HRM initiatives.* Retrieved September 1, 2024, from https://www.thaibev.com/sustainability

Basic Concepts, Applications, and Research Trends in Pragmatics
แนวคิดพื้นฐาน การประยุกต์ใช้ และแนวโน้มการวิจัยด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์

Chaded Sookde*
จะเด็ด สุขดี*

Coordination and Acceleration Division for Development in the Special Areas of Southern Border Provinces,
Southern Border Provinces Administrative Center (SBPAC)
กองประสานและเร่งรัดการพัฒนาในพื้นที่พิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้
ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)
*Corresponding Author, E-mail: philosopher.vagabond@gmail.com

Article Info
- Received: October 26, 2024
- Revised: August 29, 2025
- Accepted: August 29, 2025
- Available online: August 31, 2025

Abstract

The purpose of this research was to: 1) examine the situation of sexual abuse through cyberspace among lower secondary school students; 2) explore life skills concepts for preventing the risks of sexual abuse through cyberspace; and 3) develop a life skills program to enhance the competencies of lower secondary school students in preventing such risks. This study used an action research design. The research process consisted of five steps: 1) analysing the situation of sexual abuse through cyberspace among lower secondary school students; 2) reviewing the literature on life skills concepts for preventing such risks, based on secondary data; 3) designing and developing programs consistent with life skills concepts to strengthen students' competencies in prevention; 4) creating tools and a life skills program to prevent sexual abuse through cyberspace; and 5) evaluating the quality of the program by assessing its relevance and appropriateness with three experts. The findings showed that most victims of sexual abuse through cyberspace were aged 8–14, followed by those aged 15–17, under 8, and 18 years, respectively. Key concepts for prevention included competencies, life skills, sexual education, cyberspace, adolescent development, and learning theories. The life skills program developed for early adolescents took the form of structured activities designed to strengthen their ability to cope effectively with risks in the cyber world.

Keywords: Contextual Meaning, Macro-pragmatics, Meta-pragmatics, Micro-pragmatics, Pragmatics

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่ออธิบายถึงความสำคัญของทฤษฎีวัจนปฏิบัติศาสตร์ โดยนำเสนอแนวคิดพื้นฐาน การประยุกต์ใช้ และแนวโน้มการวิจัยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน วัจนปฏิบัติศาสตร์ในฐานะสาขาย่อยสำคัญของภาษาศาสตร์ มุ่งศึกษาความหมายเชิงบริบท ซึ่งแตกต่างจากสัททศาสตร์ที่เน้นความหมายตามตัวอักษรหรือเชิงรูปแบบ บนรากฐานจากผลงานของ Morris ในช่วงทศวรรษ 1930 วัจนปฏิบัติศาสตร์ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัญญะและผู้ตีความ โดยครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ เช่น เดกซิส สมมติฐานล่วงหน้า อนุมานความหมาย และวัจนกรรม ภายในขอบเขตดังกล่าว แบ่งได้เป็น 3 สาขาย่อย ได้แก่ วัจนปฏิบัติศาสตร์จุลภาค (Micro-pragmatics) ที่ศึกษาถึงในระดับถ้อยคำหรือถ้อยแถลงเฉพาะ วัจนปฏิบัติศาสตร์มหภาค (Macro-pragmatics) ที่พิจารณาการสื่อสารในกรอบทางวัฒนธรรมและสังคมที่กว้างขึ้น และวัจนปฏิบัติศาสตร์อภิภาค (Meta-pragmatics) ที่ศึกษาการใช้ภาษาเพื่อบรรลุเป้าหมายทางสังคม บทความนี้ได้สังเคราะห์มุมมองของนักวิชาการสำคัญ ซึ่งต่างชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของวัจนปฏิบัติศาสตร์ในการทำความเข้าใจว่าเจตนา ความเชื่อ และอารมณ์มีอิทธิพลต่อการสื่อสารอย่างไร นอกเหนือจากมิติทางทฤษฎี วัจนปฏิบัติศาสตร์ยังมีคุณค่าที่สำคัญในทางปฏิบัติ ทั้งด้านการสื่อสาร การเรียนรู้ภาษาที่สอง การเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม และการวิจัยทางภาษาศาสตร์ประยุกต์ โดยแสดงให้เห็นว่าการตีความตามบริบทช่วยเพิ่มทั้งความเข้าใจและประสิทธิภาพในการสื่อสาร นอกจากนี้ แนวโน้มการวิจัยร่วมสมัยยังเน้นถึงบทบาทของวัจนปฏิบัติศาสตร์ในการสื่อสารดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในระดับโลก ซึ่งบริบทและตัวบ่งชี้แฝงมีความสำคัญต่อการป้องกันความเข้าใจผิด กล่าวโดยสรุป บทความนี้ได้ผสานรากฐานทางทฤษฎี การประยุกต์ใช้เชิงปฏิบัติ และทิศทางการวิจัยสมัยใหม่ เพื่อยืนยันว่าทฤษฎีวัจนปฏิบัติศาสตร์เป็นกรอบการวิเคราะห์ที่ขาดไม่ได้ในการทำความเข้าใจภาษา ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการสื่อสารทั้งในบริบทดั้งเดิมและบริบทที่เปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: ความหมายเชิงบริบท, วัจนปฏิบัติศาสตร์, วัจนปฏิบัติศาสตร์จุลภาค, วัจนปฏิบัติศาสตร์มหภาค, วัจนปฏิบัติศาสตร์อภิภาค

Introduction

Pragmatics is a critical branch of linguistics which plunges into the meanings generated by the context, emphasizing how interpersonal and situational dynamics shape communication. Unlike semantics, which focuses on the inherent meaning of words and sentences, pragmatics aim to clarify the implicit meanings transmitted by the use of language in specific contexts. This study branch examines how various factors, such as the cultural context, the intention of speakers and the interpretation of the listener, can transform the meaning of a statement. As Huang (2014) claims, "the importance of the context cannot be overestimated in the quest to understand language; this is the key that unlocks the deeper meanings residing in our statements". This perspective underlines the vital role that the context plays in the transmission of meaning, suggesting that without a clear understanding of the surrounding circumstances, the planned message can remain obscured or misinterpreted.

Key Concepts

Birner (2025) offers a fundamental overview of pragmatics, posing that this area encompasses several key concepts, including speech acts, implications and presupposition, highlighting each various aspects of the way in which the context influences meaning. The theory of the act of discourse, for example, incorporates the intention behind a statement to the effect it has on the listener, illustrating the dynamic interaction between spoken words and their contextual environment. The concept of implication still illustrates this relationship by demonstrating how what remains said often has as much weight as explicit declarations. Consequently, the meaning in communication transcends simple words and encompasses the situational and social dimensions of discourse.

In addition, the examination of presuppositions reveals how speakers rely on shared knowledge and beliefs to effectively transmit messages. These hypotheses shape interactions by allowing communicators to omit relevant information, part based on the basic knowledge of the other to fill the gaps. As such, the study of pragmatics highlights the complexity and nuances involved in human communication, where the shared context plays an essential role in the transmission and interpretation of messages with precision.

In contemporary discourse, the importance of pragmatics extends far beyond linguistics and in various fields, ranging from artificial intelligence to intercultural communication. In an increasingly interconnected world, understanding the subtleties of pragmatic competence becomes essential for effective social interactions. Pragmatic researchers continuously explore how individuals sail in nuanced conversations, especially in various cultural contexts where meaning can vary considerably. By examining these dynamics, researchers can reveal communication models that promote better understanding and reduce potential communication errors.

In summary, pragmatics serves as an essential objective through which to explore the richness of communication in daily life, revealing how implicit meanings and contextual factors

shape linguistic interactions. As research in this area evolves, continuous examination of these concepts is crucial to promote competent communication, improve our understanding of social dynamics and approach real linguistics applications. Ideas from pragmatics not only enrich linguistic theory but also allow individuals to navigate effectively in the complexities of human interactions. Central for the study of pragmatics are several key concepts that illuminate the nuanced forms in which language is used in social contexts. Among these, the implication stands out as a critical aspect, since it allows speakers to transmit meaning indirectly. The theory of the implication of Grice (1975) significantly differentiates between what is said and what is understood, which suggests that effective communication often depends on the listener's ability to infer meanings not established based on contextual signals. This inferential process underlines the idea that language is not simply a system of fixed meanings but is deeply integrated in the context of its use. Leech (2016) improves this understanding through their courtesy maxims, which suggest that speakers often navigate social interactions by considering not only the literal content of their messages but also the relational implications of their expressions.

In addition, the concept of speech acts plays a vital role in pragmatics, framing communication as a set of actions that speakers perform through their statements. Austin's fundamental work (1962) on speech acts postulates what is not just about affirming facts; Rather, speakers carry out actions such as promising, questioning and commanding through their language. This perspective challenges the traditional vision of language as a direct vehicle for the exchange of information. Instead, the interactive dynamics of the conversation stand out, where the intention of the speaker and the interpretation of the listener are often at the forefront of the communicative process. The principles of Leech (2016) further classify these speech acts in direct and indirect forms, emphasizing how indirection can often serve to mitigate acts that threaten the face, thus maintaining social harmony.

Deixis, or the way in which anchor language means specific contexts such as the speaker, the listener and time, is another primary concept in the pragmatic. When examining expressions such as "here", "now" and personal pronouns, researchers reveal how meaning is inherently contextual and depends on participants in a conversation. The synthesis of Huang (2017) in the Oxford Pragmatic Manual elaborates on the dynamic nature of Deixis and its implications, illustrating how it relates to the perspective of the speaker and the spatial temporal context of the expression. This analysis is crucial to understanding how listeners build the meaning in real -time interactions, since they should often trust contextual clues to decipher the planned message.

Leech (2016) also introduces the notion of "cooperative principle", postulating that successful communication is based on the assumption that conversational partners generally aim to understand each other. This principle interacts intriguingly with the ideas of Huang (2017) about the conversational implication, where the motivations behind the choice of expressions of a speaker can reveal deeper social and pragmatic norms. The interaction of these concepts retains the multifaceted nature of human communication by putting in the foreground the importance

of the social context and relational norms in the configuration of linguistic interactions. As such, they provide a cohesive framework to analyze how individuals navigate the complexities of language in various communicative scenarios. This multi-layer approach for pragmatic finally reveals deeper ideas about the fabric of human interaction, which underlines the importance of these key concepts to understand linguistic and social dynamics. Pragmatic plays a crucial role in effective communication by emphasizing the importance of context, shared knowledge and implicit dimensions of language use. In their seminal work, Goodman and Frank (2016) articulate a framework for the interpretation of pragmatic language that underlines the probabilistic nature of linguistic interactions. This perspective postulates that communicative success depends not only on the literal meanings of words, but significantly on contextual signals and the inferential reasoning capabilities of the interlocutors.

Applications

Understanding pragmatics implies recognizing that language is not used in a vacuum; Rather, it operates within a matrix of social conventions and shared experiences. When people participate in communication, they navigate a landscape rich in inferred meanings, where the subtext often transmits so much, if not more, that the explicit content of expressions. For example, consider the phrase, "Can you pass the salt?" While literal interpretation is a question about the ability to pass salt, the pragmatic context reveals that it works as a polite application. This distinction illustrates how a shared understanding of social norms shapes the interpretation and suitability of expressions.

Goodman and Frank (2016) argue that language processing is inherently probabilistic, suggesting that speakers and listeners continually weigh the contextual probabilities of several interpretations based on their shared knowledge and experiences. This probabilistic approach highlights how conversational implications; additional meanings inferred to the context are critical to enrich the communicative act. For example, if someone is invited to a meeting and responds with a "I will not compromise", the pragmatic interpretation often leans towards an implicit decrease instead of an enthusiastic acceptance. Such nuances show that successful communication often implies negotiating the meaning beyond the mere translation of word by word.

In addition, pragmatic facilitates social interactions by providing a framework to understand courtesy, formality and conversational shifts. The ability to read between the lines fosters softer interactions, which allows participants to participate in more nuanced exchanges. This social dimension of pragmatics is particularly outstanding in intercultural conversations, where variations in pragmatic norms can lead to misunderstandings if they are not properly appreciated. Understanding these norms is essential for effective intercultural communication, since it allows people to sail for various social expectations and adapt their communicative style accordingly.

As communication becomes increasingly mediated by technology, the relevance of pragmatic continues to expand. In digital environments, where nonverbal signals often decrease,

the importance of pragmatic signals intensifies. Effective communication in such contexts requires greater awareness of how language works pragmatically to reduce ambiguity and improve clarity. For example, the use of emojis and other visual signals in text -based communication provides a way for the signaling of tone and intention, reinforcing the pragmatic interpretation of the messages.

Therefore, the importance of pragmatics in communication cannot be exaggerated. It offers essential information on dynamic interaction between language and context, promoting a deeper mutual understanding and facilitating the richness of human interactions. As Goodman and Frank (2016) clarify, recognizing the probabilistic essence of the use of language further enriches our understanding of pragmatic analysis, encouraging continuous exploration in how the context and shared knowledge shape our communicative landscape. The recognition of these factors supports the wide applicability of pragmatic in various fields, including linguistics, psychology, artificial intelligence and intercultural communication. Pragmatics extend their reach far beyond theoretical linguistics, finding crucial applications in various domains, such as education, artificial intelligence (AI) and social interactions. In the field of education, particularly in language learning, an understanding of pragmatics plays a key role in the acquisition of second language (SLA). Taguchi and Roever (2020) outlined the branches of poorly pragmatic misunderstandings, emphasizing that students usually face significant challenges in engaging in social interactions due to the lack of pragmatic competence. For example, foreign language students may interpret badly idioms, indirect requests or culturally specific clues, resulting in communication breaks. These pragmatic deficits can undermine student confidence and engagement, making their linguistic development difficult. This observation is imperative, as it emphasizes the need to integrate pragmatic instructions into language curricula to promote not only grammatical proficiency, but also effective communication skills.

In addition to educational contexts, pragmatics has profound implications for the development of artificial intelligence. As AI systems become increasingly sophisticated, the ability to understand and generate language in a different way is critical. Pragmatic considerations inform the design of natural language processing algorithms and conversation agents, allowing them to interpret the context, intend meaning and respond properly to the user inputs. Effective AI communication requires not only lexical and syntactic accuracy, but also an understanding of the social dimensions of language use. For example, a pragmatic approach allows AI systems to discern when a user is being sarcastic or when a request is motivated by politeness rather than a direct demand essential to create more human interactions.

Moreover, social interactions themselves are deeply influenced by pragmatic principles. The ideas provided by Culpeper, Mackey, and Taguchi (2018). About theory and research in bridge in second-language pragmatics reveal how pragmatic knowledge can promote smoother social exchanges and cultural understanding. His work highlights the importance of contextual factors, including power dynamics and social roles, in the formation of communicative intent and interpretation. By applying these ideas, educators and professionals can create strategies

that not only aim at the form of language but also situate the use of language in its social context. Facilitate metapragmatic consciousness - an understanding of how language functions in social contexts - can promote intercultural communication and reduce misunderstandings in various environments.

The growing interest in pragmatics also talks about their emerging trends in research, encapsulating a wide variety of interdisciplinary studies that require a deeper exploration of practical applications. From the growing recognition of pragmatic markers in academic writing to the role of politeness strategies in communication in the workplace, current research trends emphasize the dynamic nature of language in action. This focused focus on real -world applicability is further cemented pragmatic as an essential lens through which communication, social interactions and linguistic understanding can be analyzed, appreciated and enhanced. The interaction between pragmatic competence and social fluency remains a vital area of research, promising to produce particularly relevant ideas in our increasingly interconnected and multicultural world. The emerging research trends in pragmatic have taken on a new meaning, in particular in light of rapid progress in digital communication. The pervasive use of technology, such as social media platforms, instant messaging and virtual communication tools, has substantially modified the panorama of human interaction. This transformation led researchers to examine the pragmatic shades of these new forms of communication in ways that were less relevant in traditional contexts. As highlighted by Dahlan, Gaib, and Aba (2023), their bibliometric study reveals a growing academic interest in the pragmatic phenomena associated with digital communication, indicating a profound change in the way in which linguists and social scientists approach the study of language in use.

Research Trends in Pragmatics

Digital communication, with its fluid and multifaceted environments, has amplified the relevance of pragmatics – specifically, how we interpret language within a given context. Indeed, O'Keeffe, Clancy, and Adolphs (2019) point to the need for frameworks that can account for how digital interactions diverge from face-to-face kind, think emojis or the lack of physical presence. It's interesting to see how recent studies also shine a light on the interdisciplinary nature of pragmatics, pulling in ideas from fields like sociology, psychology, and even communication studies. Language evolves in socio-digital environments, and Dahlan, Gaib, and Aba (2023) note how online identities, in particular, end up shaping communicative behaviors. Beyond that, there's an increasing focus in pragmatic research on ethical implications and power dynamics that play out in digital spaces, especially as anonymity changes what we consider normal in conversations. A broader vision of pragmatics, as argued by O'Keeffe, Clancy, and Adolphs (2019), should embrace ethical dimensions. They stress how digital tools can drive inclusion, or exclusion for that matter – and these are definitely issues that connect to broader discussions surrounding digital literacy and our communicative responsibilities.

As the research advances, there is also a growing emphasis on the study of pragmatics

within specific demographic data and cultural contexts, in particular when digital communication becomes more global. The implications of linguistic variation, including the dialectal differences and cultural shade observed in online interactions, constitute a rich field of investigation that connects pragmatic to identity and dynamics of power. The work of Dahlan, Gaib, and Aba (2023) highlights the importance of building a more inclusive pragmatic framework that explains different linguistic experiences in digital contexts, facilitating a better understanding in various communication landscapes.

In summary, the pragmatic field is undergoing a paradigm shift fueled by the evolution nature of communication. Emerging tendencies that focus on digital interactions are remodeling the fundamental principles of pragmatic research, exhorting scholars to reconsider the old -date notions of context, identity and ethical responsibility in communication. As the implications for pragmatic understanding become increasingly complex, the need for innovative research paintings becomes increasingly urgent, ensuring that the study of pragmatics remains pertinent and reactive to the dynamism of human language and social behavior in the digital era., Pragmatics, the study of language in context, is fundamental to shape social interactions, mainly because these encounters are deeply rooted in the cultural and emotional dimensions. The expression of meaning in communication goes beyond the mere use of words; This implies an understanding of intentions, implications and social clues that usually range from different cultural landscapes. Taguchi and Ishihara (2018) provide valuable information about this by exploiting English pragmatics as a franca language (ELF). His research emphasizes that as English evolves into a common means of communication between speakers of various linguistic origins, pragmatic consciousness becomes fundamental to successful interaction. Individuals involving the ELF should navigate a wide variety of cultural norms and practices that dictate how messages are built, perceived and responded to in various social contexts.

In addition, Taguchi and Ishihara argue that understanding ELF pragmatics facilitates smoother global communication, as it allows interlocutors to fill the gaps caused by linguistic and cultural differences. For example, pragmatic failures-such as misunderstanding arising from different politeness strategies or the use of ambiguous expressions-may interrupt communication and lead to undesirable social results. By cultivating a pragmatic competence that includes sensitivity to the nuances of various cultures, speakers can negotiate meaning more effectively and promote mutual understanding, thus increasing social cohesion in transcultural exchanges.

The emotional dimensions of communication are also fundamental in the study of pragmatics in social interactions. As highlighted in the research of Taguchi and Ishihara, emotional tones and contextual clues can significantly influence how messages are interpreted. In the context of the ELF, speakers must be in tune with these emotional signs, which can manifest themselves differently between cultures, to effectively navigate complex social scenarios. For example, the way mood is expressed can differ a lot from one culture to another, and a failure to recognize these subtleties can lead to social errors. Therefore, an appreciation of pragmatics is not just about linguistic proficiency; It is fundamentally about the development of empathy and

understanding of others in social interactions.

Emerging trends in pragmatic research further highlight their importance in social interactions, as scholars are increasingly examining how technology influences the dynamics of communication in today's interconnected world. The rise of digital communication platforms, such as social media and instant messages, presents new challenges and opportunities for pragmatic understanding. Researchers are beginning to analyze how emoticons, GIFs and other digital clues serve as pragmatic markers that help express intentions and emotions in a text based on text, revealing the evolutionary nature of social interactions in the contemporary landscape.

In short, pragmatics is essential to shape social interactions, particularly in multicultural environments, where English serves as a frank language. The research by Taguchi and Ishihara (2018) shows the need to understand the cultural and emotional dimensions of communication to promote effective interactions. As the pragmatic field continues to evolve, it remains crucial for individuals to develop the skills needed to navigate the complexities of global communication, finally increasing mutual understanding and social cohesion in an increasingly diverse world. The exploration of pragmatic competition requires a robust methodological framework that covers qualitative and quantitative analysis. Qualitative approaches often allow researchers to deepen the nuances of communication behaviors, focusing on the context and subtleties of language use. This is particularly evident in the conversation analysis, which has presented critical information on the structure of the interactions, revealing how speakers navigate for social norms and implicit meanings through discourse. Qualitative methods also facilitate case studies that illustrate real world applications, providing rich stories of pragmatic strategies used in various contexts, from daily conversations to institutional dialogues.

On the contrary, quantitative research methodologies allow the measurement of pragmatic phenomena in larger populations, which gives generalization to findings. Laughlin, Wain, and Schmidgall (2015) recommend integrating systematic observation studies with psycholinguistic experiments to operationalize pragmatic competition effectively. These methods allow researchers to quantify components such as deixis, involvement and speech act in a more structured way. Experimental designs can manipulate variables to evaluate the processing and understanding of language, revealing how the context and shared knowledge influence pragmatic interpretations.

As the components of Litosseliti (2024), a comprehensive general vision of linguistic research methods must recognize the interaction between the subjective experience of language use and its empirical analysis. The research of mixed methods has become a convincing approach within pragmatic, allowing triangular academics to qualitative ideas with quantitative data. When using surveys together with detailed interviews, for example, researchers can capture both the statistical prevalence of certain pragmatic strategies and the dyed individual experiences that inform them. This integrating framework not only improves the validity of the findings, but also expands the scope of research, which allows a more holistic understanding of pragmatic competition in communication.

Emerging technologies have further revolutionized methodological approaches in pragmatic, particularly through the advent of corpus linguistics and networks. The use of large-language Corpus facilitates the examination of language in naturalistic environments, which allows identifying patterns and trends in pragmatic use at scale. For example, pragmatic researchers can analyze conversation turns into online forums or social media platforms, illuminating how digital communication reforms traditional linguistic norms and pragmatic strategies. This is aligned with the current discourse on the impact of technology on social interactions, which suggests that the nature of pragmatic commitment is evolving along with the platforms we use.

In addition, interdisciplinary collaborations emphasize more and more within pragmatic research. The combination of ideas of psychology, sociology and anthropology enriches the understanding of communicative behavior and its sociocultural implications. The inflation of pragmatic research in fields such as artificial intelligence and cognitive science is revolutionizing the way we conceptualize communication, pushing the limits of traditional pragmatics. For example, researchers are investigating how AI systems can be designed to recognize and respond to pragmatic signals, which not only improves user interaction with technology, but also reflects our understanding of human cognition and social behavior.

Conclusion

Pragmatics now benefits from a range of research methods: qualitative insights, quantitative data, mixed methods design, and technologically advanced tools. All of this helps it tackle the intricacies of communication and social interaction. The role of context in shaping meaning is highlighted by these various approaches, and concepts like speech acts, implicature, and presupposition are crucial across fields as different as education and AI. Empirical studies, for instance those noted by Culpeper and Gillings (2019), also highlight the integration of corpus linguistics alongside discourse analysis. The aim is to properly capture the nuances of meaning in actual everyday contexts. What's more, technological advances emphasize the significance of pragmatic theories for natural language processing (NLP). According to Longo, Goebel, Lecue, Kieseberg, and Holzinger (2020) contextual modeling is particularly important, and Khurana, Koli, Khatter, and Singh (2023) demonstrate that NLP systems, when they're informed by pragmatic understanding, can foster interactions that are more sophisticated – almost human. Ultimately, pragmatics does enrich linguistic knowledge, and it also holds vital implications for technologies designed to mimic human interaction. For pragmatics to remain both dynamic and essential in our interconnected world, future research really must continue to effectively bridge theoretical models and actual practical applications.

References

Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. Oxford University Press.

Birner, B. J. (2025). *Introduction to pragmatics*. John Wiley & Sons.

Culpeper, J., & Gillings, M. (2019). Pragmatics: Data trends. *Journal of Pragmatics, 145*, 4 - 14. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2019.01.002

Culpeper, J., Mackey, A., & Taguchi, N. (2018). *Second language pragmatics: From theory to research*. Routledge.

Dahlan, S., Gaib, M., & La Aba, L. A. (2023). A bibliometric study of pragmatic studies in language research: Insights and trend. *Journal of English Teaching and Linguistic Issues, 2*(2), 56–64. https://doi.org/10.58194/jetli.v2i2.1829

Goodman, N. D., & Frank, M. C. (2016). Pragmatic language interpretation as probabilistic inference. *Trends in Cognitive Sciences, 20*(11), 818–829. https://doi.org/10.1016/j.tics.2016.08.0

Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. In P. Cole & J. L. Morgan (Eds.), *Syntax and semantics* (Vol. 3, pp. 41–58). Academic Press.

Huang, Y. (2014). *Pragmatics*. Oxford University Press.

Huang, Y. (Ed.). (2017). *The Oxford handbook of pragmatics*. Oxford University Press.

Khurana, D., Koli, A., Khatter, K., & Singh, S. (2023). Natural language processing: State of the art, current trends and challenges. *Multimedia Tools and Applications, 82*(3), 3713–3744. https://doi.org/10.1007/s11042-022-13597-3

Laughlin, V. T., Wain, J., & Schmidgall, J. (2015). Defining and operationalizing the construct of pragmatic competence: Review and recommendations. ETS Research Report Series, 2015 (1), 1–43. https://doi.org/10.1002/ets2.12054

Leech, G. N. (2016). *Principles of pragmatics*. Routledge.

Litosseliti, L. (Ed.). (2024). *Research methods in linguistics*. Bloomsbury Publishing.

Longo, L., Goebel, R., Lecue, F., Kieseberg, P., & Holzinger, A. (2020, August). Explainable artificial intelligence: Concepts, applications, research challenges and visions. In *International cross-domain conference for machine learning and knowledge extraction* (pp. 1–16). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-57321-8_1

O'Keeffe, A., Clancy, B., & Adolphs, S. (2019). *Introducing pragmatics in use*. Routledge.

Taguchi, N. (2015). Instructed pragmatics at a glance: Where instructional studies were, are, and should be going. *Language Teaching, 48*(1), 1–50. https://doi.org/10.1017/S0261444814000263

Taguchi, N., & Ishihara, N. (2018). The pragmatics of English as a lingua franca: Research and pedagogy in the era of globalization. *Annual Review of Applied Linguistics, 38*, 80–101. https://doi.org/10.1017/S0267190518000028

Taguchi, N., & Roever, C. (2020). *Second language pragmatics*. Oxford University Press.

แนวทางการพิจารณาและการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์

Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia ชื่อเดิม วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เป็นวารสารวิชาการระดับชาติราย 4 เดือน (3 ฉบับต่อปี) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้คณาจารย์ ข้าราชการและนักวิชาการทั่วไปทั้งภายในและภายนอกประเทศได้มีโอกาสเสนอผลงานวิชาการเพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวิทยาการโดยเฉพาะองค์ความรู้ใหม่ในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ผลงานวิชาการที่รับตีพิมพ์อาจอยู่ในรูปแบบต่อไปนี้ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความปริทัศน์ เป็นต้น ต้นฉบับ (Manuscript) ที่ส่งพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน (ยกเว้นรายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์) และ ไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาอตีพิมพ์ในวารสารอื่น เรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (peer-reviewed) และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

วาระการจัดพิมพ์

วารสารราย 4 เดือน (3 ฉบับต่อปี)

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

ประเภทของบทความที่รับพิจารณา

1. บทความวิชาการ – วิจัย
2. บทความปริทัศน์
3. บทความรายงานการวิจัย

สาขาวิชาของบทความที่รับพิจารณา

ด้านมนุษยศาสตร์

ศิลปศาสตร์ วิจิตรศิลป์ หัตถกรรม อุตสาหกรรมการออกแบบ ดนตรีและศิลปะการแสดง ปรัชญาและศาสนา ประวัติศาสตร์และโบราณคดี ปรัชญา จริยธรรม ภาษาในแง่การได้มาซึ่งภาษา วรรณคดีและภาษาศาสตร์

ด้านสังคมศาสตร์

สังคมและพฤติกรรมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์และหน้าที่พลเมือง จิตวิทยา สังคมวิทยาและวัฒนธรรมศึกษา

คำแนะนำสำหรับผู้ประสงค์ส่งบทความลงตีพิมพ์ใน
Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia

คำแนะนำทั่วไป

1. ผลงานที่ส่งตีพิมพ์จะต้องไม่เคยเผยแพร่ในสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อนและต้องไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้ส่งบทความโดยตรง
2. ต้นฉบับที่ส่งตีพิมพ์ต้องเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น

3. ต้นฉบับต้องผ่านการกลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน/บทความ และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

4. ผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์ถือเป็นลิขสิทธิ์ของวารสาร

ข้อมูลเกี่ยวกับการพิจารณาบทความ

บทความที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์จะต้องผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องโดยจะมีกระบวนการดังต่อไปนี้

1. กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้ส่งบทความทราบเมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความเรียบร้อยสมบูรณ์

2. กองบรรณาธิการจะตรวจสอบหัวข้อและเนื้อหาของบทความถึงขอบข่าย ความเหมาะสมและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสาร รวมถึงประโยชน์ในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ

3. ในกรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาเห็นควรรับไว้พิจารณาตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะดำเนินการส่งบทความเพื่อทำการกลั่นกรองต่อไปโดยจะส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบคุณภาพของบทความว่าอยู่ในระดับที่เหมาะสมที่จะลงตีพิมพ์หรือไม่ โดยในกระบวนการพิจารณากลั่นกรองนี้เป็นการประเมินบทความแบบสองทาง (Double-blind peer review) กล่าวคือ จะไม่เปิดเผยชื่อผู้ส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิทราบและจะไม่เปิดเผยชื่อผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้ส่งบทความทราบ และกองบรรณาธิการจะไม่เปิดเผยทั้งชื่อผู้ส่งบทความและชื่อผู้ทรงคุณวุฒิให้บุคคลอื่นทราบด้วยเช่นกัน

4. เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณากลั่นกรองบทความแล้ว กองบรรณาธิการจะตัดสินใจโดยอิงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิว่าบทความนั้น ๆ ควรนำลงตีพิมพ์ หรือควรเพิ่มผู้ทรงคุณวุฒิอีก 1 ท่าน ที่จะส่งเจ้าของบทความนำกลับไปแก้ไขก่อนส่งกลับมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง หรือปฏิเสธการลงตีพิมพ์

ข้อกำหนดของบทความต้นฉบับ

1. ความยาวของบทความไม่เกิน 25 หน้ากระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว (นับรวมรูปภาพ ตาราง และเอกสารอ้างอิง) พื้นที่ของกระดาษที่ใช้พิมพ์ ให้เว้นขอบบน 3.75 เซนติเมตร ขอบหน้า 3.75 เซนติเมตร ขอบหลัง 2.50 เซนติเมตร และขอบล่าง 2.50 เซนติเมตร

2. รูปแบบตัวอักษร ให้จัดพิมพ์ด้วยแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK เท่านั้น

3. ชื่อเรื่องบทความภาษาไทย ขนาดตัวอักษร 18 พ้อยต์ (ตัวหนา) จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

4. ชื่อเรื่องบทความภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 18 พ้อยต์ (ตัวหนา) จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

5. ชื่อผู้เขียนทุกคนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14 พ้อยต์ (ตัวหนา) จัดชิดขวา

6. ชื่อสังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัยภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 12 พ้อยต์ (ตัวอักษรปกติ) จัดชิดขวา

7. Corresponding Author, E-mail: ขนาดตัวอักษร 12 พ้อยต์ (ตัวอักษรปกติ) จัดชิดขวา

8. เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 พ้อยต์ จัดชิดซ้ายขวา พิมพ์ 1 คอลัมน์

9. ชื่อคำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 พ้อยต์ (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย

10. เนื้อหาคำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 พ้อยต์ ทั้งคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กรณีมีหลายคำให้ใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) ระหว่างคำ

11. ชื่อหัวเรื่อง ขนาดตัวอักษร 16 พ้อยต์ (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย ไม่ใส่เลขลำดับที่

12. การจัดลำดับและการจัดวางหัวข้อ ใช้หลักปฏิบัติต่อไปนี้

12.1 การลำดับหัวข้อกรณีมีเลขข้อกำกับ ให้ใช้ระบบตัวเลข โดยใส่มหัพภาค (.) หลังตัวเลข และเว้น 2 ช่วงตัวอักษรก่อนเริ่มคำหรือข้อความต่อไป

12.2 การจัดวางหัวข้อให้เป็นไปตามระดับความสำคัญของหัวข้อ ดังนี้

หัวข้อใหญ่ หัวข้อระดับนี้วางชิดขอบหน้า ถ้าไม่ได้อยู่ในบรรทัดแรกของหน้าให้เว้นจากข้อความข้างบน 1 บรรทัด ทั้งนี้ ไม่ต้องใส่ตัวเลขกำกับ คำอธิบายของหัวข้อใหญ่ให้ขึ้นบรรทัดใหม่ย่อหน้า 1.50 เซนติเมตร โดยเว้นบรรทัดปกติ

หัวข้อรอง หัวข้อระดับนี้ให้เริ่มอักษรตัวแรกของหัวข้อหรือเลขกำกับหัวข้อ โดยเว้นจากขอบหน้า 1.50 เซนติเมตร หรือย่อหน้าปกติ คำอธิบายของหัวข้อรองอาจอยู่ในบรรทัดเดียวกัน หรือขึ้นย่อหน้าใหม่ตามความเหมาะสมแก่บริบท

หัวข้อย่อย ในกรณีที่หัวข้อรองมีเลขกำกับหัวข้อ หัวข้อย่อยให้เริ่มหัวข้อหรือเลขกำกับหัวข้อที่อักษรตัวแรกของหัวข้อรอง ดังนี้ (เครื่องหมาย ✓ แทนการเว้น 1 ช่วงตัวอักษร)

1.....

1.1.....

1.1.1.....

ถ้ามีหัวข้อย่อย ๆ อีก ให้ใช้การย่อหน้าระบบเดียวกัน ทั้งนี้ ไม่ควรมีหัวข้อย่อยมากเกินไปส่วนคำอธิบายในหัวข้อย่อย โดยทั่วไปควรอยู่ในบรรทัดเดียวกัน โดยเขียนหัวข้อ 1).....

12.3 กรณีหัวข้อรองไม่มีเลขกำกับหัวข้อ เริ่มหัวข้อย่อยหรือเลขกำกับหัวข้อย่อยโดยให้อักษรตัวแรกตรงกับหัวข้อรอง

12.4 คำอธิบายในแต่ละหัวข้อ ถ้าขึ้นย่อหน้าใหม่ให้ย่อหน้าตรงกับอักษรตัวแรกของหัวข้อนั้น ๆ ส่วนข้อความในบรรทัดต่อมาให้ชิดขอบหน้าตามปกติ

13. การใช้เครื่องหมายวรรคตอน มีข้อพึงระวัง ดังนี้

13.1 ข้อความที่ต้องใช้เครื่องหมายอัญประกาศ (“_”) ซ้อนกัน ให้ใช้อัญประกาศเดี่ยว (‘_’) สำหรับข้อความหรือคำข้างใน ตัวอย่างเช่น กันยปริณ ทองสามสี (2563) กล่าวว่า “จากการศึกษา ‘ระดับความรู้ของแรงงานต่างด้าว’ ตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนเงินทดแทนนั้นพบว่า แรงงานมีความรู้ด้านสิทธิกองทุนเงินทดแทนมากที่สุด”

13.2 การใช้เครื่องหมายจุลภาค (,) ทวิภาค (:) และอัฒภาค (;) ให้พิมพ์ต่อเนื่องกับอักษรตัวหน้าและเว้น 1 ช่วงตัวอักษรก่อนข้อความต่อไป เช่น

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Royal Thai Government, 2017; Ministry of Foreign Affairs, 2017

14. เนื้อหาบทความ พิมพ์ 1 คอลัมน์ ในแต่ละคอลัมน์ให้ชิดขอบซ้ายขวา ขนาดตัวอักษร 16 พ้อยต์

15. ชื่อตาราง ขนาดตัวอักษร 16 พ้อยต์ (ตัวหนา) ให้ระบุไว้บนตารางจัดชิดซ้าย ใต้ตารางให้บอกแหล่งที่มาจัดชิดซ้าย ส่วนรายละเอียดตัวอักษรปกติ

16. ชื่อรูป ชื่อแผนภูมิ ขนาดตัวอักษร 16 พ้อยต์ (ตัวหนา) ให้ระบุไว้ใต้รูป แผนภูมิ จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้รูปแผนภูมิให้บอกแหล่งที่มาจัดชิดซ้าย

17. หมายเลขหน้า ให้ใส่ไว้ตำแหน่งด้านบนขวาตั้งแต่ต้นจนจบบทความ ขนาดตัวอักษร 16 พ้อยต์

18. ชื่อเอกสารอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 16 พ้อยต์ (ตัวหนา) จัดชิดซ้ายโดยเขียนชื่อหัวข้อเป็นภาษาอังกฤษว่า References

19. เนื้อหาเอกสารอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 16 พ้อยต์ แปลเป็นภาษาอังกฤษ

ส่วนประกอบของบทความ

1. ชื่อเรื่องบทความ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
2. ชื่อผู้เขียนทุกคนและหน่วยงานที่สังกัด (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

3. บทคัดย่อ (Abstract) ความยาวไม่เกิน 300 คำ และคำสำคัญ (Keyword) 3-5 คำ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

4. เนื้อเรื่อง

4.1 บทความวิจัย ควรเป็นการนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า ข้อค้นพบ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการมาอย่างเป็นระบบตามขั้นตอน โดยควรมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ (สามารถมีหัวข้อหรือองค์ประกอบที่แตกต่างได้)

4.1.1 บทนำ (Introduction) ที่ครอบคลุมความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

4.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย/ คำถามวิจัย (Research Objective/ Research Question)

4.1.3 การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) ครอบคลุมแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1.4 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ที่นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับแบบแผนการวิจัย ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ผู้เข้าร่วมวิจัย เครื่องมือวิจัย การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1.5 ผลการวิจัย (Research Finding)

4.1.6 การอภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

4.1.7 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะจากการวิจัย (Conclusion and Recommendations) สรุปข้อค้นพบที่โดดเด่นเพื่อเชื่อมโยงสู่ข้อเสนอแนะต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และระบุข้อจำกัดในการวิจัยเพื่อเชื่อมโยงสู่ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

4.2 บทความวิชาการและบทความปริทรรศน์ ควรมีการกำหนดประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์อย่างชัดเจน โดยมีการวิเคราะห์ประเด็นที่ต้องการนำเสนอตามหลักวิชาการโดยมีการสำรวจวรรณกรรมเพื่อสนับสนุนจนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ประเด็นนั้นได้ อาจเป็นการนำความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาประมวลร้อยเรียงเพื่อวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยที่ผู้ส่งบทความแสดงทัศนะทางวิชาการของตนไว้อย่างชัดเจน มีลำดับเนื้อหาและบทสรุปที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน

5. การเขียนเอกสารอ้างอิง ให้เขียนรายการอ้างอิงอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษทั้งสำหรับบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยบทความภาษาไทยให้แปลรายการอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษโดยไม่ต้องเติมคำว่า [in Thai] ใช้รูปแบบการเขียนอ้างอิงตามระบบ APA แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การอ้างอิงนามปี (อ้างอิงภายในเนื้อหาบทความ) ให้เขียนเป็นภาษาอังกฤษ บทความภาษาไทยให้แปลรายการอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษ

ส่วนที่ 2 การอ้างอิงท้ายบทความ ให้รวบรวมเอกสารที่ใช้อ้างอิงไว้ท้ายบทความ เรียงตามลำดับตัวอักษร A-Z บทความภาษาไทยให้แปลรายการอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษ โดยไม่ต้องเติมคำว่า [in Thai] ด้านท้าย และรายการอ้างอิงท้ายบทความต้องตรงกันกับรายการอ้างอิงนามปีที่ปรากฏในเนื้อหาบทความ (ไม่มากกว่าหรือน้อยกว่า)

6. ถ้ามีรูปภาพ แผนภูมิ ตารางประกอบ หรืออื่น ๆ ต้องมีหมายเลขกำกับในบทความ อ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลให้ถูกต้อง ชัดเจน และไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ใช้รูปภาพขาว-ดำ ที่มีความคมชัด และส่งภาพถ่ายต้นฉบับหรือไฟล์รูปภาพแยกต่างหาก แนบมาพร้อมกับบทความด้วย

การอ้างอิงในเนื้อหา และการเขียนเอกสารอ้างอิง

สามารถอ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่
https://bit.ly/3FlscFd
หรือแสกนคิวอาร์โค้ด

